

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА
ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД `2021)

Съдържание	
Списък на използваните съкращения	6
РАЗДЕЛ А	10
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА.....	10
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2020 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2021 Г.....	15
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието	15
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение.....	15
1.2. Използване на земеделските парцели	16
1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели.....	16
1.3. Регистрация на земеделски стопани	17
1.4. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България	17
1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда	17
1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ.....	17
1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ	18
1.5. Комасация (уедряване) на земеделските земи	18
1.6. Дейности по опазване на земеделските земи.....	18
2. Икономически и производствени резултати през 2020 г. и прогнозни данни за 2021 г.	18
2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2020 г.	18
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“	19
2.1.2. Стойност на крайната продукция	20
2.1.3. Междинно потребление	22
2.1.4. Брутна добавена стойност.....	22
2.1.5. Предприемачески доход	22
2.2. Производствени резултати в растениевъдството	23
2.2.1. Зърнопроизводство	24
2.2.2. Маслодайни култури.....	25
2.2.3. Мониторинг на пазара на зърно	26
2.2.4. Окачествяване на реколта `2020.....	26
2.2.5. Технически култури	28
2.2.6. Медицински и ароматни култури.....	28
2.2.7. Плодове.....	29
2.2.8. Зеленчуци	30
2.2.9. Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури от реколта `2021	34
2.3. Производствени резултати в животновъдството	34
2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство	38
2.3.2. Овцевъдство и козевъдство	40
2.3.3. Свиневъдство	42
2.3.4. Коневъдство.....	44
2.3.5. Птицевъдство.....	45
2.3.6. Пчеларство.....	47
2.3.7. Зайцевъдство.....	49
2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2020 г.	50
2.4.1. Оператори в система на контрол	50

2.4.2.	Биологично растениевъдство	50
2.4.3.	Биологично животновъдство	51
2.4.4.	Пазар на биологични продукти	52
2.5.	Лозарство и винопроизводство	52
2.5.1.	Производство на грозде	52
2.5.2.	Винопроизводство	56
2.5.3.	Износ и внос на вино	57
III.	ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	60
1.	Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки	60
2.	Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки	61
3.	Структура и динамика на аграрната търговия по продукти	65
4.	Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през януари - юни 2021 г.	69
5.	Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция	69
IV.	ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ	70
1.	Подпомагане по първи стълб на ОСП	70
1.1.	Директни плащания на площ, преходна национална помощ и обвързано с производството подпомагане	70
1.2.	Механизми за пазарна подкрепа	78
1.2.1.	Сектор „Мляко“	78
1.2.2.	Сектор „Плодове и зеленчуци“	79
1.2.3.	Сектор „Пчеларство“	81
1.2.4.	Сектор „Вино“	82
1.2.5.	Публична интервенция и частно складиране	83
1.2.6.	Сектор „Захар“	84
1.2.7.	Промоционални програми	84
1.2.8.	Политика на качество – защитени наименования	84
1.3.	Търговски механизми	85
1.3.1.	Лицензиране на износа	85
1.3.2.	Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни	86
2.	Подпомагане по Втори стълб на ОСП	87
3.	Допълнително държавно подпомагане	97
3.1.	Държавни помощи	97
3.2.	Краткосрочно кредитиране	102
3.3.	Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ	102
V.	ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО	104
1.	Контрол на земеделска и горска техника	104
1.1.	Регистрация на земеделска и горска техника	104
1.2.	Технически преглед на техниката	105
1.3.	Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	105
1.4.	Изпитване и сертифициране на употребявана земеделска и горска техника	106
2.	Хидромелиорации	106
2.1.	Обекти за предпазване от вредното въздействие на водите	106
2.2.	Напояване	106
2.3.	Дейности по подмярка 4.3 „Инвестиции за развитие, модернизация или адаптиране на земеделската и горска инфраструктура от ПРСР 2014-2020 г.	108

3.	Растителна защита и фитосанитарен контрол	108
3.1.	Наблюдение върху развитието на икономически важни вредители и растителна защита	108
3.2.	Растителна защита.....	109
3.3.	Фитосанитарен контрол	113
3.3.1.	Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС.....	114
3.3.2.	Фитосанитарен контрол при износ	115
3.3.3.	Фитосанитарен контрол при внос.....	115
3.4.	Контрол на продукти за растителна защита и торове	115
3.4.1.	Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ.....	116
3.4.2.	Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ	116
4.	Торове	117
4.1.	Регистрация на торове.....	117
4.2.	Контрол на торовете при предлагането им на пазара	117
5.	Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	118
6.	Безопасност по хранителната верига	123
6.1.	Здравеопазване и хуманно отношение към животните.	123
6.2.	Контрол на идентификация на животните и ветеринарномедицинската дейност	128
6.3.	Контролни дейности	129
6.3.1.	Безопасност на храните	129
6.3.2.	Мрежа за предупреждение и сътрудничество (ACN (RASFF + AAC)).....	134
6.3.3.	Система за административна помощ и сътрудничество – Мрежа за измами с храни (FFN).....	136
6.3.4.	Система IMSOC	136
6.3.5.	Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи, граничен контрол ..	137
6.3.5.1.	Контрол на ветеринарномедицинската дейност	137
6.3.5.2.	Контрол на ветеринарномедицински продукти и инвитро диагностични ветеринарномедицински средства	138
6.3.5.3.	Граничен контрол	141
6.3.5.4.	Контрол на фуражите.....	141
6.4.	Анализ на рисковете по хранителната верига	149
6.5.	Законодателни промени в областта на безопасността по хранителната верига	153
7.	Селекция и репродукция в животновъдството.....	155
7.1.	Управление на националните генетични ресурси в животновъдството	155
7.2.	Контрол и координация на развъдната дейност	159
8.	Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност	160
8.1.	Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия.....	160
8.1.1.	Създадени и внедрени в производството научни продукти.....	161
8.1.2.	Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение.....	162
8.1.3.	Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти.....	162
8.1.4.	Специализирана научна периодика	162
8.2.	Изпълнение на Национални научни програми в областта на селското стопанство и аграрните науки, финансирани от Министерството на образованието и науката (МОН).....	163
8.3.	Съветническа дейност	166
8.4.	Професионални обучения	169
8.5.	Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието - земеделски бизнес”	169

8.6.	Информационно осигуряване.....	170
8.7.	Агрохимични анализи.....	170
8.8.	Дейност на НССЗ по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”.....	170
8.9.	Дейност на НССЗ по мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014 - 2020 г.....	170
8.10.	Дейност на НССЗ по мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР 2014 - 2020 г.....	171
8.11.	Обща селскостопанска политика 2021 - 2027 г.....	171
9.	Борба с градушките.....	171
10.	Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса.....	174
10.1.	Преглед на прилаганите регулаторни режими в системата на МЗХГ.....	174
10.2.	Предприети през 2020 г. мерки за намаляване на регулаторната и административната тежест за бизнеса.....	174
11.	Управление на рисковете и кризите в земеделието.....	175
VI.	ГОРСКО СТОПАНСТВО.....	177
1.	Характеристика на горските територии.....	177
2.	Промени в горските територии.....	178
3.	Стопанисване на горските територии.....	180
3.1.	Залесяване и защита срещу ерозия и порои.....	180
3.2.	Провеждане на сечи в горите.....	182
4.	Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти.....	182
4.1.	Ползване на дървесина.....	182
4.2.	Странични дейности и ползване на недървесни горски продукти.....	184
5.	Защита на горските територии.....	184
5.1.	Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди.....	184
5.2.	Защита на горите от пожари.....	185
6.	Защитени територии.....	186
7.	Горска сертификация.....	188
8.	Инвентаризация и планиране в горските територии.....	188
9.	Ловно стопанство.....	190
10.	Опазване на горските територии и контрол.....	191
11.	Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности.....	193
12.	Финансиране и инвестиции в горските територии.....	194
12.1.	Изпълнителна агенция по горите.....	194
12.2.	Държавни горски предприятия.....	194
13.	Административно обслужване.....	195
VII.	РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ.....	195
1.	Улов и производство на риба и други водни организми.....	195
2.	Внос и износ на риба и рибни продукти.....	200
3.	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ 2007 - 2013 г.....	204
4.	Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.....	204
5.	Обща политика в областта на рибарството.....	217
	РАЗДЕЛ Б.....	221
	ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО ПРЕЗ 2022 Г.....	221
	ПРИЛОЖЕНИЯ.....	231

Списък на използваните съкращения

АДПБФП	Административни договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ
АЕП	Агроекологични плащания
АПС	Система за административна помощ и сътрудничество
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
Биволи	Схема за обвързано подпомагане за биволи
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВМП	Ветеринарномедицински продукти
ВОК	Главна дирекция "Верификация на официалния контрол"
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ВПС	Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГП	Групи производители
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДАЕУ	Държавна агенция „Електронно управление“
ДВ	Държавен вестник
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
ДПЖСК	Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки под селекционен контрол
ДЗС	Схема за дребни земеделски стопани
ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДП	Държавно предприятие
ДПЖ-ПЛ	Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони
ДПФ	Държавен поземлен фонд
ДФЗ/ДФ „Земеделие“	Държавен фонд „Земеделие“
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЖСК-МЛЯКО	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол
ЕЖСК-МЕСО	Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕМНКП	Единен многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията
ЕОБХ	Европейски орган по безопасност на храните

ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФР	Европейски фонд по рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗГМО	Закон за генетично модифицираните организми
ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗДП	Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелено директно плащане)
ЗУИ	Законоустановени изисквания за управление
ЗНД	Заразен нодуларен дерматит
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ЗПООПЗПЕС	Закон за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИИС	Интегрирана информационна система на БАБХ
ИСАК	Интегрирана система за администриране и контрол
ИСУН 2020	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС България 2020
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
КП	Консултански пакети
КН	Комбинирана номенклатура
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗС	Схема за млади земеделски стопани
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НБ	Национален бюджет
НГФ	Национален гаранционен фонд
НДЖ1	Схема за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
НДЖ3	Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството
НДНИВМИ	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт
НДТ	Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход

НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци
НПКГМХ	Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни
НПП	Национална програма по пчеларство
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСЗ	Национална служба по зърното
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОБМ	Общ брой микроорганизми
ОБСК	Общ брой соматични клетки
ОД „Земеделие“	Областни дирекции „Земеделие“
ОДБХ	Областна дирекция по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОП	Организации на производители
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОСП	Обща селскостопанска политика
Памук	Специално плащане за култура – памук
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПС	Приоритет на Съюза
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
РХС	Различимост, хомогенност и стабилност
СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СЕУ	Система за електронни услуги
СЗ - ДККП	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжан)
СЗ - П	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (пипер)
СЗ - КЛЧ	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (картофи, лук и чесън)
СЗ - МЗДП	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)
СЗ-други	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)
СЗ-основна	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)
СЗо	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СМЛК	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
СМЛК-ПЛ	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони
СМКЮ	Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/ или юници
СМР	Стратегии за местно развитие

СН	Сдружения за напояване
СП-други	Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)
СП-основна	Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)
СПК	Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
СПП	Схема за преразпределително плащане
ССА	Селскостопанска академия
СМР	Стратегии за местно развитие
ТПП	Тематична подпрограма за малки стопанства
ФХА	Физико-химичен анализ
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
ХТСХ	Храна с традиционно-специфичен вкус
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантинна на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОРХВ	Център за оценка на риска по хранителната верига
ЦОФК	Цифрова ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦУ	Централно управление
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
ESVAC	Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства
OIE	Международно бюро по епизоотии
PPPAMS	Система за управление на заявленията за разрешаване на продукти за растителна защита/Plant Protection Products Authorization Management System
RASFF	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По данни на НСИ, през 2020 г. брутният вътрешен продукт, произведен в страната, се свива с 4,4% спрямо предходната година в реално изражение.

Номиналният обем на БВП за годината е на стойност 119 951 млн. лева (61 330 млн. евро).

Към края на 2020 г. инфлацията се увеличава с 0,1% на годишна база, а средногодишната инфлация е 1,7%.

По данни на БНБ за платежния баланс на страната, през 2020 г. износът възлиза на 53 339 млн. лева (27 272 млн. евро), което представлява 44,5% от БВП на страната. Вносът за годината е на стойност 57 144 млн. лева (29 217 млн. евро) или 47,6% от БВП. Така, в рамките на 2020 г. се формира отрицателно търговско салдо за България в размер на 3 805 млн. лева (1 945 млн. евро).

През 2020 г. преките чуждестранни инвестиции в България възлизат на 4 445 млн. лева (2 273 млн. евро), което представлява 3,7% от БВП.

Таблица I.1. Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	2016	2017	2018	2019	2020
БВП по текущи цени, млн. лева	95 390	102 741	109 964	120 395	119 951
БВП по текущи цени, млн. евро	48 772	52 530	56 224	61 557	61 330
Годишен реален темп на изменение на БВП, %*	3,0	2,8	2,7	4,0	-4,4
Средногодишна инфлация, %	-0,8	2,1	2,8	3,1	1,7
Инфлация в края на годината, %	0,1	2,8	2,7	3,8	0,1
Търговско салдо, млн. лева	-1 941	-1 512	-5 293	-5 688	-3 805
Търговско салдо, млн. евро	-992	-773	-2 706	-2 908	-1 945
ПЧИ, млн. лева	1 838	3 140	1 892	3 206	4 445
ПЧИ, млн. евро	940	1 606	968	1 639	2 273

Източник: НСИ – БВП (ревизиранни данни за 2020 г.) и инфлация; БНБ – данни за търговско салдо и ПЧИ, съставени по шестото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ (предварителни данни за 2020 г.)

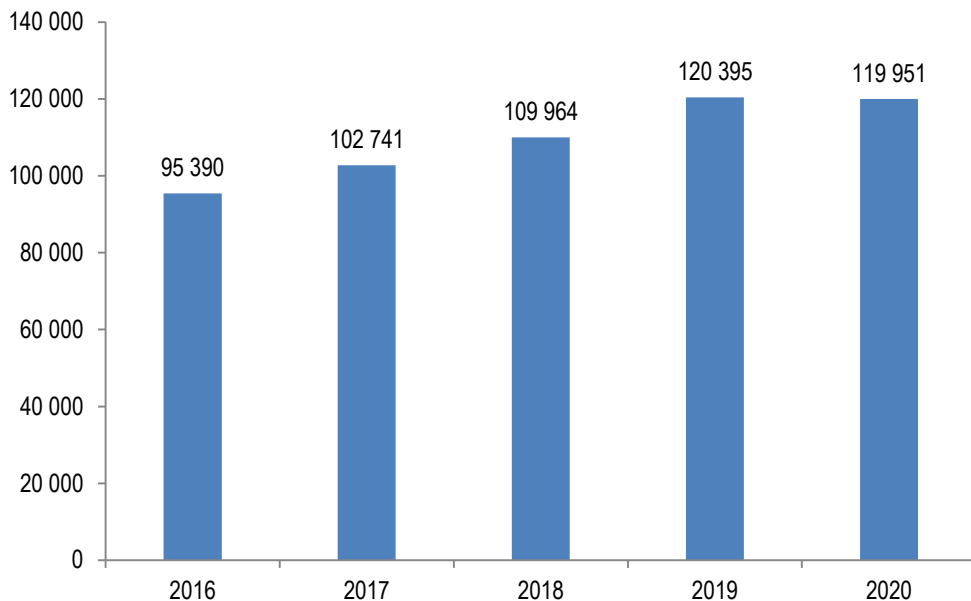
* Реалният темп на изменение е изчислен по съпоставими цени на 2015 г.

Забележка: Вследствие на използвани различни методологии, данните за износ, внос и търговски баланс, съставяни от БНБ за статистиката на платежния баланс, се различават от данните за износ, внос и търговско салдо, съставяни от НСИ за статистиката на външната търговия.

Брутен вътрешен продукт

Данните за 2020 г. сочат намаление на БВП с 4,4% на годишна база в реално изражение. Основен фактор за това са негативните последствия от пандемията от COVID-19 върху икономиката в световен мащаб, в т. ч. и в България. По текущи цени, БВП за годината възлиза на 119 951 млн. лева (61 330 млн. евро), като на глава от населението се падат 17 299 лева (8 845 евро).

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2016 – 2020 г., млн. лева

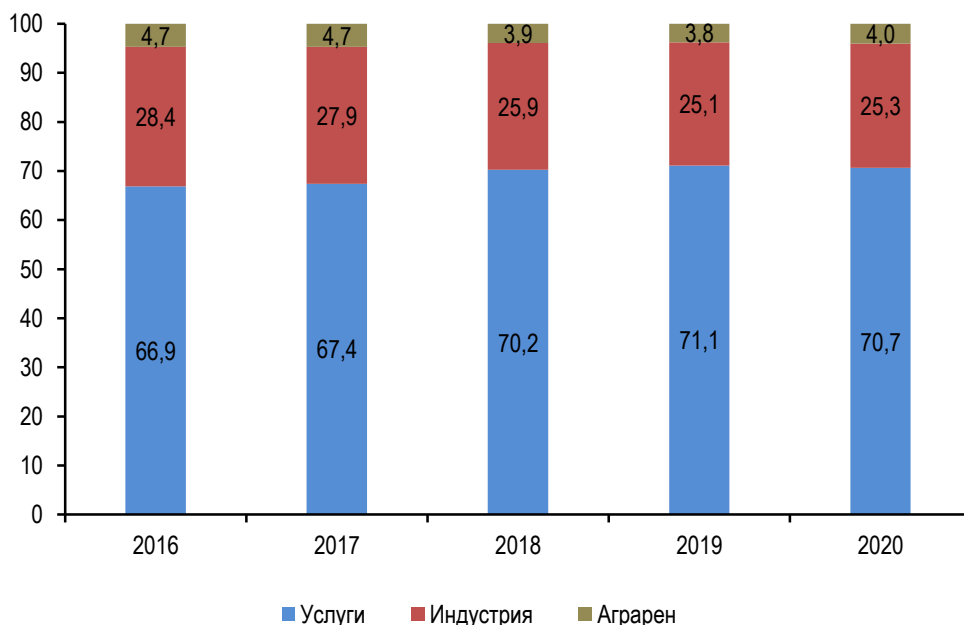

Източник: НСИ

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2020 г. възлиза на 103 977 млн. лева (53 162 млн. евро) по текущи цени, отбелязвайки реален спад от 4,5% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2020 г. е в размер на 4 205 млн. лева по текущи цени. В реално изражение тя се свива с 3,3% на годишна база.

Фигура I.2. БДС по икономически сектори за периода 2016 – 2020 г., %

Източник: НСИ

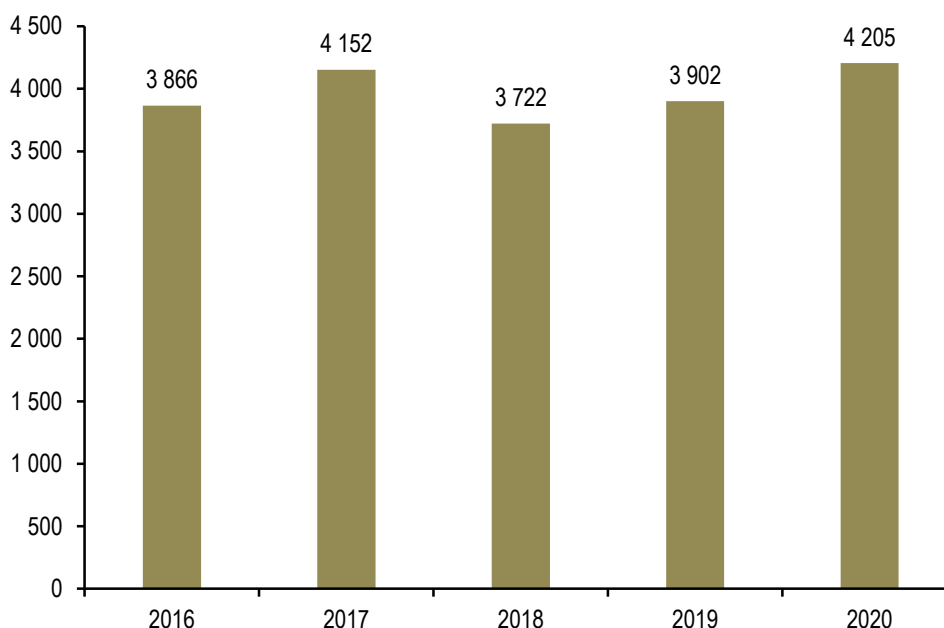
По икономически сектори, БДС за 2020 г. се разпределя, както следва:

- Индустрия (включително строителство) – 25,3%;
- Услуги – 70,7% ;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 4,0%.

Делът на аграрния сектор в общата БДС нараства с 0,2 процентни пункта спрямо предходната година.

Според сезонно изгладените данни на НСИ, през първото тримесечие на 2021 г. общата БДС за икономиката на страната се свива с 1,1% спрямо съответния период на 2020 г. в реално изражение, а през второто тримесечие - нараства с 5,2%. По отношение на БДС, формирана от аграрния отрасъл, данните сочат намаление с 10,2% на годишна база в реално изражение през първото тримесечие на 2021 г. и увеличение с 3,1% през второто тримесечие.

Фигура 1.3. БДС от отрасъл „Селско, горско и рибно стопанство”, 2016 – 2020 г., млн. лева

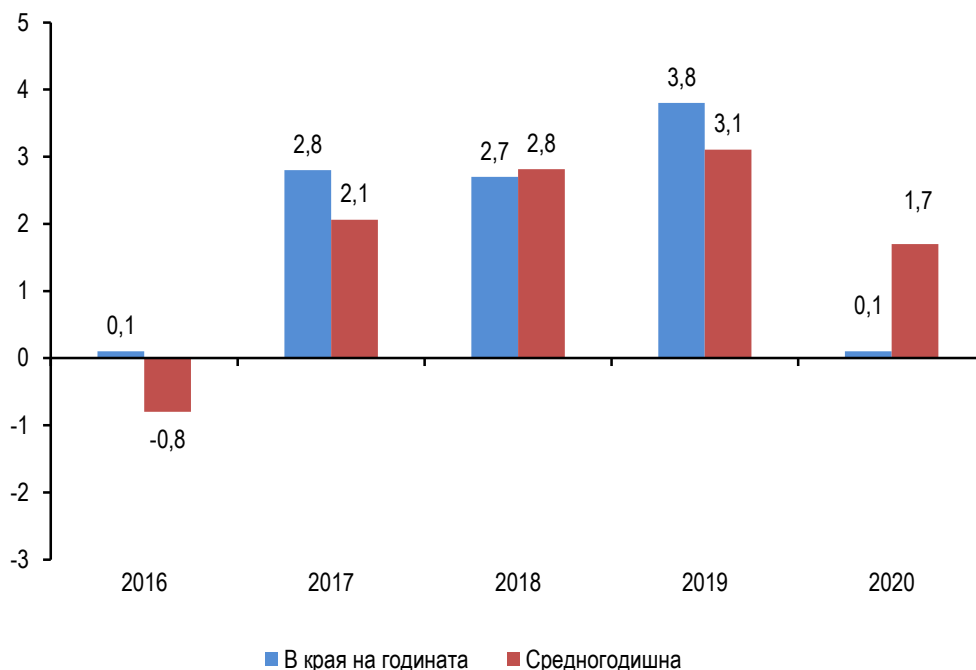

Източник: НСИ

Инфлация

Годишната инфлация за декември 2020 г. спрямо същия месец на 2019 г. е 0,1%, а средногодишната инфлация за 2020 г. е 1,7%. Към м. декември 2020 г. цените на хранителните стоки се покачват с 1,9% на годишна база, на общественото хранене – с 3,8%, а на услугите – с 1,4%. Само при цените на нехранителните стоки е налице намаление спрямо година по-рано, с 3,1%.

Фигура I.4. Инфлация, 2016 – 2020 г., %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

По данни на НСИ, средногодишният брой на заетите лица на 15 и повече навършени години през 2020 г. е 3 121,7 хиляди - със 111,4 хиляди по-малко в сравнение с предходната година. Броят на заетите лица в сектор селско, горско и рибно стопанство намалява с 4%, до 205,6 хиляди, като се наблюдава запазване на относителния дял на сектора в структурата на заетостта по икономически дейности около 6,6%.

Коефициентът на безработица нараства с 0,9 процентни пункта спрямо 2019 г., до 5,1%. Средногодишният брой на безработните лица е 168,6 хиляди, с 18,1% над нивото от 2019 г.

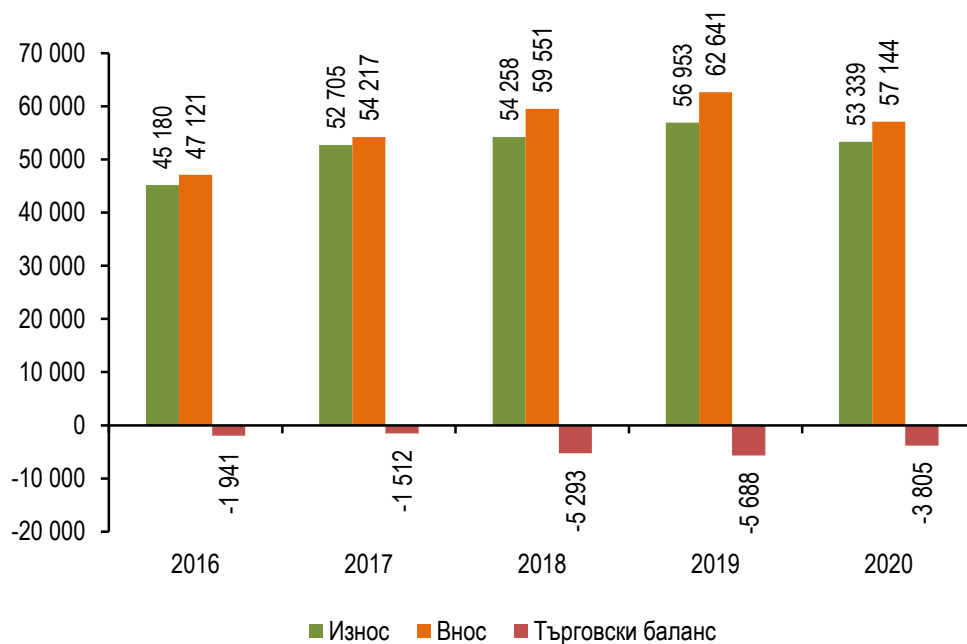
По предварителни данни на НСИ, през 2020 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 16 642 лева, което е с 1 433 лева или 9,4% повече спрямо предходната година. В сектор селско, горско и рибно стопанство е налице по-слабо увеличение на годишна база - с 2,2%, до средно 11 807 лева на лице.

Износ и внос

Според предварителни данни на БНБ за платежния баланс, през 2020 г. износът на България възлиза на 53 339 млн. лева (27 272 млн. евро) - с 6,3% под нивото от предходната година, като представлява 44,5% от БВП на страната. При вноса също се отчита понижение - с 8,8%, до 57 144 млн. лева (29 217 млн. евро) или 47,6% от БВП.

Поради по-същественото намаление на вноса спрямо това при износа, през 2020 г. отрицателното търговско салдо за България се свива до 3 805 млн. лева (1 945 млн. евро), при дефицит от 5 688 млн. лева (2 908 млн. евро) за 2019 г.

Фигура I.5. Износ, внос и търговски баланс за периода 2016 – 2020 г., млн. лева

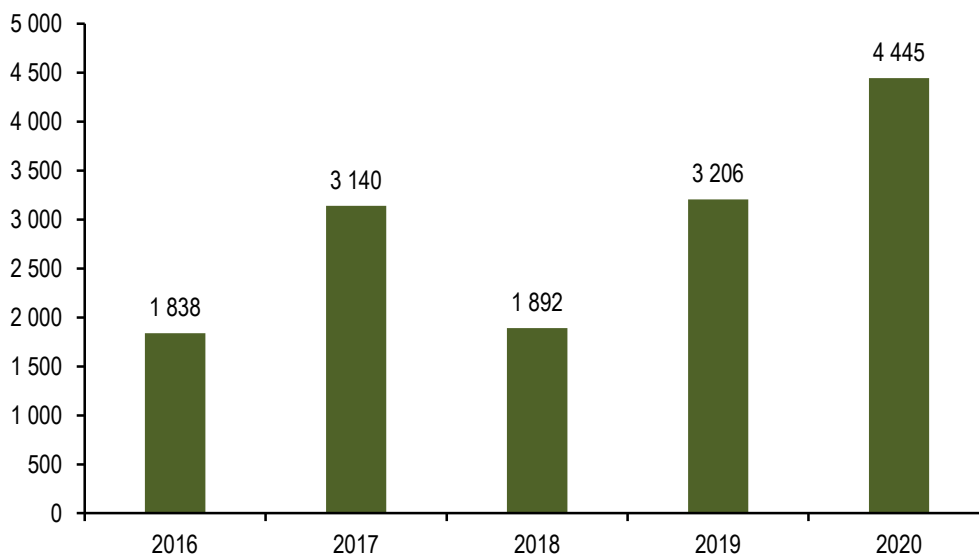

Източник: БНБ (предварителни данни за 2020 г.)

Преки чуждестранни инвестиции

По предварителни данни на БНБ, преките чуждестранни инвестиции в страната за 2020 г. са в размер на 4 445 млн. лева (2 273 млн. евро), като бележат ръст от 38,6% на годишна база. Преките инвестиции през годината представляват 3,7% от БВП, при 2,7% през 2019 г.

Фигура I.6. Преки чуждестранни инвестиции, 2016 – 2020 г., млн. лева

Източник: БНБ (предварителни данни за 2020 г.)

В рамките на 2020 г., най-много инвестиции са привлечени в секторите „Професионални дейности и научни изследвания“ (1 271 млн. евро), „Финансови и застрахователни дейности“ (802 млн. евро), „Транспорт, складиране и пощи“ (160 млн. евро) и „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ (123 млн. евро). Нетните чуждестранни инвестиции в селското, горско и рибно стопанство през годината се свиват до 1,8 млн. евро, при 34,2 млн. евро през 2019 г.

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2020 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2021 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2020 г. е 5 227 902 ха, което представлява около 47% от територията на страната.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2016 – 2020 г., ха

ЗАЕТОСТ	2016	2017	2018	2019	2020
пшеница	1 215 684	1 197 768	1 237 736	1 250 478	1 203 964
ечемик	168 244	138 122	115 773	112 264	131 340
ръж и тритикале	30 909	30 639	29 767	28 163	25 875
овес	15 675	19 730	16 886	13 866	11 386
царевица	468 762	461 085	478 357	641 555	642 373
други житни	21 304	19 600	24 641	26 352	22 757
слънчоглед	887 845	934 715	859 910	789 604	888 200
тютюн	13 930	10 506	8 668	4 849	5 440
индустриални маслодайни култури	196 958	181 067	203 397	158 305	120 055
други индустриални култури	55 144	58 848	46 640	57 878	65 209
картофи	10 109	12 909	14 611	11 177	11 524
грах, фасул, бакла, леща и други варива	33 928	78 389	103 445	42 167	24 989
пресни зеленчуци	46 527	33 312	35 483	35 627	25 705
разсадници	///	///	///	///	///
едногодишни фуражни култури	14 223	17 705	18 152	13 859	8 345
ливади засети с бобови и житни треви	108 793	117 951	118 619	124 333	127 286
угар	191 537	159 959	149 683	149 636	161 565
оранжерии	1 419	1 520	1 606	1 503	1 502
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 480 991	3 473 825	3 463 370	3 461 615	3 477 514
Семейни градини	15 367	15 258	14 836	14 636	14 231
овощни насаждения	77 625	84 320	88 829	90 221	91 339
лозя – чиста култура	52 517	53 251	53 787	53 005	51 356
смесени трайни насаждения	8 222	8 220	8 312	7 813	7 120
разсадници	2 602	2 304	2 100	1 699	1 703
Общо трайни насаждения:	140 966	148 094	153 029	152 738	151 518
Оранжерии	///	///	///	///	///
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 384 088	1 392 352	1 399 041	1 408 481	1 403 988
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 021 412	5 029 529	5 030 276	5 037 470	5 047 252
Необработвана земя	193 228	194 873	195 918	185 455	180 651
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 214 640	5 224 402	5 226 194	5 222 925	5 227 902

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2020 г. тя е в размер на 5 047 252 ха, което е 45,5% от територията на страната. Спрямо предходната година, ИЗП се увеличава с 0,2%.

В **обработваемата земя** се включват площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжериите. През 2020 г. обработваемата земя нараства с 0,5% спрямо предходната година, до 3 477 514 ха, което представлява 68,9% от използваната земеделска площ.

Овощните насаждения през 2020 г. представляват 1,8% от ИЗП на страната, като площите, заети с тях са 91 339 ха или с 1,2% повече спрямо предходната година.

Лозя – чиста култура през 2020 г. има върху 51 356 ха, което е с 3,1% по-малко спрямо 2019 г. Делът на лозята от ИЗП на страната е 1%.

Необработваните земи включват както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя, които не са използвани за земеделско производство повече от пет години, но експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2020 г. необработваните земи намаляват с 2,6% на годишна база, до 180 651 ха.

1.2. Използване на земеделските парцели

1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) е основна част на Интегрираната система за администриране и контрол, на базата на която става заявяването на площи за подпомагане и се осъществява контрол за допустимост за плащане на заявените площи. Поради това, данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2020 г. поддържането на данните в СИЗП обхваща следните дейности:

- Актуализация на цифровата ортофотокарта (ЦОФК) на страната по самолетно заснемане - 31,19% (34 618 кв. км), а през 2021 г. се предвижда то да бъде 33,12% (36 761,04 кв. км). Актуализацията се извършва в рамките на сключен договор по реда на Закона за обществените поръчки с рег. № РД51-54 от 19.05.2020 г. за заснемане и изработване на ЦОФК в периода 2020-2022 г., с изпълнител „ЕВРО ГЕО СЕНС 2019“ ДЗЗД;
- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, допустими за подпомагане“ според промените, настъпили в ползването на земеделските площи и тяхното състояние;
- Извършване на теренни проверки, с използване на GPS-устройства, за измерване и заснемане на проверяваните физически блокове, в които са заявени за подпомагане площи извън границите на блока или извън слоя „Площи, допустими за подпомагане“ (13 434 физически блока с обща площ 461 727,94 ха за 2020 г.);
- Отразяване констатациите и измерванията от тези теренни проверки в базите данни на СИЗП;
- Отразяване констатациите от проверките на място, извършени от дирекция „Технически инспекторат“ на Разплащателната агенция в базите данни на СИЗП;
- Актуализация на специализиран слой „Временно затревени площи“, който се използва при калкулациите на зелените плащания;
- Актуализация на специализиран слой „Екологично насочени площи“, съдържащ ландшафтни елементи в обработваемите земи за нуждите на зелените плащания;
- Извършване на качествен контрол на данните в СИЗП и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП до Европейската комисия;

- Актуализираните физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане” се използват при извършване на административни проверки за определяне на плащанията на площ;
- Актуализация на специализиран слой „Постоянно затревени площи“ чрез издаване на заповеди по индивидуални заявления.

1.3. Регистрация на земеделски стопани

Регистърът на земеделските стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. служи за набиране на информация за земеделските стопани и за дейността им, с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Дейността по поддържане на регистъра на земеделските стопани обхваща регистрация на нови земеделски стопани, пререгистрация и актуализиране на данните за вече регистрирани такива, и отписване на земеделски стопани при прекратяване на дейността им.

През 2019/2020 стопанска година общият брой на земеделските стопани, регистрирани в регистъра по Наредба № 3/1999 г. е 80 905, а през 2020/2021 стопанска година (към м. юни 2021 г.) - 76 372.

Табл. II.2. Земеделски стопани, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.

	2014/ 2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021*
Общ брой регистрирани земеделски стопани	97 266	98 303	96 476	93 023	88 162	80 905	76 372

Източник: МЗХГ, ДИЗП

*Данни към м. юни 2021 г.

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България

1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) и Правилника за прилагане на ЗСПЗЗ. Към 2020 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 113 682 ха.

През 2020 г. на основание разпоредбите на чл. 24а, ал. 1 от ЗСПЗЗ и чл. 47б, ал. 1 от ППЗСПЗЗ, са проведени търгове за отдаване под наем и аренда на свободните земеделските земи от ДПФ в страната за стопанската 2020/2021 година. От обявените 53 534 ха свободни земеделски земи, са спечелени 20 346 ха, като са сключени общо 1 101 договора за отдаване под наем/аренда.

1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ

Пасищата, мерите и ливадите от държавния и общинския поземлен фонд се отдават под наем или аренда на собственици или ползватели на животновъдни обекти с пасищни селскостопански животни, регистрирани в Интегрираната информационна система на БАБХ, съобразно броя и вида на регистрираните животни, по цени, определени по пазарен механизъм.

Определените за стопанската 2020/2021 година площи от общинския поземлен фонд (ОПФ) са 111 841 ха за общо ползване и 308 169 ха за индивидуално ползване, подадените заявления за разпределение са 5 397 броя за 110 887 ха, като от тях са разпределени за общо ползване 58 405 ха, за индивидуално ползване 95 700 ха пасища, мери и ливади. Обявените със заповед на министъра на земеделието, храните и горите пасища, мери и ливади от ДПФ възлизат на 29 050 ха, подадени са 240 броя заявления за 17 740 ха, разпределени са 3 468 ха. Сключените договори за ползване, след разпределение на ОПФ, са 3 092 броя за 50 199 ха, за ДПФ - 75 броя за 1 847 ха. Проведените тръжни

процедури и сключени едногодишни договори за наем за имоти от ОПФ са 535 броя за 9 486 ха, за ДПФ - 204 броя за 6 574 ха.

1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2020 г. са разгледани над 75 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земи, собственост на ДПФ. На основание чл. 24в от ЗСПЗЗ са изготвени 27 броя предварителни съгласия за възлагане изработването на подробен устройствен план за проектиране на площадки и трасета, във връзка с изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, трасета на електропроводи и елементи на техническата инфраструктура.

Сключени са 12 договора за учредяване на ограничени вещни права върху земи от държавния поземлен фонд на основание чл. 24, ал. 1 от ЗСПЗЗ, чл. 47, ал. 20 и ал. 21 от ППЗСПЗЗ.

1.5. Комасация (уедряване) на земеделските земи

Открити са процедури за уедряване на земеделските земи в 15 землища на територията на страната - с. Николаево, общ. Плевен, обл. Плевен; с. Сухиндол, общ. Сухиндол, обл. Велико Търново; с. Факия, общ. Средец, обл. Бургас; с. Асеново, община Стражица, обл. Велико Търново; с. Ленково, общ. Гулянци, обл. Плевен; гр. Угърчин, общ. Угърчин, обл. Ловеч; с. Радювене, общ. Ловеч, обл. Ловеч; с. Долно Ябълково, общ. Средец, обл. Бургас; с. Горно Абланово, общ. Борово, обл. Русе; с. Горско Сливово, общ. Летница, обл. Ловеч; с. Жребино, общ. Елхово, обл. Ямбол; с. Лалково, общ. Елхово, обл. Ямбол; с. Марково, общ. Каспичан, обл. Шумен; гр. Стражица, общ. Стражица, обл. Велико Търново; с. Стрелец, общ. Горна Оряховица, обл. Велико Търново, като заявленията обхващат около 10 000 ха.

1.6. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2020 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 790 предложения за промяна на предназначението на земеделските земи, като е постановила решения за площ от общо 562 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали общо 959 предложения за промяна на предназначението на земеделските земи, като са постановени решения за площ от общо 281 ха.

През 2020 г. са определени 430 ха нови площи за рекултивация. Не са приемани рекултивирани терени, които да се причислят към земи за земеделско ползване.

2. Икономически и производствени резултати през 2020 г. и прогнозни данни за 2021 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2020 г.

Таблица II.3. Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2018 – 2020 г., млн. лева

	Показатели	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител*), в т.ч.:	7 460,60	2,2%	7 628,00	-6,5%	7 131,90
1.1	Продукция от растениевъдството	5 642,00	2,1%	5 760,90	-9,5%	5 212,30
1.2	Продукция от животновъдството	1 818,60	2,7%	1 867,10	2,8%	1 919,60
2	Селскостопански услуги	501,70	-1,9%	492,20	-6,1%	462,00
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	192,70	3,2%	198,90	2,6%	204,10

	Показатели	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство (по цени на производител*) (р 4 = р 1.1 + р 1.2 + р 2 + р 3)	8 155,00	2,0%	8 319,10	-6,3%	7 798,00
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство (по базисни цени**)	8 182,80	0,6%	8 234,80	-4,5%	7 866,10
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	4 794,20	-0,4%	4 777,40	-6,9%	4 446,60
7	Брутна добавена стойност по базисни цени	3 388,60	2,0%	3 457,40	-1,1%	3 419,50

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ

* Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти

2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“

Стойността на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство за 2020 г. по текущи цени на производител (по окончателни данни) възлиза на 7 798,00 млн. лева, като отбелязва спад от 6,3% спрямо предходната година. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 5 212,30 млн. лева (с дял 66,8%);
- Продукцията от животновъдството – 1 919,60 млн. лева (с дял от 24,6%);
- Селскостопанските услуги – 462,00 млн. лева (с дял от 5,9%);
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 204,10 млн. лева (с дял от 2,6%).

Понижението на стойността на брутната продукция от отрасъла е резултат от намаление на продукцията от подотрасъл Растениевъдство (с 548,6 млн. лева или с 9,5% спрямо предходната година). Спад се наблюдава и при предоставените селскостопански услуги (с 30,2 млн. лева или с 6,1% на годишна база).

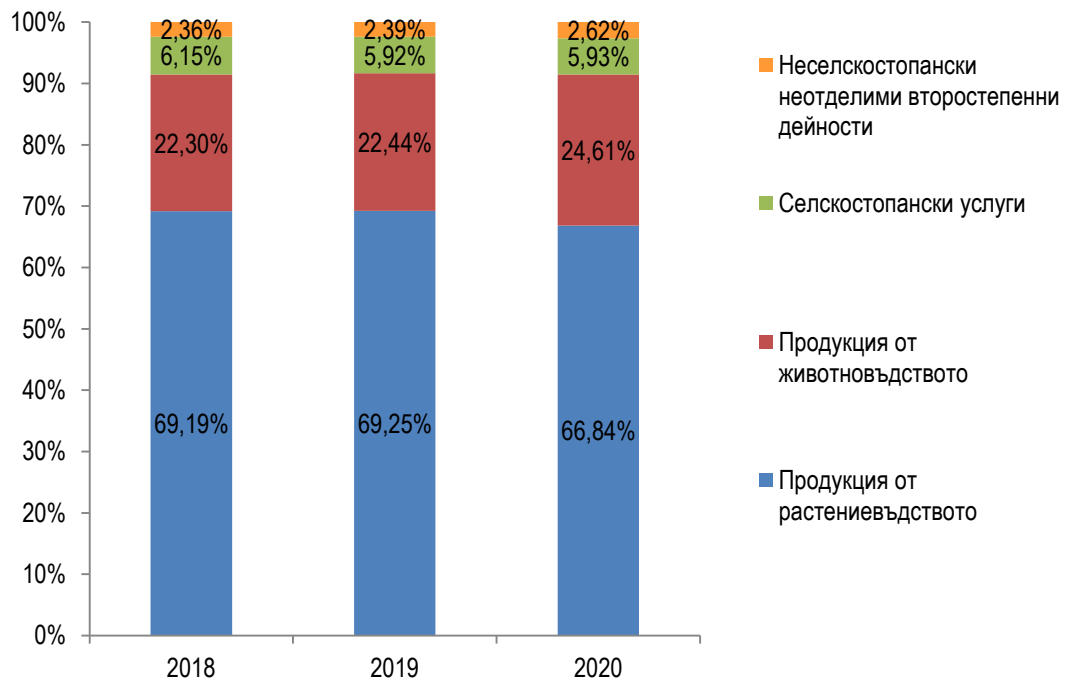
Повечето основни направления на растениевъдния подотрасъл отбелязват свиване на производствената стойност спрямо предходната 2019 г. – зърнопроизводство (с 459,6 млн. лева или с 14,6%), производство на зеленчуци, в т.ч. картофи (със 73,4 млн. лева или 15,3%) и технически култури (с 10,4 млн. лева или 0,6%). При почти всички поднаправления на техническите култури се наблюдава спад (при рапицата с 93,8 млн. лева или 32,6%, при протеинодайните култури с 18,1 млн. лева или 47,9%, при тютюна с 10,9 млн. лева или 33,5%). Изключение прави слънчогледът, при който е налице увеличение (със 126,7 млн. лева или 11,3%). През 2020 г. положително развитие се регистрира при производството на плодове (нарастване на стойността на продукцията със 7,7 млн. лева или 2,6%).

Брутната продукция от подотрасъл Животновъдство нараства с 2,8% (с 52,5 млн. лева) на годишна база, като е налице увеличение в стойностно изражение при почти всички поднаправления (едър рогат добитък, свине, овце и кози, производство на мляко). Спад се наблюдава само при производството на птици и яйца и други продукти от животновъдството.

Общият размер на реализираните посредством продажби селскостопански стоки (продукти от растениевъдството и животновъдството) през 2020 г. възлиза на 6 393,1 млн. лева или 82,0% от брутната продукция от отрасъл Селското стопанство (Приложение 1). Продадената растениевъдна продукция през годината е на стойност 4 835,2 млн. лева (62,0% от брутната продукция), а продадената животновъдна продукция – на стойност 1 557,9 млн. лева (20,0% от брутната продукция).

Извън отрасъла е реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 5 914,8 млн. лева (в т.ч. износ), а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 478,3 млн. лева.

Фигура II.1. Структура на стойността на brutната продукция от отрасъл Селско стопанство за периода 2018 – 2020 г., %

Източник: изчисления на МЗХГ по данни на НСИ

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 387,7 млн. лева (5,0% от brutната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция - основно преработени в стопанството селскостопански продукти, на стойност 282,4 млн. лева (3,6% от brutната продукция).

Произведените стоки - основен капитал за собствена сметка (производство на продуктивни животни) са на стойност 156,8 млн. лева (2,0% от brutната продукция).

2.1.2. Стойност на крайната продукция

По окончателни данни стойността на крайната продукция от селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени с включени субсидии по продукти) за 2020 г. възлиза на 7 866,1 млн. лева и отбелязва спад от 4,5% (с 368,7 млн. лева) спрямо предходната година (Приложения 4 и 5).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2020 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на brutната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 66,6%. За 2020 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 24,9%, на селскостопанските услуги – 5,9% и на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 2,6%.

С най-голям дял в стойността на крайната продукцията от отрасъла остават зърнените и маслодайните култури. Двете групи култури заедно (съответно зърнените - на стойност 2 608,5 млн. лева и маслодайните – 1 444,0 млн. лева) формират над половината (51,5%) от стойността на продукцията от отрасъл Селско стопанство през 2020 г.

Най-голям принос за формирането на крайната продукция от отрасъла през 2020 г. имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – дял от 18,7% с 1 474,6 млн. лева.

Стойността на продукцията отбелязва намаление от 11,5% спрямо предходната година, поради чувствителното намаление на физическия обем с 19,9%, въпреки ръста на цените (с 10,5%).

- Слънчоглед – дял от 15,8% с 1 244,7 млн. лева.

Физическият обем на производството от слънчоглед намалява с 9,8% на годишна база. В стойностно изражение поднаправлението отбелязва ръст от 11,3%, повлиян от значителното увеличение на цените с 23,4% спрямо предходната година.

- Царевица за зърно – дял от 11,4% с 893,7 млн. лева.

При царевичата за зърно е налице намаление на стойността на крайната продукция с 13,2%, обусловено от спада на физическия обем на годишна база с 21,1%, въпреки нарастването на цените (с 10,1%).

- Рапица и репица – дял от 2,5% със 193,5 млн. лева

Стойността на продукцията от това производствено направление намалява чувствително – с 32,6% спрямо предходната година, в резултат от свиване на производството с 36,2%, което не може да бъде компенсирано от повишението на цените (с 5,6%).

През 2020 г. сектор Плодове и зеленчуци (в т. ч. картофопроизводство и лозя) създава продукция на стойност 790,4 млн. лева, с 6,6% по-малко спрямо предходната година. Секторът формира дял от 10,0% в стойността на крайната продукция. Производството на зеленчуци (в т.ч. картофи) е в размер на 446,9 млн. лева (дял от 5,7% в стойността на крайната продукция), а на плодове - в размер на 343,5 млн. лева (дял от 4,4%). Крайната продукция от подсектор Плодове нараства с 3,0% в стойностно изражение, а от подсектор Зеленчуци (в т.ч. картофи) отбелязва спад от 12,7%.

При плодовете се наблюдава свиване на физическия обем при всички производствени поднаправления, в т.ч. и винено грозде. Това обаче е съпроводено от ръст на цените, което води до положително изменение на стойността на продукцията на годишна база. При зеленчуците като цяло е налице леко повишение на цените, което не може да компенсира спада на производството при формирането на стойността на крайната продукция от подсектора.

Крайната продукция от подотрасъл Животновъдство за 2020 г. е в размер на 1 962,0 млн. лева. Налице е увеличение от 51,9 млн. лева (или с 2,7% спрямо предходната година), обусловено от ръста на физическия обем на продукцията.

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям принос в общата стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство през 2020 г., са:

- Производство на мляко – дял от 9,3% със 733,6 млн. лева.

При производството на мляко се наблюдава годишно увеличение с 6,8% в стойностно изражение – резултат от ръста на физическия обем с 6,5%.

- Свиневъдство – дял от 4,1% с 319,4 млн. лева.

Стойността на продукцията от свиневъдството нараства с 5,1% на годишна база, под влияние на по-високите цени (с 6,5%). Физическият обем достига почти същото ниво от предходната година;

- Птици – дял от 3,6% с 279,3 млн. лева (спад от 0,5%).

При птицевъдството се наблюдава леко колебание на физическия обем (в посока намаление) и цените (в посока увеличение) спрямо предходната година. Като резултат, в стойностно изражение продукцията намалява с 0,5%.

- Овцевъдство и козевъдство – дял от 2,5% с 200,5 млн. лева

Физическият обем на продукцията от подсектора остава на нивото от предходната година. При цените се наблюдава понижние с близо 5%, което води до спад на продукцията в стойностно изражение с 5,2% на годишна база.

- Говедовъдство – дял от 2,4% със 189,0 млн. лева.

За 2020 г. подсекторът регистрира ръст от 13,2% на годишна база, в резултат от нарастване както на физическия обем (с 9,9%), така и на цените (с 2,9%).

- Производство на яйца – дял от 2,2% със 176,7 млн. лева (спад от 2,9%).

Физическият обем на продукцията се запазва на нивото от предходната година. В стойностно изражение производственото поднаправление отбелязва спад от 2,9% спрямо предходната година като резултат от понижние на цените (с 3%).

2.1.3. Междинно потребление

Междинното потребление, използвано за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2020 г., възлиза на 4 446,6 млн. лева, като отбелязва намаление от 6,9% на годишна база (Приложения 3 и 4).

Най-голям дял в неговата структура заемат разходите за фуражи – 20,7% (918,4 млн. лева), следвани от разходите за горива и масла – 20,4% (907,5 млн. лева), селскостопанските услуги – 10,4% (462,0 млн. лева), разходите за торове и почвени подобрители – 10,2% (455,0 млн. лева), разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар – 7,6% (338,1 млн. лева).

Налице е ръст в потреблението на семена и посадъчен материал с 11,7 млн. лева. (с 5,7%) и разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар (с 2,8%).

При останалите компоненти на междинното потребление се регистрира спад спрямо 2019 г.

Най-съществено е намалението на потреблението на горива и масла – с 14,6% (155,3 млн. лева), фуражи – с 8,5% (85,1 млн. лева), селскостопански услуги – с 6,1% (30,2 млн. лева.), препарати за растителна защита и пестициди – с 4,2% (13,9 млн. лева.).

През 2020 г. междинното потребление представлява 56,5% от стойността на продукцията, или 100 единици крайна продукция са създадени с използването на 56,5 единици междинно потребление.

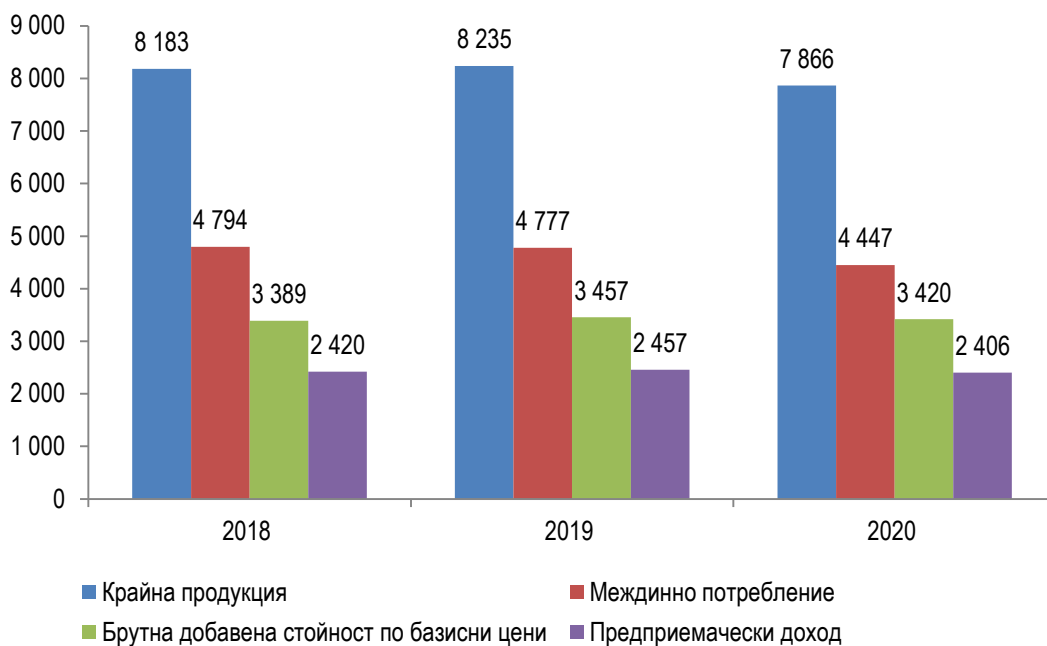
2.1.4. Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена в селското стопанство през 2020 г., е в размер на 3 419,5 млн. лева (по базисни цени), като намалява с 1,1% (с 37,9 млн. лева) на годишна база (Приложения 4 и 5).

2.1.5. Предприемачески доход

За 2020 г. предприемаческият доход в отрасъла възлиза на 2 405,7 млн. лева – с 2,1% под нивото от предходната година (Приложение 4).

Фигура II.2. Основни икономически показатели за отрасъл Селско стопанство за периода 2018 – 2020 г., млн. лева

Източник: НСИ

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

Отчетната 2020 г. се характеризира с динамични агроклиматични условия.

През зимните месеци и началото на пролетта на 2020 г. се редуваха периоди на ниски температури, последвани от повишаване на температурите, в съчетание с оскъдни валежи в североизточна България. Липсата на валежи в комбинация с високи дневни температури в някои области доведоха до задълбочаване на дефицита на почвена влажност. Това се отрази неблагоприятно върху развитието на пшеницата - пожълтяване и изсъхване на листната маса, усукване на флагелния лист, образуване на по-малко плодни цветчета в съцветието и т.н. В част от полските райони в началото на пролетта се създадоха условия за образуване на слани. Отчетени са сериозни щети по овощните видове във фаза цъфтеж (кайсии, череши, сливи и др.)

Падналите градушки, придружени с интензивни валежи, през месеците май и юни нанесоха сериозни щети по земеделските култури.

Наднормените температури и задълбочилото се засушаване през юли и август в Североизточна България бяха причина за недобре озърнени и стерилни кочани при царевицата и за преждевременно изсъхване на листната маса от долните етажи на растенията. Част от царевичните посеви бяха силажирани преди да приключат репродуктивния стадий от развитието си. В източните райони падналите валежи, с малки изключения, бяха без стопанско значение.

През месец септември агрометеорологичните условия в Западна България се отличаваха съществено от тези в източните райони на страната. В Източна България те се определяха от наднормени температури и поднормени валежи. През първото десетдневие на септември валежи със стопанско значение са отчетени в западната половина на страната. Те се отразиха благоприятно на вторите култури и късните хибриди царевица.

През октомври агрометеорологичните условия се определяха от наднормени температури и валежи в по-голямата част от полските райони над климатичните норми за месеца. Падналите валежи в по-голямата част от полските райони подобриха условията за протичане на началните фази от вегетацията на зимните житни култури и зимната рапица.

През 2020 г. са отчетени вреди върху земеделските култури, причинени от следните неблагоприятни климатични условия: измръзване/оспяване/слана, пороен/проливен дъжд, непрекъснат дъжд/наводнение, градушки и суша (засушаване).

2.2.1. Зърнопроизводство

Като цяло, през 2020 г. се наблюдава намаление на производството на основните зърнени култури в страната спрямо предходната година, с изключение на ечемика. При всички зърнени култури, освен тритикалето, са отчетени по-ниски средни добиви.

Таблица II.4. Производство на зърнени култури от реколти `2019 и `2020

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019
Пшеница	1 198 682	1 200 175	0,1%	5,14	3,93	-23,7%	6 161 997	4 710 993	-23,5%
Ръж	6 097	5 352	-12,2%	1,93	1,84	-5,1%	11 793	9 823	-16,7%
Тритикале	15 199	13 559	-10,8%	2,84	2,95	4,0%	43 173	40 049	-7,2%
Ечемик	112 029	130 757	16,7%	4,89	4,20	-14,0%	547 244	549 079	0,3%
Овес	12 153	13 397	10,2%	2,51	2,27	-9,6%	30 518	30 426	-0,3%
Царевица за зърно	560 911	581 532	3,7%	7,11	5,11	-28,2%	3 990 190	2 969 210	-25,6%
Ориз	11 822	12 349	4,5%	6,04	5,72	-5,4%	71 415	70 597	-1,1%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

Пшеница

Производството на пшеница през 2020 г. възлиза на 4 711 хил. тона – понижение с 23,5%, спрямо 2019 г., което се дължи на неблагоприятните климатични условия в процеса на развитие на културата, довели до понижение на средния добив (с 23,7%).

Засетите площи с пшеница през 2020 г. са 1 207 994 ха – с 0,5% повече на годишна база, като от тях са реколтирани 1 200 175 ха.

Относителният дял на реколтираните площи с пшеница от общо реколтираните площи със зърнени култури е 61%. С най-голям дял от площите с пшеница е Североизточният район – 22,2%, следван от Северозападния с 22%.

По данни от анкета БАНСИК на отдел „Агростатистика“, през 2020 г. отглеждане на пшеница след пшеница има върху 6,5% от площите, при 7,5% през 2019 г. Върху около 93% от площите с пшеница реколта `2020, е извършен добър сеитбооборот. След окопни култури са засети 74,3% от площите с пшеница, при 67,8% през предходната година. В сеитбооборота на пшеница през 2020 г. са включени 1,7% угари.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж реколта `2020 е с 16,7% под нивото от предходната година, в резултат от намаление както на реколтираните площи (с 12,2%), така и на средния добив (с 5,1%).

Продукцията от тритикале се свива със 7,2% спрямо 2019 г., като отчетеният по-висок среден добив (с 4%) компенсира частично негативния ефект от намаление на реколтираните площи (с 10,8%).

Най-много реколтирани площи с ръж и тритикале се наблюдават в Южен централен район - съответно 1 997 ха ръж и 5 513 ха тритикале.

Ечемик

През 2020 г. в страната са произведени 549,1 хил. тона ечемик. Това представлява леко увеличение с 0,3% на годишна база, като реколтираните площи нарастват с 16,7%, но средният добив се понижава с 14%.

Най-много площи с ечемик през годината има в Югоизточния район (26,9% от общия размер на реколтираните площи в страната), следван от Североизточния район (19,9%).

От гледна точка на предшествениците, добър сеитбооборот е направен върху 75,1% от площите с ечемик през 2020 г. Най-висок отново е делът на слънчогледа – 40,3%. След окупни култури са засети 55,3% от площите с ечемик, а угарите, включени в сеитбооборота на ечемика, са 2,3%.

Овес

Независимо от увеличението на реколтираните площи с малко над 10%, производството на овес е с 0,3% под нивото от предходната 2019 г., поради получените по-ниски добиви от хектар.

Най-много площи с овес са реколтирани в Югозападния район (30,9% от общо реколтираните площи в страната).

Царевица за зърно

През 2020 г. производството на царевица намалява с 25,6% спрямо предходната година, до 2 969, 2 хил. тона. Това се дължи на понижението на средния добив с 28,2% в резултат от трайното засушаване в основните производителни райони.

Засетите площи с царевица за зърно през 2020 г. са 586 933 ха, което е с 4,4% над нивото от 2019 г. От тях са реколтирани 581 532 ха – с 3,7% повече на годишна база.

С най-голям дял в общо реколтираните площи с царевица през годината е Северозападният район (34,7%), следван от Северен централен (31,5%) и Североизточен (26,5%).

Подобно на предходни години, при царевицата най-голям е делът на предшественик пшеница - 53,5%. Делът на ечемика, включен в сеитбооборота на царевицата, е 3,6%.

Ориз

През 2020 г. в страната са произведени 70,6 хил. тона оризова арпа - с 1,1% по-малко на годишна база. Наблюдава се увеличение на реколтираните площи с 4,5%, докато средният добив намалява с 5,4%.

2.2.2. Маслодайни култури

Най-широко застъпените маслодайни култури, отглеждани в страната, са слънчогледът и зимната маслодайна рапица.

Таблица II.5. Производство на маслодайни култури от реколти `2019 и `2020

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019
Слънчоглед	815 561	821 922	0,8%	2,35	2,09	-10,8%	1 914 072	1 720 299	-10,1%
Рапица	151 174	119 137	-21,2%	2,83	2,32	-18,0%	428 256	276 846	-35,4%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

Слънчоглед

Производството на слънчоглед през 2020 г. възлиза на 1 720,3 хил. тона. Количеството е с 10,1% под нивото от предходната година, което се дължи на понижение на средния добив с 10,8%.

Засетите площи със слънчоглед през годината са 824 244 ха, от които са реколтирани 821 922 ха, съответно с 0,9% и 0,8% повече спрямо 2019 г.

Площите със слънчоглед в Северозападния район представляват 26,3% от общо реколтираните площи в страната през 2020 г., следван от Североизточния район с 22,6%.

Най-голям е делът на слънчогледа, разположен върху предшественик пшеница – 69,3%. Ечемикът, включен в сеитбооборота на слънчогледа през 2020 г., е 5,7%.

Рапица

През 2020 г. производството на маслодайна рапица се свива с 35,4% на годишна база, до 276,8 хил. тона, в резултат от намаление както на реколтираните площи (с 21,2%), така и на средния добив (с 18%).

Най-много реколтирани площи с рапица през годината има в Югоизточния район (52,4% от общо реколтираните площи в страната).

2.2.3. Мониторинг на пазара на зърно

През 2020 г. се наблюдава увеличение на общия капацитет за съхранение на зърно в България.

В рамките на годината е актуализиран Регистърът на обектите за съхранение на зърно в страната, като са вписани 70 броя нови обекти за съхранение на зърно, направена е промяна в обстоятелствата на 69 броя от вписаните обекти и са заличени 12 броя. Към 31.12.2020 г. общият брой на активните обекти за съхранение на зърно е 4 118 броя, с капацитет от 16 639 943 тона.

2.2.4. Окачествяване на реколта `2020

За извършване на представително окачествяване на пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица и оризова арпа от реколта `2020 са взети и анализирани 3 168 броя проби от 3 609 105 тона, което представлява 39,6% от добитото количество и покрива критериите за представителност на окачествяването.

Окачествяване на пшеница от реколта `2020

Крайните резултати от окачествяването показват, че 55,9% от произведената през 2020 г. пшеница е с млевни и хлебопекарни качества, които отговарят на изискванията на търговци и преработватели.

Разпределението на зърното по групи е както следва:

- Първа група – 5,6%, при 2,1% за 2019 г.;
- Втора група – 11,6%, при към 8,5% за 2019 г.;
- Втора Б група – 38,7%, при 46% за 2019 г.;
- Трета група – 43,8%, при 40,3% за 2019 г.

Средните стойности на основните показатели, които определят качествена характеристика на зърното от реколта `2020 за страната са:

- съдържание на влага: 11,4% ± 0,5%, при 11,7% ± 0,6% за 2019 г.;
- хектолитрова маса: 75,8 kg/100 dm³ ± 3,20 kg/100 dm³, при 74,2 kg/100 dm³ ± 2,57 kg/100 dm³ за 2019 г.;

- добив на мокър глутен: 26,3% ± 4,6%, при 25% ± 3% за 2019 г.;
- отпускане на глутена: 7,5 мм ± 1,7 мм, при 7,6 мм ± 1,6 мм за 2019 г.;
- число на хлебопекарна сила: 58,5 усл. ед. ± 6,9 усл. ед., при 54,8 усл. ед. ± 5,8 усл. ед. за 2019 г.;
- съдържание на протеин: 13,1% с.в. ± 1,8% с.в., при 12,5% с.в. ± 1,2% с.в. за 2019 г.;
- число на падане: 348,7 сек. ± 46,9 сек., при 355,9 сек. ± 50,4 сек. за 2019 г.

Окачествяване на ечемик от реколта `2020

Според получените крайни резултати, 63,1% от добитият през 2020 г. ечемик е пивоварен, а 36,9% - фуражен (при съответно 53,9% и 46,1% за 2019 г.).

Средните стойности на основните качествени показатели на ечемика от реколта `2020 са както следва:

- съдържание на белтъчни вещества: 12% ± 0%, при 12,2% ± 1,3% за 2019 г.;
- хектолитрова маса: 62,8 кг/100 dm³ ± 2,3 кг/100 dm³, при 62,1 кг/100 dm³ ± 3,3 кг/100 dm³ за 2019 г.;
- изравненост на партидите: 82,8% ± 7,7%, при 85,5% ± 12,3% за 2019 г.;
- влажност: 11,8% ± 0,5%, при 12,2 % ± 1% за 2019 г.;
- културни примеси: 1,6% ± 1,3%, при 1,6% ± 1,2% за 2019 г.;
- чужди примеси: 1,1% ± 1%, при 1,1% ± 1,6% за 2019 г.

Окачествяване на слънчоглед от реколта `2020

Окончателните резултати показват, че 58,8% от анализираниите проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе, при установени 70,5% през предходната година.

През 2020 г. е висок делът на партидата слънчоглед с високи технологични качества. Предвид това, че при отклонение от базисните норми при примесите задължително се извършва рефракция, а при влагата - съответно бонификация, то получените резултати показват, че 78,6% от анализираното слънчогледово зърно отговарят на изискванията на стандарта за масленост, при 95,1% през 2019 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2020 са:

- съдържание на влага: 6% ± 0,4%, при 5,8% ± 0,4% през 2019 г.;
- масленост: 43,3% ± 2,4 %, при 46% ± 2% през 2019 г.;
- културни примеси: 1,3% ± 0,6 %, при 1,4 % ± 0,8% през 2019 г.;
- чужди примеси: 3,9% ± 2%, при 3,3% ± 1,5% през 2019 г.

Окачествяване на царевица от реколта `2020

Крайните резултати сочат, че 88,9% от анализираната партида отговаря на условията на стандарта за качество на царевичното зърно по отношение на показателите влага и примеси, при 95,2% установени през 2019 г.

Общо 50,4% от анализираното количество царевично зърно отговарят на критериите за съдържание на нишесте и минималните граници, залегнали в стандарта по отношение на съдържанието на влага и наличието на примеси, при 66,5% през 2019 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2020 са:

- влага: 12,3% ± 0,7%, при 12,1% ± 0,7% през 2019 г.;

- културни примеси: $3,0\% \pm 1,2\%$, при $3,6\% \pm 1,7\%$ през 2019 г.;
- чужди примеси: $1\% \pm 0,4\%$, при $0,7\% \pm 0,3\%$ през 2019 г.;
- съдържание на нишесте: $72,2\% \pm 0,7\%$, при $72,2\% \pm 0,6\%$ през 2019 г.;
- хектолитрова маса: $71,7 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 1,8 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$, при $72,6 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 1,8 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$ през 2019 г.

Окачествяване на оризова арпа от реколта `2020

Средните стойности на основните качествени показатели на оризовата арпа от реколта `2020 са:

- влага: $12,9\% \pm 1,1\%$, при $12,7\% \pm 0,5\%$ през 2019 г.;
- културни примеси: $1,2\% \pm 0,7\%$, при $0,3\% \pm 0,2\%$ през 2019 г.;
- чужди примеси: $0,8\% \pm 0,6\%$, при $0,6\% \pm 0,4\%$ през 2019 г.;
- червени зърна: $0,4\% \pm 0,5\%$, при $0,2\% \pm 0,3\%$ през 2019 г.;
- пожълтели зърна – няма както и през 2019 г., 2018 г. и 2017 г., при $0,3\% \pm 0,1\%$ през 2016 г.;
- оголени зърна: $1,1\% \pm 0,6\%$, при $2,7\% \pm 1,6\%$ през 2019 г.;
- хектолитрова маса: $57,8 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 1,9 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$, при $59,0 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 1,6 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$ през 2019 г.

2.2.5. Технически култури

Тютюн

Производството на тютюн през 2020 г. е в размер на 5 443 тона - с 16% по-малко в сравнение с 2019 г., поради намаление както на реколтираните площи (с 9,9%), така и на средния добив (с 6,8%).

Памук

Общо прибраното количество влакнодаен памук през 2020 г. спада с 19,2% на годишна база, до 2 503 тона. Реколтираните площи възлизат на 3 280 ха – с 5,2% по-малко спрямо 2019 г. Понижение е налице и при средния добив – с 14,7%, до 763 кг/ха.

Влакнодаен коноп

През 2020 г. засетите площи с влакнодаен коноп в страната са 679 ха. Произведени са 1 650 тона влакно, при среден добив 2 692 кг/ха.

2.2.6. Медицински и ароматни култури

През 2020 г. площите, заети с основни медицински, ароматни и етеричномаслени култури, като маслодайна роза (розов цвят), лавандула (свеж цвят), маточина (суха маса), кориандър (семе), резене (семе), бял трън (семе) и др., са в размер на 57 983 ха, което е със 7,4% повече в сравнение с 2019 г. Реколтираните площи с тези култури възлизат на 53 140 ха, с 14,8% над нивото от предходната година.

Засадените площи с маслодайна роза през годината възлизат на 5 087 ха, от които реколтирани са 4 807 ха (съответно с 3% и 5,3% повече на годишна база). При 4,1% по-висок среден добив, производството на розов цвят нараства с 9,6% спрямо предходната 2019 г., до 14 587 тона.

Добитото количество лавандулов цвят през 2020 г. бележи ръст от 18,3% на годишна база, до 61 157 тона. Това се дължи на увеличение на реколтираните площи с 38,4%, докато при средния добив се отчита понижение (с 15,5%).

Таблица II.6. Производство на основни етерично-маслени култури от реколти `2019 и `2020

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019
Лавандула	13 693	18 949	38,4%	3,77	3,23	-14,5%	51 681	61 157	18,3%
Маслодайна роза	4 563	4 807	5,3%	2,92	3,04	4,1%	13 306	14 587	9,6%
Маточина	1 367	658	-51,9%	2,78	2,51	-9,7%	3 805	1 653	-56,6%
Кориандър	18 202	21 589	18,6%	1,10	0,95	-13,1%	19 975	20 579	3,0%
Резене	4 061	2 775	-31,7%	0,62	0,56	-10,4%	2 533	1 550	-38,8%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

През 2020 г. производството на кориандър достига 20 579 тона - с 3% над нивото от 2019 г. Реколтираните площи са с близо 19% повече спрямо предходната година, а средният добив - с 13,1% по-нисък.

При маточината се отчита значителна редуция на площите спрямо 2019 г. – с 46,9% на засетите и с 51,9% на реколтираните. В съчетание с 9,7% по-нисък среден добив, това води до спад на производството от 56,6% на годишна база, до 1 653 тона.

Събраната продукция от резене през 2020 г. възлиза на 1 550 тона - с 38,8% по-малко в сравнение с предходната година, като е налице намаление както на реколтираните площи, така и на средния добив.

2.2.7. Плодове

През 2020 г. в земеделските стопанства са произведени 202 579 тона плодове – с 13,6% по-малко на годишна база. Сравнявайки с 2019 г., нарастване на продукцията се отчита при лешниците – с 96,7%, култивираните шипки – с 31,4% и сливите и джанките – с 6,8%. Производството на останалите наблюдавани плодове намалява с между 1,8% (орехи) и 53% (кайсии и зарзали).

Водещо място в производството на плодове заемат Югоизточният и Южният централен райони, формиращи съответно 26,9% и 26,8% от общото производство за 2020 г. В Югоизточния район е съсредоточено производството на праскови (66,7%) и череши (40,3%), а в Южния централен район са произведени най-много ябълки (38,2%), сливи и джанки (30,4%) и вишни (28,6%). В Северния централен район са произведени 72,1% от кайсиите за страната, а в Североизточния район - 35,8% от малините.

Най-голям относителен дял от общото производство на плодове през 2020 г. заемат сливите и джанките – 29,6%, следвани от черешите – 25,8%, ябълките – 18,7% и прасковите и нектарините – 10,2%.

Общо засадените площи със семкови, костилкови, черупкови и ягодоплодни в страната през 2020 г. са 64 915 ха, което е с 11,5% под нивото от 2019 г. От тях са реколтирани 41 385 ха – с 3,5% по-малко на годишна база. Най-голям дял в общо реколтираните площи заемат черешите – 25,7%, следвани от сливите и джанките – 20,7%. През 2020 г. се отчита увеличение на реколтираните площи с лешници, сливи и джанки, орехи и култивирани шипки – с между 5,3% и 25,5%. При всички останали наблюдавани култури се регистрира намаление в границите от 1,9% при черешите до 36,8% при кайсиите и зарзалите. Около 15,3% от плододаващите площи с овощни видове не са реколтирани, поради климатични и други причини.

Таблица II.7. Производство на плодове от реколти `2019 и `2020

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (кг/ха)			Производство (тона)		
	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019
Ябълки	4 142	3 555	-14,2%	10 532	10 654	1,2%	43 622	37 874	-13,2%
Круши	696	503	-27,7%	7 795	5 626	-27,8%	5 425	2 830	-47,8%
Праскови и нектарини	3 214	2 775	-13,7%	10 541	7 474	-29,1%	33 878	20 740	-38,8%
Кайсии и зарзали	2 910	1 838	-36,8%	6 957	5 177	-25,6%	20 244	9 516	-53,0%
Сливи и джанки	8 017	8 573	6,9%	7 009	7 002	-0,1%	56 192	60 024	6,8%
Череша	10 837	10 631	-1,9%	5 072	4 922	-3,0%	54 960	52 326	-4,8%
Вишни	1 328	1 101	-17,1%	3 875	4 368	12,7%	5 146	4 809	-6,5%
Орехи	6 365	7 097	11,5%	760	669	-12,0%	4 838	4 750	-1,8%
Бадеми	1 006	928	-7,8%	718	510	-29,0%	722	473	-34,5%
Лешници	1 270	1 337	5,3%	339	633	86,7%	430	846	96,7%
Малини	2 192	1 829	-16,6%	3 253	3 372	3,7%	7 131	6 167	-13,5%
Култивирани шипки	557	699	25,5%	1 512	1 582	4,6%	842	1 106	31,4%
Други овощни видове	367	519	41,4%	-	-	-	1 159	1 118	-3,5%
Общо:	42 901	41 385	-3,5%	-	-	-	234 589	202 579	-13,6%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

Площите с невстъпилите в плододаване овощни насаждения, отглеждани в стопанствата през 2020 г., са 13 092 ха. Най-голям относителен дял от тях заемат орехите – 46,9%, следвани от сливите и джанките – 14,7% и лешниците – 13,2%.

От новосъздадените насаждения през стопанската 2019/2020 година, 53% са от черупкови видове, 38% - костилкови видове и 9% - семкови и други видове. От черупковите видове най-голям е делът на орехите (51,3%), следвани от бадемите (29,2%), а от костилковите – на сливите (50,3%) и черешите (29,7%).

В сравнение с предходната 2019 г., средният добив от лешници нараства с 86,7%, а този от ябълки, малини, култивирани шипки и вишни - с между 1,2% и 12,7%. Същевременно, за останалите основни плодове се отчита намаление на средните добиви от 0,1% при сливите и джанките до 29,1% при прасковите и нектарините.

Общо 97,2% от произведените плодове – реколта `2020 са реализирани. За търговската мрежа са насочени 39,5% от плодовете, за преработвателната промишленост – 34,9%, а за собствена консумация – 1,8%. Около 23,8% от продукцията е предназначена за директни продажби на дребно, раздадена е като рента и други плащания в натура или е изнесена от страната.

2.2.8. Зеленчуци

През 2020 г. основните площи, използвани за производство на зеленчуци в земеделските стопанства са 36,5 хил. ха, което е с 8,6% по-малко от предходната година. Откритите площи, засадени с пресни зеленчуци, ягоди, картофи и бобови култури се свиват с 8,8%, до 35,6 хил. ха, а оранжерийните площи – с 2,6%, до 898 ха.

Общата продукция от зеленчуци – реколта `2020 е в размер на 651,6 хил. тона – с 13,4% под нивото от 2019 г. Производството от открити площи намалява с 14,2% на годишна база, до 559 хил. тона, а оранжерийното – с 8,1%, до 92,6 хил. тона.

През 2020 г. най-голямо е производството на картофи – 192,3 хил. тона (29,5% от общото производство на зеленчуци), домати – 115,8 хил. тона (17,8%), пипер – 51 хил. тона (7,8%) и краставици – 50,2 хил. тона (7,7%).

Реколтираните открити площи със зеленчуци през годината са с 10,3% по-малко спрямо 2019 г. По групи култури, намаление на реколтираните площи е налице при плодовите зеленчуци (с 18,8%), зеленчуците от рода Brassica (с 16,7%), грудковите и лукови зеленчуци (с 14,2%) и пресните бобови култури (с 5,3%). Същевременно, увеличение на реколтираните площи се отчита при листните или стъблени зеленчуци (с 14,4%), картофите (със 7%) и ягодите (с 4%).

С най-голям относителен дял от общо реколтираните открити площи със зеленчуци през 2020 г. са площите, заети с картофи – 29,5%, следвани от тези с дини – 13,1%, лук кромид – зрял – 7,8%, домати – 7,7%, пъпеши – 6,7% и др.

Таблица II.8. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколти `2019 и `2020, ха

Основни площи	Реколта `2019	Реколта `2020	Изменение 2020/2019
Открити площи с пресни зеленчуци, ягоди, картофи и бобови култури	39 033	35 605	-8,8%
Обща оранжерийна площ	922	898	-2,6%
Обща площ	39 955	36 503	-8,6%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

По видове зеленчукови култури, през 2020 г. се отчита значителен ръст на годишна база при реколтираните площи с тиквички и праз (около два пъти), спанак (с 63,6%), тикви за семе (с 58,3%), салати и марули (с 35,8%) и карфиол (с 33,7%). От друга страна, съществено намаляват площите с домати, моркови и краставици (с между 44,4% и 65,2%).

Таблица II.9. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколти `2019 и `2020

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		Общо				
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020
Плодови зеленчуци, в т.ч.:	19 393	15 751	334 157	276 317	98 015	92 187	432 172	368 504	-14,7%	-	-
Домати	4 654	2 586	95 722	69 515	49 290	46 275	145 012	115 790	-20,2%	20 568	26 881
Краставици	1 409	490	26 502	8 352	41 315	41 850	67 817	50 202	-26,0%	18 809	17 045
Корнишони	260	206	4 913	3 386	236	48	5 149	3 434	-33,3%	18 896	16 437
Патладжани	383	369	11 053	9 921	125	с	11 178	с	-	28 859	26 886
Тиквички	111	220	2 453	4 315	с	с	с	с	-	22 099	19 614
Тикви и кратуни	1 235	1 516	10 006	13 751	с	-	с	13 751	-	8 102	9 071
Тикви за семе	120	190	61	183	-	-	61	183	200,0%	508	963
Пъпеши	2 450	2 242	23 400	25 453	30	с	23 430	с	-	9 551	11 353
Дини	4 779	4 421	96 786	87 251	-	с	96 786	с	-	20 252	19 736
Пипер (вкл. лют пипер)	3 058	2 597	57 263	47 319	6 719	3 673	63 982	50 992	-20,3%	18 726	18 221
Сладка царевица	510	414	4 274	4 895	-	-	4 274	4 895	14,5%	8 380	11 824

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		Общо				
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020
Бамя	424	500	1 724	1 976	-	-	1 724	1 976	14,6%	4 066	3 952
Пресни бобови култури, в т.ч.:	1 153	1 092	5 781	5 258	3	1	5 784	5 259	-9,1%	-	-
Градински грах - зелен	919	870	4 618	3 444	-	-	4 618	3 444	-25,4%	5 025	3 959
Градински фасул - зелен	234	222	1 163	1 814	3	1	1 166	1 815	55,7%	4 970	8 171
Зеленчуци от рода Brassica, в т.ч.:	2 013	1 677	50 282	34 242	114	6	50 396	34 248	-32,0%	-	-
Главесто зеле	1 770	1 460	46 449	32 060	114	6	46 563	32 066	-31,1%	26 242	21 959
Цветно зеле (карфиол)	101	135	1 758	1 580	-	-	1 758	1 580	-10,1%	17 406	11 704
Броколи и брюкселско зеле	142	82	2 075	602	-	-	2 075	602	-71,0%	-	-
Листни или стъблени зеленчуци (с изкл. на зеленчуци от рода Brassica)	695	795	4 153	6 387	2 503	315	6 656	6 702	0,7%	-	-
Артишок	276	275	180	654	-	-	180	654	263,3%	652	2 378
Салати и марули	95	129	1 600	2 201	2 470	227	4 070	2 428	-40,3%	16 842	17 062
Спанак	88	144	578	844	с	65	с	909	-	6 568	5 861
Праз	55	113	875	1 389	с	-	с	1 389	-	15 909	12 292
Чубрица	84	51	134	76	-	-	134	76	-43,3%	1 595	1 490
Други листни или стъблени зеленчуци (копър, магданоз, лук кромид - зелен, аспержи и др.)	97	83	786	1 223	27	23	813	1 246	53,3%	-	-
Грудкови и лукови зеленчуци, в т.ч.:	4 326	3 712	55 074	40 319	70	1	55 144	40 320	-26,9%	-	-
Лук кромид - зрял	2 625	2 620	31 376	28 443	-	-	31 376	28 443	-9,3%	11 953	10 856
Моркови	1 086	591	20 407	8 702	-	-	20 407	8 702	-57,4%	18 791	14 724
Чесън – зрял	506	369	2 216	1 600	-	-	2 216	1 600	-27,8%	4 379	4 336
Други грудкови и лукови зеленчуци (салатно цвекло, арпаджик, ряпа, репички, и др.)	109	132	1 075	1 574	70	1	1 145	1 575	37,6%	-	-
Картофи	9 291	9 946	197 382	192 331	28	-	197 410	192 331	-2,6%	21 244	19 338
Ягоди	703	731	4 479	4 176	86	96	4 565	4 272	-6,4%	6 371	5 713
Общо зеленчуци	37 574	33 704	651 308	559 030	100 819	92 606	752 127	651 636	-13,4%	-	-

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

с – конфиденциални данни (има по-малко от 3 стопанства в разглежданата категория)

Общото производство на зеленчуци от открити площи през 2020 г. е в размер на 559 хил. тона, което е с 14,2% по-малко от предходната година.

При почти всички групи зеленчуци се отчита намаление на добитите количества от открити площи спрямо предходната година, достигащо до 26,8% при грудковите и луковите зеленчуци. Само по отношение на групата листни и стъблени зеленчуци (с изключение на зеленчуците от рода Brassica) е налице увеличение на продукцията, с 53,8%.

Сред по-значимите култури, съществено увеличение на получената продукция се отчита при тиквичките (със 75,9%), тиквите (с 37,4%), сладката царевица (с 14,5%) и пъпешите (с 8,8%), а намаление – при краставиците (с 68,5%), морковите (с 57,4%), корнишоните (с 31,1%), главестото зеле (с 31%), домати (с 27,4%), пипера (със 17,4%) и зрелия кромид лук (с 9,3%). Производството на картофи и ягоди от открити площи се свива съответно с 2,6% и 6,8% на годишна база.

Таблица II.10. Общо производство на основни зеленчуци от реколти `2019 и `2020, тона

Видове зеленчуци	Реколта `2019	Реколта `2020	Изменение 2020/2019
Домати	145 012	115 790	-20,2%
Пипер (сладък и лют)	63 982	50 992	-20,3%
Краставици и корнишони	72 966	53 636	-26,5%
Картофи	197 410	192 410	-2,5%
Главесто зеле	46 563	32 066	-31,1%
Лук кромид зрял	31 376	28 443	-9,3%
Ягоди	4 565	4 272	-6,4%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

През 2020 г. при основните зеленчукови култури се наблюдават съществени изменения на средните добиви от хектар в сравнение с 2019 г., преобладаващо в посока надолу. По-високи средни добиви се регистрират при тиквите (с 12%), пъпешите (с 18,9%) и домати (с 30,7%), а по-ниски – при дините, пипера, патладжаните, картофите, лука, зелето и морковите (с между 2,5% и 21,6%).

Извън основните зеленчукови култури, сериозно повишение спрямо 2019 г. бележат средните добиви от артишок (над три пъти) и тикви за семе (с 89,6%), а понижение – тези от праз (с 22,7%) и карфиол (с 32,8%).

По-високите средни добиви при някои от основните зеленчукови култури са резултат от използването на сертифицирани семена от земеделските стопани и спазване на технологиите за отглеждане на зеленчуците с акцент прилагане на техники, щадящи околната среда.

Оранжерийното производство в страната се определя от няколко основни зеленчукови култури - домати, краставици, салати и марули, пипер и корнишони. Неговото развитие се определя на база търсенето на пазара. Част от продукцията е предназначена за износ.

Общото производство на оранжерийни зеленчуци през 2020 г. е в размер на 92,6 хил. тона, което е с 8,1% по-малко спрямо предходната 2019 г.

При почти всички основни оранжерийни зеленчуци се отчита намаление на продукцията на годишна база, в границите от 6,1% (домати) до 79,8% (корнишони). Изключение прави производството на оранжерийни краставици, което нараства с 1,3%.

Продължава тенденцията за модернизирание на съществуващите оранжерии с прилагане на нови и по-съвременни технологии за качествени зеленчуци - оранжерийно производство.

Таблица II.11. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти `2019 и `2020, тона

Видове зеленчуци	Реколта `2019	Реколта `2020	Изменение 2020/2019
Домати	49 290	46 275	-6,1%
Пипер	6 719	3 673	-45,3%
Краставици	41 315	41 850	1,3%
Корнишони	238	48	-79,8%
Други зеленчуци (без гъби)	3 259	760	-76,7%
Общо	100 819	92 606	-8,1%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

Наблюдава се разнообразяване на видовете зеленчуковите култури, отглеждани в оранжерии. Освен основните оранжерийни култури се произвеждат още картофи, лук кромид-зелен, чесън-зелен, тиквички, пъпеши, ягоди, малини и други.

2.2.9. Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури от реколта `2021

Прогнозните данни, налични към края на м. октомври 2021 г., сочат увеличение на продукцията от всички основни зърнени и маслодайни култури спрямо предходната година. Основен фактор за това са благоприятните агроклиматични условия през стопанската година, довели до повишение на средните добиви от единица площ.

На този етап се очертава ръст на производството на пшеница с 52% на годишна база, до рекордните 7,2 млн. тона. Прогнозното производство на царевица за зърно е със 7,8% над нивото от 2020 г., а това на ечемик – с 27,3%. При маслодайните култури очакваното увеличение на продукцията е с 11,6% за слънчогледа и с 35,8% за рапицата.

Таблица II.12. Прогноза за производството на основни зърнени и маслодайни култури през 2021 г.

Култура	Показател/година	2020	2021 (прогноза)	Изм. 2021/2020
Пшеница	Площи (хил. ха)	1 200	1 204	0,3%
	Среден добив (тона/ха)	3,93	5,90	50,3%
	Производство (хил. тона)	4 711	7 160	52,0%
Царевица за зърно	Площи (хил. ха)	582	574	-1,3%
	Среден добив (тона/ха)	5,11	5,60	9,7%
	Производство (хил. тона)	2 969	3 200	7,8%
Ечемик	Площи (хил. ха)	131	131	0,0%
	Среден добив (тона/ха)	4,20	5,40	28,6%
	Производство (хил. тона)	549	699	27,3%
Слънчоглед	Площи (хил. ха)	822	837	1,8%
	Среден добив (тона/ха)	2,09	2,30	9,9%
	Производство (хил. тона)	1 720	1 920	11,6%
Рапица	Площи (хил. ха)	119	133	11,6%
	Среден добив (тона/ха)	2,32	2,80	20,5%
	Производство (хил. тона)	277	376	35,8%

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика" (прогнозни данни за 2021 г.).

2.3. Производствени резултати в животновъдството

Държавната политика в областта на животновъдството е насочена към създаване на условия за устойчиво развитие на сектора и защита интересите на земеделските стопани.

През 2020 г. световната пандемия от COVID-19 засегна всички сектори на икономиката в страната, в т.ч. земеделието и в частност животновъдството.

Като приоритетен сектор, животновъдството продължава да се подпомага посредством различни финансови инструменти със средства от европейския бюджет по двата стълба на ОСП (за директни плащания и пазарни мерки и за развитие на селските райони), както и с национални средства.

Успоредно с това, във връзка с въведените извънредна обстановка и противоепидемични мерки, през 2020 г. допустимите земеделски стопани са подпомогнати за компенсиране на повишените разходи по мярка 21 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и малки и средни предприятия, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19“ от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г., включваща подмерки 21.1 "Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани COVID 1“ обхващаща и сектор „Животновъдство“ (говеда, биволи, овце и кози), 21.2 "Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани COVID 2" (свине и птици) и 21.3 "Извънредно временно подпомагане за малки и средни предприятия и признати групи и организации на производители COVID 3".

Отпуснат е финансов ресурс по помощта de minimis за покриване на разходите за клане, транспорт и административни документи в сектор „Говеждо месо“, която цели да подпомогне българските производители да реализират отгледаните от тях говеда. Одобрена е и помощ de minimis за пчеларите за възстановяване на загубите от ниските добиви във връзка с лошите метеорологични условия, извънредното положение, както и заради проблеми с отравяния на пчели при провеждане на растителнозащитни мероприятия.

През 2020 г. продължава прилагането на класификацията на кланичните трупове от говеда, свине и овце (агнета) по Скалите на ЕС. С класификацията се цели подобряване на прозрачността на пазара и повишаване на конкурентоспособността на месните продукти на европейския пазар, както и предоставяне на обратна информация към фермерите относно резултатите от способите на отглеждане на животните им.

За разлика от предходните години, през 2020 г. се наблюдава увеличение на броя на стопанствата, отглеждащи всички видове селскостопански животни. Най-голям ръст на годишна база се отчита при стопанствата с биволи – с 50%, следвани от тези с говеда – с 25,2% и свине – с 23,5%. Стопанствата, отглеждащи овце и кози, са съответно с 10,7% и 6,2% повече спрямо 2019 г.

Към края на 2020 г. при почти всички основни видове селскостопански животни е налице увеличение на броя на годишна база, както следва: говеда – с 11,4%, биволи – с 20,6%, овце – с 2,1%, кози – с 10,9% и свине – с 20,4%. Броят на пчелните семейства се запазва около нивото отпреди една година (-0,5%), а само при птиците се отчита по-съществено намаление – с 10,3%.

Продължава тенденцията на задълбочаване на специализацията на производството, като нарастват животните от месодайно направление. Към края на 2020 г. в страната се отглеждат с 20,3% повече месодайни крави спрямо година по-рано. Благоприятно влияние за този ръст оказват прилаганите схеми за обвързано с производството подпомагане в животновъдството (в т.ч. схеми за месодайни крави и животни под селекционен контрол). По-умерено увеличение отбелязва броят на месодайните овце - майки през годината - с 4,5%.

Таблица II.13. Брой животни през 2019 и 2020 г. и прогноза за 2021 г.

Вид животни	2019	2020	Изменение 2020/2019	2021 г. прогноза
Говеда - общо, в т.ч.:	510 460	568 726	11,4%	565 000
крави - общо, в т.ч.:	331 415	367 529	10,9%	362 000
- млечни крави	215 219	227 795	5,8%	224 000
- месодайни крави	116 196	139 734	20,3%	138 000

Вид животни	2019	2020	Изменение 2020/2019	2021 г. прогноза
Биволи - общо, в т.ч.:	16 734	20 179	20,6%	20 000
биволици	11 471	14 147	23,3%	14 100
Овце - общо, в т.ч.:	1 280 983	1 307 771	2,1%	1 310 000
овце - майки - общо, в т.ч.:	1 074 644	1 105 776	2,9%	1 110 000
- млечни овце - майки	950 019	975 531	2,7%	978 000
- месодайни овце - майки	124 625	130 245	4,5%	132 000
Кози - общо, в т.ч.:	228 493	253 401	10,9%	250 000
кози - майки	193 881	207 714	7,1%	205 000
Свине - общо, в т.ч.:	491 814	592 097	20,4%	600 000
общо разплодни женски свине над 50 кг	50 858	65 769	29,3%	67 000
Птици - общо, хил. бр., в т.ч.:	15 565	13 964	-10,3%	14 000
кокошки и ярки	7 107	7 062	-0,6%	7 000
пилета за месо	6 635	5 349	-19,4%	5 300
водоплаващи птици	1 609	1 368	-15,0%	1 500
други птици	214	185	-13,6%	200
Пчелни семейства	867 561	863 283	-0,5%	865 000

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“ (данни за 2019 и 2020 г.) и дирекция „Животновъдство“ (прогноза за 2021 г.)

Забележка: данните за животните от рода на ЕРД, ДРД и свинете са към 1-ви ноември, за птиците – към 31-ви декември, а за пчелните семейства – към 1-ви октомври.

Като цяло, през 2020 г. се наблюдава свиване на средния размер на животновъдните стопанства, което се обяснява с по-големия брой стопанства. Най-сериозно е намалението на средния брой биволици, отглеждани в едно стопанство - от 38,3 броя през 2019 г. до 28,2 броя през 2020 г. или с 26,4% по-малко. Годишното понижаване на средния брой биволи е с 19,4%, на говедата с – 11%, на кравите – с 9,5%. При овцете общо и овцете майки средният брой е съответно със 7,8% и 7,1% под нивата от преди една година, а при свинете общо и свинете майки – с 2,5% и 6,5%. От друга страна, средният брой кози общо и кози майки, отглеждани в стопанство, нараства респективно с 4,4% и 0,8%.

Таблица II.14. Производство на мляко за периода 01.11.2019 - 31.10.2020 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	В т.ч.:			
		Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе мляко
Северозападен	147 959	126 202	4 746	10 548	6 463
Северен централен	149 779	134 849	1 877	7 313	5 740
Североизточен	152 459	138 870	989	8 817	3 783
Югоизточен	196 557	175 422	2 581	14 213	4 341
Югозападен	79 881	59 706	1 305	13 403	5 467
Южен централен	249 175	221 032	3 937	19 603	4 603
Общо за страната	975 810	856 081	15 435	73 897	30 397
Изменение 2020/2019	7,0%	7,2%	20,3%	14,2%	-15,5%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общото производство на сурово мляко в страната през 2020 г. достига 975 810 хил. литра – със 7% повече в сравнение с предходната година, за което допринася увеличеният брой млечни животни. По-значително повишение се наблюдава при производството на биволско мляко – с 20,3%, а по-умерено при овчето и кравето мляко - съответно с 14,2% и 7,2%. Единствено производството на козе мляко намалява на годишна база, с 15,5%.

Традиционно, най-голям дял в общия добив на млечна суровина формира кравето мляко – 87,7%. Овчето мляко заема дял от 7,6%, козето - 3,1%, а биволското – 1,6%.

Водещ при производството на мляко през 2020 г. остава Южен централен район, представляващ 25,5% от общия обем, следван от Югоизточен район с 20,1%. Най-нисък добив е регистриран в Югозападен район – 8,2%.

Таблица II.15. Производство на животинска продукция през 2019 – 2020 г. и прогноза за 2021 г.

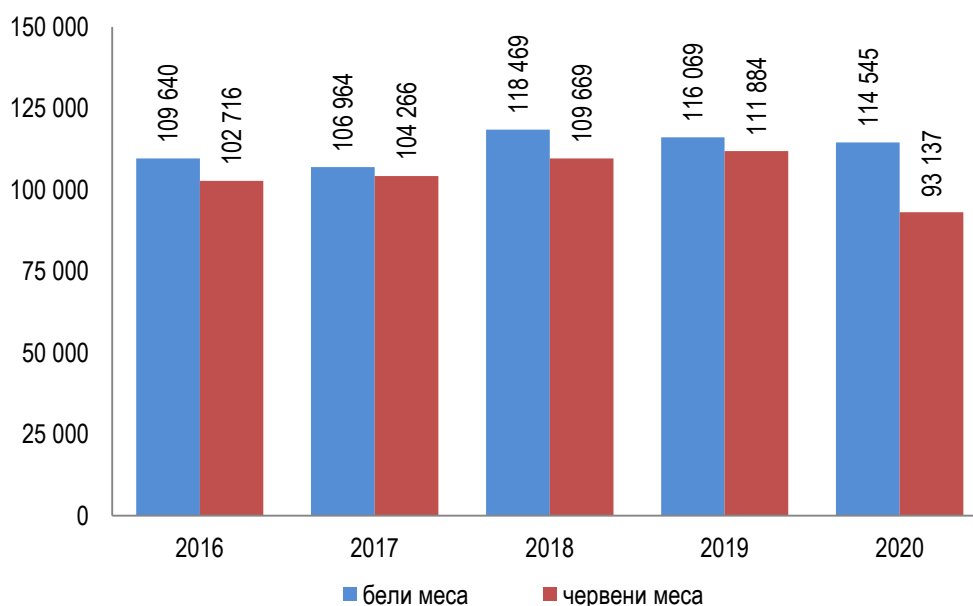
Продукт	2019	2020	Изменение 2020/2019	2021 прогноза
1. Мляко - всичко (хил. литри), в т.ч.:	911 854	975 810	7,0%	980 000
Краве мляко	798 351	856 081	7,2%	860 000
Биволско мляко	12 832	15 435	20,3%	15 000
Овче мляко	64 704	73 897	14,2%	75 000
Козе мляко	35 967	30 397	-15,5%	30 000
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т.ч.:	227 953	207 682	-8,9%	209 000
Червени меса	111 884	93 137	-16,8%	94 000
Бели меса	116 069	114 545	-1,3%	115 000
3. Яйца (хил. броя)	1 399 465	1 382 372	-1,2%	1 390 000
4. Пчелен мед (тона)	11 518	9 066	-21,3%	9 500

Източник: 2019 и 2020 г. - отдел „Агростатистика“, МЗХГ; прогноза за 2021 г. – дирекция „Животновъдство“, МЗХГ.

Общият добив на месо в страната през 2020 г. се свива с 8,9% на годишна база, до 207 682 тона, основно поради спад при червеното месо. Производството на червено месо е в размер на 93 137 тона - с 16,7% по-малко спрямо 2019 г., като добивът в кланиците намалява със 17,1%, а този в стопанствата - с 15,4%.

Произведеното бяло месо е общо 114 545 тона – с 1,3% под нивото от предходната година, вследствие на намаление на промишленото производство с 1,4%, докато добивът в стопанствата се увеличава с 3,8%.

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2016 – 2020 г., тона

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2020 г. в страната са добити 9 066 тона пчелен мед. Количеството е с 20,3% по-малко на годишна база, в резултат на неблагоприятните метеорологични условия през годината, довели до понижение на средния добив от пчелно семейство до 13,3 кг (при 16,4 кг през 2019 г.).

При производството на птичи яйца се наблюдава намаление с 1,2% спрямо предходната година, до 1 382 372 хил. броя.

Очаквани данни за 2021 г.

През 2021 г. не се очаква сериозна промяна на общия брой отглеждани селскостопански животни по отделните категории.

Предвижда се общото производство на месо през годината да възлезе на около 209 хил. тона, от които 94 хил. тона червени меса и 115 хил. тона бели меса.

През първите седем месеца на 2021 г. в млекопреработвателните предприятия са преработени общо 440 435 хил. литра мляко – с 0,6% повече спрямо същия период на 2020 г., в т.ч. 410 758 хил. литра краве мляко.

За цялата 2021 г. се прогнозира леко повишение на добива на млечна суровина, до около 980 млн. литра. Това включва около 860 млн. литра краве мляко, 75 млн. литра овче мляко, 30 млн. литра козе мляко и 15 млн. литра на биволско мляко.

Производството на яйца се очаква да се увеличи с около 1% на годишна база, а добивът на пчелен мед – с близо 5%.

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

Продължава процесът на специализация на производството в говедовъдството, който се характеризира с преминаване от млечно към месодайно направление.

Към 01.11.2020 г. в страната се отглеждат общо 568 726 броя говеда - с 11,4% повече в сравнение с година по-рано. Общият брой крави нараства с 10,9% на годишна база (до 367 529 броя), като увеличението е по-слабо изразено при млечните крави - с 5,8% и по-значително при месодайните – с 20,3%. Така, дялът на кравите за месо в общия брой крави достига 38%, при 35% през 2019 г.

Таблица II.16. Разпределение на говедата по райони през 2019 и 2020 г.

Райони	01.11.2019 г.				01.11.2020 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	59,7	11,7%	39,8	12,0%	62,7	11,0%	42,5	11,6%
Северен централен	55,5	10,9%	33,1	10,0%	64,8	11,4%	36,6	10,0%
Североизточен	64,0	12,5%	36,3	10,9%	66,3	11,7%	38,1	10,4%
Югоизточен	97,9	19,2%	64,3	19,4%	110,3	19,4%	71,3	19,4%
Югозападен	71,0	13,9%	44,6	13,5%	85,3	15,0%	56,7	15,4%
Южен централен	162,4	31,8%	113,3	34,2%	179,3	31,5%	122,2	33,3%
Общо за страната	510,5	100%	331,4	100%	568,7	100%	367,5	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Говедовъдството е концентрирано в Южна България, като през 2020 г. една трета от общият брой крави в страната се отглеждат в Южен централен район, в т.ч. 28,2% от млечните крави и 41,5% от месодайните крави.

Към края на 2020 г. броят на стопанствата, отглеждащи млечни крави, нараства с 22,3% спрямо предходната година, до 17 612. Това е основно в резултат на увеличение на броя на дребните

стопанства с 1 - 2 животни с 31,8% (до 11 730 броя или 67% от стопанствата с млечни крави), като броят на отглежданите в тях животни нараства с 32,1%. Съществено повече са и стопанствата с 3 - 9 броя животни – с 18,2%, както и животните в тях - със 17,6%. Най-слабо е увеличението при големите стопанства със 100 и повече млечни крави - с 1,1%, където се отглеждат близо 35% от всички млечни крави в страната.

Таблица II.17. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2020 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	броя	Изменение 2020/2019	хил. броя	Изменение 2020/2019
1 - 2	11 730	31,8%	14,4	32,1%
3 - 9	1 859	18,2%	8,7	17,6%
10 -19	1 056	-5,2%	14,5	-5,8%
20 -49	1 764	4,7%	56,4	3,5%
50 - 99	820	9,0%	54,3	9,0%
100 и повече	383	1,1%	79,5	3,0%
Общо	17 612	22,3%	227,8	5,9%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

По-големият брой млечни крави допринася за ръст на производството на краве мляко със 7,2% спрямо предходната година, до 856 081 хил. литра.

Традиционно, най-голям дял в общия добив на краве мляко заема Южен централен район – 25,8%, следван от Югоизточен район с 20,5%. Най-малък е делът на произведеното краве мляко в Югозападен район – 7%.

Към края на 2020 г. стопанствата, отглеждащи биволици, нарастват с 53,1% на годишна база, до 487 броя, а броят на биволиците в тях - с 23,3%. Наблюдава се увеличение при всички категории стопанства и на броя на животните в тях. Най-голям ръст е налице при броя на най-дребните стопанства с 1 - 2 биволици – почти три пъти, както и на животните в тях – близо четири пъти. Стопанствата с 20 - 99 броя животни са с 39,6% повече, а отглежданите биволици в тях - с 39%. Около половината от биволиците са съсредоточени в тази категория стопанства.

Водещи в биволовството и през 2020 г. остават районите Северозападен, Южен централен и Югоизточен.

Таблица II.18. Разпределение на биволиците по райони през 2019 и 2020 г.

Райони	01.11.2019 г.				01.11.2020 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	4,4	26,3%	3,2	27,5%	5,8	28,6%	4,5	32,0%
Северен централен	1,7	10,1%	0,9	8,2%	2,2	10,9%	1,2	8,7%
Североизточен	1,2	6,9%	0,8	6,6%	1,7	8,5%	1,0	7,1%
Югоизточен	3,5	21,2%	2,5	21,6%	4,3	21,3%	3,1	21,5%
Югозападен	1,7	10,4%	1,1	10,0%	1,5	7,3%	1,0	7,3%
Южен централен	4,2	25,1%	3,0	26,1%	4,7	23,4%	3,3	23,4%
Общо за страната	16,7	100%	11,5	100%	20,2	100%	14,1	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Вследствие на по-големия брой отглеждани биволици, през 2020 г. производството на биволско мляко бележи ръст от 20,3% спрямо предходната година, достигайки 15 435 хил. литра.

Северозападен район остава водещ в производството на биволско мляко, където се добива една трета от общото количество за страната. Следват Южен централен и Югоизточен райони, съответно с дял от 25,5% и 16,7%.

Таблица II.19. Производство на говеждо месо през 2019 и 2020 г. (тона кланично тегло)

Категории животни	В кланици			В стопанства			Общо производство		
	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019	2019	2020	Изм. 2020/2019
Телета и млади говеда	475	657	38,3%	5 720	6 858	19,9%	6 195	7 516	21,3%
Други говеда	5 168	5 580	8,0%	5 504	3 591	-34,8%	10 672	9 170	-14,1%
Общо за страната	5 643	6 237	10,5%	11 224	10 449	-6,9%	16 867	16 686	-1,1%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2020 г. в страната са произведени общо 16 686 тона говеждо месо - с 1,1% по-малко на годишна база, като добивът в кланиците нараства с 10,5%, докато този в стопанствата се свива с близо 7%. Говеждото месо формира около 18% от общия обем произведено червено месо през годината.

В рамките на 2020 г. по Скалата за класификация (S)EUROP са класифицирани общо 11 254 броя говеда на възраст над 8 месеца, което е с 2,7% повече в сравнение с 2019 г. Кланиците, извършващи класификация на кланични трупове от говеда през годината са седем.

Най-голям е дялът на кравите категория „D“ – 63%, следван от говедата с категория „A“ - млад бик (19,5%), „B“ - бик (6,8%), „E“ - юница (6,2%), „Z“ – животно на възраст от 8 до 12 месеца (4,6%), „C“ – кастрирано мъжко животно (0,05%).

Основна част от класифицираното говеждо месо е добито от животни млечно направление, чиито кланични трупове са с нисък рандеман и слабо развита конформация. Поради това, най-голям е дялът на класифицираните кланични трупове от говеда с клас по конформация Р (слаб) – 47,9%, следвани от О (добър) – 35,9%, клас R (доста добър) – 15,7% и U (много добър) – 0,5%. При определяне на класовете по степен на залоеност най-голям е броят на кланични трупове с клас 2 (слаба) – 49,2%, клас 3 (средна) – 24,9%, клас 1 (много слаба) – 22,7%, клас 4 (висока) – 3,1% и клас 5 (много висока) – 0,04%.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Подходящите природо-климатични условия и дългогодишните традиции благоприятстват развитието на овцевъдството в страната. То е широко застъпено както в равнинните, така и в планинските и полупланинските райони, осигурявайки поминък на голяма част от населението в селските райони.

Общият брой овце в страната към 1 ноември 2020 г. възлиза на 1 307 771 - с 2,1% над нивото отпреди една година. Увеличението на общия брой овце - майки е с близо 3%, като при млечното направление то е с 2,7% (до 975 531 броя), а при месодайното - с 4,5% (до 130 245 броя).

Традиционно, овцевъдството е съсредоточено предимно в Южна България, където през 2020 г. се отглеждат 66% от цялото поголовие. Южен централен район е водещ, с най-голям брой отглеждани овце-майки, следван от Югоизточен и Югозападен райони. От северните райони на страната, водещ остава Североизточният.

Към края на 2020 г. броят на стопанствата, отглеждащи овце и овце-майки нараства с по близо 11% спрямо година по-рано. Така, средният брой овце в стопанство намалява със 7,8%, до 66,4 броя, а този с овце - майки – със 7,1%, до 56,7 броя.

Таблица II.20. Разпределение на овците по райони през 2019 и 2020 г. (хил. броя)

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2019 г.	01.11.2020 г.	Дял (2020 г.)	01.11.2019 г.	01.11.2020 г.	Дял (2020 г.)
Северозападен	120,3	145,1	11,1%	103,4	124,6	11,3%
Северен централен	114,9	113,2	8,6%	94,7	95,2	8,6%
Североизточен	173,0	185,3	14,2%	145,2	152,5	13,8%
Югоизточен	289,1	265,8	20,3%	242,4	227,8	20,6%
Югозападен	244,4	245,2	18,8%	195,0	200,2	18,1%
Южен централен	339,2	353,2	27,0%	293,9	305,5	27,6%
Общо за страната	1 280,9	1 307,8	100%	1 074,6	1 105,8	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2020 г. броят на стопанствата със заплодени овце и дзвиски нараства с 11,2% на годишна база, а животните в тях – с 1,6%. Увеличава се броят на по-малките (с 1 - 9 броя животни) и средни стопанства (с 10 - 19 и 20 - 49 животни) с между 12% и 33%, както и броят на отглежданите в тях животни (от 21,5% до 25,2%). За разлика от предходната година, броят на големите стопанства с 300 и повече овце - майки и дзвиски намалява с 16,7%, а животните в тях - с 12,1%.

Таблица II.21. Разпределение на козите по райони през 2019 и 2020 г. (хил. броя)

Райони	Кози общо			В т.ч. кози-майки		
	01.11.2019 г.	01.11.2020 г.	Дял (2020 г.)	01.11.2019 г.	01.11.2020 г.	Дял (2020 г.)
Северозападен	31,7	39,3	15,5%	28,9	34,9	16,8%
Северен централен	24,4	34,1	13,5%	20,4	26,3	12,7%
Североизточен	28,7	28,0	11,0%	23,9	22,7	10,9%
Югоизточен	37,3	41,7	16,4%	32,7	35,8	17,2%
Югозападен	63,0	65,7	26,0%	50,6	48,5	23,4%
Южен централен	43,4	44,6	17,6%	37,4	39,5	19,0%
Общо за страната	228,5	253,4	100%	193,9	207,7	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2020 г. се наблюдава увеличение на отглежданите в страната кози с почти 11% на годишна база, до 253 401 броя, в т.ч. 207 714 броя кози-майки - със 7,1% повече. Над 70% ръст е регистриран при броя на яретата, достигаш 29 737.

Стопанствата, отглеждащи кози общо и кози-майки са с около 6% повече в сравнение с 2019 г., а животните в тях – съответно с 10,9% и 7,1%. Средният размер на стопанствата с кози нараства с 4,4% спрямо предходната година, до 24,6 броя.

През 2020 г. броят на големите стопанства със 100 и повече заплодени кози се увеличава с 11,1% на годишна база, а на животните в тях – с 9,7%. В тези стопанства се отглеждат около 50% от заплодените кози в страната. По-слаб ръст отбелязват малките по размер стопанства с 1 до 9 броя животни и с 10 до 19 броя – съответно с 6,4% и 7,8%, като броят на животните в тези категории

стопанства нараства респективно със 7,1% и 10,3%. Същевременно, средните стопанства (с 20 - 49 и 50-99 броя животни) намаляват с между 1% и 3,2%.

Около 60% от поголовието кози през 2020 г се отглеждат в южните райони на страната. Водещ остава Югозападен район с дял от 26% от общия брой кози и 23,4% от козите-майки.

През 2020 г. в България са произведени 104 294 хил. литра мляко от ДРД, в т.ч.: 73 897 хил. литра – овче и 30 397 хил. литра – козе. В сравнение с предходната година, добивът на овче мляко нараства с 14,2%, докато при козето мляко се отчита намаление с 15,5%. Относителният дял на овчето мляко в общия обем добита млечна суровина през годината е 7,6%, а на козето – 3,1%.

Около 64% от овчето мляко и 47% от козето мляко са добити на територията на Южна България, където се отглеждат по-голяма част от овцете - майки и козите - майки.

Произведеното месо от ДРД през 2020 г. възлиза на 9 817 тона (10,5% от общото производство на червено месо) - с 16,1% по-малко на годишна база, от които 2 184 тона в кланици и 7 633 тона - в стопанствата. Общият добив на месо от овце намалява с 14,3% спрямо предходната година, до 8 584 тона, а този на месо от кози - с 27%, до 1 233 тона.

През 2020 г. класификацията на леки и тежки трупове от овце (агнета) се прилага в три кланици. Класифицирани са общо 13 097 броя леки и тежки кланични трупове от овце (агнета), което е с 8,8% повече спрямо 2019 г. Близко 98% са леки трупове (до 13 кг), като около 82% са класифицирани като първо качество.

Най-голям е дялът на леките кланични трупове с тегло от 10,1 кг до 13 кг - категория С – 56,4%. Следват тези с тегло от 7,1 кг до 10 кг - категория В с 43,6%. Както и през предходната година, през 2020 г. няма агнета, класифицирани в категория А.

Класифицираните през 2020 г. кланични трупове от овце на възраст до 12 месеца и над 13 кг са 301 броя – с 82% по-малко спрямо предходната година, тъй като на българския пазар е консумирано главно агнешко месо от млади животни.

През 2020 г. всички класифицирани тежки агнета са с клас по конформация О (среден), а най-голям е дялът на класифицираните със степен на залоеност 2 (среден) 71,6%.

Очаква се през 2021 г. броят на класифицираните овце да продължи да нараства.

2.3.3. Свиневъдство

Свиневъдният сектор в страната е добре структуриран и специализиран, което е предпоставка за устойчиво развитие. Това позволява секторът да преодолее сравнително бързо последиците от заболяването Африканска чума по свинете през 2019 г. и извънредната обстановка заради пандемията от Covid-19.

Към 1 ноември 2020 г. в страната се отглеждат общо 592 097 свине, което представлява увеличение с 20,4% на годишна база. Общият брой на разплодните женски свине бележи ръст от 29,3%, до 65 769 броя, в т.ч. на основните свине-майки – с 24,7% (до 46 546 броя).

В сравнение с предходната година, броят на стопанствата, отглеждащи свине общо и свине-майки, нараства съответно с 23,5% и 33,3%.

Около 64% от всички отглеждани свине през годината са концентрирани в два района на планиране – Североизточен и Югоизточен. Най-малко свине се отглеждат в Югозападен район – едва 1,6%. По отношение на разпределението на основните свине-майки, водещ е Северен централен район, следван от Североизточен район.

Таблица II.22. Разпределение на свинете по райони през 2019 и 2020 г. (хил. броя)

Район	Свине-общо			Основни свине-майки		
	01.11.2019 г.	01.11.2020 г.	Дял (2020 г.)	01.11.2019 г.	01.11.2020 г.	Дял (2020 г.)
Северозападен	17,5	22,6	3,8%	2,5	2,0	4,2%
Северен централен	70,2	119,5	20,2%	5,6	12,1	26,0%
Североизточен	211,8	225,6	38,1%	10,1	10,8	23,2%
Югоизточен	122,8	154,2	26,0%	10,5	9,8	21,0%
Югозападен	9,9	9,3	1,6%	1,3	2,3	4,9%
Южен централен	59,6	60,9	10,3%	7,3	9,6	20,7%
Общо за страната	491,8	592,1	100%	37,3	46,6	100%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общият брой на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод (над 50 кг) към края на 2020 г. се увеличава с 4,4% спрямо година по-рано, а броят на животните в тях - с 29,3%. Най-съществено нараства броят на големите ферми с 200 и повече женски свине – с 23,1%, където са концентрирани 93% от всички от женски свине за разплод в страната. В рамките на годината, броят на отглежданите животни в тях бележи ръст от 33,5%, достигайки 61,4 хиляди.

Таблица II.23. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2020 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2020/2019	Хил. броя	Изменение 2020/2019
1-2	147	-7,0%	0,2	-33,3%
3-9	87	17,6%	0,4	33,3%
10-49	70	14,8%	1,4	0,0%
50-199	27	-12,9%	2,4	-17,2%
200 и повече	48	23,1%	61,4	33,5%
Общо	379	4,4%	65,8	29,3%

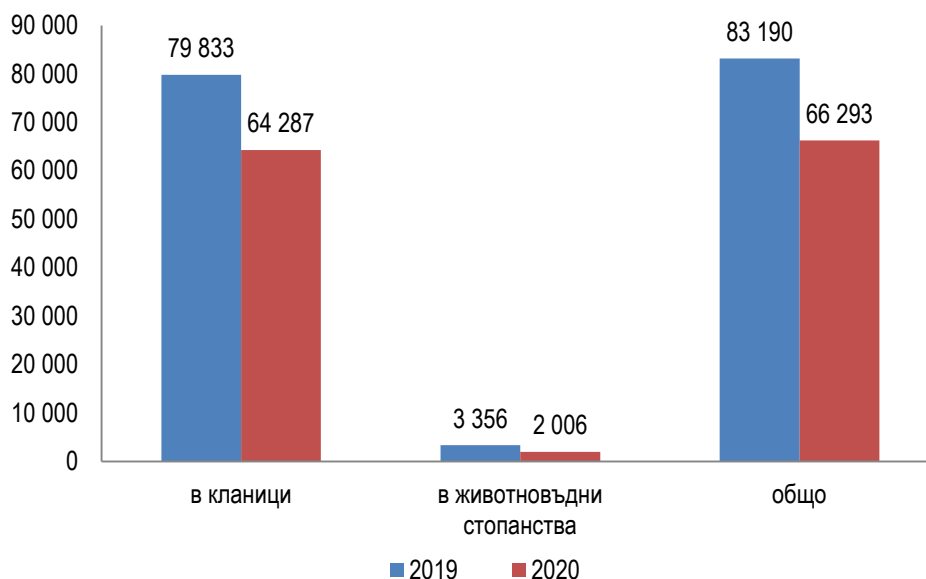
Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2020 г. продължава да се прилага схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети петгодишни ангажименти за хуманно отношение към свинете. Субсидиите се предоставят годишно и покриват допълнителните разходи или пропуснатите доходи, свързани с тези ангажименти.

Традиционно, добивът на свинско заема най-голям дял в общото производство на червени меса в страната, като през 2020 г. той е около 71% (при 74% през 2019 г.).

Общото производство на свинско месо през 2020 г. е в размер на 66 293 тона – с 20,3% по-малко на годишна база, като добивът в кланиците се свива с 19,5%, до 64 287 тона, а този в животновъдните стопанства – с 40,2%, до 2 006 тона.

Фигура II.4. Производство на свинско месо през 2019 и 2020 г., тона

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика"

През 2020 г. по Скалата за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP са класифицирани общо 40 321 броя - с 13,8% по-малко в сравнение с 2019 г. Кланиците, които извършват класификация през годината са две (като и двете функционират само през първото тримесечие на годината, поради ремонтни дейности).

Над 82% от класифицираните през годината свине са от клас Е, със съдържание на постно месо от 55% до 60% от теглото на трупа, а 18% от останалите класифицирани свине са с клас по конформация U – от 50% до 55% съдържание на постно месо.

С прилаганото в България регресионно уравнение се класифицират само парени трупове от свине. Кланиците, извършващи класификация през 2020 г., са класифицирали близо 67% от общо закланите и обработени чрез парене свине, които формират едва 5,3% от промишленото производство в страната.

За 2021 г. се очаква броят на класифицираните свине да бъде малко над нивото от 2020 г.

Таблица II.24. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2016	383	69 511	14 373	62	2	0	84 334
2017	240	70 525	20 967	82	17	0	97 831
2018	318	70 422	18 888	134	0	0	89 762
2019	151	37 081	9 491	35	0	0	46 758
2020	161	33 079	7 050	31	0	0	40 321

Източник: МЗХГ, дирекция „Животновъдство“

2.3.4. Коневъдство

По експертна оценка, през 2020 г. броят на еднокопитните животни (в т. ч. конете) в България се задържа на около 116 хиляди. Основното им предназначение е за работа в селското стопанство.

Конезавод „Кабиюк“ е единственото държавно предприятие, функциониращо в сектора, в което се отглеждат български и чужди племенни породи коне, като Каракачански кон, Източнобългарски кон, Плевенски кон, Чистокръвен Английски кон, Чистокръвен Арабски кон, Арабска Шагия и др. Останалите коне се отглеждат в частния сектор.

С цел запазване на поголовието коне, през 2014 г. за първи път бе предоставена подкрепа на коневъдството чрез отпускане на държавна помощ от типа de minimis, която оказва благоприятен ефект върху развитието на сектора. Това допринася за продължаване на съществуващите вековни културни и исторически традиции и затвърждаване позициите на страната в този сектор сред останалите държави-членки на ЕС.

Работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството, продължава и през 2020 г.

2.3.5. Птицевъдство

Птицевъдството е един от най-интензивните сектори в животновъдството, характеризира се с широко застъпени механизация и автоматизация на производствените процеси, което осигурява високоефективно промишлено производство.

Установените в страната огнища на високопатогенна инфлуенца по птиците през 2019 г. и началото на 2020 г. засегнаха сектора. Принудителното унищожение на птици с цел ограничаване разпространението на болестта доведе до намаление на всички категории отглеждани птици. Към 31.12.2020 г. общият брой птици е 13 964 хиляди - с 10,3% под нивото отпреди една година, в т.ч.: 7 062 хил. броя кокошки и подрастващи носачки, 5 349 хил. броя пилета за месо, 21 хил. броя пуйки, 1 360 хил. броя патици, 8 хил. броя гъски и 164 хил. броя – други птици.

Спадът на общия брой птици се дължи най-вече на намаление на пилетата за месо (от кокошки вид) с 19,4%. Отглежданите патици са с 13,5% по-малко на годишна база, а пуйките – с 8,7%. Най-значително процентно намаление се отчита при гъските – над 70%, но този вид е с малка популация и не оказва съществено влияние на общия брой птици.

Таблица II.25. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2018	2019	2020	Изменение 2020/2019
Кокошки-носачки и подрастващи носачки	6 951	7 107	7 062	-0,6%
Пилета за месо	6 921	6 635	5 349	-19,4%
Пуйки	35	23	21	-8,7%
Патици	1 408	1 573	1 360	-13,5%
Гъски	13	36	8	-77,8%
Други птици (пъдпъдъци, щрауси и токачки)	191	191	164	-14,1%
Общо	15 519	15 565	13 964	-10,3%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Таблица II.26. Брой птици по видове и райони през 2020 г., хил. броя

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Други птици	Птици общо	Изменение 2020/2019 птици общо
Северозападен	689	519	1 208	6	219	5	1 438	7,6%
Северен централен	1 805	2 785	4 590	1	188	6	4 785	-0,8%

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Други птици	Птици общо	Изменение 2020/2019 птици общо
Североизточен	1 746	1 662	3 408	1	66	7	3 482	12,4%
Югоизточен	1 246	251	1 497	4	214	33	1 748	-45,7%
Югозападен	с	с	355	2	2	99	458	-27,3%
Южен централен	с	с	1 353	7	671	22	2 053	-16,5%
Общо за страната	7 062	5 349	12 411	21	1 360	172	13 964	-10,3%
Изменение 2020/2019	-0,6%	-19,4%	-9,7%	-8,7%	-13,5%	-24,2%	-10,3%	

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“, с- конфиденциални данни

Към края на 2020 г. около 59% от птиците се отглеждат в Северен централен и Североизточен райони.

Стопанствата, отглеждащи кокошки носачки, намаляват с 18,9% на годишна база, като най-голям спад се наблюдава при дребните птицеферми (с 1 до 99 птици) – с 19,1%, както и на отглежданите в тях птици – с 19,7%. Същевременно, броят на стопанствата, отглеждащи между 100 и 9 999 броя птици нараства със 72,5%, а кокошките носачки в тях – с 40,7%. По-умерено е увеличението на броя на промишлените птицеферми и птиците в тях (100 000 и повече) – с по 5,3%.

През 2020 г. стопанствата, отглеждащи пилета за месо, са с 19,7% повече спрямо предходната година, докато птиците в тях намаляват с 19,4%. Близко 99% от пилетата за уговяване са концентрирани в промишлените птицеферми с над 10 000 птици. Макар броят на дребните стопанства (с 1 - 199 птици) да нараства с 29,7%, броят на пилетата в тях намалява с 3,8%.

В резултат на редуцирания брой птици, общото производство на яйца през 2020 г. се свива с 1,2% спрямо предходната година, до 1 382 372 хил. броя. От тях, 1 360 803 хил. броя (98%) са яйца от кокошия вид, в т.ч. 217 839 хиляди – разплодни и 1 142 910 хиляди – за консумация. Яйцата за консумация намаляват с 0,9% на годишна база, а разплодните яйца – с 2,1%.

По райони на планиране, водещ в производството на яйца през 2020 г. е Североизточен район с дял от 26,5% от общото производство на яйца в страната, следван от Северен централен и Южен централен райони, съответно с дял от 23,9% и 20,2%.

Таблица II.27. Производство на яйца през 2020 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение общо яйца 2020/2019*
Северозападен	117 622	618	118 240	-4,4%
Северен централен	327 494	2 260	329 754	-0,9%
Североизточен	366 261	429	366 690	-1,6%
Югоизточен	209 166	7 245	216 411	10,7%
Югозападен	63 607	7 997	71 604	-15,8%
Южен централен	276 653	3 020	279 673	-3,5%
Общо за страната	1 360 803	21 569	1 382 372	-1,2%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2020 г. в страната са добити общо 114 545 тона птиче месо и субпродукти – с 1,3% под нивото от предходната година. Промишленото производство е с 1,4% по-малко на годишна база,

докато добивът в стопанствата, който по принцип заема малък дял в общия обем, нараства с 3,8%. Над 80% от произведеното в страната месо е от кокошия вид.

Таблица II.28. Производство на птиче месо и субпродукти през периода 2019 - 2020 г.

Производство	Заклани птици - хил. бр.			Общо месо и субпродукти - тона		
	2019	2020	Изменение 2020/2019	2019	2020	Изменение 2020/2019
В кланици	59 943	59 569	-0,6%	114 396	112 809	-1,4%
В стопанства	817	937	14,7%	1 673	1 736	3,8%
Общо	60 760	60 506	-0,4%	116 069	114 545	-1,3%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

За развитие на птицевъдството през последните години допринася схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците (за угодяване и за яйценосно направление) за период от пет години, чието прилагане продължава и през 2020 г. С Решение на Европейската комисия, през м. март 2019 г. схемата е изменена и освен включените до този момент родители от кокошия вид, са добавени и пуйки, патици и гъски. Промяната е свързана с изменение на обхвата на подпомагане и касае допълнение на действащата мярка за осигуряване на свободна подова площ не по-малка от 10% над задължителния стандарт.

2.3.6. Пчеларство

Дългогодишните традиции и подходящите природни, климатични и екологични условия в България благоприятстват развитието на пчеларството. Предвид незаменимите лечебни свойства на пчелния мед и пчелните продукти се наблюдава засилен интерес и търсене от страна на потребителите, а добрите качествени параметри на българския мед го правят до голяма степен експортно ориентиран.

Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението в слаборазвитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

Таблица II.29. Брой пчелни стопанства и пчелни семейства към 1 октомври

Брой пчелни семейства в стопанство	Брой стопанства			Брой пчелни семейства			Среден брой пчелни семейства		
	2019	2020	Изменение 2020/2019	2019	2020	Изменение 2020/2019	2019	2020	Изменение 2020/2019
от 1 до 9	2 440	1 968	-19,3%	10 450	10 678	2,2%	4,3	5,4	25,6%
от 10 до 49	5 678	3 689	-35,0%	131 487	91 884	-30,1%	23,2	24,9	7,3%
от 50 до 149	4 093	4 273	4,4%	375 201	384 015	2,3%	91,7	89,9	-2,0%
150 и повече	1 560	1 696	8,7%	350 423	376 706	7,5%	224,6	222,1	-1,1%
Общо	13 771	11 626	-15,6%	867 561	863 283	-0,5%	63,0	74,3	17,9%

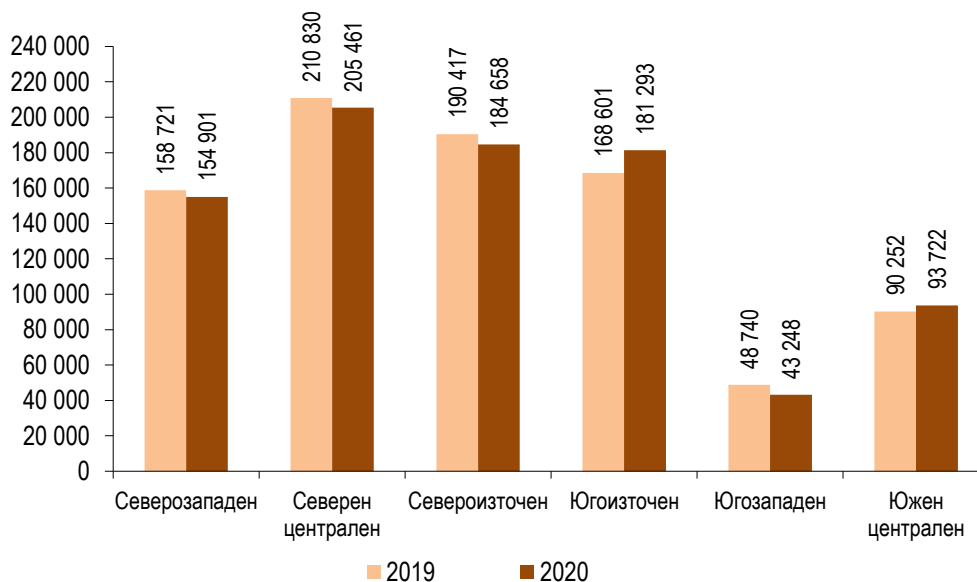
Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Положително влияние върху сектора оказва прилаганата вече пета поредна тригодишна Национална програма по пчеларство, която се разработва с широкото участие на браншовите пчеларски организации.

Към 1 октомври 2020 г. в страната има 11 626 пчелни стопанства, в които се отглеждат 863 283 пчелни семейства – съответно с 15,6% и 0,5% по-малко на годишна база. Средният брой пчелни семейства в стопанство нараства с близо 18%, достигайки 74,3 броя.

Пчеларството е по-широко разпространено в Северна и Югоизточна България, където през 2020 г. се отглеждат 84% от пчелните семейства. Най-голям брой пчелни семейства се намират в Северен централен район, следван от Североизточен, Югоизточен и Северозападен райони.

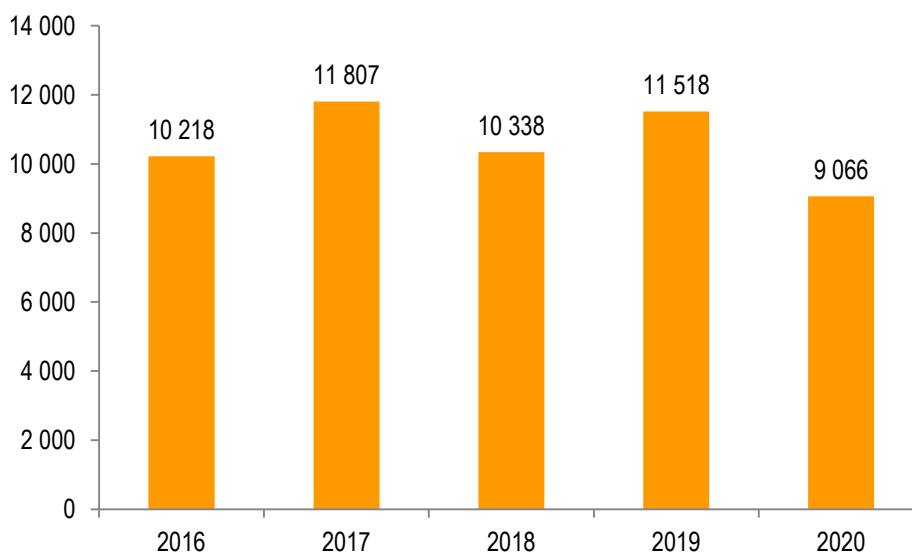
Фигура II.5. Брой пчелни семейства по райони през 2019 и 2020 г.

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

През 2020 г. пчелните семейства, от които е добиван мед, са 680 266 броя – с 3,2% по-малко спрямо предходната година. Вследствие на неблагоприятните климатични условия, средният добив е с 18,9% по-нисък спрямо 2019 г., възлизайки на 13,3 кг от пчелно семейство. Това води до намаление на производството на пчелен мед с 21,3%, до 9 066 тона.

Фигура II.6. Производство на пчелен мед през периода 2016 - 2020 г., тона

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Реализацията на пчелен мед и средните продажни цени (без ДДС) през 2020 г. са, както следва:

- Директни продажби на краен потребител – 1 800 тона - 7,76 лв./кг;
- Директни продажби на търговци на дребно – 448 тона – 5,93 лв./кг;
- Продажби на преработвателни предприятия – 4 894 тона – 4,27 лв./кг;
- Продажби за промишлеността – 634 тона – 4,06 лв./кг;
- За собствена консумация и подхранване на пчелите – 1 399 тона.

Въпреки по-слабия добив през годината се наблюдава увеличение на реализирания пчелен мед. Най-голямо повишение на годишна база е налице при директните продажби на търговци на дребно – с 45,9%. Продажбите за промишлеността и тези на преработвателни предприятия нарастват съответно с 39,6% и 31,1%. Същевременно, количествата пчелен мед, отделени за собствена консумация и подхранване на пчелите, намаляват с 10,4%. Към 1 октомври 2020 г. нереализираните количества пчелен мед в страната са 1 931 тона, с 63% по-малко спрямо година по-рано.

В резултат от отравяне, болести, глад и други причини, през 2020 г. са унищожени общо 44 150 броя пчелни семейства – с 24,4% по-малко в сравнение с 2019 г., в т.ч.: 12 473 броя - от отравяне, 9 705 броя - от болести, 6 813 броя - от глад и 15 159 броя – по други причини.

Вароатозата е разпространено заболяване в Европа, включително и в България. Нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране срещу нея - върху качеството на пчелния мед. През 2020 г. са третирани 842 234 броя пчелни семейства (97,6% от общия им брой), при средна цена на едно третиране 5,00 лева.

В подхранване на пчелните семейства през годината се включват: есенно – 595 510 броя, зимно – 546 940 броя и пролетно подхранване – 623 817 броя пчелни семейства.

През 2020 г. стопанствата, практикували подвижно пчеларство, намаляват с 16,1% на годишна база, до 260, а пчелните семейства в тях - с 10,6%, до 22 415 броя. Стойността на транспортните разходи и ветеринарните свидетелства през годината е 9,50 лева/пчелно семейство, с 8,7% по-ниска спрямо 2019 г.

През 2020 г. се прилага петата тригодишна Национална програма по пчеларство (НПП) 2020 - 2022 г. За финансовата 2020 г. е осигурен бюджет в размер на 6 399 307 лева (в т.ч. 50% национално съфинансиране). Усвоените от пчеларите средства са в размер на 4 938 010 лева, или 77% от общия ресурс. Най-висок процент на усвояване на бюджета е постигнат по мярка А "Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари"- 89%, следвана от мярка Д „Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в Европейския съюз" - 78% и мярка Г „Мерки за подкрепа на лабораториите за анализ на пчелните продукти“ – 72%. В НПП 2020 - 2022 г. е предприет нов подход за начина на финансиране по част от мерките и дейностите, като е определен фиксиран размер на помощта.

2.3.7. Зайцевъдство

През последните години отглеждането на зайци в страната има по-скоро любителски характер. По експертна оценка, общият брой на зайците през 2020 г. е около 115 хиляди.

Въпреки добрите природно-климатични условия и наличието на традиции в отглеждането, развитието на зайцевъдството е слабо застъпено в страната, поради наличието на редица трудности, като:

- Недобра професионална подготовка на зайцевъдите;
- Остаряло оборудване;
- Високи производствени разходи, които често надвишават изкупните цени;
- Липса на стабилни стратегически експортни пазари и партньори;
- Силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари;

- Липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди;
- Недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора;
- Недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2020 г.

Биологичното производство е процес, при който крайните продукти се получават чрез прилагане на екологосъобразни и социално приемливи земеделски практики. Развитието на биологичното производство в България е благоприятствано от наличието на качествен поземлен ресурс, климатичните условия, традициите в аграрния сектор и добрия производствен опит в растениевъдния и животновъдния подотрасли.

Определящ за сектора на био земеделието е специфичният метод на производство, който поддържа екологичните баланси и произвежда продукцията, покриваща принципите на екологичните цикли растения – животни – почва.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България през 2020 г. е основана на данните от годишните доклади на одобрените от министъра на земеделието, храните и горите общо 17 контролиращи лица на биологично производство.

2.4.1. Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

В края на 2020 г. общо регистрираните в МЗХГ биологични оператори са 5 844 броя – с 561 по-малко спрямо година по-рано, от които 5 417 броя са селскостопански производители, 220 броя преработватели на биологична продукция и 207 броя търговци (вносители, износители, търговци на едро и дребно).

През 2020 г. броят на биологичните оператори в система на контрол представлява 7,2% от общо регистрираните земеделски стопани по Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. Наблюдава се относително запазване на нивото от предходната година, когато този дял е бил малко под 7,3%.

2.4.2. Биологично растениевъдство

Общите площи, върху които се прилагат методите на биологично производство (площи в период на преход и биологични площи) през 2020 г. са в размер на 116,2 хил. ха, с 1,3% по-малко в сравнение с 2019 г. и представляват 2,3% от използваната земеделска площ в страната.

При площите в система на контрол със зърнено-житни култури (вкл. ориз) през 2020 г. се наблюдава спад от 12,8%, представляващ 2 294,9 ха по-малко засети площи спрямо 2019 г. Преобладаващо и през 2020 г. остава отглеждането на пшеница, ечемик, царевица и овес, заемащи общо 11 728,1 ха.

Запазват се сравнително постоянни площите с техническите култури в система на контрол (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки), които са с 1,2% под нивото от предходната година. Площите с ароматни култури, медицински растения и подправки са в размер на 16 841,3 ха, което е с 281,6 ха повече в сравнение с 2019 г. Най-голям дял от тази група култури заемат площите с кориандър (6 022 ха), следвани от тези с лавандула (4 478,2 ха), резене (2 502,2 ха) и маслодайна роза (1 337,8 ха).

При площите с трайни насаждения в система на контрол се наблюдава понижение с 1 673,6 ха или 6,3% спрямо 2019 г., а тези с пресни зеленчуци, пъпеши и ягоди се свиват с 540,5 ха или 20,4%.

Увеличение в сравнение с предходната година се отчита по отношение на площите с постоянни ливади и пасища – с 2 814,9 ха (10,3%), фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено) – с 32,6 ха (7,5%) и угар - с 681,7 ха (27,2%).

Таблица II.30. Площи в система на контрол, в т. ч. „в преход“ и „биологични“ (ха)

Вид култури	2019	2020
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	17 845,2	15 550,3
Зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно	12 380,4	12 245,4
Кореноплодни култури	539,5	433,4
Технически култури – общо	27 578,0	27 253,1
Култури за зелено / Фуражни култури от обработваеми земи	436,1	468,7
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (оранжерийно и полско производство)	2 648,3	2 107,8
Трайни насаждения	26 502,9	24 829,3
Постоянни ливади и пасища	27 338,9	30 153,8
Угар	2 510,1	3 191,8
Общо площи в система на контрол	117 779,4	116 233,5

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство.

Таблица II.31. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин и площи в преход (ха)

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	2 025,0	1 144,6	15 820,2	14 405,7	17 845,2	15 550,3
Технически култури	4 648,2	3 877,6	22 929,8	23 375,5	27 578,0	27 253,1
Пресни зеленчуци, пъпеши и ягоди	361,2	209,9	2 287,1	1 897,8	2 648,3	2 107,8
Трайни насаждения	5 558,4	3 870,8	20 944,5	20 958,5	26 502,9	24 829,3
Постоянни ливади и пасища	7 036,2	7 918,6	20 302,7	22 235,2	27 338,9	30 153,8
Фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено)	71,8	27,1	364,3	441,6	436,1	468,7
Угар	1 165,3	1 400,0	1 344,8	1 791,9	2 510,1	3 191,8

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство.

2.4.3. Биологично животновъдство

През 2020 г. се запазва тенденцията за по-слабо развитие на сектора на биологичното животновъдство в България спрямо биологичното растениевъдство. По биологичен начин в страната се отглеждат основно овце, говеда, кози и пчелни семейства.

През 2020 г. се наблюдава свиване на броя на селскостопанските животни в система на контрол спрямо предходната година. При говедата намалението е с 571 броя, при овцете – с 3 892 броя, при козите – с 879 броя, а при пчелните семейства - с 16 072 броя.

Таблица II.32. Селскостопански животни в система на контрол (включително животни в преход)

	Брой животни, отглеждани по биологичен начин		Общ брой животни, отглеждани през 2020 г.	Дял на животните, отглеждани по биологичен начин от общия брой животни за 2020 г.
	2019	2020		
Говеда	10 914	10 343	568 726	1,8%
Овце	22 982	19 090	1 307 771	1,5%
Кози	9 175	8 296	253 401	3,3%
Пчелни семейства	239 223	223 151	863 283	25,8%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“ и данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

По биологичен път през 2020 г. са получени 11 673,6 тона сурово мляко, 24,9 тона сметана, 144,9 тона сирене и 2,5 хил. тона миди. От биологичното пчеларство през годината са произведени 2 293,8 тона пчелен мед и продукти от пчеларството.

В сравнение с 2019 г. се отчита известно увеличение на биологичното производство на мляко и сметана и намаление на това на сирене, миди и пчелни продукти.

2.4.4. Пазар на биологични продукти

Пазарът на биопродукти в България се развива с по-бързи темпове спрямо тяхното производство. Преобладаваща част от биологичните храни у нас се изнасят, предимно на европейския пазар. България е един от най-големите износители на диви сушени горски плодове и билки. Изнасят се и намират много добър прием на международните пазари замразените плодове (ягоди, малини и боровинки), мед, етерични масла от роза, лавандула, мента, сирене, кашкавал и конфитюри. Българските биопродукти са конкурентоспособни на чуждите пазари, тъй като не отстъпват по качество, отговарят на всички изисквания и стандарти и са уникални.

Увеличава се броят на вносителите на биологични продукти, включени в система на контрол за 2020 г., специализираните магазини за продажба на био храни, както и търговските обекти, които се включват в дистрибуцията на биологични храни.

Министерството на земеделието, храните и горите осъществява ефективен надзор и контрол в областта на биологичното земеделие, което прави българските биопродукти легитимни на общия пазар на ЕС. Развитието на сектора се насърчава чрез информационни и разяснителни дейности за ползите и предимствата на биологичното земеделие. Усилията са насочени и в посока българските производители да работят за българския пазар, така че по-голяма част от произвежданите висококачествени продукти да достигат до българските потребители.

Стимулирането на малките био производители и преработватели е един от основните приоритети в Плана за действие за развитието на биологичното производство. Приоритетна цел е осигуряване на целево финансиране за промоционални кампании, които допринасят за по-ефективното реализиране на продуктите от биологично производство.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2020 г. площите с лозови насаждения в стопанствата намаляват с 6,2% спрямо предходната година, до 47 001 ха, като за близо 14 хил. ха не са полагани грижи, основно поради икономически и социални причини. Около 3% от площите в стопанствата са млади, невстъпили в плододаване.

Неподдържаните лозя, както и тези на маломерни и разпокъсани парцели извън земеделските стопанства, са 16 646 ха.

Таблица II.33. Лозята в България за периода 2011 – 2020 г.

Година	Площи с лозови насаждения в земеделските стопанства, ха	Лозя извън земеделските стопанства стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2011	52 567	25 901	78 468
2012	62 701	14 640	77 341
2013	58 236	4 900	63 136
2014	52 587	10 298	62 885
2015	50 705	12 086	62 791
2016	50 892	12 024	62 916
2017	51 272	12 680	63 952
2018	50 727	13 676	64 400
2019	50 100	13 912	64 012
2020	47 001	16 646	63 647

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общите площи с лозя през 2020 г. са в размер на 63 647 ха, с 0,6% под нивото от предходната година.

Около 77% от лозята в стопанствата се намират в южната част на страната, главно в Югоизточен и Южен централен райони.

Таблица II.34. Разпределение на площите с лозя през 2020 г. по местонахождение на стопанствата

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	4 133	1 875	45%
Северен централен	2 490	1 241	50%
Североизточен	4 303	2 524	59%
Югоизточен	15 345	9 907	65%
Югозападен	3 122	2 380	76%
Южен централен	17 608	10 817	61%
Общо	47 001	28 744	61%

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Общо реколтираните площи с лозя през 2020 г. са с около 4% по-малко на годишна база. При червените винени сортове намалението е общо със 7% за страната, най-чувствително в Северния централен и Северозападния райони, съответно с 28% и 24%. Реколтираните площи с бели винени сортове се свиват с общо 5% за страната, най-съществено в Югоизточния район – с 11%. В същото време, в Югозападния район се наблюдава увеличение на реколтираните площи с бели винени сортове над два пъти, а в Южния централен район – с 11%. При десертните сортове лозя общо реколтираните площи са с около 8% повече спрямо 2019 г. Увеличение на тези площи се отчита в Югозападния, Северния централен, Южния централен и Североизточния райони – в рамките на 5% - 14%, а намаление - в Северозападния и Югоизточния райони - съответно със 17% и 2%.

Вследствие на лоши климатични условия, от 2 395 ха плододаващи лозя не е прибрана продукция.

Таблица II.35. Разпределение на реколтираните лозя през 2019 - 2020 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени сортове (ха)		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Северозападен	1 583	1 199	624	656	24	20	2 231	1 875
Северен централен	720	522	690	660	52	59	1 462	1 241
Североизточен	637	668	1 787	1 760	91	96	2 515	2 524
Югоизточен	4 332	4 327	5 699	5 076	512	504	10 543	9 907
Югозападен	2 063	1 928	48	161	255	291	2 366	2 380
Южен централен	8 005	7 561	1 853	2 062	1 076	1 194	10 934	10 817
Общо	17 340	16 205	10 701	10 375	2 010	2 164	30 051	28 744

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Водещо място в структурата на лозовите насаждения през 2020 г. продължават да заемат червените винени сортове, с относителен дял от около 56%, следвани от площите с бели винени сортове – около 37% и десертните – около 8%.

Средни добиви

През 2020 г. е налице понижение на средните добиви от лозя спрямо предходната година както при винените сортове - с около 6%, до 5 501 кг/ха, така и при десертните – с близо 10%, до 5 783 кг/ха.

Най-високи средни добиви от винените сортове са отчетени в Североизточния и Югоизточния райони (съответно 6 390 кг/ха и 6 135 кг/ха), а от десертни - в Югоизточния район (8 792 кг/ха).

Таблица II.36. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2020

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	5 590	4 500
Северен централен	4 528	5 881
Североизточен	6 390	4 521
Югоизточен	6 135	8 792
Югозападен	5 393	4 096
Южен централен	4 784	5 043
България	5 501	5 783

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Производство

Общото производство на грозде в страната през 2020 г. възлиза на 159 097 тона, което е с близо 11% по-малко на годишна база. Добитото грозде от лозя е в размер на 158 736 тона - с 10,7% под нивото от предходната година, в съотношение винено – 92% и десертно – 8%. Производството на грозде от асми бележи спад от 56%, до 361 тона.

Традиционно, най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточен и Южен централен райони, където са концентрирани около 72% от цялата продукция.

В сравнение с 2019 г., в Южния централен и Югоизточния райони се наблюдава чувствително намаление на производството на грозде от лозя - съответно с 21% и 13%, докато в Северозападния,

Североизточния и Северния централен райони е налице увеличение на продукцията в рамките на 11% - 19%.

Таблица II.37. Производство на грозде – реколта `2020 г.

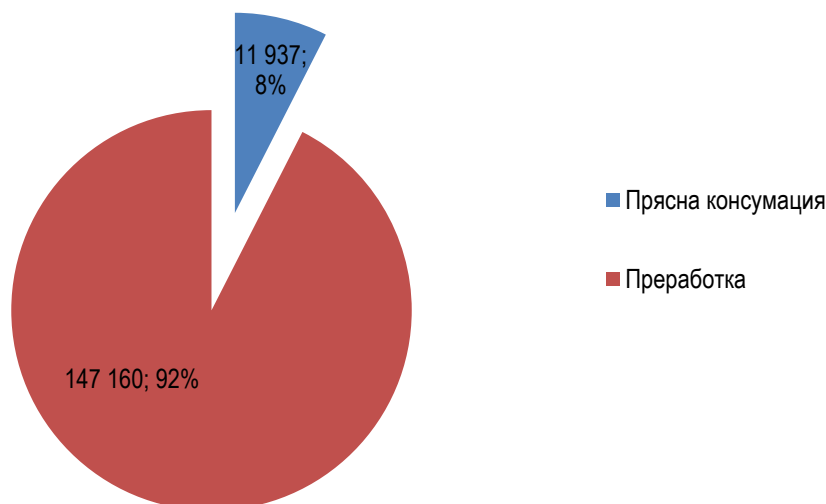
Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	10 369	90	10 459	-	-
Северен централен	5 352	347	5 699	-	-
Североизточен	15 515	434	15 949	-	-
Югоизточен	57 686	4 431	62 117	-	-
Югозападен	11 267	1 192	12 459	-	-
Южен централен	46 032	6 021	52 053	-	-
Общо	146 221	12 515	158 736	361	159 097

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

От общо произведеното грозде през годината, 92% са насочени за преработка, а 8% - за консумация в пряно състояние.

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2020 г. изкупеното и преработено количество винено грозде от винарските предприятия възлиза на 114 336 тона, което е със 17,9 хил. тона по-малко спрямо предходната година.

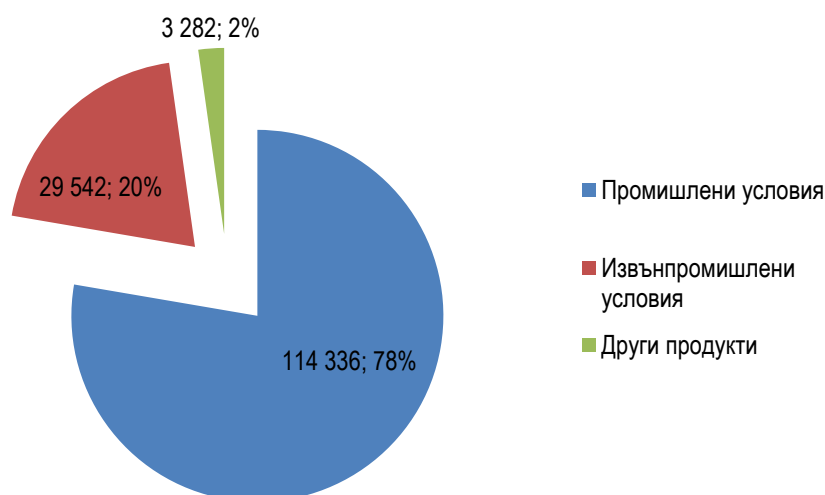
Фигура II.7. Разпределение на произведеното грозде – реколта `2020, тона и процентен дял

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия е в размер на 29 542 тона, а 3 282 тона от преработеното грозде е потребено за други продукти, различни от вино и гроздова мъст.

Фигура II.8. Разпределение на гроздето – реколта `2020, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

2.5.2. Винопроизводство

Общото производство на вино от реколта `2020, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 756 225 хектолитра. Това е с 11,8% по-малко спрямо предходната година, като се отчита спад в произведените количества за всички категории вина. Производството на бели вина намалява с близо 8% на годишна база, до 388 478 хектолитра, а това на червени вина и розе – с около 16%, до 367 747 хектолитра. Основна причина за спада на производство на вино и мът от реколта `2020 са неблагоприятните климатични условия (засушаване и високи температури) по време на зреене на гроздето.

С най-голям дял от промишленото производство на вина - реколта `2020 са трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание) – 57%, следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание) с 43%.

Таблица II.38. Количество произведено вино и гроздова мът от предприятията за винопроизводство, реколта `2020

Район	Количество произведено вино и гроздова мът, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мът	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	0	198	4 593	6 027	4 117	8 555	32 641	8 710	14 781
Северен централен район	0	1 707	11 763	16 398	9 625	9 698	0	21 388	27 802
Североизточен район	93	0	27 971	9 367	26 107	8 529	490	54 170	17 896
Югоизточен район	480	1 104	65 844	77 430	169 254	89 204	6 183	235 578	167 738
Югозападен район	0	0	4 072	8 911	22 907	23 936	18 930	26 978	32 847
Южен централен район	0	175	22 507	68 629	19 148	37 880	8 425	41 654	106 684
ОБЩО ВИНО:	573	3 184	136 749	186 761	251 157	177 801	66 668	388 478	367 747

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното

*ЗНП – Защитено наименование за произход; **ЗГУ – Защитено географско указание

Традиционно, водещ в производството на вино е Югоизточният район с около 53% от общото промишлено производство, следван от Южен централен район с близо 20%. Най-малък е делът на произведеното в Северозападния район вино – 3%.

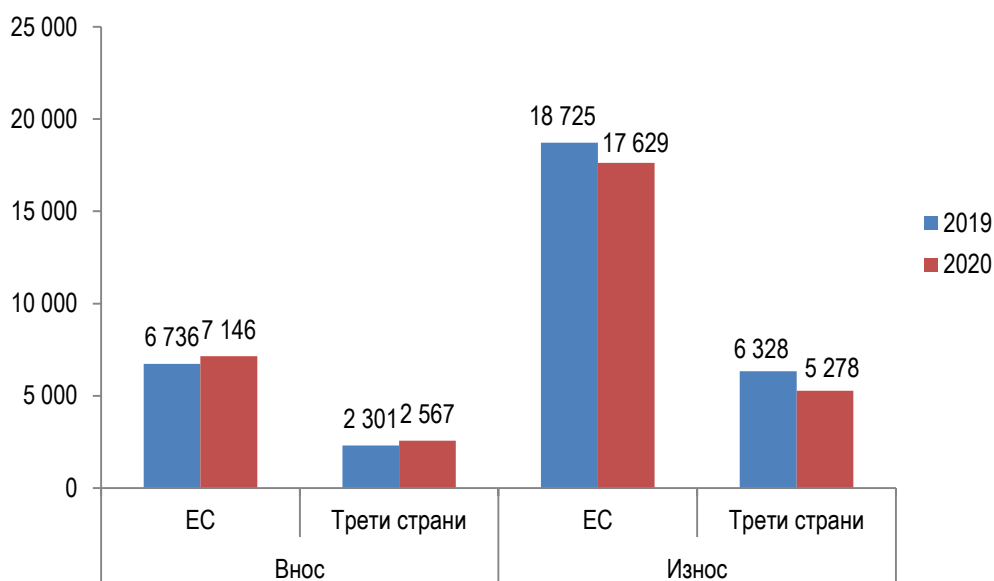
В извънпромишлени условия през 2020 г. са произведени 135 792 хектолитра вино, при 147 497 хектолитра за предходната година.

Така, общото производство на вино - реколта `2020 възлиза на 892 017 хектолитра, с 11% по-малко в сравнение с реколта `2019.

2.5.3. Износ и внос на вино

Износът на вино от България традиционно надхвърля значително вноса в страната.

Фигура II.9. Външна търговия с вино през периода 2019 – 2020 г., хил. литра

Източник: НСИ

Износ

По данни на НСИ, през 2020 г. износът на вино възлиза на 22 907 хил. литра - с 8,6% под нивото от предходната година. В стойностно изражение експортът се понижава малко по-сериозно – с 12,1%, до 30 730 хил. евро, поради намаление на средната износна цена с 3,9%, до 1,34 евро/литър.

Основна дестинация за българските вина през 2020 г. остават страните от Европейския съюз, където са реализирани общо 17 629 хил. литра (77% от целия износ) – с 5,9% по-малко на годишна база. Най-големи са изпращанията за Полша - 8 431 хил. литра, макар да се свиват с близо 17% спрямо 2019 г. Значителни количества са насочени и за Швеция и Чехия, като се отчита ръст на износа и за двете държави, съответно с 3,8% и 23,8%. Сред останалите по-важни партньори в рамките на ЕС, чувствително увеличение на годишна база бележи износът за Италия (с 46%), Франция (с 81%) и Дания (над три пъти), а намаление – този за Германия (с 34,5%) и Румъния (с 56,7%).

Износът на вино за трети страни през 2020 г. се свива с 16,6% в сравнение с предходната година, до 5 278 хил. литра. Налице е спад на количествата, реализирани в повечето водещи пазари, в т. ч. в Обединеното кралство – с 13,5%, Русия – с 15,1% и Китай – с 65,4%. Това е частично компенсирано от ръст на пратките за Бенин, Бразилия, Монголия и Швейцария и осъществения експорт за Руанда (при липса на такъв през 2019 г.).

Таблица II.49. Износ на вина през 2019 и 2020 г., литри

Страни	2019	2020
ЕС, в т. ч.:	18 724 519	17 628 587
Полша	10 144 267	8 431 391
Швеция	4 385 910	4 553 136
Чехия	1 718 835	2 127 459
Белгия	564 551	675 884
Италия	237 503	346 821
Словакия	325 011	311 009
Литва	319 695	284 073
Германия	381 465	249 832
Нидерландия	98 841	147 014
Латвия	141 847	120 608
Гърция	81 455	111 161
Хърватия	108 744	106 176
Румъния	123 369	53 462
Франция	20 577	37 240
Дания	5 552	20 275
Люксембург	14 180	10 629
Други	52 717	42 417
Трети страни, в т. ч.:	6 327 950	5 278 221
Обединено кралство	1 573 298	1 361 095
Русия	1 563 041	1 326 501
Япония	722 443	661 269
Нигерия	517 464	503 987
Съединени американски щати	485 162	469 503
Китай	465 832	161 046
Бенин	84 240	146 790
Обединени арабски емирства	94 010	91 668
Кот д'Ивоар	188 694	81 896
Бразилия	31 506	58 799
Монголия	10 728	56 754
Швейцария	47 981	54 888
Гана	51 354	51 102
Руанда	0	43 605
Канада	83 322	43 439
Казахстан	78 744	29 867
Хонконг	43 747	27 949
Беларус	49 100	22 824
Норвегия	29 925	5 760
Виетнам	45 710	0
Централноафриканска република	29 817	0
Други	131 832	79 479
Общо	25 052 469	22 906 807

Източник: НСИ.

Внос

През 2020 г. в страната са внесени общо 9 713 хил. литра вино, което е със 7,5% повече спрямо 2019 г. Поради отчетената с 9,4% по-ниска средна вносна цена от 2,08 евро/литър, стойността на вноса намалява с 2,6%, до 20 238 хил. евро.

Таблица II.40. Внос на вина през 2019 и 2020 г., литри

Страни	2019	2020
ЕС, в т. ч.:	6 735 500	7 146 293
Испания	1 711 880	2 110 735
Италия	2 059 572	2 088 536
Франция	1 239 166	1 175 691
Германия	891 729	1 021 708
Румъния	431 189	174 983
Унгария	96 000	160 056
Швеция	21 899	130 119
Чехия	98 893	107 487
Гърция	69 460	85 320
Нидерландия	23 794	40 439
Португалия	36 103	16 144
Белгия	26 496	9 009
Други	29 320	26 067
Трети страни, в т. ч.:	2 301 409	2 566 879
Северна Македония	1 038 253	1 542 483
Нова Зеландия	630 095	422 994
Молдова	105 721	212 387
Чили	262 572	98 082
Южна Африка	32 446	97 957
Аржентина	56 450	85 724
Украйна	2 111	37 790
Грузия	24 400	26 078
Обединено кралство	122 063	20 433
Русия	10 703	10 260
Други	16 595	12 691
Общо	9 036 910	9 713 172

Източник: НСИ.

Доставките на вино от ЕС нарастват с 6,1% на годишна база, до 7 146 хил. литра, което представлява близо 74% от общия внос за годината. Водещи доставчици остават Испания и Италия, като и при двете държави е налице увеличение спрямо 2019 г., съответно с 23,3% и 1,4%. Същевременно, вносът от традиционни контрагенти като Франция и Румъния се свива съответно с 5,1% и 59,4%. Прави впечатление близо шесткратния ръст през годината на вноса на вино от Швеция, макар количеството да не е толкова голямо.

Вносът на вино от страни извън ЕС през 2020 г. е в размер на 2 567 хил. литра – с 11,5% над нивото от предходната година, основно вследствие на отчетения ръст от 48,6% на доставките от

Северна Македония, формиращи около 60% от целия внос от трети страни. Значително се увеличава и вносът от Молдова, Южна Африка и Украйна, докато този от Нова Зеландия, Чили и Обединеното кралство спада с между 32,9% и 83,3%.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

През 2020 г. аграрният сектор запазва своята значимост във външната търговия на страната, като по предварителни данни на НСИ формира 15,0% от общия стокообмен за годината, в т. ч. 17,1% от общия износ и 13,0% от общия внос.

Таблица III.1. Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през периода 2019 – 2020 г., хил. евро

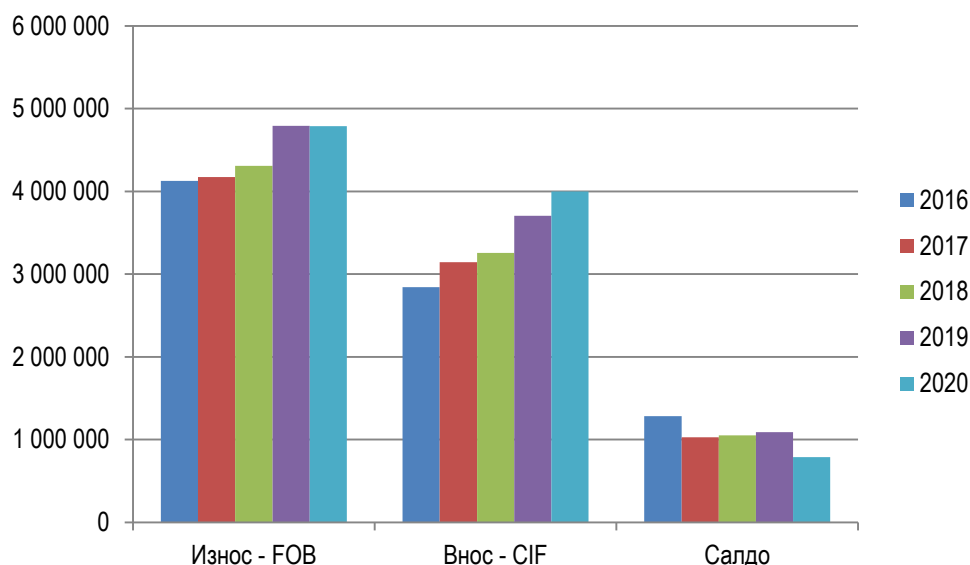
	2019		Дял на аграрния сектор в %	2020		Дял на аграрния сектор в %
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	29 889 870	4 793 068	16,0	28 008 269	4 786 078	17,1
Внос, CIF	33 740 273	3 702 998	11,0	30 742 702	3 998 845	13,0
Стокообмен	63 630 143	8 496 066	13,4	58 750 971	8 784 923	15,0

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки

По данни на НСИ, през 2020 г. аграрният стокообмен на България възлиза на 8 784,9 млн. евро, което е с 3,4% повече на годишна база. При износа на селскостопански стоки се наблюдава незначително понижение спрямо предходната година с 0,1%, до 4 786,1 млн. евро. Същевременно, аграрният внос нараства с 8%, до 3 998,8 млн. евро, основно вследствие на повишените доставки на слънчоглед, което може да се обясни с по-слабата реколта в страната. Така, през 2020 г. се формира положително търговско салдо за България в размер на 787,2 млн. евро, с 27,8% по-малко в сравнение с 2019 г.

Фигура III. 1. Внос и износ на аграрни стоки през периода 2016 - 2020 г., хил. евро

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

Таблица III. 2. Външна търговия с аграрни стоки през периода 2019 – 2020 г., хил. евро

Година	2019	2020	Изменение 2020/2019	
			в стойност	в %
Износ - FOB	4 793 068	4 786 078	-6 990	-0,1
Внос - CIF	3 702 998	3 998 845	295 847	8,0
Салдо	1 090 070	787 233	-302 836	-27,8
Стокообмен	8 496 066	8 784 923	288 857	3,4

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

През последните години основен партньор на България в търговията със селскостопански стоки са страните от Европейския съюз. Данните за 2020 г. сочат относително запазване на аграрния стокообмен с ЕС-27 (без Обединеното кралство) около нивото от 2019 г., като делът на Съюза от общия аграрен износ е 63,5%, а този от общия аграрен внос – 72,1%.

При общия обмен на селскостопански стоки с трети страни се наблюдава ръст от 10,4% на годишна база. Основен принос за това има разширената търговия с Русия и САЩ.

Таблица III. 3. Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности и региони през периода 2019 - 2020 г., млн. евро

Зони на търговия	2019					2020				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро
Всички страни, в т. ч.:	4 793,1	100,0	3 703,0	100,0	1 090,1	4 786,1	100	3 998,8	100	787,2
ЕС-27*	3 110,4	64,9	2 794,7	75,5	315,8	3 041,3	63,5	2 883,5	72,1	157,8
ЕАСТ**	13,1	0,3	7,4	0,2	5,7	17,7	0,4	9,6	0,2	8,1
ОИСР без страните от ЕС и ЕАСТ***	700,7	14,6	279,4	7,5	421,2	705,6	14,7	297,0	7,4	408,6
в т.ч. САЩ	107,1	2,2	22,4	0,6	84,8	147,4	3,1	21,9	0,5	125,5
Балкански регион без Турция и страните от ЕС****	180,3	3,8	160,4	4,3	19,9	175,7	3,7	153,9	3,8	21,8
ОНД	88,0	1,8	85,4	2,3	2,6	79,3	1,7	172,3	4,3	-93,0
в т.ч. Русия	64,7	1,3	37,6	1,0	27,0	57,9	1,2	143,5	3,6	-85,6
Арабски страни (Лига на арабските държави)	328,1	6,8	34,0	0,9	294,1	326,6	6,8	31,0	0,8	295,5
Други	372,7	7,8	341,8	9,2	30,9	440,0	9,2	451,4	11,3	-11,4

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

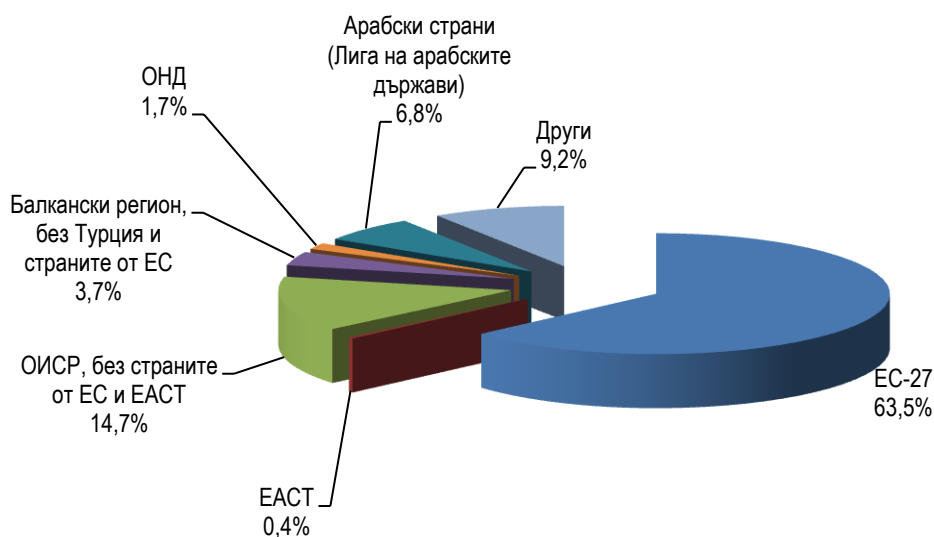
*Включва 27 държави-членки на Европейския съюз (без Обединеното кралство)

**Включва: Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

***Включва: Австралия, Канада, Нова Зеландия, Обединено кралство, САЩ, Турция, Япония, Република Корея, Мексико, Чили и Израел

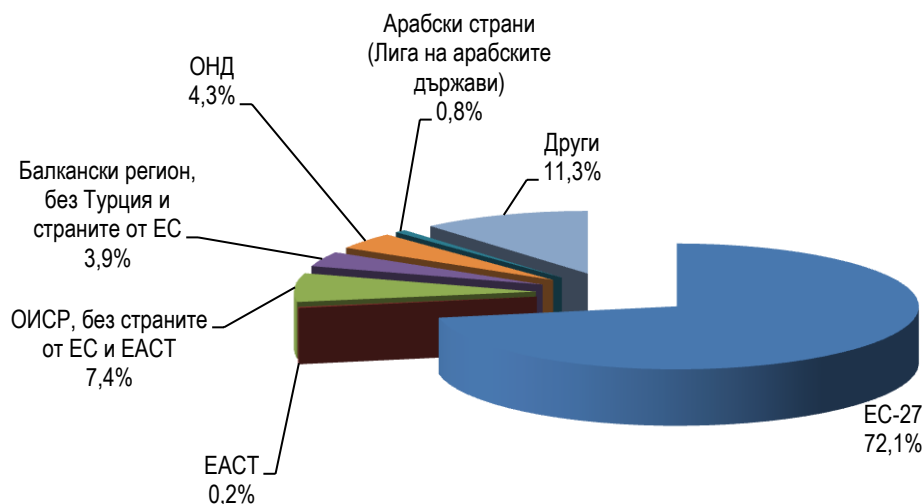
****Включва: Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Сърбия, Черна гора и Косово

Фигура III.2. Структура на аграрния износ на България по икономически общности и региони през 2020 г.

Източник: НСИ

Фигура III.3. Структура на аграрния внос на България по икономически общности и региони през 2020 г.

Източник: НСИ

Търговия с ЕС

През 2020 г. търговията със селскостопански стоки със страните от ЕС възлиза на 5 924,8 млн. евро - с 0,3% над нивото от предходната година, формирайки 67,4% от общия аграрен стокообмен на страната. Стойността на изпращанията на селскостопански продукти от България за държави-членки на Съюза се свива с 2,2% на годишна база, докато доставките от ЕС нарастват с 3,2%. В резултат, положителното салдо за България намалява наполовина спрямо 2019 г., до 157,8 млн. евро.

Таблица III.4. Търговия на България с аграрни стоки с държавите - членки на ЕС през 2019 и 2020 г.

Страна	2019					2020				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро
Общо	3 110 175	100	2 794 516	100	1 090 069	3 041 289	100	2 883 503	100	157 786
Австрия	36 861	1,2%	77 259	2,8%	-40 398	34 564	1,1%	75 734	2,6%	-41 170
Белгия	112 697	3,6%	60 192	2,2%	52 505	103 214	3,4%	85 822	3,0%	17 392
Германия	275 572	8,9%	360 033	12,9%	-84 461	317 935	10,5%	405 995	14,1%	-88 060
Гърция	648 501	20,9%	375 614	13,4%	272 887	584 939	19,2%	389 799	13,5%	195 140
Дания	11 613	0,4%	34 551	1,2%	-22 938	10 823	0,4%	36 716	1,3%	-25 893
Естония	1 888	0,1%	6 550	0,2%	-4 662	1 452	0,0%	6 920	0,2%	-5 468
Ирландия	35 755	1,1%	19 929	0,7%	15 826	28 431	0,9%	19 769	0,7%	8 662
Испания	331 868	10,7%	164 955	5,9%	166 913	259 483	8,5%	141 108	4,9%	118 375
Италия	245 446	7,9%	223 532	8,0%	21 914	286 179	9,4%	243 705	8,5%	42 474
Кипър	48 628	1,6%	4 581	0,2%	44 047	44 760	1,5%	2 759	0,1%	42 001
Латвия	5 705	0,2%	12 894	0,5%	-7 189	7 832	0,3%	6 629	0,2%	1 203
Литва	18 455	0,6%	24 412	0,9%	-5 957	21 109	0,7%	28 532	1,0%	-7 423
Люксембург	241	0,0%	1 753	0,1%	-1 512	339	0,0%	369	0,0%	-30
Малта	2 847	0,1%	383	0,0%	2 464	4 091	0,1%	725	0,0%	3 366
Нидерландия	240 068	7,7%	217 928	7,8%	22 140	251 270	8,3%	228 051	7,9%	23 219
Полша	118 729	3,8%	289 816	10,4%	-171 087	121 013	4,0%	270 153	9,4%	-149 140
Португалия	80 926	2,6%	6 562	0,2%	74 364	41 587	1,4%	6 795	0,2%	34 792
Румъния	540 555	17,4%	498 080	17,8%	42 475	578 028	19,0%	512 439	17,8%	65 589
Словакия	22 356	0,7%	31 017	1,1%	-8 661	26 837	0,9%	31 079	1,1%	-4 242
Словения	7 672	0,2%	8 103	0,3%	-431	7 282	0,2%	9 130	0,3%	-1 848
Унгария	47 382	1,5%	147 924	5,3%	-100 542	49 286	1,6%	155 038	5,4%	-105 752
Финландия	5 490	0,2%	1 121	0,0%	4 369	5 641	0,2%	1 509	0,1%	4 132
Франция	152 636	4,9%	127 269	4,6%	25 367	137 369	4,5%	123 693	4,3%	13 676
Хърватия	25 455	0,8%	27 101	1,0%	-1 646	27 719	0,9%	36 002	1,2%	-8 283
Чехия	39 603	1,3%	57 435	2,1%	-17 832	37 433	1,2%	52 959	1,8%	-15 526
Швеция	53 226	1,7%	15 522	0,6%	37 704	52 673	1,7%	12 073	0,4%	40 600

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

Основни партньори на България в търговията със селскостопански стоки сред страните от ЕС през 2020 г. са Румъния, Гърция, Германия, Италия, Нидерландия, Испания и Полша. Най-голям дял от изпращанията на аграрни стоки в стойностно изражение са насочени към Гърция – 19,2%, Румъния – 19%, Германия – 10,5%, Италия – 9,4%, Испания – 8,5% и Нидерландия – 8,3%, а водещи доставчици от Съюза са Румъния – 17,8%, Германия – 14,1%, Гърция – 13,5%, Полша – 9,4%, Италия – 8,5% и Нидерландия – 7,9%. Над една трета от аграрния стокообмен с ЕС се формира от търговията със съседните Гърция и Румъния.

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

Стокообменът с ОИСР, без страните от ЕС и ЕАСТ, представлява 14,7% от общия аграрен износ и 7,4% от общия аграрен внос на България за 2020 г. При относително запазване на износа на селскостопански стоки за тези страни и увеличение на вноса с 6,3%, положителното салдо за България се свива с 3% на годишна база, до 408,6 млн. евро.

Търговия с Балканските страни

През 2020 г. обменът на селскостопански стоки с Балканските страни (включително тези от ЕС и Турция) възлиза на 2 974,8 млн. евро (33,9% от общия аграрен стокообмен). Това е с 1,7% повече в сравнение с 2019 г., като при българския износ се наблюдава леко намаление с 0,5%, а при вноса - повишение с 4,7%. Положителното търговско салдо за България в аграрната търговия с тези страни е в размер на 391,2 млн. евро, с 14,3% под нивото от предходната година.

Основни търговски партньори на България сред Балканските страни са Румъния, Гърция и Турция. При всички страни от региона, с изключение на Сърбия, Хърватия и Словения, аграрният експорт от България надхвърля вноса от съответната страна.

Таблица III.5. Търговия с аграрни стоки със страните от балканския регион през 2019 и 2020 г., хил. евро

Страна	2019			2020		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Албания	21 374	5 601	15 773	20 964	4 037	16 927
Босна и Херцеговина	10 990	1 902	9 088	19 604	1 294	18 309
Гърция	648 501	375 614	272 887	584 939	389 799	195 140
Косово	46 078	1 903	44 175	35 449	2 815	32 634
Северна Македония	49 960	44 860	5 100	48 432	29 220	19 212
Румъния	540 555	498 080	42 475	578 028	512 440	65 588
Словения	7 672	8 103	-431	7 282	9 130	-1 848
Сърбия	40 011	106 088	-66 077	44 206	116 450	-72 244
Турция	288 318	164 894	123 424	309 318	190 498	118 819
Хърватия	25 455	27 101	-1 646	27 719	36 002	-8 283
Черна гора	11 849	56	11 793	7 048	126	6 922
Общо	1 690 762	1 234 200	456 562	1 682 989	1 291 808	391 181

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

Търговията със селскостопански стоки между България и страните от ЕАСТ през 2020 г. е на стойност 27,3 млн. евро - с 33% повече спрямо предходната година. Изпреварващият темп на увеличение на българския износ (с 35%) спрямо този при вноса (с 29,5%) допринася за разширяване на положителното търговско салдо за България до 8,1 млн. евро - с 42,1% над отчетеното за 2019 г. Основни партньори от ЕАСТ и през 2020 г. остават Норвегия и Швейцария.

Таблица III.6. Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2019 и 2020 г., хил. евро

Страна	2019			2020		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Исландия	9	1 693	-1 683	47	2 588	-2 541
Лихтенщайн	38	0	38	30	0	30
Норвегия	6 987	2 346	4 641	7 845	2 184	5 661
Швейцария	6 081	3 403	2 678	9 780	4 867	4 913
Общо	13 115	7 441	5 674	17 701	9 639	8 062

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

Търговия със страните от Общността на независимите държави (ОНД)

Обменът на селскостопански стоки със страните от ОНД през 2020 г. бележи ръст от 45,1% на годишна база, до 251,6 млн. евро. В рамките на годината се формира отрицателно салдо за България при търговията с аграрни стоки с ОНД в размер на 93 млн. евро. Това се дължи на двукратното повишение на общия аграрен внос от тези страни (най-вече поради ръст на доставките на слънчоглед от Русия), в съчетание със свиване на българския износ с 9,9%.

Стойността на селскостопанските стоки, изнесени за Русия, намалява с 10,5% спрямо 2019 г., представлявайки около 73% от общия аграрен експорт за ОНД.

Търговия с Арабските страни (Лига на арабските държави)

Търговията със селскостопански стоки между България и Арабските страни се състои главно в износ от България. През 2020 г. аграрният стокообмен с тези държави е на стойност 357,6 млн. евро - с 1,2% под нивото от предходната година, като се наблюдава известно намаление както на българския износ - с 0,5%, така и на вноса - с 8,7%. Положителното търговско салдо за България остава близко до отчетеното през 2019 г., възлизайки на 295,5 млн. евро.

3. Структура и динамика на аграрната търговия по продукти

Износ

Лекото намаление на общия износ на селскостопански стоки през 2020 г. е свързано основно със свиване на реализацията на житни растения извън страната. Макар да спада с 13,5% на годишна база, стойността на изнесените житни растения продължава да формира най-голям дял от общия аграрен експорт – 24,5%.

На второ място в структурата на аграрния износ с дял от 12,8% остава групата на маслодайните семена и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи, при която се отчита нарастване с 3,2% спрямо 2019 г.

Следва експортът на мазнини и масла от растителен или животински произход; остатъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни; безалкохолни и алкохолни напитки и оцет; хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко и какао и какаови продукти, представляващи между 5,1% и 9,1% от общия аграрен износ. При повечето от тези групи е налице увеличение на експорта на годишна база в границите от 9,7% до 34,9%. Изключение прави износът на хранителни продукти на базата на житни растения, който се свива с 5,9%.

Сред останалите по-значими групи продукти, повишение в сравнение с 2019 г. се регистрира при износа на преработени плодове и зеленчуци; пресни плодове; разни видове хранителни продукти и кафе, чай и подправки, а понижение – при този на меса и карантии; мляко, млечни продукти, яйца и мед; зеленчуци и тютюн и обработени заместители на тютюна.

Внос

През 2020 г. доставките на маслодайни семена и плодове бележат ръст от 66,7% на годишна база в стойностно изражение, което нарежда тази група на първо място в структурата на аграрния импорт с дял от 13,1%.

Сред по-важните групи селскостопански продукти, сериозно увеличение се наблюдава и при вноса на мазнини и масла от животински или растителен произход – с 43%, а по-умерено – при този на зеленчуци; плодове; житни растения; кафе, чай, мате и подправки; безалкохолни и алкохолни напитки и оцет; хранителни продукти от плодове и зеленчуци; разни видове хранителни продукти; остатъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни – в рамките на 3,1% - 7,8%.

От друга страна, стойността на внесените мляко и млечни продукти; меса и карангии; тютюн и обработени заместители на тютюна и риби, ракообразни и водни безгръбначни спада с между 2,9% и 15,3%.

По-конкретно, водещите селскостопански продукти в износа и вноса на страната през 2020 г. са посочени в таблици III.8 и III.9.

Таблица III.7. Внос и износ на селскостопански и преработени стоки през периода 2019 и 2020 г.

Код	Раздели	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2019	САЛДО 2020
		2019		2020		Изм. 2020/2019	2019		2020		Изм. 2020/2019		
		хил. евро.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. евро	дял от общия внос на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия внос на аграрни стоки в %	%	хил. евро	хил. евро
а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	ОБЩО:	29 889 870		28 008 269		-6,3	33 740 273		30 742 702		-8,9	-3 850 403	-2 734 433
	в това число аграрни стоки:	4 793 068	100	4 786 078	100	-0,1	3 702 998	100	3 998 845	100	8,0	1 090 070	787 234
	РАЗДЕЛ I	455 147	9,5	402 952	8,4	-11,5	838 542	22,6	781 666	19,5	-6,8	-383 395	-378 714
1	Живи животни	40 956	0,9	40 940	0,9	0	32 980	0,9	31 070	0,8	-5,8	7 976	9 870
2	Меса и карангии, годни за консумация	158 959	3,3	115 472	2,4	-27,4	429 058	11,6	399 762	10,0	-6,8	-270 099	-284 290
3	Риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	38 370	0,8	34 030	0,7	-11,3	98 471	2,7	83 400	2,1	-15,3	-60 101	-49 370
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	202 075	4,2	200 193	4,2	-0,9	255 272	6,9	247 913	6,2	-2,9	-53 197	-47 720
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	14 787	0,3	12 317	0,3	-16,7	22 761	0,6	19 521	0,5	-14,2	-7 974	-7 204
	РАЗДЕЛ II	2 374 890	49,5	2 186 160	45,7	-7,9	1 002 459	27,1	1 246 744	31,2	24,4	1 372 431	939 416
6	Живи растения и цветарски продукти	12 597	0,3	18 928	0,4	50,3	27 146	0,7	26 901	0,7	-0,9	-14 549	-7 973
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	149 475	3,1	114 674	2,4	-23,3	184 953	5,0	191 647	4,8	3,6	-35 478	-76 973
8	Плодове, годни за консумация; citrusови или пълешови кори	104 305	2,2	104 476	2,2	0,2	208 171	5,6	228 487	5,7	9,8	-103 866	-124 011
9	Кафе, чай, мате и подправки	98 545	2,1	101 866	2,1	3,4	128 180	3,5	134 776	3,4	5,1	-29 635	-32 910
10	Житни растения	1 353 945	28,2	1 171 708	24,5	-13,5	85 790	2,3	94 179	2,4	9,8	1 268 155	1 077 529

Код	Раздели	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2019	САЛДО 2020
		2019		2020		Изм. 2020/2019	2019		2020		Изм. 2020/2019		
		хил. евро.	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. евро	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	хил. евро	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	%	хил. евро	хил. евро
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глутен	56 759	1,2	56 090	1,2	-1,2	26 910	0,7	25 953	0,6	-3,6	29 849	30 137
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	595 687	12,4	614 719	12,8	3,2	313 996	8,5	523 281	13,1	66,7	281 691	91 438
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	3 167	0,1	2 443	0,1	-22,9	26 624	0,7	20 681	0,5	-22,3	-23 457	-18 238
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	410	0,0	1 256	0,0	206,3	689	0,0	839	0,0	21,8	-279	417
	РАЗДЕЛ III	322 594	6,7	435 048	9,1	34,9	123 054	3,3	175 958	4,4	43,0	199 540	259 090
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход												
	РАЗДЕЛ IV	1 640 437	34,2	1 761 918	36,8	7,4	1 738 943	47,0	1 794 476	44,9	3,2	-98 506	-32 558
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	85 762	1,8	92 984	1,9	8,4	61 580	1,7	66 940	1,7	8,7	24 182	26 044
17	Захар и захарни изделия	93 996	2,0	94 340	2,0	0,4	131 113	3,5	133 817	3,3	2,1	-37 117	-39 477
18	Какао и продукти от какао	223 100	4,7	244 761	5,1	9,7	258 973	7,0	263 828	6,6	1,9	-35 873	-19 067
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	285 724	6,0	268 973	5,6	-5,9	179 892	4,9	188 206	4,7	4,6	105 832	80 767
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	142 870	3,0	157 551	3,3	10,3	147 145	4,0	157 041	3,9	6,7	-4 275	510
21	Разни видове хранителни продукти	111 352	2,3	134 905	2,8	21,2	209 564	5,7	221 729	5,5	5,8	-98 212	-86 824
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	218 460	4,6	271 417	5,7	24,2	335 643	9,1	346 189	8,7	3,1	-117 183	-74 772
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	293 426	6,1	334 110	7,0	13,9	144 417	3,9	155 693	3,9	7,8	149 009	178 417
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	185 747	3,9	162 877	3,4	-12,3	270 616	7,3	261 033	6,5	-3,5	-84 869	-98 156

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

Таблица III.8. Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2020 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Относителен дял от общия аграрен износ
Пшеница и смес от пшеница и ръж	3 230 283	613 592	12,8%
Семена от слънчоглед, дори натрошени	818 423	468 562	9,8%
Царевица	2 593 043	441 201	9,2%
Слънчогледово масло, памучно масло или масло от шафранка (safflower)	524 522	399 005	8,3%
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти, празни капсули от тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа	95 530	232 104	4,8%
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	49 598	192 220	4,0%
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	131 666	165 553	3,5%
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	35 781	117 760	2,5%
Кюспета и други твърди остатъци, получени при извличането на растителни мазнини или масла (с изключение на тези от соевото и фъстъченото масло)	570 857	115 249	2,4%
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	22 933	109 326	2,3%
Води, включително минералните води и газирани води, подсладени или ароматизирани, и други безалкохолни напитки	154 612	99 615	2,1%
Меса и карантии от домашни птици, пресни, охладени или замразени	32 329	94 759	2,0%
Плодове, черупкови плодове и други части от растения, приготвени или консервирани, със или без прибавка на захар или други подсладители или алкохол	46 147	92 681	1,9%
Сирена и извара	23 379	90 577	1,9%
Кафе и заместители на кафе, съдържащи кафе	17 923	80 606	1,7%

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

Таблица III.9. Водещи селскостопански стоки във вноса в България през 2020 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Относителен дял от общия аграрен внос
Семена от слънчоглед, дори натрошени	1 020 753	436 913	10,9%
Свинско месо, прясно, охладено или замразено	126 381	243 597	6,1%
Пури, пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	14 565	165 900	4,1%
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	38 450	164 421	4,1%
Води, включително минералните води и газирани води, подсладени или ароматизирани, и други безалкохолни напитки	221 432	150 122	3,8%
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти, празни капсули от тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа	50 918	123 481	3,1%
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	26 366	123 373	3,1%

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Относителен дял от общия аграрен внос
Кафе и заместители на кафе, съдържащи кафе	39 984	115 230	2,9%
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	232 259	94 408	2,4%
Меса и карантии от домашни птици, пресни, охладени или замразени	99 515	90 033	2,3%
Сирена и извара	28 139	88 740	2,2%
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol; дестилати, ликьори и други спиртни напитки	16 520	88 165	2,2%
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	86 047	85 343	2,1%
Цитрусови плодове, пресни или сушени	122 766	62 031	1,6%
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	18 153	57 771	1,4%

Източник: Данни на НСИ, обработени от МЗХГ

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през януари - юни 2021 г.

По предварителни данни на НСИ, през първите шест месеца на 2021 г. износът на селскостопански стоки възлиза на 2 640,6 млн. евро, отбелязвайки ръст от 12,6% в сравнение със същия период на 2020 г. Най-голям принос за това има увеличеният експорт на мазнини и масла от растителен или животински произход (главно слънчогледово масло) и на маслодайни семена (съответно с 61,1% и 28%). Съществено нараства и стойността на изнесените житни растения (с 6,1%), зеленчуци (с 23,8%), какаови продукти (с 9,8%), хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения (с 10,8%) и др.

Водещите групи продукти в структурата на аграрния експорт на страната през периода януари - юни 2021 г. са житните и маслодайните растения, следвани от мазнини от растителен или животински произход, остатъци и отпадъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни, хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, какаови продукти, безалкохолни напитки и др.

При вноса на селскостопански стоки за шестте месеца на 2021 г. се отчита малко по-слабо увеличение на годишна база - със 7,6%, до 2 004,2 млн. евро.

В резултат, положителното търговско салдо за България за първата половина на 2021 г. достига 636,4 млн. евро, с 31,8% повече спрямо същия период на 2020 г.

Основни партньори в аграрната търговия на страната остават страните от ЕС. През първите шест месеца на 2021 г. обменът на селскостопански стоки с ЕС нараства с 16,1% на годишна база, като формира 63,5% от общия аграрен износ на страната и 74,3% от общия аграрен внос.

5. Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция

Един от основните механизми за подкрепа на износа е набирането и предоставянето на информация за потенциални пазари за произведената в страната земеделска продукция. В тази връзка, при постъпване на конкретни запитвания през 2020 г. са извършени пазарни анализи и проучвания относно възможността за износ на различни земеделски продукти към страни - търговски партньори както от ЕС, така и от трети страни. Изследвана е спецификата в различните селскостопански сектори, анализирани са изискванията относно санитарен и фитосанитарен контрол, тарифни и нетарифни ограничения за достъп, облекчения, изискванията за кандидатстване за оператори и доставчици на земеделски продукти.

Предоставена е информация във връзка с водените през 2020 г. интензивни преговори между ЕС и трети страни относно редица търговски споразумения за свободна търговия (ССТ), целящи облекчаване на административните тежести при търговията и стокообмена. Обект на разглеждане са търговско-икономическите отношения в аграрния сектор между България и третите страни, с които предстои да бъдат сключени търговски споразумения.

През 2020 г. продължават преговорите за сключване на ССТ между ЕС и Австралия, Нова Зеландия, Меркосур, Чили и Мексико, както и подготовката на Брекзит, които се проследяват.

Относно делото Еърбъс – Боинг, най-засегнати от допълнителните мита при внос на европейски селскостопански стоки в САЩ са сирената (най-вече от краве мляко, тъй като за основните тарифни позиции, по които се внася овче сирене от България, няма допълнителни мита за България) и преработените череши. На 15 юни 2021 г. е постигната договореност между ЕС и САЩ, съгласно която „всяка от страните възнамерява да суспендира прилагането на нейните ответни мерки за период от пет години“.

Министерството на земеделието, храните и горите традиционно организира участието на страната в различни международни прояви и изложения за хранително-вкусовата промишленост, с цел популяризиране и изграждане на разпознаваем имидж на българските селскостопански продукти, подпомагане на експорта и развитие на международните контакти между бизнесоператорите в сектора.

През 2020 г. национални щандове на България с участието на производители на мед, вино, млечни и месни продукти, био-продукти, сладко и др. присъстваха на Международното изложение „Grüne Woche“ в Берлин и на Международния салон на сиренето и млечните продукти „Salon du fromage“ в Париж.

Предвид усложнената обстановка вследствие на пандемията от Covid-19, през първото полугодие на 2021 г. не са провеждани такива прояви.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

1.1. Директни плащания на площ, преходна национална помощ и обвързано с производството подпомагане

Финансовото подпомагане чрез директни плащания се предоставя от ЕФГЗ и НБ. През календарната 2020 г. по схеми за директни плащания са оторизирани средства за кампании `2019 и 2020.

Кампания `2019

Таблица IV.1. Оторизирани средства за кампания `2019 през календарната 2020 г.

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета според източника (%)		Оторизирани плащания (лева)
			ЕЗФГЗ	НБ	
СЕПП	56 830	248	100	-	78 455 836
ЗДП	56 830	56 760	100	-	454 180 558
СПП	56 735	56 665	100	-	105 444 334
МЗС	3 876	3 866	100	-	3 713 062
Памук	114	113	100	-	4 820 156
СМлК	3 909	17	100	-	235 385
СМКЮ	5 458	46	100	-	496 941

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета според източника (%)		Оторизирани плащания (лева)
ЕЖСК-месо	418	8	100	-	86 740
ДПЖ-пл	2 313	5	100	-	9 854
ДПЖСК	2 102	10	100	-	526 239
Биволи	282	4	100	-	41 277
СП (основна)	6 114	6 105	100	-	32 425 800
СЗ-КЛЧ	2 896	2 890	100	-	12 545 431
СЗо	938	937	100	-	8 256 414
СПК	16 866	16 828	100	-	30 453 667
ЕЖСК-мляко	923	6	100	-	263 987
СМЛК-пл	312	4	100	-	9 643
СП (други)	3 337	3 314	100	-	7 223 881
СЗ-МЗДП	2 858	2 850	100	-	6 112 089
СЗ-ДККП	2 116	2 102	100	-	6 240 871
СЗ-П	1 405	1 395	100	-	4 363 007
ДЗС	3 396	3 396	100	-	3 746 080
ПНДЖ1	4 494	22	-	100	15 924 739
ПНДЖ3	6 996	9	-	100	87 199
ПНДТ	40 520	40 518	-	100	75 791 948
Финансова дисциплина		36 059	100	-	18 967 914
ОБЩО:					870 423 051

Източник: ДФЗ-РА

Кампания `2020

За кампания `2020 земеделските стопани се подпомагат по следните схеми за директни плащания, финансирани с европейски и национални средства:

Схеми за директни плащания

- Схема за единно плащане на площ
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда - зелени директни плащания
- Схема за преразпределително плащане
- Схема за млади земеделски стопани
- Схема за дребни земеделски стопани
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки в планински райони
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки под селекционен контрол

- Схема за обвързано подпомагане за биволи
- Схема за обвързано подпомагане за плодове
- Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжан)
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (пипер)
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (картофи, лук и чесън)
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)
- Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
- Специално плащане за култура - памук
- Схеми за преходна национална помощ:
- Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за говеда и биволи, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за овце-майки и кози-майки, обвързана с производството

За кампания `2020 общо по всички схеми са приети 102 808 заявления за подпомагане. За улеснение на земеделските стопани, от 1 декември 2018 г. функционира Система за електронни услуги на ДФЗ-РА, в която се съдържа както публична, така и индивидуална информация за подадените заявления за подпомагане. Кандидатите могат да получат актуална информация след регистрацията в нея.

Част от СЕУ е справка „Декларирани кадастрални имоти по директни плащания“, в която се публикува информация за имотите от картата на възстановената собственост или от кадастралната карта, попадащи в рамките на регистрирани земеделски парцели за кампании 2017, 2018, 2019 и 2020.

Оторизацията за кампания `2020 стартира през м. октомври 2020 г. с изплащането на субсидии по схемите за преходна национална помощ в животновъдството. През м. декември са извършени плащанията по схемите за обвързано производство в сектор „Животновъдство“ и по схемата за единно плащане на площ, финансирани от ЕФГЗ.

Таблица IV.2. Оторизирани средства за кампания `2020 през календарната 2020 г.

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета според източника (%)		Оторизирани плащания (лева)
			ЕЗФГЗ	НБ	
СЕПП	54 984	54 759	100	-	683 361 861
СМлК	3 540	3 192	100	-	28 270 425
СМКЮ	5 002	4 498	100	-	16 744 496
ЕЖСК-месо	443	419	100	-	2 997 978
ДПЖ-пл	2 082	1 702	100	-	3 310 520
ДПЖСК	2 085	1 949	100	-	22 977 550
Биволи	263	217	100	-	3 925 387
ЕЖСК-мляко	930	894	100	-	38 673 023
СМлК-пл	317	260	100	-	662 999

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета според източника (%)		Оторизирани плащания (лева)
			ЕЗФГЗ	НБ	
ПНДЖ1	4 128	4 104	-	100	17 474 467
ПНДЖЗ	6 327	5 937	-	100	24 650 787
ОБЩО:					843 049 493

Източник: ДФЗ-РА

Схеми за подпомагане на площ (хектар)

През кампания `2020 Схемата за единно плащане на площ се прилага при минимален размер на допустимото стопанство от 0,5 ха и минимален размер на парцела 0,1 ха. Като инструмент за преодоляване на структурния дисбаланс се използва въведеното от кампания `2015 намаление на плащанията по СЕПП за суми над 150 000 евро, при отчитане на заетостта в стопанствата чрез приспадане на разходите за възнаграждения, свързани със селскостопанската дейност преди намаленията на плащанията.

Подадените заявления за подпомагане за кампания `2020 са 57 791. Към 30 юни 2021 г. общият размер на оторизираните средства е 772 953 917 лева, при плащане за единица площ от 212,48 лева/ха. Усвояването на бюджета, в размер на 807 424 649 лева, е 95,7%.

Схемата за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания) се прилага от 2015 г. Земеделските стопани, които имат право да получат плащане по СЕПП, трябва да спазват практики за диверсификация на културите, запазване на постоянно затревените площи и поддържане на екологично насочените площи в рамките на всички свои хектари, в зависимост от структурата на земеделското стопанство, неговия размер и отглежданите култури. За кампания `2020 схемата, с бюджет 508 539 293 лева, е заявена от 57 791 земеделски стопани. Към 30.06.2021 г., при ставка за подпомагане от 133,82 лева/ха, са оторизирани плащания в размер на 489 394 005 лева, което представлява усвояемост на бюджета от 96,2%.

Схемата за преразпределително плащане цели насърчаване на икономически по-уязвимите малки и средни стопанства, чрез прилагане на по-високо единно плащане на хектар за първите 30 ха на всяко стопанство, допустимо за подпомагане по СЕПП. За кампания `2020 схемата е с бюджет 118 998 173 лева и е заявена за подпомагане от 57 719 земеделски стопани. Към края на м. юни 2021 г. бюджетът е усвоен на 95,7%, при размер на плащането на единица площ от 150,80 лева/ха. Оторизираните средства възлизат на 113 934 703 лева.

Земеделските стопани, които са на не повече от 40 години през 2020 г. и са започнали земеделска дейност през последните 5 години, получават завишено плащане с 50% от плащането по СЕПП за първите 30 ха по Схемата за млади земеделски стопани. За кампания `2020 заявления за подпомагане са подали 3 765 млади земеделски стопани. Към 30.06.2021 г. по схемата са оторизирани 2 974 250 лева.

По Схемата за дребни земеделски стопани за кампания `2020 са кандидатствали 2 808 земеделски стопани. Оторизираните към 30.06.2021 г. средства възлизат на 3 197 558 лева. Заявяване за участие по схемата е възможно единствено през референтната 2015 г. Право на подпомагане имат бенефициентите, които са подали заявления по СЕПП за текущата кампания, като трябва да отговорят на минималните изисквания за получаване на директни плащания. За да се възползват от финансовата помощ, те трябва да поддържат през всяка година от кандидатстването си най-малко такъв размер на допустимите площи, какъвто са декларирали в заявлението си за кампания `2015.

Подпомагането за дребни земеделски стопани замества всички плащания по схемите за директни плащания. Финансовата подкрепа се формира ежегодно и индивидуално за всеки отделен

бенефициент, в зависимост от размера на допустимите площи, броя допустими животни и заявените схеми, и не може да надвишава 1 250 евро.

Схеми за обвързано с производството подпомагане

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави

Схемата, с бюджет от 33 637 998 лева, е насочена към подпомагане на стопанства от млечния сектор за поддържане на нивото на добиваното мляко. За кампания `2020 заявления за подпомагане са подали 3 542 земеделски стопани. Определената за подпомагане ставка е в размер на 368,85 лева/глава животно до 50-то животно и 295,08 лева/глава за животните над 50 броя. Към края на м. юни 2021 г. по схемата са оторизирани 29 801 144 лева или 88,6% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол

За кампания `2020 заявления за подпомагане са подали 930 земеделски стопани. Годишният бюджет на схемата е в размер на 41 142 221 лева, а определените за подпомагане ставки - 610,50 лева/глава до 50-тото допустимо животно и 488,40 лева/глава над 50-тото допустимо животно. Оторизираните средства към 30.06.2021 г. възлизат на 39 698 091 лева, което представлява 96,5% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони

Бюджетът на схемата за кампания `2020 възлиза на 829 187 лева. Участие са заявили 318 земеделски стопани. При ставка от 348 лева/глава, са оторизирани плащания в размер на 751 333 лева или 90,6% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници

За кампания `2020 по схемата с годишен бюджет от 18 749 713 лева са кандидатствали 5 017 земеделски стопани. Ставката за подпомагане е 160,50 лева/глава за животните до 50-то допустимо животно и 128,40 лева/глава за над 50-то животно. Към 30.06.2021 г. по схемата са оторизирани 17 734 729 лева - 94,6% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол

Бюджетът на схемата за кампания `2020 е 3 249 951 лева. Подадени са 443 заявления за подпомагане. При ставки от 152,19 лева/глава до 50-то допустимо животно и 121,75 лева/глава над 50-то допустимо животно, към края на м. юни 2021 г. са оторизирани 3 127 102 лева или 96,2% от годишния бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони

Схемата цели запазване на нивото на производство в стопанствата, отглеждащи от 10 до 49 овце-майки и/или кози-майки в планинските райони. Бюджетът за кампания `2020 е в размер на 4 183 987 лева. Участие са заявили 2 104 земеделски стопани. Ставката за едно животно възлиза на 70,17 лева/глава. Към 30.06.2021 г. оторизираните средства възлизат на 3 857 986 лева, което е 92,2% от бюджета на схемата.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол

По схемата се подкрепят земеделски стопани, които отглеждат 50 и повече овце-майки под селекционен контрол от една порода и/или 20 и повече кози-майки под селекционен контрол от една порода. Бюджетът по схемата за кампания `2020 е в размер на 24 004 232 лева. Заявления за подпомагане са подали 2 087 земеделски стопани. Ставките за подпомагане за едно животно са 80,50 лева/глава до 200-то допустимо животно и 64,40 лева/глава над 200-то допустимо животно. Оторизираните средства към 30.06.2021 г. възлизат на 23 949 770 лева, което формира 99,8% усвояване на бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за биволи

Подпомагането на биволовството, като уязвим сектор, се осъществява чрез отделна схема

за директни плащания. Подкрепата е насочена към стопани, които отглеждат 10 и повече биволи. По схемата, с бюджет за кампания `2020 в размер на 4 424 442 лева, са кандидатствали 263 земеделски стопани. Ставките за подпомагане за едно животно са 463,94 лева/глава до 50-тото допустимо животно и 371,15 лева/глава над 50-тото допустимо животно. Оторизираните средства през първите шест месеца на 2021 г. възлизат на 4 315 270 лева или 97,5% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)

За кампания `2020 заявления за подпомагане по схемата са подадени от 5 739 земеделски стопани. Годишният бюджет е в размер на 35 765 153 лева, а определените ставки възлизат на 2 252,97 лева/ха за площите до 30 ха и 1 501,98 лева/ха за площите над 30 ха. През първото шестмесечие на 2021 г. са усвоени 95,7% от бюджета, при оторизирани средства в размер на 34 234 051 лева.

Схема за обвързано подпомагане за плодове – сливи и десертно грозде

Бюджетът по схемата за кампания `2020 е 8 011 465 лева. За подкрепа са кандидатствали 3 225 земеделски стопани. Към края на м. юни 2021 г. са оторизирани плащания в размер на 7 679 592 лева (95,9% усвояване на бюджета), при ставки от 1 150,19 лева/ха за площите до 30 ха и 766,79 лева/ха за площите над 30 ха.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжан)

За кампания `2020 заявления за подпомагане по схемата са подадени от 1 904 земеделски стопани. Определеният бюджет е в размер на 4 768 894 лева, а определените ставки – 2 090,37 лева/ха за площите до 30 ха и 1 393,58 лева/ха за площите над 30 ха. Към 30.06.2021 г. оторизираните средства възлизат на 4 366 831 лева или 91,6% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (пипер)

По схемата, с бюджет за кампания `2020 в размер на 5 163 433 лева, са участвали 1 317 земеделски стопани. При ставки в размер на 2 926,65 лева/ха за площите до 30 ха и 1 951,10 лева/ха за площите над 30 ха, към края на м. юни 2021 г. оторизираните средства възлизат на 4 817 828 лева или постигнатата усвояемост е 93,3%.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (картофи, лук и чесън)

За кампания `2020 заявления за подпомагане по схемата са подадени от 3 083 земеделски стопани. Определеният бюджет е в размер на 19 073 537 лева, а ставката е 2 161,49 лева/ха за площите до 30 ха и 1 440,99 лева/ха за площите над 30 ха. През първите шест месеца на 2021 г. са оторизирани средства в размер на 17 733 557 лева или 93% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)

Определеният за кампания `2020 бюджет е в размер на 7 182 941 лева. Заявления за подпомагане са подадени от 2 807 земеделски стопани. Към края на м. юни 2021 г. са оторизирани плащания в размер на 6 675 153 лева (92,9% усвояемост на бюджета), при ставки от 1 245,98 лева/ха за площите до 30 ха и 830,65 лева/ха за площите над 30 ха.

Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци (СЗо)

Въведената през кампания `2015 самостоятелна схема, с фиксиран бюджет за подпомагане на оранжерийното производство на зеленчуци, се прилага и през 2020 г. Поради специфичния характер на това производство, допустими за подпомагане са площи с минимален размер на стопанството от 0,5 ха, които могат да бъдат комбинирани от полско и оранжерийно производство. За кампания `2020 по схемата са кандидатствали 1 031 земеделски стопани. Бюджетът е в размер на 10 179 829 лева, а ставката на единица площ - 16 985,92 лева/ха. Към 30.06.2021 г. са оторизирани средства в размер 9 607 638 лева, което представлява 94,9% от годишния бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури

Схемата се прилага за първи път през кампания `2015. Целта на схемата е от една страна косвено подпомагане на животновъдите, чрез подкрепа за производството на протеинови култури за фураж. От друга страна, тя допринася за изпълнението на изискванията за поддържане на екологично насочени площи, като част от зелените изисквания. За кампания `2020 заявления за подпомагане са подали 16 332 земеделски стопани. Към края на м. юни 2021 г. от годишния бюджет, в размер на 33 902 620 лева, са оторизирани средства в размер на 32 784 219 лева, което представлява усвояемост от 96,70%. Определената за кампанията ставка на единица площ е 259,22 лева/ха.

Специално плащане за култура памук (памук)

През кампания `2020 памукът се подпомага чрез самостоятелна схема със специално определен бюджет. Заявления за подпомагане са подали 119 земеделски стопани, на които през първото шестмесечие на 2021 г. са изплатени 3 862 304 лева.

Преходна национална помощ

През 2020 г., прилагайки последователност в политиката за подкрепа на сектори „Животновъдство“ и „Тютюн“ с национални средства, България продължи подпомагането чрез схеми за преходна национална помощ за говеда, биволи, овце-майки и кози-майки и тютюн, при условията на схемите за национални доплащания, действали през 2013 г.

Преходна национална помощ за тютюн

За кампания `2020 заявления за подпомагане са подали 39 756 земеделски стопани за предадените през референтните години количества тютюн. Към 30.06.2021 г. оторизирани средства възлизат на 71 279 713 лева.

Преходна национална помощ за говеда и биволи (необвързана с производство)

Бюджетът на схемата за 2020 г. е в размер на 32 064 360 лева. За подпомагане са кандидатствали 4 128 земеделски стопани. Определената ставка за говеда е 170,92 лева/глава, а за биволи – 299,11 лева/глава. Към края на м. юни 2021 г. са оторизирани средства в размер 31 981 145 лева (99,7% от бюджета).

Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки (обвързана с производство)

Заявление за кандидатстване по схемата, с бюджет 26 828 690 лева, са подали 6 327 земеделски стопани. Ставката за подпомагане е 37,93 лева/глава. Към 30.06.2021 г. е оторизиран финансов ресурс в размер на 24 824 393 лева или 92,5% от предоставения бюджет.

Таблица IV.3. Размер на подпомагането по схеми за директни плащания и преходна национална помощ за Кампания `2020 и усвояване на бюджета към 30.06.2021 г.

Схема	Бюджет кампания `2020 (лева)	Брой подадени валидни заявления	Ставка кампания `2020 (лева/ха, лева/глава)		Оторизирани средства за кампания `2020 (лева)	Усвояване на бюджета (%)
			до (ха/бр.)	над (ха/бр.)		
СЕПП	807 424 649	57 791	212,48		772 953 917	95,7%
ЗДП	508 539 293	57 791	133,82		489 394 005	96,2%
СПП	118 998 173	57 719	150,80		113 934 703	95,7%
МЗС		3 765			2 974 250	
ДЗС		2 808	между 500€ и 1 250€		3 197 558	
СМлК	33 637 998	3 542	368,85	295,08	29 801 144	88,6%
ЕЖСК – мляко	41 142 221	930	610,50	488,40	39 698 091	96,5%

Схема	Бюджет кампания `2020 (лева)	Брой подадени валидни заявления	Ставка кампания `2020 (лева/ха, лева/глава)		Оторизирани средства за кампания `2020 (лева)	Усвояване на бюджета (%)
			до (ха/бр.)	над (ха/бр.)		
СМЛК – пл	829 187	318	348,00		751 333	90,6%
СМКЮ	18 749 713	5 017	160,50	128,40	17 734 729	94,6%
ЕЖСК – месо	3 249 951	443	152,19	121,75	3 127 102	96,2%
ДПЖ – пл	4 183 987	2 104	70,17		3 857 986	92,2%
ДПЖСК	24 004 232	2 087	80,50	64,40	23 949 770	99,8%
Биволи	4 424 442	263	463,94	371,15	4 315 270	97,5%
СП – основна	35 765 153	5 739	2252,97	1 501,98	34 234 051	95,7%
СП – други	8 011 465	3 225	1 150,19	766,79	7 679 592	95,9%
СЗ – ДККП	4 768 894	1 904	2 090,37	1 393,58	4 366 831	91,6%
СЗ – П	5 163 433	1 317	2 926,65	1 951,10	4 817 828	93,3%
СЗ – КЛЧ	19 073 537	3 083	2 161,49	1 440,99	17 733 557	93,0%
СЗ – МЗДП	7 182 941	2 807	1 245,98	830,65	6 675 153	92,9%
Сзо	10 179 829	1 031	16 985,92		9 607 638	94,4%
СПК	33 902 620	16 332	259,22		32 784 219	96,7%
Памук	5 093 987	119			3 862 304	75,8%
ПНДТ		39 756			71 279 713	
ПНДЖ1	32 064 360	4 128	170,92	299,11	31 981 145	99,7%
ПНДЖ3	26 828 690	6 327	37,93		24 824 393	92,5%
Общо	1 753 218 755				1 755 536 282	

Източник: Дирекция „Директни плащания“, МЗХГ (данни към 30.06.2021 г.)

Кампания `2021

Таблица IV.4. Декларирани данни за кампания `2021 по схеми за подпомагане на единица площ и на глава животно

Схема	Брой заявления	Заявени площи (ха)/ брой животни
Схема за единно плащане на площ	56 425	3 842 276
Зелени директни плащания	56 425	3 842 276
Схема за преразпределително плащане	56 353	796 336
Млади земеделски стопани	3 768	58 539
Дребни земеделски стопани	2 253	3 854
Обвързано подпомагане за млечни крави	3 243	100 366
Обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници	4 790	140 262
Обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол	488	27 474
Обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки в планински райони	1 979	57 990
Обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки под селекционен контрол	2 070	357 334
Обвързано подпомагане за биволи	256	13 778

Схема	Брой заявления	Заявени площи (ха)/ брой животни
Обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол	921	83 060
Обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони	327	2 569
Обвързано подпомагане за плодове	5 862	21 429
Обвързано подпомагане за зеленчуци (картофи, лук и чесън)	2 907	11 739
Обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство	1 135	819
Обвързано подпомагане за протеинови култури	16 303	137 743
Обвързано подпомагане за плодове	3 400	9 578
Обвързано подпомагане за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)	2 869	9 018
Обвързано подпомагане за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжан)	1 727	2 743
Обвързано подпомагане за зеленчуци (пипер)	1 237	2 375
Специално плащане за култура – памук	77	2 816
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството	5 582	617 097
Преходна национална помощ - говеда	3 691	170 706
Преходна национална помощ - биволи	73	3 376
Преходна национална помощ - тютюн	38 804	

Източник: ДФЗ-РА

1.2. Механизми за пазарна подкрепа

1.2.1. Сектор „Мляко“

Договорни отношения в сектора на млякото

Основните цели на схемата са насочени към постигане на реално подобряване на възможностите на млекопроизводителите за договаряне с преработвателите, което от своя страна да доведе до по-справедливо разпределение на добавената стойност по веригата на доставките.

След отпадането на квотния режим за производство на сурово краве мляко в България на 31.03.2015 г., се прилага режим на задължителни договорни отношения между производителите на сурово мляко от всички видове (краве, козе, овче и биволско) и първия изкупвач, на когото се предава/доставя млякото. След въвеждането на регулаторния режим са извършени няколко промени в законодателството, касаещо схемата, с цел облекчаване на административната тежест, както и на процедурите по административното регистриране и контрол. През м. май 2020 г. е въведено електронно регистриране на договори от първи изкупвач, целящо подобряване на бизнес средата. Чрез промени в нормативната уредба са оптимизирани сроковете за регистриране на договорите (от 14-дневен срокът е увеличен на 30-дневен), намалени са наказателните прагове на глобите/санкциите за неспазване на разпоредбите по регистрационния режим.

През 2020 г. са назначени 256 проверки на производители и 197 на изкупвачи. Издадени са 51 броя АУАН, за които наказателното производство произтича в издаване на 27 наказателни постановления. По наказателни постановления са наложени имуществени санкции на стойност 173 000 лева и глоби в размер на 1 500 лева. До края на м. декември 2020 г. доброволно са заплатени 19 000 лева.

По схемата са приети и обработени над 1 256 заявления, от които 32 заявления – по електронен път, отнасящи се за 6 954 договора между производители и първи изкупвачи на сурово краве, овче, козе и биволско мляко.

Във връзка с извършваната в момента реформа на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на ЕС, се предвиждат промени, касаещи регулаторния режим „Договорни отношения в сектора на млякото“.

1.2.2. Сектор „Плодове и зеленчуци“

Схема „Групи производители“

През 2020 г. е изплатено последното плащане на финансовата помощ по схема „Групи производители“ в размер на 1 480 296 лева за изпълнени инвестиции и дейности от последната 2018 година от плана за признаване на една група производители - в това число 1 448 623 лева за инвестиционни разходи и 31 672 лева - за административни разходи.

Схема „Организация на производителите“

Схема „Организации на производители на плодове и зеленчуци“

Чрез схемата се подкрепя изпълнението на оперативни програми, включващи инвестиции, насочени към модернизиране на стопанствата на членовете на организацията на производителите, разходи в полза на околната среда, мерки за предотвратяване и управление на кризи и административни разходи, имащи за цел подпомагане дейността на организациите.

За да получи финансово подпомагане, организацията на производители на плодове и зеленчуци трябва да е призната от Министерството на земеделието, храните и горите, да изготви и представи за одобрение оперативна програма с продължителност до 3 години и да създаде оперативен фонд.

През 2020 г. три организации на производители изпълняват оперативни програми, с обща стойност на одобрените разходи в размер на 6 284 572 лева лева за целия период на изпълнение. Изплатена е финансова помощ, възлизаща на 983 897 лева, от които 292 019 лева - от ЕФГЗ и 691 878 лева - от НБ.

Подадени за одобрение са три нови оперативни програми, с период на изпълнение 2021-2023 г., като за две организации на производители това е втора оперативна програма. Програмите предвиждат изпълнение на инвестиции, разходи и дейности на обща стойност 5 660 585 лева. Договорената финансова помощ за 3 години е общо 3 323 445 лева, от които 966 392 лева от ЕФГЗ и 2 357 053 лева от НБ.

През 2021 г. четири организации на производители изпълняват оперативни програми, а две от организациите приключват изпълнението на програмите си. В периода 1 юли – 1 септември 2021 г. е подадена за одобрение една нова оперативна програма с период на изпълнение 2022-2024 г.

Очакваната стойност на финансовата помощ, която ще бъде платена до края на 2021 г. за изпълнени инвестиции, разходи и дейности през 2020 г. и за периода януари – септември 2021 г., е 846 755 лева, от които 246 224 лева от ЕФГЗ и 600 531 лева от НБ.

Организации и групи на производители в други сектори

Към 31.12.2020 г. общият брой на признатите организации и групи на производители на земеделски продукти в страната е 64, от които: 2 ГП в сектор „Зърнени-житни култури“, 1 ГП в сектор „Картофи“, 1 ГП в сектор „Технически култури“, 3 ГП в сектор „Месо“, 12 ГП в сектор „Мляко“, 1 ГП в сектор „Винено грозде“, 2 ГП в сектор „Плодове“, 1 ГП в сектор „Зеленчуци“, 1 ГП в сектор „Плодове и зеленчуци“, 6 ГП в сектор „Медицински и етеричномаслени култури“, 6 ОП в сектор „Плодове и зеленчуци“, 8 ОП в сектор „Плодове“, 5 ОП в сектор „Зеленчуци“, 1 ОП в сектор „Винено грозде“, 1 ОП в сектор „Гъби“, 5 ОП в сектор „Мед и пчелни продукти“, 3 ОП в сектор „Мляко и млечни продукти“, 1 ОП в сектор „Месо и вълна“ и 4 ОП в сектор „Зърнени-житни и маслодайни култури“.

Най-голям брой сдружения са реализирани в сектор плодове и зеленчуци – 19 ОП и 4 ГП, следвани от тези в сектор животновъдство (мляко, млечни продукти и месо) – 4 ОП и 15 ГП. По брой представляващи земеделски производители с най-висока степен на сдружаване се откроява сектор

„Животновъдство“ (мляко и млечни продукти - 238 ЗП, участващи в 12 ГП и 3 ОП; сектор „Месо и вълна“ - 148 ЗП, включени в 3 ГП и 1 ОП), следван от сектор „Плодове и зеленчуци“, в който в сдружения са обединени 174 земеделски производители.

Схема „Временни извънредни мерки“

През 2020 г. не са провеждани приеми по схема „Временни извънредни мерки“ в сектора на плодовете и зеленчуците.

Схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата в България (схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“)

От учебната 2017/2018 година схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ се прилагат като една обединена схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата. Тя цели подобряване на хранителните навици на децата. Помощта е предназначена за деца, посещаващи редовно детска градина и училище. Схемите се прилагат на територията на цялата страна и обхващат децата от I до IV група на съответното детско заведение (общинско, държавно или частно) и всички ученици от подготвителен клас до IV клас вкл. на съответното училище. Децата и учениците могат да се възползват от помощта само през учебните дни. Финансова помощ се предоставя за доставка на продукти, съпътстващи образователни мерки и наблюдение, оценка и публичност.

Учебна 2019/2020 година

За учебната година са одобрени 146 заявители за извършване на доставки на плодове и зеленчуци към учебните заведения и 114 заявители за доставки на мляко и млечни продукти.

По схема „Училищен плод“ плодове и зеленчуци са получили 430 247 деца в 3 270 учебни заведения. Общият бюджет по схемата за учебната година, който покрива и разходи за съпътстващи мерки и информационни дейности, възлиза на 13 655 507 лева, от които 5 071 299 лева - от ЕС, а 8 584 286 лева - от национално съфинансиране. Изплатените средства са в размер общо на 8 098 882 лева, от които 5 013 342 лева са предоставени от ЕС и 3 085 540 лева - от националния бюджет.

По схема „Училищно мляко“ мляко и млечни продукти са получили 430 176 деца в 3 251 учебни заведения. Общият годишен бюджет по схемата е в размер на 15 863 469 лева (в т. ч.: 2 261 865 лева от ЕС и 13 601 639 лева от ДБ) и обхваща и разходи за съпътстващи мерки и информационни дейности. Изплатените средства за учебната година са на обща стойност 9 887 886 лева, в т. ч.: от европейския бюджет - 2 175 001 лева и от националния бюджет - 7 712 885 лева.

Учебна 2020/2021 година

Определеният бюджет от ЕС за прилагане на училищните схеми през 2020/2021 учебна година възлиза на 5 011 201 лева по схема „Училищен плод“ и 2 241 094 лева по схема „Училищно мляко“ и включва разходи за разпространение на продуктите, съпътстващи образователни мерки и мерки за наблюдение, оценка и публичност. Националното съфинансиране по двете направления е в размер на 8 584 286 лева за схема „Училищен плод“ и 13 601 639 лева за схема „Училищно мляко“.

По схемата „Училищно мляко“ са издадени 112 акта за одобрение на 3 448 учебни заведения, включващи 434 031 деца и ученици. По схемата „Училищен плод“ актовете за одобрение са 121, за 3 362 учебни заведения, в които са обхванати 430 513 деца и ученици.

С Постановление № 125 от 10.05.2020 г. за изменение и допълнение на Наредбата за условията и реда за прилагане на схеми за предоставяне на плодове и зеленчуци и на мляко и млечни продукти в учебните заведения – схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“ от учебната година 2020/2021 е предвидено на децата и учениците да се доставят освен конвенционално, така и биологично произведени пресни плодове, зеленчуци и мляко и млечни продукти. В рамките на задължителните съпътстващи образователни мерки от 3 до 6 пъти през учебната година се доставя и биологично произведен пчелен мед.

Удължен е и периодът за извършване на доставки по схемата - от 15 септември до 31 юли.

Промените в нормативната уредба, която урежда одобрението на заявители по училищните схеми, са насочени основно към осигуряването на по-голяма гъвкавост на учебните заведения при участието им в схемите. Изборът на заявител е предвидено да се извършва изцяло от детската градина/училището, като избраният заявител от своя страна има ангажимента да подаде заявление за одобрение в ДФ „Земеделие“.

1.2.3. Сектор „Пчеларство“

Подпомагането в сектора се осъществява чрез Националната програма по пчеларство, подготвена в сътрудничество с пчеларските организации, в съответствие с изискванията на Регламент 1308/2013. Основната цел на Програмата е подобряване на условията за производство и търговия с пчелен мед и пчелни продукти, повишаване ефективността на производството, качеството и конкурентоспособността на българския пчелен мед и пчелни продукти, опазване и устойчиво развитие на пчелната популация, както и осигуряване на по-добра заетост и по-високи доходи на пчеларите.

С решение 2019/974 на ЕК от 12.06.2019 г. са одобрени националните програми по пчеларство на държавите-членки и е определен размерът на участието на ЕС в програмите за периода 2020-2022 г. Разполагаемият бюджет по програмата за България е в размер на 19 199 412 лева (с 5 млн. лева в повече спрямо предходния тригодишен период), в т. ч. 6 399 307 лева за 2020 г., 6 400 203 лева за 2021 г. и 6 399 902 лева 2022 г.

В новата НПП освен прилаганите в предходната програма мерки са включени нови мерки и дейности за подпомагане на пчеларите и техните сдружения, свързани с обмен на знания и добри технологични практики за отглеждане на пчелните семейства, организиране на базари за популяризиране на българските пчелни продукти, възстановяване на разходите за подвижно пчеларство, изследване за резистентност на причинителя към препарати за борба с вароатозата, изследване на пчелните семейства за наличие на нозематоза и нейното разпространение на територията на страната, изследване на проби от хранителните запаси на пчелните семейства за остатъчни количества вещества от пестициди над пределните норми, както и три нови теми по мярката за приложни изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти.

За периода 2020-2022 г. се прилага нов подход за финансиране - определяне на финансови тавани по мерките, осигуряване на по-гъвкавото им и ефективно прилагане и автоматизация на проверките. Целта е намаляване на административната тежест и повишаване на ефикасността на извършвания контрол.

С цел подкрепа за реализацията на инвестициите, българските пчелари могат да ползват възможностите на кредитна схема на ДФ „Земеделие“, по която се осигуряват нисколихвени кредити за финансиране на мерките и дейностите по НПП при преференциални условия.

Интересът на пчеларите към мерките от НПП продължава да е висок, като през финансовата 2020 г. са приети близо 1 790 заявления за подпомагане. Сключени са 1 709 договора за финансиране при условията на програмата, по 1 643 броя от които (96%) е отчетено изпълнение и са подадени заявления за плащане. За поредна година се наблюдава много висок процент на изпълнени договори, като през 2020 г. този показател е най-висок от началото на прилагане на програмата.

Финансовата помощ, изплатена през първата година на прилагане на Националната програма по пчеларство за периода 2020-2022 г., възлиза на 4 938 010 лева, което представлява 77% от годишния бюджет. Разпределението на средствата по мерки и дейности е представено в таблицата по-долу.

За финансовата 2021 г. по НПП са подадени 1 976 заявления за подпомагане. Сключени са 1 889 договора, с размер на финансовата помощ 7 725 824 лева.

С Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета от 23.12.2020 г. (Преходен регламент) се даде правно основание националните програми по пчеларство 2020-2022 г. да се удължат от 1 август до 31 декември 2022 г. Плащанията за дейностите, изпълнявани през удължения период, ще се извършват в периода от 16.10.2022 г. до 15.10.2023 г.

Годишното финансово участие на Съюза в НПП за България от 3 200 101 лева се увеличава на 4 036 546 лева. Така, общият годишен бюджет, заедно с национално съфинансиране (50%), достига 8 073 092,6 лева.

Таблица IV.5. Бюджет и изплатена финансова помощ по НПП за 2020 г., лева

Мярка/действие	Бюджет	Изплатена финансова помощ	Усвояване на бюджета (%)
Мярка А - Техническа помощ – общо, в т. ч.:	2 470 366	2 193 689	89%
действие 1 - Подпомагане на закупуването на техническо оборудване при първичен добив и обработка на пчелни продукти	2 447 838	2 188 078	89%
действие 2 - Обмен на знания и добри технологични практики за отглеждане на пчелните семейства	11 535	2 901	25%
действие 3 - Популяризиране на българските пчелни продукти чрез организиране на базари, в които участват местни пчелари	10 993	2 710	25%
Мярка Б - Борба с/у агресорите и болестите в кошера, особено с/у вароатозата – общо, в т. ч.:	957 805	502 530	52%
действие 1 - Закупуване на ВМП с/у вароатозата	957 805	502 530	52%
действие 3 - Изследване на пчелните семейства за наличие на нозематоза и нейното разпределение на територията на страната	0	0	0%
Мярка В - Рационализиране на подвижното пчеларство – общо, в т. ч.:	211 589	87 384	41%
действие 1 - Подпомагане на закупуването на нов прикачен инвентар за подвижно пчеларство	7 699	5 264	68%
действие 2 - Възстановяване на разходите за подвижно пчеларство за придвижване на пчелните семейства	203 890	82 120	40%
Мярка Г - Мерки за подкрепа на лабораториите за анализ на пчелните продукти – общо, в т. ч.:	72 156	51 701	72%
действие 1 - ФХА на пчелния мед	72 156	51 701	72%
Мярка Д - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС – общо, в т. ч.:	2 687 390	2 102 706	78%
действие 1 - Закупуване на нови кошери	1 297 682	1 034 526	80%
действие 2 - Закупуване на отводки	721 631	534 975	74%
действие 3 - Закупуване на пчелни майки	668 078	533 205	80%
Мярка Е - Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	0	0	-
ОБЩО	6 399 307	4 938 010	77%

Източник: ИСАК, модул Национална програма по пчеларство – прием 2020

1.2.4. Сектор „Вино“

В Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2019-2023 г. са включени 6 мерки:

- Мярка "Преструктуриране и конверсия на лозя", с бюджет за 2020 г. в размер на 17 287 198 лева;
- Мярка "Популяризиране на пазарите на трети страни", с бюджет за 2020 г. в размер на 87 060 лева;
- Мярка "Инвестиции в предприятия", с бюджет за 2020 г. в размер на 25 448 840 лева;
- Мярка "Застраховане на реколтата", с бюджет за 2020 г. в размер на 1 955 800 лева;
- Мярка "Събиране на реколтата на зелено", с бюджет за 2020 г. в размер на 2 562 222 лева;
- "Кризисно съхранение на вино", с бюджет за 2020 г. в размер на 5 000 000 лева.

По мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“ през 2020 г. е проведен един прием на заявления за подпомагане, в рамките на който са договорени 61 проекта, с обща стойност на финансовата помощ 16 397 730 лева. Извършени са плащания в размер на 8 605 547 лева, което представлява 49,8% от бюджета на мярката.

По мярка "Популяризиране на пазарите на трети държави" през 2020 г. са депозирани 3 проектни предложения, едно от които покрива критериите за допустимост. Сключен е договор за предоставяне на финансова помощ на стойност 1 270 7524 лева.

По мярка „Инвестиции в предприятия“ са проведени два приема, с договорени 37 проекта с обща стойност на финансовата помощ 24 315 748 лева. Изплатени са средства в размер на 13 144 666 лева или 51,7% от годишния бюджет.

По мярка „Събиране на реколтата на зелено“ е проведен един прием и са договорени 20 проекта, с обща стойност на финансовата помощ в размер на 1 549 503 лева. Изплатени са 1 737 889 лева - 67,8% от определения за годината бюджет. Мярката има кризисен характер, като през 2020 г. нейното прилагане е аргументирано с кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19. Мярката е насочена към гроздопроизводителите, които са затруднени да намерят пазар за своята продукция, а подпомагането се предоставя на хектар обрани на зелено лозови насаждения.

По мярка „Застраховане на реколтата“ е проведен един прием, със сключени 31 договора за подпомагане, с обща стойност на финансовата помощ 207 085 лева. Извършените плащания възлизат на 220 215 лева или 11,3% от годишния бюджет.

По мярка „Кризисно съхранение на вино“ е проведен един прием, в рамките на който са договорени 46 проекта, с обща стойност на финансовата помощ 2 887 498 лева. Изплатените през 2020 г. средства възлизат на 2 887 478 лева, което е 57,7% от предвидените за годината средства. Мярката е с извънреден характер, свързана с преодоляване на последиците от пандемията от COVID-19 и цели финансова подкрепа на винопроизводителите за съхранение на количества вино, които поради затруднените търговски процеси, не могат да бъдат реализирани на пазара.

Друга кризисна мярка в лозаро-винарския сектор през 2020 г., отнасяща се за сключените в периода 4 май - 15 октомври 2020 г. договори за финансова помощ, е увеличеният размер на помощта по всички мерки от програмата, както следва:

- Мярка "Преструктуриране и конверсия на лозя" - от 75% на 90% от извършените разходи;
- По мерки "Популяризиране на пазарите на трети страни", "Инвестиции в предприятия", "Застраховане на реколтата" и "Събиране на реколтата на зелено" - от 50% на 70% от извършените разходи;
- "Кризисно съхранение на вино" - увеличението не засяга тази мярка, подпомагането по нея е извънредно за годината и е в размер на 0,04 лева за литър складирано вино за период от 1 месец.

1.2.5. Публична интервенция и частно складиране

При възникване на нормативно определените пазарни условия, чрез актове за изпълнение на Европейската комисия, могат да бъдат открити публична интервенция за твърда пшеница, ечемик, царевица и неолющен ориз, говеждо и телешко месо и частно складиране на сирене и месо. През 2020 г. не са налице условия за откриване на публична интервенция.

Кризата с пандемията от COVID-19 и въведените през 2020 г. от държавите членки на ЕС масови ограничения на движението на граждани доведоха до спад в търсенето на определени изделия в сектора на млякото и млечните продукти (сирене, масло, обезмаслено мляко на прах и някои видове месо).

Предвид тези обстоятелства и възникналото във връзка с тях неравновесие между търсенето и предлагането, със специфични актове, публикувани в Официален вестник на ЕС на 04.05.2020 г., ЕК взе решение за предоставяне на помощ за частно складиране на посочените продукти. Със заповед №

РД 09-396/08.05.2020 г. на министъра на земеделието, храните и горите е определен прием със срок до 30 юни 2020 г. на временна извънредна схема за помощ за частно складиране на някои сирена, които са подходящи за по-нататъшно съхранение след периода на зреене. Помощта се прилага само по отношение на произведени в страната сирена, които отговарят на изискванията за млечен продукт сирене, съгласно Наредбата за специфичните изисквания към млечните продукти. Определено за България максимално количество на складираните сирена по схемата е 889 тона. По време на приема е регистрирано 1 заявление по извънредната мярка за частно складиране на сирене. След извършена проверка на място е установено, че декларираният продукт е преминал период на зреене, със завършен технологичен процес, отговаря на микробиологичните и органолептични показатели, но не е достигнал необходимата степен на зрялост, поради което помощта не е изплатена.

1.2.6. Сектор „Захар“

От 1 октомври 2017 г. производството в сектор Захар в ЕС е либерализирано и не е обект на квотен режим. Така, от 2017/2018 пазарна година вече няма ограничения за производството на захар от захарно цвекло, изоглюкоза и инулинов сироп.

През 2020 г. на територията на България действа едно предприятие за производството на изоглюкоза - „Амилум България“ ЕАД, гр. Разград и една рафинерия на захар – „Захар“ ЕАД, гр. Горна Оряховица.

На основание Регламент № 2017/1185 и чл.10а от Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз рафинериите подават в МЗХГ уведомления за цени и наличности от захар, а производителите на изоглюкоза – уведомления за производството на изоглюкоза.

1.2.7. Промоционални програми

Промоционалните програми обхващат дейности, насочени към предоставяне на информация за представяния продукт и улесняване на неговото предлагане на пазара. В програмите могат да бъдат включени организация на обучения, конференции с участието на журналисти и лекари, промоции в супермаркети и магазини, дегустации, реклама, организиране на конкурси, публикации в специализирана преса и интернет, участие в изложби, панаири, национални и международни изложения.

Изпълнението на промоционалните програми допринася за увеличаване на пазарния дял и търсенето на продуктите в целевите държави, подобрява се имиджът на продуктите, в сравнение с други сходни продукти, и същевременно се увеличава консумацията на промотираните продукти.

Правилата за прилагане на промоционални програми след реформата през 2015 г. са описани в Регламент (ЕС) 2015/1831 и Регламент (ЕС) 1144/2014 г. Съгласно правилата, заложи в европейското законодателство, изборът на програмите за 2020 г., за които се предоставя финансово подпомагане, се извършва от създадена за целта на ниво ЕК Изпълнителна агенция за потребителите, здравеопазването, селското стопанство и храните (CHAFEA) ЕС – Chafea. За Кампания 2020 г. България няма одобрена промоционална програма.

1.2.8. Политика на качество – защитени наименования

В областта на прилагане на европейските схеми за качество на земеделски продукти и храни се наблюдава увеличение на броя на новите производители, вписани в регистрите на българските продукти със защитени наименования, поддържани от МЗХГ. През 2020 г. стопанските оператори, произвеждащи продукти със ЗНП/ЗГУ/ХТСХ са 35.

През 2020 г. са проведени етапи (обработка на документация, проверки на място) от националната процедура по преглед и одобрение за изпращане в Европейската комисия на заявленията на българските млечни продукти - „Българско кисело мляко“ и „Българско бяло саламурено сирене“, кандидатстващи за регистрация като защитени наименования за произход. Процедурата е приключена успешно през 2021 г. и пакетът документи е внесен за разглеждане от ЕК.

През 2020 г. е финализирана националната процедура за „Лютеница Първомай“, кандидатстваща за регистрация като защитено географско указание и е пред приключване националната процедура по преглед и одобрение за изпращане в ЕК на заявления за „Луканка Троянска“ и „Суджук Търновски“, които кандидатстват за регистрация на храни с традиционно специфичен характер.

През годината е налице значително увеличение на броя на производителите на Защитеното наименование за произход „Странджански манов мед“, за което допринеся осигурената държавна финансова помощ за покриване на разходите за сертификация, както и проведената разяснителна кампания след регистрацията на продукта.

Нараства и броят на производителите на Защитеното географско указание „Българско розово масло“, което е гарант за високото му качество и допринеся за защитата му на външни пазари. Министерството на земеделието, храните и горите е оказало пълно съдействие на производителите на ЗГУ „Българско розово масло“ за подаване на заявка към Европейската комисия за международна регистрация на ЗГУ „Българско розово масло“ в регистъра на Женевския акт на Лисабонската спогодба, поддържан от Международното бюро на Световната организация за интелектуална собственост. Извършени са планираните надзорни проверки от МЗХГ над контролиращите лица, които ефективно следят за спазване на спецификацията.

В регистъра на „планински продукт“ през 2020 г. са вписани нови производители на череши, сливи, ябълки, картофи и пчелен мед, а през 2021 г. – трима нови производители на пчелен мед.

През 2021 г. в процес на обработка са две нови заявления за регистрация на продукти като защитени наименования за произход – за „Български кашкавал“ и „Странджански билков чай“.

С оглед защита на интересите на българските производители от района на Добруджа, Министерството на земеделието, храните и горите е изпратило в ЕК възражение във връзка с продукта „Добруджанска баница“, кандидатстващ за регистрация като ЗГУ от Румъния.

В хода на подготовката на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони в следващия програмен период се предвижда в него да бъде включена интервенция за насърчаване участието на земеделските стопани в схеми за качество.

1.3. Търговски механизми

1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти за календарна 2020 г.“

Продуктите, които подлежат на задължително лицензиране при износ към трети страни, независимо дали се иска възстановяване при износ, са от сектор ориз. Задължителните лицензии служат за статистически цели, като чрез тях се наблюдава пазарът на тези чувствителни продукти в ЕС.

За календарната 2020 г. са издадени 172 задължителни лицензии за износ, от които 18 - за 2 717 тона олющен ориз, по код от КН 1006 20, и 154 – за 5 322 тона полубланширан или бланширан ориз, по код от КН 1006 30.

Изпълнението на задължителните лицензии се обезпечава от гаранции. За 2020 г. са приети и обработени 11 гаранции, на обща стойност 16 715 лева, и са освободени 9 гаранции, с общ размер 21 382 лева. Регистрирани са двама нови бенефициенти.

За периода от 01.01.2021 г. до 25.06.2021 г. са издадени 57 задължителни лицензии за износ на ориз. Учредени са 3 гаранции, възлизащи на 7 629 лева.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада за календарна 2020 г.“

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., за да се възползват търговците от намаляване на митото при внос на сирена и кашкавал в Канада,

задължително се изисква лицензия за износ, издадена в рамките на квота. Квотната система при внос в Канада е механизъм за закрила на местното производство и е комбинация от два инструмента – квоти и вносни мита. За България споразумението влезе в сила веднага след приемането на страната ни в ЕС на 01.01.2007 г. и интересът към тази схема се прояви веднага след стартирането ѝ. Чрез износната лицензия за Канада се дава право на намалено мито при внос на млечни продукти под код 0406, произведени в страна-членка на Европейския съюз.

През 2020 г. са издадени 80 лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада в рамките на квота, в това число 26 лицензии за износ на 96 873 кг кашкавал и 54 лицензии за износ на 475 553 кг сирене. Спрямо предходната година, износът на сирене по квотата е нараснал с близо 66%.

За първото полугодие на 2021 г. са издадени общо 46 лицензии за износ на млечни продукти за Канада, в това число 17 лицензии за 48 844 кг кашкавал и 29 – за износ на 308 439 кг сирене.

Схема „Лицензии при износ на сирене за САЩ в квота за календарна 2020 г.”

В резултат на преговорите между САЩ и Европейския съюз, водени в рамките на Световната търговска организация, е сключено споразумение, с което България и Румъния стават част от квотата за внос на европейско сирене в САЩ от 2013 г. Тази квота дава възможност за внос на европейско сирене под код 0406 от Комбинираната номенклатура на САЩ с намалено вносно мито. За календарната 2020 г. няма проявен интерес от български износители за участие по схемата.

За 2021 г. приемът на заявления за издаване на лицензии започва от 1 септември на текущата година.

1.3.2. Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни

През 2020 г. администрирането на системата на лицензиране на вноса на земеделски продукти се осъществява в съответствие с разпоредбите на Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз; Наредбата за условията и реда за издаване на лицензии и сертификати при внос и износ на земеделски и преработени земеделски продукти и контрола върху вноса и износа на земеделски и преработени земеделски продукти; Наредба № 15 от 01.10.2012 г. за реда за предоставяне на обезпечения за издаване на лицензии за внос и износ, сертификати за предварително фиксиране и удостоверения за възстановяване на селскостопански продукти от или за трети страни; Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 922/72, (ЕИО) № 234/79, (ЕО) № 1037/2001 и (ЕО) № 1234/2007; Регламент (ЕО) № 1301/2006 на Комисията от 31.08.2006 г. за определяне на общи правилата за управление на тарифните квоти за внос на земеделски продукти, които се управляват чрез системата на лицензии за внос; Делегиран регламент (ЕС) 2016/1237 на Комисията; Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/1239 на Комисията и продуктовете регламенти.

Съгласно нормативната уредба, задължително лицензиране на вноса от трети страни се прилага по отношение на следните продукти: ориз; семена от коноп за посев; конопени семена, неопределени за посев; необработен или отопен коноп и етилов алкохол със земеделски произход.

Прилагането на лицензионния режим при внос на земеделски продукти от трети страни в рамките на тарифни квоти и преференциални режими обхваща следните групи земеделски продукти: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (чесън и консервирани гъби), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин и месо от домашни птици.

През 2020 г. са подадени 424 заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти от трети страни, в т. ч. 24 за извлечения на лицензии. Издадени са 385 лицензии, от които 151 по тарифни квоти и преференциални режими и 234 по общи условия.

Учредените в полза на МЗХГ гаранции за изпълнение на задължението за внос по издадените през 2020 г. лицензии възлизат 130 239 587 лева. На вносителите са възстановени гаранции на обща

стойност 130 133 871 лева.

През 2020 г. в регистъра на МЗХГ са вписани 4 нови фирми на вносители на земеделски продукти. Към 31.12.2020 г. общият брой на регистрираните вносители на земеделски продукти е 496.

2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП

Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. е с общ бюджет в размер на 5 706 727 515 лева (2 917 848 203 евро) публични средства, разпределени между 17 мерки и Тематична подпрограма за развитие на малките стопанства.

До края на 2020 г. са одобрени девет изменения на Програмата. През 2020 г. са изпратени за разглеждане от службите на ЕК седмо, осмо и девето изменение, последното от които е одобрено през четвърто тримесечие на годината.

Към 31.12.2020 г. договорените публични средства по ПРСР 2014-2020 г. (без отчитане на поети бъдещи и преходни задължения по мерките с 5 годишен ангажимент) са в размер на 4 343 352 414 лева (2 220 754 890 евро) или 76,7% от бюджета. Разплатените субсидии за периода от началото на прилагане на Програмата до края на 2020 г. възлизат на 3 092 517 430 лева (1 581 203 308 евро), което представлява 54,6% от бюджета. В рамките на календарната 2020 г. са изплатени 815 195 914 лева (416 809 446 евро) публични средства.

През 2020 г. са реализирани приеми по следните мерки и подмерки от ПРСР 2014-2020:

- Подмярка 1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения“;
- Подмярка 4.1.2. "Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства";
- Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“, целеви прием за земеделски стопани в сектор „Животновъдство“;
- Подмярка 4.3 „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизиранието или адаптирането на селското и горското стопанство“;
- Подмярка 5.1 „Подкрепа за инвестиции в превантивни мерки, насочени към ограничаване на последствията от вероятни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“;
- Подмярка 5.2 "Инвестиции за възстановяване на потенциала на земеделските земи и на селскостопанския производствен потенциал, нарушени от природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития"
- Подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства";
- Подмярка 7.6. „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природно наследство на селата“;
- Подмярка 8.1 „Залесяване и поддръжка“;
- Мярка 10 „Агроекология и климат“;
- Мярка 11 „Биологично земеделие“;
- Мярка 12 „Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите“;
- Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“;
- Мярка 14 „Хуманно отношение към животните“.
- Подмярка 16.1 „Подкрепа за сформиране и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“;

- Подмярка 16.4 „Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки“;
- Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ в частта на малките пилотни проекти на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“;
- Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“;
- Подмярка 21.1 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани COVID 1“;
- Подмярка 21.2 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани COVID 2“;
- Подмярка 21.3 „Извънредно временно подпомагане за малки и средни предприятия (МСП) и признати групи и организации на производители COVID 3“.

Мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване

Подмярка 1.1. „Професионално обучение и придобиване на умения“ от мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване“

Подпомагането по подмярка 1.1. „Професионално обучение и придобиване на умения“ е насочено към повишаване на знанията и подобряване на уменията на земеделските и горските стопани и на заетите лица в техните стопанства, чрез постигане на подходящо ниво на техническо и икономическо обучение и увеличаване на капацитета за достъп на знания и информация в областта на селското и горското стопанство. Предоставя се финансова помощ за провеждане на курсове за обучения и семинари, представени от висши училища, професионални гимназии, центрове за професионално обучение и научни институти и опитни станции в областта на селското стопанство и горите.

Първият прием по подмярката стартира през 2019 г. и приключи през 2020 г. Подадени са 79 заявления, със стойност на исканата субсидия 38 605 496 лева публични средства. До края на 2020 г. проектите са в процес на оценка.

Към 30.06.2021 г. по подмярка 1.1 са сключени 41 договора за финансова помощ, на обща стойност 12 156 377 лева, по които плащания не са извършвани.

Подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Подмярка 2.1. се прилага с две подмерки (първоначално наричани „операции“): Подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“ и Подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопани“. За периода на прилагане на подмярката до 31.12.2020 г. изплатеният по нея публичен ресурс възлиза на 16 214 699 лева.

Подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“

Подмярка 2.1.1. "Консултантски услуги за земеделски и горски стопани" има за цел предоставяне на консултантски услуги на земеделските стопани, младите земеделски стопани и горските стопани за подобряване на икономическите и екологичните показатели, както и на климатичната съобразеност и устойчивост на изменението на климата на техните стопанства.

Прилагането на подмярката стартира през 2015 г. В първия период на прием Националната служба за съвети в земеделието е определена като единствен ползвател на финансовата помощ, който да предоставя на земеделски стопани, кандидати по подмярка 6.1. "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от ПРСР 2014 – 2020 г. консултантски услуги по пакет А2Б.

През 2020 г. не са предоставяни директно КП А2Б, но е оказвана методическа помощ на младите фермери, кандидатствали през 2018 г. по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

Общо изплатените публични средства по подмярка 2.1.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“ към 31.12.2020 г. са в размер на 3 237 461 лева, които се отнасят към приоритет

2В „Улесняване на навлизането на земеделски стопани с подходяща квалификация в селскостопанския сектор, и по-специално приемствеността между поколенията“. През 2020 г. разплащания по подмярката не са извършвани.

Подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“

Подмярка 2.1.2. "Консултантски услуги за малки земеделски стопанства" има за цел предоставяне на бърз и лесен достъп на малките земеделски стопанства до качествени консултантски услуги и удовлетворяване на потребностите им за повишаване на тяхната квалификация и управленски умения, жизнеспособност, осведоменост, знания за опазване на околната среда, адаптиране към климатичните промени и подобряване на управлението на риска.

От 2016 г. НССЗ стартира предоставянето по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ на шест основни напълно безплатни консултантски пакета за малките земеделски стопанства. Предоставянето на КП включва посещения на място, оценка и анализ на състоянието на стопанствата на земеделските стопани, както и където е приложимо вземане на почвени проби за агрохимичен анализ и изготвяне на препоръки за торене. Експертите на НССЗ предоставят информация и конкретни съвети и препоръки на малките земеделски стопанства във връзка със заявените КП.

Във връзка със стартиралата през м. март 2020 г. процедура чрез подбор по подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" от мярка 6 "Развитие на стопанства и предприятия" от ПРСР 2014 - 2020 г. НССЗ проведе прием на заявления за получаване на консултантски пакет ТП 5.1, включващ изготвяне на бизнесплан и основна информация за проектното предложение за кандидатстване по подмярка 6.3. През периода на прием на заявления по подмярка 6.3 общо изготвените от НССЗ проектни предложения на земеделски стопани, кандидати по подмярката, са 173.

През м. юли 2020 г. стартира прием по процедура чрез подбор по подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“, за която НССЗ предостави консултантски пакет ТП 5.2а, включващ изготвяне на бизнесплан и основна информация за проектното предложение, на 208 кандидати по подмярката.

През 2020 г. са постъпили 1 134 заявления за получаване на КП и са подадени 5 заявления за плащане, на обща стойност 3 119 933 лева.

За целия период на прилагане на подмярка 2.1.2 до края на 2020 г. подадените заявления за КП са 8 983. Изплатените публични средства възлизат на 12 977 238 лева.

Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“

Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“

Прилагането на подмярката стартира през 2015 г., като първият период на прием е определен още преди официалното одобрение на ПРСР 2014-2020. Вторият прием на заявления за подпомагане е проведен през 2016 г.

През 2020 г. по електронен път, чрез системата „ИСУН 2020“, е осъществен трети прием, който е целеви за земеделски стопани в сектор „Животновъдство“ по подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“. Постъпили са 689 проектни предложения, със заявен размер на безвъзмездна финансова помощ 157 540 890,41 лева, при определен бюджет за приема от 58 674 млн. лева. Към края на 2020 г. подадените в рамките на третия прием проекти са в процедура по разглеждане и оценка.

През 2020 г. са сключени 6 договора за подпомагане, на стойност 2 920 579,77 лева и са извършени плащания в размер на 90 323 428 лева.

За целия период на прилагане на подмярка 4.1 до края на 2020 г. са сключени общо 1 346 договора за финансова помощ, със стойност на одобрените публични разходи в размер на 706 065 909,54 лева. Общо изплатените публични средства възлизат на 480 430 511 лева.

Подмярка 4.1.2: „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“

Подпомагането по подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“ е насочено към подобряване на икономическата устойчивост и резултати на малките стопанства, чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности в стопанствата, насърчаване въвеждането на нови процеси и технологии за повишаване качеството на произвежданата продукция, опазване на компонентите на околната среда, спазване на стандартите на Европейския съюз и подобряване на условията в земеделските стопанства.

През 2020 г. е проведен втори прием на проектни предложения, с постъпили 286 проектни предложения на обща стойност 7 266 755,34 лева. Общо за двата осъществени приема (първият – през 2018 г.) по подмярката са постъпили 554 проекта, с общ размер на заявления публичен ресурс 8 011 969,48 лева. Към 31.12.2020 г. всички подадени проектни предложения са в процес на разглеждане и оценка.

Подмярка 4.2.2: „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематичната подпрограма“

Подпомагането по подмярка 4.2.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематичната подпрограма“ е насочено към повишаване на конкурентоспособността, подобряване на ефективността на производството и маркетинга, въвеждане на иновации, подобряване на качеството и безопасността на храните, опазване на околната среда, подобряване условията на труд и хигиена на малките стопанства, чрез инвестиции в материални и нематериални активи за добавяне на стойност към произвежданите от тях продукти.

През 2019 г. е проведен прием по подмярката, в рамките на който са постъпили 5 проектни предложения, със стойност на исканата субсидия 383 603,10 лева. Към 31.12.2020 г. проектите са в процес на оценка за административно съответствие и допустимост.

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

По мярката се проведени два приема на заявления за подпомагане (2015 г. и 2018 г.), в рамките на които са постъпили за разглеждане 1 135 проектни предложения, с обща стойност на заявената субсидия в размер на 1 454 868 092,10 лева. Към 31.12.2020 г. сключените договори са 367, с общ размер на договорената субсидия 453 491 212,76 лева. От тях, през 2020 г. са договорени 22 проекта, с общ размер на субсидията 30 334 974,67 лева.

За периода на прилагане на мярката общо разплатените по нея средства възлизат на 209 837 408 лева, а през 2020 г. са извършени плащания в размер на 65 415 551 лева.

Чрез прилагане на критерии за подбор помощта е насочена към преработка на суровини от чувствителните сектори („Животновъдство“, „Плодове и зеленчуци“ и „Етерично-маслени култури“), биологично производство, допълнителна заетост, Северозападен район и райони с природни и други ограничения.

Близо 72% от одобрените проекти включват инвестиции за въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и иновации в преработвателната промишленост. В сферата на преработка на биологични суровини и производство на биологични продукти са договорени 68 проекта. Сключени са 78 договора за финансова помощ за проектни предложения, предвиждащи коопериране или интеграция между земеделски стопани и предприятия от преработвателната промишленост.

Подмярка 4.3 „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизиранието или адаптирането на селското и горското стопанство“

Подкрепата по подмярката е насочена към реконструкция/рехабилитация и модернизация на хидромелиоративни съоръжения за напояване, използвани само за селскостопански нужди, извън

земеделските стопанства, с цел намаляване на загубите на вода и адаптиране на селското стопанство към последиците от изменението на климата.

През 2020 г. са организирани две процедури чрез подбор на проектни предложения за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, в рамките на които са постъпили 32 проекта, със стойност на заявената субсидия 126 838 393 лева. Към края на 2020 г. проектите са в процес на оценка.

Мярка 5 „Възстановяване на селскостопански производствен потенциал, претърпял щети в резултат на природни бедствия, и въвеждане на подходящи превантивни мерки“

Подмярка 5.1 „Подкрепа за инвестиции в превантивни мерки, насочени към ограничаване на последствията от вероятни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“

Инвестициите в превантивни мерки, насочени към намаляване на риска и ограничаване на последствията от заразни болести по животните, допринасят за защита на селскостопанското производство от въздействието на природни бедствия, ограничават възможността за разширяване на АЧС и други заразни болести, наблюдавани при птици и дребни преживни животни. Насърчават се действия, свързани с повишаване на хигиената и подобряване на биологичната среда в животновъдните стопанства, за минимизиране на риска от заразни болести на отглежданите животни.

В рамките на отворения през 2020 г. прием по подмярката са постъпили 46 проектни предложения, с обща стойност на исканата субсидия 25 256 217, 05 лева. Обработката на проектните предложения е на етап оценка за административно съответствие и допустимост и техническа и финансова оценка за публичните субекти.

Подмярка 5.2 „Инвестиции за възстановяване на потенциала на земеделските земи и на селскостопанския производствен потенциал, нарушени от природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“

През 2020 г. е проведен прием на проектни предложения по подмярката, в рамките на който са постъпили 3 проектни предложения с обща стойност на заявената безвъзмездна финансова помощ, равняваща се на 1 903 599,96 лева.

Мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“

Подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“

Младите земеделски стопани проявяват висок интерес към кандидатстване по подмярката. Ключова роля за нейното успешно прилагане има мярка 2 “Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014-2020 г., която практически осигурява безплатна консултантска помощ при подготовка на документите за кандидатстване.

За периода 2015-2020 г. по подмярката са проведени два приема на заявления за подпомагане и проектни предложения. Постъпили са за разглеждане 4 323 проектни предложения, с общ размер на заявената субсидия 211 373 085,00 лева. Към края на 2020 г. сключените договори по двата приема са 2 161 с общ размер на одобрените публични средства 105 662 095 лева. Изплатените средства са в размер на 117 362 476 лева.

През 2020 г. са сключени 93 договора със стойност на БФП в размер на 4 547 235 лева.

Подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“

През 2020 г. по подмярката е проведен трети по ред прием, в рамките на който са постъпили 214 проектни предложения, с обща стойност на заявената субсидия 6 155 181,16 лева. Към 31.12.2020 г. проектите са в процес на разглеждане и оценка.

За целия период на прилагане на подмярка 6.3 са постъпили за разглеждане 6 488 заявления за подпомагане и проектни предложения, с общ размер на исканата субсидия 190 215 519 лева. Към

31.12.2020 г. проектите в изпълнение са 1 878, а разплатените по тях средства възлизат на 71 526 147 лева.

Подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

Подпомагането по подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ е насочено към материални и нематериални дълготрайни инвестиции, които водят до подобряване на икономическата устойчивост и резултати на микропредприятия, занаятчии и земеделски стопани.

През 2018 г. е проведен прием, с постъпили за разглеждане 770 проекта, със стойност на исканата субсидия 211 423 007,52 лева публични средства.

Към края на 2020 г. са сключени 108 договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, с размер на одобрената субсидия 30 159 705,81 лева. През 2020 г. по подмярката не са извършвани плащания.

Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“

Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“

През 2020 г. по подмярката не е извършван прием. За периода на нейното прилагане до края на 2020 г. са постъпили за разглеждане 1 457 проектни предложения, с обща стойност на заявената субсидия 2 486 420 708,01 лева. Сключени са 690 договора за финансова помощ, с размер на одобрената субсидия 1 065 728 094,17 лева. От тях, през 2020 г. са сключени 43 договора за подпомагане, със стойност на субсидията 37 251 254, 09 лева.

Към 31.12.2020 г. по подмярка 7.2 са извършени плащания на обща стойност 608 727 619 лева.

Подмярка 7.3. „Подпомагане на ширококолентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрене и разширяване, пасивна ширококолентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез ширококолентова инфраструктура и електронно правителство“

Подкрепата по подмярка 7.3 е насочена към изграждане на ширококолентова инфраструктура, която ще се използва от населението в населени места, които са бели и/или сиви зони на територията на общини от селските райони. Тя изпълнява цели не само на ПРСР, но и на Националния план за развитие на електронното управление. Единствен бенефициент по подмярката е Държавна агенция „Електронно управление“, която получава финансова помощ за осъществяване на дейности, свързани с функционирането на пасивната ширококолентова инфраструктура за достъп от ново поколение и агрегиращото активно оборудване.

Подмярката стартира през 2019 г. В рамките на обявения прием не са постъпили проектни предложения.

Подмярка 7.6. „Проучване и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природно наследство на селата“

В периода 2016-2020 г. по подмярка 7.6 са проведени 2 приема на заявления за подпомагане и проектни предложения. Постъпили са за разглеждане общо 481 проектни предложения, със заявена субсидия в размер на 285 956 247,46 лева. Сключени са 86 договора за финансова помощ, със стойност на публичния ресурс 48 864 126,20 лева. Общият размер на разплатените средства възлиза на 41 693 688 лева.

В рамките на прием `2020 са постъпили 139 проектни предложения с обща стойност на заявената БФП в размер на 79 701 632,79 лева, които към края на 2020 г. са в процес на оценка.

Мярка 8 „Инвестиции в развитие на горските райони и подобряване на жизнеспособността на горите“

Подмярка 8.1 „Залесяване и поддръжка“

Подпомагането е насочено към проекти, които допринасят за постигане увеличаване на лесистостта в равнинните райони, ограничаване на ерозията и запазване на качеството на земите, подобряване на водния баланс и адаптиране към промените в климата. Допустими за подпомагане са физически лица, еднолични търговци, местни поделения на вероизповеданията, общини и юридически лица, собственици на земеделски или неземеделски земи.

Подмярката стартира за първи път през 2020 г. с прием по електронен път, чрез системата „ИСУН 2020“. Постъпили са 22 проектни предложения, със стойност на исканата субсидия 3 179 551,10 лева. Към края на 2020 г. проектите са в процес на оценка.

Подмярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

Подкрепата по подмярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“ е насочена към въвеждане и подобряване на превантивни дейности за намаляване на опасността от горски пожари и на опасността от вредители, болести, природни бедствия и катастрофични събития в горските територии.

През 2018 г. е проведен прием на заявления за подпомагане, в рамките на който са постъпили за разглеждане 31 проектни предложения, с размер на исканата субсидия 51 335 531,48 лева.

Към края на 2020 г. са сключени 18 договора за финансово подпомагане, със стойност на одобрената субсидия 29 189 898,21 лева, по които плащания не са извършвани.

Подмярка 8.4 „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

Подпомагането по подмярката е насочено към възстановяване на горите, пострадали от горски пожари, природни бедствия, катастрофични събития, болести и вредители, както и защита на околната среда и адаптиране към промените в климата.

В рамките на проведения през 2018 г. прием приети за разглеждане 14 проектни предложения, със стойност на искания публичен ресурс 5 946 658,17 лева.

Към 31.12.2020 г. са сключени 12 договора за финансово подпомагане със стойност на субсидията 4 673 237,75 лева, по които не са осъществявани разплащания.

Подмярка 8.6 „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията с горски продукти“

Подмярка 8.6 цели подобряване на конкурентоспособността и създаване на нови работни места чрез насърчаване преработката и подобряване маркетинга на горските продукти, както и подобряване състоянието на горите, тяхното опазване и устойчиво стопанисване.

През 2018 г. е отворен прием, в който са постъпили 197 проектни предложения, със стойност на исканата субсидия 77 849 664,88 лева. Към края на 2020 г. проектите са в процес на оценка.

Мярка 9: Учредяване на групи и организации на производителите

Подпомагането по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите“ е насочено към учредяване на групи и организации на производители в земеделския сектор.

В рамките на проведения през 2018 г. прием са постъпили 38 проекта, с размер на заявената субсидия 32 228 354,72 лева. Към 31.12.2020 г. сключените договори са 30 с общ размер на одобрената субсидия 16 507 571,04 лева. Изплатените средства възлизат на 2 369 282 лева. Чрез подмярката са подпомогнати общо 286 регистрирани членове на групи и организации на производители.

През 2020 г. са сключени 7 договора за подпомагане, с обща стойност на договорената субсидия 3 417 994,80 лева.

Мярка 10 „Агроекология и климат“

През периода 2015 - 2019 г. по мярката се предоставя подкрепа по следните направления:

- възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с висока природна стойност;
- поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение;
- поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение;
- контрол на почвената ерозия;
- традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм);
- опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство;
- опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство.

За целия период общо изплатените публични средства възлизат на 343 235 732 лева. През 2020 г. са оторизирани средства за кампания `2019 г. в размер на 62 190 853 лева.

Мярка 11 „Биологично земеделие“

Мярката обхваща прилагането на две подмерки: Подмярка 11.1 „Плащания за преминаване към биологично земеделие“ и Подмярка 11.2 „Плащания за поддържане на биологично земеделие“, като подпомагане е предвидено в три направления - биологично растениевъдство, биологично пчеларство и биологично животновъдство.

Към 31.12.2020 г. общо изплатеният по Мярка 11 финансов ресурс възлиза на 249 773 313 лева. През 2020 г. е извършена оторизация на средствата за кампания `2019 г. в размер на 41 854 847 лева.

Мярка 12 „Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите“

Темпът на усвояване на средствата по мярката е равномерен, като годишно участват сходен брой бенефициенти, стопанисващи земеделски земи в защитени зони от Натура 2000. Мярката се прилага частично – само подмярка 12.1. Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000. Към 31.12.2020 г. са извършени плащания на заявените в кампаниите от 2015 г. до 2019 г. ангажименти на обща стойност 227 522 676 лева.

През 2020 г. по Мярка 12 са оторизирани 45 928 968 лева за кампания `2019.

Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“

Мярка 13 стартира през 2015 г. с две подмерки - подмярка 13.1 "Компенсаторни плащания в планински райони" и подмярка 13.2 "Компенсаторни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения". През 2020 г. за първи път се прилага трета подмярка - 13.3 „Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения“. Подмярката е въведена в рамките на седмото изменение на ПРСР 2014-2020, във връзка с разпоредбите на Регламент 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година, според които всяка държава-членка е задължена най-късно през 2019 г. да определи нов обхват на районите, различни от планинските райони, със съществени природни ограничения, съгласно чл. 32, ал. 3, използвайки биофизичните критерии, изброени в Приложение III на Регламента, по определената прагова стойност.

Към 31.12.2020 г. общо разплатеният публичен ресурс за периода 2015-2020 г. по Мярка 13 възлиза на 550 659 763 лева. През 2020 г. е извършена оторизация на средства за кампания `2019 в размер на 100 902 230 лева.

Мярка 14 "Хуманно отношение към животните"

Мярка 14 "Хуманно отношение към животните" стартира за пръв път през 2017 г., с прилагането на две подмерки – подмярка 14.1 "Хуманно отношение към животните в сектор ЕПЖ", и подмярка 14.2 "Хуманно отношение към животните в сектор ДПЖ".

Към 31.12.2020 г. изплатените средства общо по двете подмерки са в размер на 12 941 956 публични средства. През 2020 г. е изплатен финансов ресурс за прием 2019, възлизащ на 5 400 997 лева.

Мярка 16 „Сътрудничество“

Подмярка 16.1 „Подкрепа за сформирание и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“

Подпомагането по Подмярка 16.1 е насочено към функциониране на оперативни групи, създадени за изпълнение на конкретен иновативен проект за постигане на целите на Европейското партньорство за иновации за селскостопанска производителност и устойчивост.

В периода 2019-2020 г. са проведени два приема, с постъпили общо 48 проектни предложения и обща стойност на заявената субсидия 34 456 481 лева. Към края на 2020 г. са сключени 18 договора за финансова помощ, с обща стойност на субсидията 10 672 223 лева, по които разплащания не са извършвани.

Подмярка 16.4 „Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки“

Подкрепата се предоставя за създаване и развитие на къси вериги на доставки и на местни пазари. В обхвата ѝ попадат само къси вериги на доставки, които включват не повече от един посредник между земеделския стопанин и потребителя. Местни пазари са пазари в радиус от 75 км от стопанството на произход на продукта, в който радиус трябва да се осъществяват както преработката на продукта, така и продажбата му на крайния потребител.

Прилагането на подмярката стартира с проведен през 2020 г. прием. Постъпили са 2 проекта, с общ размер на субсидията 293 370 лева. През м. ноември 2020 г. е обявен втори прием по подмярка 16.4, с бюджет 13 690 600 лева и краен срок за подаване на проектни предложения 01.02.2021 г. Постъпилите проектни предложения от първи и втори прием са в процес на разглеждане и оценка.

Мярка 19 – Водено от общностите местно развитие

Подпомагането по мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ е насочено към стимулиране на местното развитие в селските район и получава подкрепа от ПРСР, ОПИК, ОПРЧР, ОПОС, ОПНОИР, по един или по няколко приоритета на съответната програма или програми, в съответствие с правилата за тези фондове. Воденото от общностите местно развитие се извършва чрез интегрирани и многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени въз основа на местните потребности и потенциал.

В програмния период 2014-2020 подхода LEADER/BOMP включва 64 местни инициативни групи, включващи територията на 117 общини, с население 1 646 496 души и територия 53 828 кв. км.

Подкрепата за Воденото от общностите местно развитие обхваща следните подмерки:

- Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“;
- Подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“
- Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ“
- Подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“.

Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности”

Изпълнението на подмярка 19.1 стартира през 2015 г. с провеждане на два приема на заявления за подпомагане, в рамките на които са постъпили общо 133 заявления. Сключени са 100 договора на обща стойност 2,60 млн. евро, в които за изпълнение на дейности по подмярката участват 180 общини, обхващащи население от 2 309 619 жители и територия от 74 433 кв. км, което представлява 78% от територията на селските райони на страната. Чрез изпълнените дейности от бенефициентите са организирани и проведени около 1 200 публични събития (конференции, семинари, срещи, обучения и др.).

През юни 2020 г. по подмярката, в частта на малките пилотни проекти на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“, е открит прием за проектни предложения с бюджет от 1 752 106,25 лева. През ноември 2020 г. е открит нов прием с бюджет 176 022 лева, по който няма сключени договори за подпомагане.

За целия период на прилагане на подмярката са изплатени средства в размер на 3 934 791 лева. През 2020 г. плащания не са извършвани.

Подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие”

Прилагането на подмярка 19.2 цели разширяване на обхвата на териториите, които ще бъдат подпомогнати по подхода ВОМР, като бъдат подкрепени възможно най-голям брой местни инициативни групи.

През 2016 г. и 2017 г. са проведени два приема на заявления за подбор на МИГ и одобрение на стратегии за ВОМР. В рамките на приемите са одобрени 64 МИГ, действащи в 117 общини, обхващащи територия от 53,8 хил. кв. км. и 1,65 млн. население.

Към 31 декември 2020 г. са сключени 267 договора на обща стойност 29 724 348,90 лева. Изплатените средства възлизат на 327 752 лева публични средства, като от тях 127 договора с получателите общини.

Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ”

По подмярката се подпомагат проекти за подготовка и реализация на вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество.

За периода на прилагане на мярката са постъпили 27 проектни предложения, с размер на заявената субсидия 1 996 128 лева. Сключени са 21 договора за финансова помощ на стойност 1 171 922 лева. Извършените плащания възлизат на 554 133 лева.

Подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие”

Подмярка 19.4 има за цел да обезпечи МИГ с необходимия финансов ресурс за ефективното изпълнение на стратегиите и тяхното популяризиране. Това от своя страна цели да доведе до развитието на МИГ като силни и ефикасно действащи партньорства и оперативни структури.

Към 31.12.2020 г. по подмярката от Разплащателната агенция на МИГ са възстановени общо публични средства в размер на 29 406 332 лева, като разплатените средства само през 2020 г. са в размер на 9 380 216 млн. лева.

Мярка 20 „Техническа помощ”

Мярка 20 „Техническа помощ” има ключова роля за прилагане на ПРСР, чрез подкрепа за реализиране на дейности, насочени към осигуряване на информираност и публичност на Програмата, извършване на анализи, проучвания, изследвания и оценки, както и техническо обезпечение и възнаграждения за УО и РА.

Към края на 2020 г. сключените договори и изпълнените дейности по мярката са 134, на обща стойност 57 872 447 лева. Разплатените средства възлизат на 42 909 232 лева.

Мярка 21 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и малки и средни предприятия, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19”

Мярката е въведена с осмото изменение на ПРСР на 23.07.2020 г. През 2020 г. в условията за нейното прилагане са направени редица промени, целящи правилното насочване на подпомагането към особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19, земеделски стопани и МСП, преработващи селскостопански продукти и признати групи и организации на производители.

Подмярка 21.1 "Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани COVID 1"

По подмярката се подпомагат земеделски стопани, извършващи дейност в сектор „Растениевъдство” за културите от приложение № 1 на Наредба № 2 от 05.08.2020 г. за прилагане на мярка 21, и/или сектор „Животновъдство” (говеда, биволи, овце и кози) и/или „Пчеларство”. През 2020 г. финансова помощ са получили 30 406 земеделски стопани, в размер на общо 71 247 364 лева.

Подмярка 21.2 "Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани COVID 2"

Подкрепата по подмярката е насочена към земеделски стопани, извършващи дейност в сектор "Растениевъдство" за селскостопански култури, различни от тези в приложение № 1, и/или сектор "Животновъдство" (свине и птици). В рамките на прием 2020 г. заявления за подпомагане са подали 1 166 земеделски стопани. Финансовата помощ, получена от 671 бенефициенти, е с общ размер 960 329 лева.

Подмярка 21.3 "Извънредно временно подпомагане за малки и средни предприятия (МСП) и признати групи и организации на производители COVID 3"

Бенефициенти по подмярка 21.3 са микро-, малки и средни предприятия, преработващи селскостопански продукти, включени в Приложение I към Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), и признати групи и организации на производители.

В периода на прием за подпомагане са кандидатствали 211 предприятия и организации на производители. Към края на 2020 г. заявленията са в процес на обработка и плащания не се извършвани.

3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделският сектор в България получава финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и инвестиционни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие”.

3.1. Държавни помощи

Политиката на МЗХГ по отношение на подкрепата с държавни помощи в сектор Земеделие се осъществява в съответствие със законодателството на Европейския съюз в областта на държавните помощи и Закона за държавните помощи.

Подкрепата с държавни помощи е насочена приоритетно към малките и средни земеделски стопанства. Мерките, които се прилагат, целят: подобряване на ефективността на стопанствата и производство на по-качествена продукция; предприемане на превантивни действия и компенсация на щети от природни бедствия и неблагоприятни климатични събития; съдействие за предотвратяване на заболявания по растения и животни; опазване на генетичните ресурси в растениевъдството и животновъдството; насърчаване на хуманното отношение към животните; стимулиране участието в изложения за популяризиране българското селскостопанско производство и за обмен на опит.

Инициативата за подпомагане чрез държавна помощ обикновено произтича от заинтересования бранш (Растениевъдство, Животновъдство, Преработка на селскостопански продукти), който участва при разработване на съответната мярка.

Общата стойност на подпомагането с държавни помощи в сектор Земеделие през 2020 г. е в размер на 349,5 млн. лева, от които:

- 238,8 млн. лева по схеми на държавни помощи и помощи de minimis, администрирани от ДФЗ;
- 110,7 млн. лева по 2 схеми за данъчни облекчения (преотстъпване на корпоративен данък за данъчната 2020 г. и намалена акцизна ставка на газьол).

През годината са предоставени държавни помощи в следните направления:

1) Инвестиционни помощи – насочени към малките и средни земеделски стопанства с цел увеличаване на инвестиционната активност:

- Помощ за инвестиции в материални активи в земеделски стопанства, свързани с първично производство на растениевъдна земеделска продукция

Помощта се предоставя под формата на капиталова субсидия за покриване на част от разходите за реализация на инвестиции в машини, оборудване и линии за подготовка, охлаждане и съхранение на първична земеделска продукция, както и за машини, оборудване и съоръжения за защита от слана и градушки, необходими при производството на собствена първична земеделска продукция в сектор „Растениевъдство“.

- Инвестиции за закупуване или изграждане на обекти за преработка и/или обработка на сурово мляко

Помощта се предоставя под формата на капиталова субсидия за покриване на част от разходите за реализация на инвестиция за изграждане на обект за преработка и/или обработка на сурово мляко с необходимото оборудване (мини мандри) или за закупуване на временен обект за търговия на дребно на млечни продукти (включително закупуване на необходимото оборудване), в който се обработва и/или преработва сурово мляко, съгласно Наредба № 26 от 14.10.2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход.

- Инвестиции за закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко и съоръжения за изхранване на новородени животни с мляко

Помощта се предоставя под формата на капиталова субсидия за покриване на част от разходите за реализация на инвестиция в закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко и съоръжения за изхранване на новородени животни с мляко.

- Инвестиции за изграждане на кланични пунктове

Помощта се предоставя под формата на капиталова субсидия за покриване на част от разходите за реализация на инвестиция в изграждане на пунктове за добив и транжиране на месо от собствени едри преживни животни и дребни преживни животни на територията на ферма и/или закупуване на мобилни такива (преместваеми обекти, които могат да се транспортират с помощта на превозно средство).

- Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни

Помощта се прилага от 2015 г.

2) Управление на риска и кризите - насочени към противодействие и компенсирание на щети при природни бедствия или неблагоприятни метеорологични условия, както и при болести по животните и растенията:

- Помощ за компенсирание на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия

Подпомагането по схемата на държавна помощ представлява директна помощ, която е в размер до 80% от средните производствени разходи за отглеждане на дадена култура през съответната стопанска година.

- Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери

Помощта се изплаща във вид на директни помощи до 100% от средните пазарни цени на селскостопанските животни по видове и категории.

- Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период;
- Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae)“;
- Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец - *Tuta absoluta* Meyrick (Lepidoptera)“;
- Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерките по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните;
- Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;
- Помощ за компенсиране на разходи при отстраняване и унищожаване на мъртви животни.

3) Помощи, насочени към гарантиране използването на качествен посевен материал в растениевъдството, поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството и оптимизиране процеса по производство на качествени селскостопански продукти:

- Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал;
- Помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните;
- Помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBALG.A.P.

4) Помощи, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание на хуманно отношение към животните:

- Помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете;
- Помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците.

5) Помощ за участие в изложения

Подпомагането от този вид допринася за популяризацията на българската селскостопанска продукция на пазара, както и за промотиране на рентабилните сортове растения, породи животни, иновационни и ефективни технологии и практики сред българските земеделски стопани. Прилага се в сектори „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Преработка на земеделски продукти“.

6) Минимални помощи de minimis

Помощите от типа de minimis се предоставят при спазване разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1408/2013 и Регламент (ЕС) 1407/2013. Правилото de minimis се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите-членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия.

През 2020 г. по разработени схеми de minimis е предоставено подпомагане в размер на общо 66,3 млн. лева.

7) Държавни помощи под формата на данъчни облекчения (администрирани по друг ред)

- Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративния данък.

Помощта се администрира от Националната агенция за приходите. По предварителни данни на НАП към средата на юни 2021 г. (при удължен срок за подаване на данъчни декларации до 30 юни 2021 г.), заявеният за преотстъпване данък за данъчната 2020 г. е 26,7 млн. лева.

- Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство

По линия на помощта през 2020 г. са изплатени близо 84 млн. лева на 12 576 земеделски стопани.

Таблица IV.6. Държавни помощи в земеделието през 2020 г.

№ по ред	Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициери
1	Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните* (посочен е броят на организациите, които предоставят субсидираната услуга на земеделските стопани)	18 438 179	2 757
2	Помощ за създаване и поддържане на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните	7 368 749	5 542
3	Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери и пчелни семейства	3 585	1
4	Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни - изплатен ресурс за проект от прием 2019 г.	9 800	1
5	Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете	19 255 304	64
6	Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците	37 050 948	226
7	Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни* (посочен е броят на организациите, които предоставят субсидираната услуга на земеделските стопани)	15 133 356	2
8	Помощ "Инвестиции за закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко и съоръжения за изхранване на новородени животни с мляко" - за проекти от прием 2019 и 2020 г.	913 038	56
9	Помощ "Инвестиции за изграждане на кланични пунктове" - проекти в процедура по разглеждане	0	0

№ по ред	Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициери
10	Помощ "Инвестиции за закупуване или изграждане на обекти за преработка и/или обработка на сурово мляко" - разплатени са проекти от прием 2019 г.	411 666	10
11	Помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия	5 370 074	519
12	Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период	5 942 175	3 476
13	Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец“	184 119	78
14	Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи“	1 789 794	279
15	Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	897 393	357
16	Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал	1 152 670	423
17	Помощ "Инвестиции в материални активи в земеделски стопанства, свързани с първично производство на растителна земеделска продукция" - за проекти прием 2019 и 2020 г.	5 620 726	89
18	Помощ за участие в изложения	402 600	72
19	Помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBALG.A.P.	29 790	23
20	Помощ за подкрепа за осигуряване на ликвидност на земеделски стопани, извършващи дейност в първичното селскостопанско производство за преодоляване на последствията от негативното икономическо въздействие от COVID-19	52 555 823	2 785
21	Помощи de minimis (Регламент (ЕС) 1407/2013 и Регламент (ЕС) 1408/2013)	66 279 406	37 757
Данъчни мерки			
22	Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък - данъчна 2020 (неокончателна информация за 2020 г.)	26 724 643	1 538
23	Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство	83 985 752	12 576
Общо държавни помощи, администрирани от ДФЗ		238 809 195	
ОБЩО държавни помощи (вкл. чрез данъчни мерки)		349 519 590	

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция за приходите, Агенция „Митници“.

* Помощите се предоставят на земеделските стопани под формата на субсидирани услуги. В колона "Брой бенефициери" е посочен броят на организациите (ветеринарни лекари, лаборатории, инсинератори и др.), чрез които е предоставена съответната услуга на земеделските стопани.

Данни за 2021 г.

За 2021 г., разпределеният ресурс за държавни помощи в селското стопанство, прилагани от ДФЗ, е 165 350 000 лева. Към 01.06.2021 г. с решения на УС на ДФЗ по схеми за държавни помощи е утвърден ресурс в размер на 159 752 880 лева.

В периода 01.01. - 30.06.2021 г. по прилаганите държавни помощи с инвестиционен характер са изплатени средства, както следва:

- 3 633 078 лева за реализиране на 49 проекта по схема за държавна помощ "Инвестиции в материални активи в земеделски стопанства, свързани с първично производство на растителна земеделска продукция";
- 278 479 лева за реализиране на 8 проекта по схема за държавна помощ "Инвестиции за закупуване или изграждане на обекти за преработка и/или обработка на сурово мляко";
- 90 000 лева за реализиране на 1 проект по схема за държавна помощ "Инвестиции за изграждане на кланични пунктове";
- 278 479 лева за реализиране на 42 проекта по схема за държавна помощ "Инвестиции за закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко и съоръжения за изхранване на новородени животни с мляко".

Очакванията са до края на 2021 г. да бъде открит нов прием по схемата за държавна помощ "Инвестиции за закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко и съоръжения за изхранване на новородени животни с мляко". Определеният бюджет на помощта за 2021 г. е 2 500 000 лева, който ще се разпределя до изчерпването му по реда на кандидатстване.

В периода 01.01.-30.06.2021 г. по схемата за държавна помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство, в която може да бъде заявен за възстановяване акциз по фактури за закупен газьол за 2020 г., Държавен фонд „Земеделие“ преведе трансове от полагащите се плащания за 2020 г. на 11 600 бенефициенти в общ размер на 10 964 422 лева.

Очакванията са през м. септември 2021 г. да бъде открит нов прием по схемата и да бъдат предоставени държавни помощи в размер до 89 035 578 лева. Помощите ще се изплащат на земеделски производители, направили разходи за закупуване на газьол през 2020 г.

3.2. Краткосрочно кредитиране

През 2020 г. ДФ „Земеделие“ е предоставил общо 5 677 155 лева под формата на краткосрочни кредити за земеделските стопани. Средствата са изплатени по краткосрочен кредит на земеделските стопани за производство на зеленчуци полско и оранжерийно производство и/или плодове, реколта 2020 г. и целеви кредит за закупуване на минерален тор и/или семена и използването на неокончателно сертифицирани собствени семена за производство на пшеница, реколта 2021 г.

През годината са отсрочени кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през периода 2008 – 2012 г.

3.3. Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ

През 2020 г. ДФЗ прилага следните схеми за кредитиране на инвестиционните намерения на земеделските стопани:

- Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2020 – 2022 година“;
- Кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за кредитиране на проекти по държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски

помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход”.

Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие” на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2020 – 2022 година” (НПП)

Схемата за кредитиране допринася за значително увеличение в усвояването на средствата по Националната програма по пчеларство.

По условията на схемата е дадена възможност на по-голям брой земеделски производители да осигурят чрез кредит необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрени проекти по Мерки А, Б, В и Д от НПП - закупуване на нови кошери, отводки, пчелни майки, ветеринарно-медицински препарати, пчеларско оборудване и прикачен инвентар за подвижно пчеларство.

Максималният размер на кредита е до 95% от размера на полагащата се безвъзмездна финансова помощ по мерки А, Б, В и Д от НПП, изчислено въз основа на реално договорените разходи по сключени договори за покупко-продажба на активите, при 3% годишна лихва.

За срока на прием по схемата са подадени 125 заявления за кредит, като всички са обработени и са финансирани. Сумата на предоставените средства е 522 793,51 лева.

Погасяването на кредита, дължимите лихви и такса за обслужване се осъществява чрез прихващане от одобрената финансова помощ по НПП.

Кредитна схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство

Кредитната схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство”, „Животновъдство” и „Техническо обезпечаване”. Схемата цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;
- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, което включва и гратисни периоди по отношение издължаване на главницата.

Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от УС на ДФ „Земеделие” за 2020 г. – 3% при пряко кредитиране и до 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За финансираните пряко от ДФ „Земеделие” кредити таксата за обработка и управление е 0,5%.

По кредитната схема на Държавен фонд „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство през 2020 г. има постъпили 2 броя искания за кредит по направление „Животновъдство” и 1 искане за кредит по направление „Техническо обезпечаване”. Общата сума на заявения кредитен ресурс е в размер на 141 460 лева. Към 31.12.2020 г. е финансирано едно заявление за кредит на стойност от 49 900 лева.

Схема за кредитиране на проекти по държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни“

През 2020 г. за девета поредна година е прилагана схемата за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни“. Схемата дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. За осигуряване финансирането на тези проекти, земеделските стопани имат възможност да ползват и кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“, като кандидатстването за предоставяне на инвестиционен кредит се осъществява едновременно с това за държавна помощ. Сроктът за прилагане на схемата за кредитиране е до 31.12.2020 г.

Данни за 2021 г.

През 2021 г. ДФЗ ще прилага Кредитната схема за инвестиции в селското стопанство и Схемата за кредитиране на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2020 – 2022 година“ (НПП) за инвестиционно кредитиране на земеделските стопани.

Годишната лихва за нови кредити, финансирани пряко от ДФЗ по кредитната схема за инвестиции в селското стопанство, е 2,5%. Към месец юни 2021 г. е предоставен кредитен ресурс за изпълнение на инвестиционен проект по направление „Техническо обезпечаване“ на стойност 49 500 лева.

Очакванията са до края годината по схемата за кредитиране на лица с одобрени проекти по НПП да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 1 100 000 лева. Към месец юни 2021 г. по схемата са подадени 188 заявления за кредит на стойност 937 000 лева, като от тях са финансирани 169 кредита на стойност 831 000 лева.

V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Регистрация на земеделска и горска техника

Регистрацията на земеделската и горската техника позволява да се следи техническото състояние на всяка машина, да се контролира тяхната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на страната, да се проследява динамиката на обновление на машинно-тракторния парк.

През 2020 г. в страната са регистрирани общо 21 647 броя земеделска и горска техника, от които 6 546 броя или малко над 30% са нови машини.

Таблица V.1. Регистрирана земеделска и горска техника през 2020 г.

Вид техника	Общо	в т.ч. нови машини
Верижни трактори	104	10
Колесни трактори	6 582	936
Самоходни шасита	99	3
Друга самоходна техника	4 344	1 150
Тракторни ремаркета	2 127	578
Зърнокомбайни	815	153
Самоходни силажокомбайни	43	1
Други самоходни машини	98	23

Вид техника	Общо	в т.ч. нови машини
Машини за сеитба и садене	942	488
Машини за торене и растителна защита	895	516
Фуражоприбиращи и фуражопреработващи	1 981	995
Почвообработващи	2 447	1 308
Сушилни и други	7	0
Зърно и семепочистващи	9	7
Машини за поливане	32	13
Горска техника	1 122	365
Общо:	21 647	6 546

Източник: МЗХГ

1.2. Технически преглед на техниката

Извършването на ефективен контрол на техническото състояние и безопасността на техниката гарантира защита живота и здравето на работещите със земеделска и горска техника и намаляване на трудовите злополуки и жертвите от пътнотранспортни произшествия, свързани с неизправности на техниката.

В рамките на 2020 г. областните дирекции „Земеделие“ са извършили 121 509 технически прегледа на земеделска и горска техника.

1.3. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

След извършени проверки на място на материалната база и учебната документация, през 2020 г. са издадени 72 удостоверения за регистрация на учебни форми за извършване на обучение на кандидатите за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника на 32 учебни форми за 72 категории. Направени са 12 корекции на разрешителни и удостоверения за регистрация на учебни форми за промяна на обстоятелствата.

Таблица V.2. Издадени разрешителни и свидетелства за правоспособност по категории през 2020 г.

Категория	Брой издадени разрешителни	Брой издадени свидетелства за правоспособност
Твк	26	3 504
Твк-З	25	1 426
Твк-М	10	393
Твк-Г	3	121
Тпс-мот.тр.хр.	7	1 314
Тпс-гатер-банцизи	0	29
Тпс-въжени линии	1	32
Промяна на обстоятелства	12	
Общо:	84	5 819

Източник: МЗХГ

1.4. Изпитване и сертифициране на употребявана земеделска и горска техника

През 2020 г. в центровете за изпитване и сертифициране в Русе и Пловдив са извършени 1 530 изпитвания на употребявана земеделска и горска техника и машини за земни работи.

2. Хидромелиорации

2.1. Обекти за предпазване от вредното въздействие на водите

Съгласно § 4а, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за водите „Напоителни системи“ ЕАД извършва обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите, експлоатация и поддръжка на водностопански съоръжения за предпазване от вредното въздействие на водите: защитни диги, Дунавски диги, корекции на реки, отводнителни системи - публична държавна чрез договор № РД50-23/05.04.2019 г. с министъра на земеделието, храните и горите.

През 2020 г. окончателният отчет на разходите за дейността на „Напоителни системи“ ЕАД е на обща стойност 20 341 301 лева, включително разходи за дейности, извършвани от клоновете на дружеството. Възстановени са 11 обекта (компрометирани участъци от корекции на реки и отводнителни канали) с ползване на външен изпълнител при спазване разпоредбите на Закона за обществените поръчки (ЗОП) и сключени договори за ремонтно-възстановителни работи.

За периода 01.01. - 31.05.2021 г., направените разходи от „Напоителни системи“ ЕАД за извършване на дейностите по договора са на обща стойност 9 050 846 лева с ДДС, като са възстановени 8 обекта (компрометирани участъци от корекции на реки и отводнителни канали) с ползване на външни изпълнители по реда на ЗОП и сключени договори за ремонтно-възстановителни работи.

В програмите за 2021 г. се предвижда да продължи възстановяването на компрометирани участъци от диги, корекции на реки и други, както и възлагане и изготвяне на работни проекти на компрометирани обекти, с цел последващото им възстановяване. Очаква се разходите за дейностите по договора за 2021 г. да надвишат 20 млн. лева.

През периода януари - март 2021 г. са извършени спасителни неотложни аварийни ремонтно-възстановителни работи на 7 обекта (участъци от корекции на реки Струма и Места), претърпели щети от наводнения и високи води през м. януари 2021 г.

2.2. Напояване

Язовирите, собственост и стопанисвани от „Напоителни системи“ ЕАД са 189, от тях са предоставени за ползване, включително стопанисването, поддръжка, експлоатация, опазване и мониторинг, 21 комплексни и значими язовири - публична държавна собственост.

С РМС 938 от 17.12.2020 г. язовирите „Ахелой“ и „Порой“ са предоставени на областния управител на област Бургас.

През 2020 г. от „Напоителни системи“ ЕАД са полети общо 273 118 дка, като за това са подадени водни маси в размер на 301 506 хил. м³, в т.ч. 116 899 дка ориз с 278 769 хил. м³ водни маси. Общо полетите площи са с над 10% повече в сравнение с 2019 г.

През 2021 г., цените, по които „Напоителни системи“ ЕАД извършва услугата „доставка на вода за напояване“, са диференцирани по региони и в зависимост от начина на доставка, като не са променени спрямо 2020 г.

Таблица V.3. Полети площи и подадени водни маси от „Напоителни системи“ ЕАД през 2020 г. по видове култури

	ОБЩО		Царевица		Тютюн		Зеленчуци		Трайни насаждения		Ориз		Други култури	
	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси
	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³	дка	хил. м ³
Бургас	4 891	256					71	7	969	73			3 851	176
Видин	1 066	206	1 066	206										
Горна Тунджа	19 432	31 807	2 293	339	2 067	314	1 222	256	598	36	12 839	30 813	413	49
Долен Дунав	7 896	1 858	900	88			498	154	73	17			6 425	1 599
Марица	101 752	167 523	21 461	2 640	3 420	350	1 189	169	2 354	220	68 809	163 682	4 519	462
Мизия	853	103			636	51	208	50	5	1			4	1
София	4 951	765					4 858	756					93	9
Среден Дунав	16 545	2 196	5 006	327	381	100	5 593	1 514	577	62			4 988	193
Средна Тунджа	36 027	4 930	19 345	3 384	140	42	2 202	230	3 585	417			10 755	857
Струма-Места	8 328	1 246	2 593	270	238	20	3 591	561	1 013	106			893	289
Тополница	60 647	88 706	16 309	2 822	1 618	368	4 569	819	2 511	250	35 251	84 274	389	173
Хасково	4 645	1 070	1 514	301	721	82	1 666	572	509	34			235	81
Черно Море	2 322	377	653	26			1 064	282	173	21			432	48
Шумен	3 763	463	2 936	278			170	49	13	1			644	135
ОБЩО	273 118	301 506	74 076	10 681	9 221	1 327	26 901	5 419	12 380	1 238	116 899	278 769	33 641	4 072

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

Таблица V.4. Обобщена справка за напояване от „Напоителни системи“ ЕАД за периода 2018 – 2020 г.

	2018			2019			2020		
	ва поливка	Поливо декари	Водни маси	ва поливка	Поливо декари	Водни маси	ва поливка	Поливо декари	Водни маси
	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³
Бургас	9 732	11 209	356	8 038	13 229	520	4 891	5 578	255
Видин	60	60	1	3 233	6 466	177	1 066	5 267	206
Горна Тунджа	16 600	18 963	30 346	17 910	19 781	32 941	19 432	26 753	31 807
Долен Дунав	8 229	38 177	1 598	7 142	40 365	1 670	7 896	44 059	1 859
Марица	95 457	102 647	152 279	96 619	106 429	162 433	101 753	113 941	167 523
Мизия	1 285	2 500	165	1 588	4 038	173	853	3 009	103
София	1 326	2 423	121	4 535	10 152	576	4 951	12 399	765
Среден Дунав	9 427	27 089	893	11 821	57 535	1 635	16 545	65 773	2 195
Средна Тунджа	21 472	33 768	2 362	22 855	35 781	2 901	36 027	65 853	4 930
Струма-Места	5 518	12 981	927	7 467	14 795	1 062	8 329	17 838	1 247

	2018			2019			2020		
	I ва поливка	Поливо декари	Водни маси	I ва поливка	Поливо декари	Водни маси	I ва поливка	Поливо декари	Водни маси
	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³
Тополница	58 336	69 372	88 312	57 864	74 688	87 067	60 647	83 686	88 706
Хасково	4 302	13 208	667	4 132	18 191	883	4 646	18 875	1 070
Черно Море	1 851	5 051	204	1 601	6 707	319	2 322	9 283	377
Шумен	2 613	5 747	366	2 573	7 038	638	3 763	7 810	463
ОБЩО	236 207	343 195	278 597	247 378	415 193	292 994	273 118	480 123	301 506

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

2.3. Дейности по подмярка 4.3 „Инвестиции за развитие, модернизация или адаптиране на земеделската и горска инфраструктура от ПРСР 2014-2020 г.

През 2020 г. от "Напоителни системи" ЕАД са извършвани частични текущи ремонтни работи по инфраструктурата за напояване.

С цел трайно осигуряване на по-качествена услуга и намаляване загубите на вода е необходимо осигуряване на значително по-големи средства. В тази връзка, на „Напоителни системи“ ЕАД е предоставена възможност за кандидатстване за възстановяване на съществуващи хидромелиоративни съоръжения за напояване по подмярка 4.3 „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизирането или адаптирането на селското и горско стопанство“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г.

Подпомагането по подмярката ще бъде насочено към реконструкция/рехабилитация и модернизация на хидромелиоративни съоръжения за напояване, използвана само за селскостопански нужди, извън земеделските стопанства, с цел намаляване на загубите на вода и адаптиране на селското стопанство към последиците от изменението на климата. Чрез подкрепата по подмярката ще се гарантира ефективно използване на водните ресурси посредством въвеждането на нови технологии, които водят до реално намаляване на загубите и на консумацията на вода в селското стопанство, повишаване на конкурентните предимства, както и до намаляване натиска върху водните тела.

От страна на дружеството са подготвени общо 26 Инвестиционни предложения за подпомагане, като същите са подбрани така, че включват участъци от най-интензивно използваните съоръжения за напояване с първостепенна нужда от рехабилитация, разположени на територията на цялата страна. След одобряване и включването им в програмата от страна на оценяващите органи, ремонтно-възстановителните работи е възможно да стартират след края на поливен сезон за текущата година, респективно - преди началото на следващия поливен сезон, като крайният срок за изпълнението им е 2023 г.

3. Растителна защита и фитосанитарен контрол

3.1. Наблюдение върху развитието на икономически важни вредители и растителна защита

Инспекторите по растителна защита към ОДБХ извършват системни наблюдения на земеделските култури за появата, развитието и разпространението на икономически важни болести и неприятели, които са в пряка зависимост от агрометеорологичните условия по време на вегетация на културите. Задължение на земеделските производители е своевременно да обследват полетата за нападение от болести и неприятели и да прилагат химичен контрол само при достигане на праговете на икономическа вредност на вредителите при различните култури.

През 2021 г. е обнародвана Наредба № 9 от 26.02.2021 г. за интегрирано производство на растения и растителни продукти и контрола върху интегрираното производство. Интегрирано

производство на растения и растителни продукти е предвидено да се извършва на икономически важни земеделски култури (зърнено-житни, зърнено-бобови, зеленчукови - при полско и оранжерийно производство, овощни, ягодоплодни, технически и етеричномаслени) и на други земеделски култури при идентифицирана необходимост, за които има разработени ръководства за интегрирано управление на вредителите. Предстои Селскостопанска академия, съвместно с учени от други научни институции в страната, да разработи ръководства за интегрирано управление на вредителите за икономически важни земеделски култури. Целта е да се насърчи развитието на интегрираното производство на растения и растителни продукти и консултантските услуги за интегрирано управление на вредителите.

3.2. Растителна защита

▪ Растителна защита при зърнено-житни култури

През 2020 г. общото фитосанитарно състояние на зърнено-житните култури е добро.

Контрол на плевели

През годината са внесени хербициди общо на 1 361,297 хил. ха с есенници (при 1 299,212 хил. ха през предходната 2019 г.), в т. ч. 1 235,533 хил. ха с пшеница и 125,764 хил. ха с ечемик. Третиране срещу широколистни плевели е проведено на 681,014 хил. ха, с 11,47% повече на годишна база. Площите, третирани с противожитни хербициди нарастват с 4,26% спрямо 2019 г., до 203,215 хил. ха, а общо третираните с хербициди срещу житни и широколистни плевели - с 23,22%, до 477,069 хил. ха.

Върху засетите площи с царевича са внесени почвени хербициди на 295,577 хил. ха, с 9,93% повече спрямо предходната година. През 2020 г. с вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 319,761 хил. ха, при 317,867 хил. ха за 2019 г.

Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Общо нападнатите площи от възрастното на вредната житна дървеница са 137,021 хил. ха, с 14,46% по-малко спрямо 2019 г., като се наблюдава относително запазване на размера на третираните площи - 98,875 хил. ха.

Третиране срещу ларвите на неприятеля е извършено на 108,380 хил. ха, при нападнати 149,257 хил. ха, като третираните площи са със 7% по-малко спрямо предходната година.

Обикновена житна пиявица

През 2020 г. са нападнати 201,532 хил. ха, със 7,94% по-малко от 2019 г. Третирани са 167,663 хил. ха срещу ларвите на обикновена житна пиявица, което представлява намаление с 14% спрямо 2019 г.

Брашнеста мана

В рамките на 2020 г. нападнатите от брашнеста мана площи, заети с пшеница са 386,362 хил. ха - с 13,57% по-малко от предходната година, като третиране е извършено на 482,367 хил. ха. (при 608,613 хил. ха за 2019 г.). При голяма част от третираните площи използваните фунгициди са съчетани с внасяне на вегетационни хербициди.

Септориози

Нападение от болестта е отчетено на 254,103 хил. ха, което е съизмеримо с данните за 2019 г. Третиране е проведено на 396,685 хил. ха, с 6,73% повече спрямо 2019 г.

▪ Растителна защита при технически култури

Контрол на плевели

През годината са внесени почвени хербициди на 437,119 хил. ха слънчоглед, а са третирани вегетационно 423,517 хил. ха.

През есента е проведен химичен контрол на плевелите при рапицата, основно с почвени хербициди, като са внесени на 50,661 хил. ха (65,609 хил. ха за 2019 г.). Вегетационни хербициди са приложени на 52,559 хил. ха, с 27% по-малко на годишна база.

През 2020 г. са внесени почвени хербициди на 2,075 хил. ха тютюн, а с вегетационни хербициди са третирани 0,498 хил. ха. Площите с внесени вегетационни хербициди са с 40% по-малко спрямо 2019 г.

При картофите е изведен химичен контрол на плевелите, чрез внасяне на почвени и вегетационни хербициди. Почвени хербициди са внесени на 5,156 хил. ха, а вегетационни хербициди са приложени на 1,827 хил. ха (с 36,81% по-малко изведени третирания на годишна база).

Контрол на болести и неприятели

Черни петна (фома) и Сиви петна (фомопсис) при слънчоглед

През 2020 г. е проведено третиране на 46,817 хил. ха срещу фома и на 44,707 хил. ха срещу фомопсис (при съответно 39,060 хил. ха и 36,785 хил. ха през 2019 г.). Третиранията са основно превантивни.

Мана по слънчогледа

Общо нападнатите площи от болестта са едва 0,600 хил. ха, при 12,600 хил. ха през предходната 2019 г. Причинител на маната е *Plasmopara helianti*. Мерките за контрол с патогена са: спазване на 7-8 годишно сеитбообращение с житни култури; дълбока оран след прибиране на реколтата, сеитба на устойчиви сортове и хибриди; задължително унищожаване на самосевките; обеззаразяване на семената преди сеитба.

Рапичен цветояд

През месеците април и май на 2020 г. са проведени третирания срещу рапичен цветояд на 102,296 хил. ха рапица, при 127,444 хил. ха през предходната година

Рапичен стъблен скритохоботник

През 2020 г. са третирани 32,794 хил. ха рапица срещу неприятеля, което е с 24% по-малко на годишна база.

- **Растителна защита при зеленчукови култури**

Контрол на неприятели

Доматен миниращ молец

В повечето оранжерии на страната не е допуснато размножаване на неприятеля през 2020 г. Проведени са от 1 до 9 броя третирания с инсектициди - общо 0,428 хил. ха, при 1,207 хил. ха през 2019 г.

При полски условия срещу доматения миниращ молец са проведени от 1 до 10 третирания на площ от 1,639 хил. ха (1,973 хил. ха през 2019 г.).

През 2020 г. продължава прилагането на държавна помощ по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец“. Бенефициенти на помощта са земеделски стопани, отглеждащи домати в оранжерии, както и пипер, патладжан, картофи, отглеждани в оранжерии, на площи с размер над 1 дка. Одобрени по програмата през годината са 73 земеделски стопани, като общо подпомогнатата площ е 0,092 хил. ха, изцяло заета с оранжерийни домати.

През 2021 г. земеделските стопани отново ще бъдат подпомогнати по тази програма.

- **Растителна защита при овощни култури**

Контрол на неприятели и болести

През 2020 г. отново е прилагана държавна помощ „Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма за контрол на

вредителите по трайни насаждения през зимния период”. Финансовото подпомагане по Програмата продължава и през 2021 г.

Листогризеци гъсеници

Преобладаващи видове в овощните насаждения са: Гъботворка; Златозадка; Педомерки; Бяла американска пеперуда; Бяла овощна пеперуда. През 2020 г. неприятелите са в ниска популационна плътност и степен на нападение. Вредната дейност и разпространението на листогризеците гъсеници са ограничени от третиранията срещу други икономически важни вредители по овощните култури. Третиране срещу основните листогризеци видове е извършено на 8,372 хил. ха овощни насаждения, в това число 0,785 хил. ха семкови и 7,587 хил. ха костилкови овощни видове. През 2020 г. се наблюдава 23,4% намаление на третираните площи спрямо 2019 г.

Листозавивачки и пъпкозавивачки

През 2020 г. третиране срещу неприятелите е извършено на 2,113 хил. ха семкови овощни видове (при 2,152 хил. ха за 2019 г.).

Листни въшки

При всички овощни култури е констатирано повсеместно нападение от листни въшки. В рамките на 2020 г. са третирани 3,976 хил. ха семкови и 10,139 хил. ха костилкови овощни видове, от 1 до 7 пъти, като третираните овощни насаждения са с 37,44% по-малко спрямо 2019 г.

Калифорнийска щитоносна въшка

През годината срещу калифорнийска щитоносна въшка са третирани общо 2,225 хил. ха овощни насаждения (2,326 хил. ха за 2019 г.).

Обикновена сливова щитоносна въшка

Третирани са 1,666 хил. ха сливи от общо 7,913 хил. ха сливови насаждения, като основно са извършени комбинирани пръскания със сливов плодов червей.

Черешова муха

Поради обилните валежи по време на наедряването и зреенето на черешите, благоприятстващи имагенирането на мухата, през 2020 г. е регистрирана по-висока численост на уловените мухи по заложените лепливи плоскости в сравнение с предходни години. Процентът на червивост през годината също е висок. В областите Благоевград и Търговище е установена до 10% червивост на плодовете. Третирани са 8,983 хил. ха череша.

Черна сливова плодова оса

Срещу неприятеля са третирани 4,796 хил. ха от 1 до 4 пъти.

Плодови червеи

Третирани са 4,506 хил. ха ябълкови градини срещу ябълков плодов червей, 6,852 хил. ха сливови насаждения срещу сливов плодов червей и 4,918 хил. ха срещу източен плодов червей по праскови и кайсии. Общо третираните площи през 2020 г. са 16,276 хил. ха, при 16,972 хил. ха през 2019 г.

Прасковен клонков молец

През годината са третирани 4,275 хил. ха с праскови и кайсии.

Кръгломирац молец по ябълката

В област Пазарджик е констатирана повишена популационна плътност в изолирани градини.

През 2020 г. срещу кръгломирац молец са третирани 0,393 хил. ха, при 0,329 хил. ха през 2019 г.

Струпяване по ябълката и крушата

Падналите валежи през месец юни благоприятстваха развитието и разпространението на струпяването и рязко повишиха степента на нападение по листа и плодове. През 2020 г. срещу струпяване по ябълка и круша са третирани 4,554 хил. ха.

Брашнеста мана по ябълката

В рамките на 2020 г. срещу брашнестата мана са третирани 3,974 хил. ха ябълкови и крушови градини.

Ранно кафяво гниене

През годината са проведени третирания срещу ранно кафяво гниене на 15,232 хил. ха от общо стопанисваните костилкови насаждения (в. т.ч. сливи, череша, вишни, праскови, кайсии). В резултат на агрометеорологичните условия се отчитат 14% по-малко третирани площи срещу ранно кафяво гниене спрямо 2019 г.

Късно кафяво гниене

Първите прояви от болестта по плодовете са провокирани от високата въздушна влажност и чести превалявания през месец юни. Отчетена е слаба до средна степен на нападение за страната и добро опазване на реколтата.

Брашнеста мана по прасковата

През вегетацията са проведени от 1 до 7 броя пръскания. През 2020 г. са третирани 3,206 хил. ха насаждения от праскови, двойно повече спрямо 2019 г.

Къдравост по прасковата

В рамките на 2020 г. са проведени от 1 до 4 третирания на 1,826 хил. ха праскови, с 2,000 хил. ха по-малко от предходната 2019 г.

Бяла ръжда (Цилиндоспориоза) по черешата и вишната

Честите валежи през месец юли благоприятстваха разпространението на гъбната болест. Степента на проявление варира силно в зависимост от чувствителността на сортовете череша – от слаба до средна степен.

Извършени са от 1 до 3 третирания на площ от 5,744 хил. ха череша и вишни.

▪ Растителна защита при лозя

Контрол на плевели

Приложени са почвени хербициди на 4,222 хил. ха и вегетационни хербициди на 18,902 хил. ха от стопанисваните площи, заети с лозя.

Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

От общо 41,798 хил. ха заети с лозя, през 2020 г. са третирани 20,062 хил. ха (при 27,931 хил. ха през 2019 г.).

Жълт лозов акар

През годината третирание е проведено на 4,764 хил. ха лозови насаждения, от 1 до 5 пъти.

Мана по лозата

В рамките на 2020 г. срещу маната са проведени от 2 до 10 третирания на обща площ от 40,428 хил. ха лозя, при 54,835 хил. ха третирани през предходната 2019 г.

Брашнеста мана (Оидиум)

През 2020 г. са проведени от 1 до 11 броя третириания на 39,708 хил. ха лозя, с 28% по-малко на годишна база.

Сиво гниене (ботритис)

Площите, третирани срещу сиво гниене през 2020 г., са 24,456 хил. ха (33,705 хил. ха за предходната година). През вегетацията са проведени от 1 до 4 броя третириания срещу сиво гниене.

В сравнение с 2019 г. се наблюдава намаление с 26,22% на площите, заети с лозя, третирани срещу икономически важни за културата болести, появата и развитието на които са в пряка зависимост от агрометеорологичните условия по време на вегетация.

▪ Растителна защита при многоядни неприятели

Обикновена полевка

През пролетта на 2020 г. общо нападнатите есенници от обикновена поливка са 16,270 хил. ха, при 30,904 хил. ха нападнати през 2019 г. Химичен контрол е проведен на 8,800 хил. ха, при третирани 27,500 хил. ха през предходната година.

Телени червеи

През 2020 г. е отпусната държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от семейство телени червеи“. Помощта се изразява в компенсиране разходите по закупуване на средства за растителна защита, за контрол на почвени неприятели по картофите от семейство телени червеи. През годината са кандидатствали 297 земеделски производители при нападнати 2,869 хил. ха площи с картофи.

Помощта продължава да се прилага и през 2021 г.

Сив царевичен хоботник

Вредителят е разпространен в цялата страна, но в най-висока плътност се среща в Дунавската равнина, Лудогорието и Добруджа, като нанася най-сериозни повреди по време на поникването на царевицата и слънчогледа.

През 2020 г. е изведен химичен контрол срещу сив царевичен хоботник на 35,709 хил. ха царевица и 32 хил. ха слънчоглед.

3.3. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности за постигане на основната оперативна цел в областта на фитосанитарния контрол през 2020 г. са:

- Законодателство, хармонизирано с режима за растително здраве на ЕС;
- Контрол при производството на територията на България с цел своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети държави на територията на страната и ЕС като външна граница на Съюза;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител и МКРЗ;
- Провеждане на фитосанитарни мониторингови програми за карантинни вредители, съобразени със законодателството на ЕС;
- Лабораторно–диагностичната мрежа.

3.3.1. Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС

Фитосанитарният контрол при производство и движение на растения, растителни продукти и други обекти и наблюденията на територията на страната по отношение на карантинни вредители и регулираните некарантинни вредители (РНКВ) през 2020 г. се осъществява съгласно изискванията на Закона за защита на растенията (ЗЗР), в съответствие със законодателството на ЕС в областта.

В официалния регистър на професионалните оператори за ФСК се регистрират лицата по чл. 22, ал. 1 от Закона за защита на растенията - вносители, производители, преработватели, складове, спедиторски центрове, тържища и лица, които боравят с растения, растителни продукти и други обекти, подлежащи на фитосанитарен контрол.

Общият брой на регистрираните професионални оператори за 2020 г. е 3 121, което е с 2,4% по-малко спрямо 2019 г. От тях, 140 са професионални оператори, регистрирани по Стандарт 15 за термично третиране на дървен опаковъчен материал (ДОМ) и 505 - вносители на растения, растителни продукти и други обекти.

При производството на растения и растителна продукция през 2020 г. са извършени 4 282 инспекции, при 4 512 през предходната 2019 г.

Основен приоритет в областта е да се осигури производството на здрави растения и растителни продукти, тяхното движение на територията на ЕС чрез системата за растителни паспорти и безпроблемен износ за трети страни, спазвайки фитосанитарните изисквания при внос на страната – вносител.

Инспекторите по растителна защита на БАБХ през 2020 г. са извършили фитосанитарен контрол по следните национални мониторингови програми:

- Мониторинг за карантинни вредители по картофи;
- Мониторинг за карантинни вредители по овощни видове;
- Мониторинг за карантинни вредители по лозята;
- Мониторинг за карантинни вредители по зеленчукови видове в оранжерии и на открити площи;
- Мониторинг за карантинни вредители в оранжерии, разсадници и градински центрове за цветя и декоративни растения;
- Мониторинг за карантинни вредители по ягоди и малини;
- Мониторинг за *Xylella fastidiosa*;
- Мониторинг за *Phytophthora ramorum* Werres, De Cock&Man;
- Мониторинг за бактериален рак по киви, *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*;
- Мониторинг за карантинни вредители по горски видове;
- Календарен план за наблюдение на растения и растителни продукти, които не са включени в мониторинговите програми, но са обект на контрол.

При извършените наблюдения по мониторинговите програми на територията на страната през 2020 г. са контролирани 135 857 обекта (при 168 367 за 2019 г.); документирани са 5 759 проверки (6 870 за 2019 г.); анализирани са 2 131 проби в областните диагностични лаборатории по растително здраве (ОДЛРЗ) (2 294 за 2019 г.).

С дейността на фитосанитарния контрол в БАБХ е свързана Централната лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР), която е определена за Национална референтна лаборатория за вредителите по растенията - насекоми и акари, нематоди, бактерии, гъби и омицети и за вируси, вириоди и фитоплазми.

През 2020 г. в Централната лаборатория са постъпили 4 830 проби и са извършени 12 826 анализи на растения, растителни материали и почви от внос, в т.ч. - от движение в ЕС, от контрол на терена, от мониторингови програми и от частния сектор.

Навременното откриване на вредителите дава възможност на фитосанитарните инспектори да предприемат своевременно адекватни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където бе възможно.

В специализираната лаборатория по картофите гр. Самоков се извършва тестиране на сортове картофи за устойчивост към рака и картофените цистообразуващи нематоди и определяне патотипа на установения в страната рак по картофите в районите на гр. Самоков и област Смолян.

Референтните лаборатории на ЕС (РЛЕС) за вредителите по растенията — за насекоми и акари, за нематоди, за бактерии, за гъби и оомицети и за вируси, вироиди и фитоплазми организираха изпитвания за пригодност за откриване и идентификация на вирусите ToBRFV и ToLCNDV, *Clavibacter sepedonicus* и комплекс от видове *Ralstonia solanacearum*, *Phyllosticta citricarpa*, *Thrips palmi*, *Globodera pallida* и *G. rostochiensis*, *Bursaphelenchus xylophylus*, *Meloidogyne chitwoodi* и *M. fallax* чрез морфологични и/или молекулярни методи. Те имат задължителен характер за Националните референтни лаборатории (НРЛ) и ЦЛКР участва във всички изпитвания. Получени са 137 проби и са извършени 263 анализи.

За 2020 г. са издадени 1 832 растителни паспорта на стоки от местно производство за страната и ЕС, 41 здравни свидетелства и 19 предекспортни сертификата.

3.3.2. Фитосанитарен контрол при износ

През 2020 г. са извършени 13 552 инспекции (13 587 за предходната година), на 32 054 пратки (33 562 през 2019 г.) от растения и растителни продукти, предназначени за износ, за съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител. Взети са 4 429 проби за анализ или с 4,9% повече на годишна база. Съгласно изискванията на Международната конвенция за Растителна защита (МКРЗ) и съответните международни стандарти за фитосанитарни мерки (МСФМ) са издадени 19 497 фитосанитарни сертификата за износ (с около 9% по-малко спрямо 2019 г.) и 129 ФСС за реекспорт (163 за 2019 г.).

Основни стоки, обект на фитосанитарен контрол за износ са: дървен материал, дървен опаковъчен материал, слънчоглед (белен, шарен, черен), зърно, кориандър, сушени билки, лавандула и подправки. Експортът на дървен материал е основно за Турция, Северна Македония, Сърбия, Албания, Косово, Израел, САЩ и Индия, а на дървен опаковъчен материал – за САЩ, Канада, Индия, Индонезия, Сърбия, Северна Македония, Беларус и Австралия. Най-съществен е износът на кориандър за Малайзия, Индия, Тайланд, Южна Корея и Израел, а на слънчоглед (белен и черен) - за САЩ, Турция, Австралия, Северна Македония, Сърбия и Индонезия. Експортът на царевица е най-значим за Турция, Южна Корея, Ливан и Сирия, а на лавандула – за Турция и Украйна.

3.3.3. Фитосанитарен контрол при внос

През 2020 г. в официалния регистър по фитосанитарен контрол на вносителите на растения и растителни продукти са регистрирани 505 оператори, при 520 за 2019 г. Проверени са 551 партиди, като се отчита намаление с 36,4% на годишна база. Анализирани са проби от внос са 41 (290 през 2019 г.). През годината са издадени 27 растителни паспорта и 102 растително здравни документа (при съответно 223 и 222 през 2019 г.)

3.4. Контрол на продукти за растителна защита и торове

Българската агенция по безопасност на храните осъществява контрола на продукти за растителна защита и торове, съгласно Закона за защита на растенията.

Основната цел на контрола върху предлагането на пазара на продукти за растителна защита (ПРЗ) и торове е да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преопаковане и производство на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните,

щадящи околната среда ПРЗ и торове, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетирание. Обхват на контрола са фирмите за търговия, преопаковане и производство на ПРЗ и торове, както и нерегламентирани обекти за търговия и гранични пунктове.

Контролът върху употребата на ПРЗ и торове цели да се гарантира правилната и устойчива употреба на продуктите за растителна защита при спазване на изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване методите на прогнозата с принципите на интегрираното управление на вредителите, с цел производството на безопасна растителна продукция. Обхват на контрола са земеделските стопани, които прилагат продуктите за растителна защита и торове при производството на растениевъдна продукция, предназначена за храна или за фураж.

Контролът върху продуктите за растителна защита се извършва въз основа на категоризиране на риска, на база контролната дейност от предходни години.

През 2020 г. са разрешени 133 продукта за растителна защита за пускане на пазара и употреба, съгласно изискванията на Закона за защита на растенията и Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита.

Отнети или прекратени са 59 разрешения на продукти за растителна защита, изменени са разрешенията на 140 продукта и е постановен 1 отказ по заявление за паралелна търговия на продукт за растителна защита.

3.4.1. Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ

На територията на страната са регистрирани 1 316 обекта, в т. ч. 883 за търговия в селскостопанска аптека, 418 склада за съхранение и търговия на едро (собствени складове и клетки под наем), 13 обекта за преопаковане и 2 фирми за производство.

През 2020 г. са извършени 1 625 инспекции, от които 955 в селскостопански аптеки, 531 в складове, 17 в обекти за преопаковане, 9 в обекти за производство на ПРЗ и 113 на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 234 предписания, в т. ч. 174 в селскостопански аптеки, 46 в складове за търговия, 2 в обекти за преопаковане на ПРЗ и 12 в нерегламентирани обекти с корективни мерки за отстраняване на несъответствията и посочен срок за изпълнение. Съставени са 25 акта за административно нарушение и 14 наказателни постановления.

В рамките на 2020 г. са издадени общо 216 удостоверения, в т. ч. 66 за търговия с ПРЗ и 150 удостоверения за промяна на обстоятелствата.

По постъпили заявления са изготвени и издадени 34 удостоверения за удължаване срок на годност на ПРЗ.

През годината са взети 99 контролни проби за съответствие, 2 проби по писмено искане на клиент и 2 проби по сигнали, като не са установени несъответствия.

Иззети или конфискувани са общо 1 075,41 кг и 3 059,82 л ПРЗ от обектите за търговия, производство и преопаковане и оставени на отговорно пазене. На ГКПП са иззети или конфискувани 1 165,70 кг и 3 746,94 л неразрешени ПРЗ.

3.4.2. Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

През 2020 г. са извършени 5 649 инспекции на употребата на ПРЗ, в т.ч. 4 085 документални проверки в ОДБХ, 1 415 документални проверки при посещение в стопанство, 32 при въздушно пръскане, 17 при извършване на фумигация, 18 при обеззаразяване на семена и 85 при третиране с наземна техника.

Съставените предписания през годината са 1 287, в т. ч. 1 244 броя при документална проверка, 39 броя при третиране с наземна техника и 4 броя за обеззаразяване на семена за посев. Съставени са 36 акта за установено административно нарушение и 29 наказателни постановления.

На територията на страната са извършени 141 инспекции по сигнали или жалби относно употреба на ПРЗ, съставени са 23 акта за установено административно нарушение и са издадени 20 наказателни постановления.

Лицата, извършващи специализирани растителнозащитни услуги (фумигация, обеззаразяване на семена с ПРЗ и консултантски услуги), са общо 50 броя.

Проби за остатъци от пестициди в изпълнение на Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП) и листни проби за идентификация на ПРЗ

В рамките на 2020 г. за остатъци от пестициди са взети 92 проби. В проби от броколи и карфиол, взети от ОДБХ Пазарджик, са установени несъответствия и са съставени 2 акта за нарушение. В проба от ябълки, взета от ОДБХ Кюстендил, е установено несъответствие и е съставен акт за нарушение.

За идентификация на употребените ПРЗ са взети 40 листни проби, които са анализирани във външна лаборатория, като за неразрешена употреба на ПРЗ са съставени 9 акта и 1 предписание.

Проби от растения и растителни продукти по Националната програма за контрол на замърсители в храни (нитрати и тежки метали – олово и кадмий)

Взети и анализирани са 5 проби за съдържание на нитрати и 20 проби за тежки метали – олово и кадмий, като всички проби са съответстващи.

Взети проби от растения и растителни продукти извън Националния план за контрол върху употребата на ПРЗ за 2020 г.

По сигнали, жалби и заповеди са издадени 48 протокола за вземане на контролна проба, извършен е лабораторен анализ на 41 проби и са съставени 8 акта за установено административно нарушение.

Издадени разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане

Издадените разрешения за въздушно пръскане са 56, в т. ч. 49 броя на земеделски площи, 6 броя на горски площи и 1 брой – други площи. Третирани са 110 900 дка земеделски площи, 22 773 дка - горски площи и 300 дка – други.

Извършени проверки на земеделски стопанства за спазване на правилата за Добра Земеделска практика - нитрати (Агроекология)

През годината са извършени 720 проверки и са направени 48 предписания.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2020 г. са регистрирани общо 93 нови продукта - органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители и биологично активни вещества.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2020 г. са извършени общо 803 инспекции във връзка с осъществявания от БАБХ контрол на торове, при планирани 643 инспекции. Издадени са 36 предписания с посочен срок за изпълнение. Съставени са 9 акта за установено административно нарушение.

В изпълнение на Националния план за контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати, за 2020 г. са взети и изследвани 94 проби от торове, от които 5 проби от регистрирани по националното законодателство торове и 89 проби от ЕО торове. Изготвени са 96 становища за съответствие. Установени са несъответствия при 4 проби от ЕО торове,

които не отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) № 2003/2003. Предприети са действия от контролния орган съгласно чл. 139 от Закона за защита на растенията.

Таблица V.3. Контрол върху торовете през периода 2018 - 2020 г.

Дейности	2018	2019	2020
Брой регистрирани торове	96	72	93
Брой проверки на обекти	795	894	803
Взети проби от торове за анализ	101	96	94
Актове за нарушения	2	5	4

Източник: БАБХ

Употреба на утайки в земеделието

През 2020 г. са издадени 100 разрешения за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води за употребата им в земеделието, на полета с обща площ от 19 638 дка в землищата на: с. Мрамор, с. Филиповци, с. Столник, с. Чепинци, с. Кривина, с. Лозен и кв. Малашевци в обл. София град и с. Мраморен, обл. Враца. Общото количество оползотворена утайка, изразена като сухо вещество, е 31 246 тона при култури пшеница, слънчоглед, царевица и рапица.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХГ.

ИАСАС осъществява контрола при производството, заготовката, разпространяването, търговията и съхраняването на посевен и посадъчен материал; сертифицирането му при спазване на приетите методи, схемите и технологични характеристики за качество; ръководи процедурата по изпитването, признаването и районирането на сортовете културни растения; ежегодно издава Официална сортова листа на Р България за сортовете от полски, зеленчукови, овощни култури и лози; вписва новорегистрираните сортове в Европейските каталози на ЕС и отговаря за пълното хармонизиране на националното законодателство в областта на семената и посадъчния материал с това на ЕС.

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD).

През 2020 г. са актуализирани подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Изменени са и допълнени действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост, хомогенност и стабилност (PXC) съобразно техническите протоколи на Европейския офис за сортовете растения (CPVO) и Международния съюз за защита на новите сортове растения (UPOV), методики за изпитване за биологични и стопански качества (BCK).

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, ИАСАС е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015, по стандарта на Международната асоциация на сестестващите лаборатории (ISTA) и от Европейския офис за сортовете растения. Агенцията е оправомощена от ЕС за сортовете растения (EOCP/CPVO) да извършва експертиза от нейно име за различимост, хомогенност и стабилност на нови сортове, за предоставяне на правна закрила в ЕС.

Администриране на държавна помощ

В изпълнение на договор за предоставяне на държавна помощ за насърчаване на производството и използването на качествени семена и посадъчен материал, през 2020 г. ИАСАС е извършвала услуги на земеделските производители, свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Общата стойност на услугите, предоставени от ИАСАС по тази схема през 2020 г., е в размер на 1 152 000 лева.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност при използването на сертифицирани семена. Получателите на помощта са малко над 430, но положителният ефект от производството на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза за цялото общество.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2020 г. ИАСАС осъществява постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа, както и относно търговията на семена и посадъчен материал.

Официалната сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС. Официалната сортова листа е публикувана на интернет страницата на агенцията, като се актуализира своевременно след вписване на нови сортове растения. По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

През 2020 г. в официалната сортова листа са вписани 1 080 сорта (при 1 176 през 2019 г.) от следните видове земеделски растения: полски видове - 684, зеленчукови видове - 238, овощни видове - 8, лоза - 103, тютюн - 23, медицински и ароматни видове - 16 и видове извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС – 8 сорта.

От тях, 267 сорта са защитени на територията на страната със сертификат за правна закрила, издаден от Патентно ведомство, както следва: полски видове - 181, зеленчукови видове - 57, лоза - 16, тютюн - 10, видове, извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС - 3 сорта.

Вписаните сортове от овощни, медицински и ароматни видове растения не са защитени.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност, грунтов контрол, биологични и стопански качества и предварително изпитване на нови сортове растения

През 2020 г. са заложили и изпитани общо 786 броя сортове, хибриди и линии (при 1 100 за

2019 г.), като 277 от тях са по сключени договори за сортоизпитване (при 294 за 2019 г.) и 509 - подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне на собствени сортоописания от чужди сортове, признати от други изпитващи офиси (при 806 за 2019 г.). Сравнителната сортова колекция (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания), поддържана от ИАСАС, наброява 7 210 сорта (при 7 104 за 2019 г.) от 74 вида култури. За целите на сравнителната колекция за РХС са поискани семена от 523 сорта от 20 вида култури. Получени са семена от 123 броя сорта от същите видове култури.

По искане на Европейския офис за сортовете растения са предоставени 9 окончателни доклада за РХС, а по искане на други сортоизпитващи офиси - 19 (при съответно 8 и 23 за 2019 г.).

С цел получаване на правна закрила на територията на страната са подготвени и изпратени до Патентно ведомство 17 реферата (при 26 за 2019 г.), окончателни доклада и официални сортоописания.

През годината са изпитани за РХС 4 сорта слънчоглед, възложени с договор от ЕОСР. По искане на Словенския офис, за целите на вписването в националната сортова листа на Словения, е изпитан 1 сорт многоцветен фасул.

От общия брой засяти/засадени сорта, 558 са полски, 200 зеленчукови, 26 овощни и лоза и 2 хибрида копринена пеперуда. В сравнение с предходната година, при овощните видове и лозата се наблюдава увеличение на броя на сортовете, а при останалите видове - намаление.

По видове земеделски култури сортоизпитването за РХС е разпределено както следва:

- 19 вида полски култури (при 20 за 2019 г.);
- 11 зеленчукови култури (при 10 за 2019 г.);
- 4 вида овощни и лоза (при 3 за 2019 г.);
- копринена пеперуда.

През 2020 г. са заложили 1 028 проби за грунтов контрол (при 1 109 броя за 2019 г.) от 31 вида земеделски култури, от които са одобрени 1 023 броя. Изготвени са и 31 броя планове с участие на общо 360 стандартни проби.

Общият брой сортове, без сортове стандарти, които са заложили и изпитани в опити за биологични и стопански качества (БСК) за вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа и в предварителни опити, съгласно сключени договори, е 1 125, с 824 по-малко спрямо 2019 г.

От тях, в предварително изпитване са заложили и изпитани 924 сорта (при 1 725 за 2019 г.), с 46,4% по-малко хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове обикновена пшеница и ечемик, а за БСК са заложили и изпитани общо 201 сорта (при 224 за 2019 г.).

Сортовете стандарти, включени в опитите за БСК, са 67 броя. Броят на сортовете стандарти представлява 6,8% от общия брой на сортовете в полските опити (при близо 4% за 2019 г.). Сортовете стандарти и техният брой в опитите за БСК е съобразен с методичните изисквания за съответните видове земеделски култури.

Общият брой наблюдавани и отчитани сортове, заявени за сортоизпитване за БСК и предварително изпитване, заедно със сортовете стандарти е 1 207 (при 2 026 за 2019 г.), което е пълният обем на сортоизпитването за БСК и предварително изпитване.

От изпитаните сортове за БСК и предварително изпитване, 1 068 са чужда селекция (94,9%, при близо 90% за 2019 г.), а 57 - българска селекция (5,1%, при 10% за 2019 г.). Съпоставяйки с 2019 г. се забелязва значително намаление на броя на изпитаните сортове българска и чужда селекция.

През годината са извършени 876 оценки (при 1 034 за 2019 г.): 176 фитопатологични, 48 за студоустойчивост и 652 химико-технологични за 201 броя сортове за БСК. От предварителните опити

са подготвени и предадени на заявителите 741 (при 867 за 2019 г.) средни проби за химико-технологични оценки, с 14,5% по-малко на годишна база.

От експертните комисии за РХС са изготвени 113 окончателни доклада за РХС и 97 доклада за БСК с окончателни резултати от проведено 2-3 годишно сортоизпитване.

Проведени са 13 заседания на експертни комисии за обсъждане резултатите от изпитване на нови сортове, по групи култури (3 за РХС и 10 за БСК) и са взети решения за вписване в списък „А“ и „Б“ на Официалната сортова листа на Р България. От признатите за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа сортове, 32% са българска селекция и 68% чужда селекция.

През 2020 г. са сключени 150 договора за сортоизпитване, като се отчита увеличение с 3,5% в сравнение с 2019 г.

Заявени са 7 сорта от ЕОСР за изпитване с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС и 3 сорта от Унгарския офис (National Food Chain Safety Office (NEBIH)) и 1 сорт от Словения (Food Safety, Veterinary Sector and Plant Protection (UVHVV)).

Подготвени са 188 досиета на новозаявени сортове и хибриди коприна пеперуда и са проверени 256 предложения за сортови наименования в базата данни за ЕОСР. В системата на ИАСАС за РХС изпитване – „iasasus“ са въведени 151 заявления.

През годината са издадени 47 разрешения, съгласно чл. 39а от ЗППМ и в съответствие с Решение на Комисията 2004/842/ЕО, с което се подпомага бизнесът по отношение производство и търговия със семена в сектор земеделие.

В системата „iasasus“ са обновени и въведени методиките за РХС на лупина, секирче, грах и салата.

Утвърдени са проекти за обновяване и актуализиране на методики за БСК на пшеница, слънчоглед, рапица и соя.

Поддържане на публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, по чл. 28, ал. 4 от ЗППМ

За регламентиране търговията със семена и посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните лица по групи култури.

През 2020 г. са издадени общо 245 удостоверения за търговия (с 14 повече спрямо 2019 г.), от които 105 са за първоначална регистрация, а 140 са преиздадени.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал се извършва съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През 2020 г. са получени заявления за сертификация за 34 436 ха семепроизводствени посеви от различни групи култури (при 29 840 ха за 2019 г.).

Общата площ на инспектираните посеви полски и зеленчукови култури от инспектори на ИАСАС възлиза на 34 131 ха (с 4 291 ха повече спрямо 2019 г.). От инспектираните видове земеделски растения най-голям дял заема групата на зърнените видове - 31 672 ха (92,9%), следвани от маслодайни и влакнодайни - 1 144 ха (3,4%), фуражни - 924 ха (2,7%), картофи - 337 ха (1,0%), зеленчукови видове - 48 ха (0,1%), тютюн - 4 ха и цвекло - 2 ха.

След извършване на полските инспекции са декласирани 82 ха (0,2%) в по-ниска категория от заявената за сертификация, като са бракувани 0,9 ха, поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл. 29, ал. 6 от ЗППМ.

Във връзка с легализацията на опаковките семена са отпечатани общо 269 734 етикета, от които 50 464 в сектор „Северен регион по сертификация и семеконтрол“, а останалите в отдел „Централна лаборатория“.

За целите на сертификацията са взети 4 376 проби от хомогенно заготвени партиди семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2016 г., са взети 408 проби.

През 2020 г. са инспектирани 48 ха лозови маточници, 32 ха маточни лозя и 18 ха лозови вкоренилища. Издадени са 592 акта за полска инспекция

Окачествени са общо 2 151 970 броя лозов посадъчен материал, от които 460 870 броя облагородени лози, 1 336 900 броя резници за подложки и 354 200 броя резници за калеми. Окачествени са и 43 223 броя овощен посадъчен материал

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от и за трети страни

През 2020 г. са извършени над 430 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не е открито наличие на ГМО в конвенционалните партиди семена.

Осъществен е ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите са взети 187 проби за контролен анализ. Резултатите от анализите показват, че семената отговарят на минималните изисквания за къпняемост. За резултатите от проверките са издадени контролни листове и констативни протоколи с предписания, в случаи на установени несъответствия.

По заявления на производители са взети 110 проби от растения коноп за количествено определяне съдържанието на тетраhydroканобинол в сортове коноп по заявления на производителите и при провеждане на сортоизпитване.

Очаквани данни за 2021 г.

През първата половина на 2021 г. са обнародвани в Държавен вестник следните нормативни актове:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 77 от 2006 г. за признаване за вписване на нови сортове земеделски растителни видове, сортове за консервация, сортове за съхранение и сортове, развити с цел отглеждане при специфични условия, в Официалната сортова листа на Република България и Общия каталог на държавите - членки на ЕС (изм. и доп. ДВ. бр. 34 от 23 април 2021г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз (изм. ДВ. бр. 34 от 23 април 2021 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2007 г. за процедурите по сертификация и/или одобрение на произвеждания и търгуван посевен материал от групите земеделски растения – зърнени, маслодайни, фуражни, зеленчукови, картофи и цвекло (изм. ДВ. бр. 34 от 23 април 2021 г.).

През 2021 г. ИАСАС продължава да предоставя услуги, свързани с прилагането на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал. Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2021 г. е в размер на 1,2 млн. лева.

В срок се регистрират заявленията за сертификация на посевен и посадъчен материал от пролетни и многогодишни култури.

През 2021 г. за полска инспекция са заявени общо 30 343 ха.

От заявените семепроизводствени посеви, най-голям дял заема групата на зърнените видове - 28 463 ха (93,8%), следвана от фуражните - 830 ха (2,7%), маслодайните и влакнодайните - 745 ха (2,5%) и 232 ха картофи (0,8%). Заявени са и семепроизводствени посеви от зеленчукови култури - 69 ха, тютюн - 3 ха и цвекло - 1 ха.

За сертификация/одобрение са заявени 53 ха лозови маточни насаждения и 6 ха маточни насаждения от медицински и ароматни растения.

Агенцията продължава да осъществява контрол при заготовката и търговията с посевен и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия.

Сключените договори за сортоизпитване за стопанската 2021 година са 148 броя, с 1,3% по-малко спрямо 2020 г. Заявени са 10 сорта от ЕОСР за изпитване с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС и 3 сорта от National Food Chain Safety Office (NEBİH) - Унгария.

През 2021 г. броят на заявените за изпитване за РХС сортове се увеличава с 19,2% на годишна база - от 286 на 341.

Сортоизпитването за БСК с цел вписване в списък „А” на Официалната сортова листа на страната се увеличава с около 1%. Броят на заявените и включени в опити за БСК сортове е 203, при 201 за 2020 г.

Сортовете в предварително изпитване също нарастват в сравнение с 2020 г. - от 924 на 1 007 броя.

От заявените за изпитване сортове за БСК и предварително изпитване през 2021 г., 1 155 са чужда селекция (с 8,2% повече спрямо 2021 г.), а 55 - българска селекция (с 2 броя по-малко спрямо 2020 г.).

6. Безопасност по хранителната верига

Политиката по безопасност на храните в ЕС има за цел да осигури висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително и традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието, храните и горите ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика и политиката на ЕС в областта на безопасността на храните и здравеопазването на животните и чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига” подпомага министъра на земеделието храните и горите при разработването, координирането и прилагането на държавната политика в областта на качеството и безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал.

През 2020 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията, растителния репродуктивен материал и продуктите за растителна защита.

Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) осъществява официалния контрол на храните на принципа „от фермата до масата”, следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарномедицинската дейност, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, контрол на фуражите, граничния контрол и др.

6.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните.

Здравеопазване на животните

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни инфекции, свързани с големи икономически загуби;
- осигуряване на добив на отговарящо на изискванията сурово краве мляко, съгласно европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях между държавите членки и износ за трети страни;
- предпазването на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети през 2020 г. продължава да се прилага схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Р България за периода 2019 – 2021 г.

През 2020 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложили по изпълнение на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Р България за периода 2019 – 2021 г.

Дейността на БАБХ е насочена към намаляване на риска от появата и разпространението на остри и екзотични заразни болести по животните, имайки предвид географското разположение на страната ни. За тази цел се изпълняват национални програми за надзор на болестите, а именно:

- Програма за надзор на инфлуенца при домашните и дивите птици;
- Програма за контрол и ерадикация на болестта бяс;
- Програма за надзор на болестта син език при преживните животни;
- Програма за надзор и ерадикация на класическа чума по свинете;
- Програма за контрол на салмонелоза при кокошките-носачки, бройлери, развъдни стада и пуйки;
- Програма за надзор на Трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ);
- Програма за предпазни мерки срещу някои транс-гранични заболявания по животните, в която влизат заразен нодуларен дерматит по едрите преживни животни, шап по чифтокопитните животни, чума по дребните преживни животни и шарка по овцете и козите.

Всички посочени по-горе програми се кофинансират от Европейската комисия.

През 2020 г. са разработени, одобрени и издадени със заповеди на изпълнителния директор на БАБХ следните стандартни оперативни процедури (СОП):

- СОП (31) "Процедура за реда и минималните срокове за населване на животновъдни обекти за отглеждане на свине, включително и в обекти, в които животните са умъртвени поради възникване на огнище на африканска чума по свинете;
- СОП (32) "Процедура за реда и начина на извършване на официален контрол и верифициране на дейностите, извършвани от регистрираните ветеринарни лекари или собствениците/ползвателите на обекти, във връзка с контрола надзора и профилактиката на Африканската чума по свинете (АЧС) в животновъдни обекти за отглеждане на свине (фамилни и индустриални ферми)";
- СОП (33) за разходване на средства за изплащане на обезщетения на собственици на животни при прилагане на мерки за ограничаване и ликвидиране на огнища на заразни болести по чл. 47, ал. 1 от ЗВД;

- СОП (34) "Мерки за профилактика на заболяването Ку-треска, както и мерки при съмнение и потвърждаване на заболяването" (версия 01).

През годината от официалните ветеринарни лекари са извършени 15 959 броя проверки по отношение на Програмата за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите, (за сравнение - 16 325 проверки за 2019 г., 17 000 броя - за 2018 г. и 14 193 за 2017 г.). Констатираните нарушения са 434 броя, като са връчени 611 броя предписания и са съставени 96 акта за установени административни нарушения (АУАН).

През 2020 г. на територията на страната са констатирани следните по-важни заболявания, включени в листа с приоритетни заболявания от Закона за здравеопазване на животните, издаден от Европейската комисия: високопатогенна инфлуенца (9 огнища, в т. ч. 8 в област Пловдив и 1 в област Кърджали) и Нюкасълска болест по птиците (област Видин), Африканска чума по свинете при домашни прасета (19 огнища, като са засегнати 65 560 броя животни), Африканска чума по свинете при диви прасета (533 броя огнища със засегнати 1 653 животни), два пъти е установен вирусът на западнонилска треска, ку-треска по дребни преживни животни.

Предвид констатираните огнища от син език през 2014 г. и заразен нодуларен дерматит през 2016 г., с цел предпазване на животните, възприемчиви към тези болести и опазване на животновъдството в страната, през 2020 г. е извършена ваксинация срещу син език, серотип 4 и срещу заразен нодуларен дерматит.

Съгласно изискването на Директива 2005/94/ЕС и Плана за спешни мерки при борба с инфлуенца по птиците, БАБХ е предприела незабавно мерки за унищожаването на всички заразени и контактни патици в огнищата.

През 2020 г. в с. Дебръщица, област Пазарджик са регистрирани едно ново огнище на туберкулоза по говедата и едно старо от предходните години.

Във връзка с усложнената епизоотична обстановка по отношение на заболяването Африканска чума по свинете в Европа и констатираните огнища през 2020 г. в България, са предприети следните мерки, съобразно Директива на Съвета 2002/60/ЕС, Решение за изпълнение на Комисията (ЕС) 2014/709, Стратегия на ЕС за контрол на АЧС - SANTE/7113/2015 – Rev 10:

- Програма за надзор;
- Контрол на движението на хора, животни, продукти, включително и личен багаж от страни, в които има АЧС;
- Конфискуване на месни продукти, тестване и унищожаване;
- Дезинфекция на транспортни средства, идващи от страни, в които има АЧС;
- Унищожаване на отпадъци от транспортни средства от страни, в които има АЧС;
- Проверки за биосигурност в свиневъдни обекти;
- Разработване на индивидуални контингенс планове за свиневъдни стопанства;
- Регулярни срещи със сектора, ИАГ, ловни организации;
- Обучения по биосигурност за сектора и за ловци;
- Намаляване на стопанства тип „задан двор“ около индустриални ферми;
- Забрана за изхранване с прясна трева и специални мерки по отношение на фуражите;
- Разработване на мобилно приложение за проби за трихинела и АЧС;
- Забрана за движение на диви свине от други държави-членки на ЕС и за внос от трети страни;
- Обучения на ловци за АЧС, вземане на проби, биосигурност, включително и разработване на материали;

- Конструирани на специални ями за трупове и странични животински продукти за всяко ловно стопанство;
- Ограда по границата с Румъния;
- Задължение да се докладва всяко открито мъртво или показващо нетипично поведение диво прасе до ОДБХ;
- Специален режим, ограничения на лова в рестриктираните територии;
- Информационни кампании;
- Координация между институциите с цел намаляване рисковете за разпространение при транспорт и туризъм;
- Допълнителни национални изисквания.

Хуманно отношение към животните

Българската агенция по безопасност на храните осъществява контрол по спазване изискванията за здравеопазването и хуманното отношение към животните и за прилагане на законодателството в тези области.

Контролът по хуманното отношение към животните се извършва с официални проверки от областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на всички етапи на отглеждане на животните, включително и по време на транспорта. Проверките са периодични, планови, разследващи, последващи и по сигнал.

Планирането на проверките за официалния контрол за хуманно отношение и защита на животните се извършва на основание анализ на риска, който се базира на откритите несъответствия при отглеждането на различните видове животни, както и по време на транспортирането на животните.

На база процента на констатирани несъответствия за неспазване изискванията за хуманно отношение към животните, отглеждани в производствените обекти за 2020 г., се установява, че процентът на съответствие в секторите кокошки носачки, прасета, телета и патици се е увеличил значително спрямо 2019 г. Причината за това е засиленият контрол от страна на ОДБХ и увеличение на броя на регистрираните животновъдни обекти в някои сектори. В секторите едри преживни и дребни преживни животни се наблюдава лек спад в процента на съответствието.

Въз основа на получените доклади от ОДБХ за извършените проверки в производствени обекти, за спазване на изискванията за хуманно отношение към животните и констатираните несъответствия, от страна на ОДБХ се предприемат различни по брой и тежест корективни мерки за отстраняване на несъответствията и за подобряване на ситуацията.

Констатираните несъответствия касаят най-вече животновъдните обекти за отглеждане на едър рогат добитък (ЕРД) и овце и са свързани предимно с необучен персонал, липса на записи, липса на изследвания за хемоглобин при телета, сграден фонд и настаняване, храна, вода и други вещества.

През 2020 г. се отчита осезаемо подобрене в животновъдните обекти за отглеждане на телета и прасета в сравнение с 2019 г. (значителен спад в броя на констатираните нарушения) и повишение на броя несъответствията в някои сектори - ЕРД (без телета) и овце.

Наблюдава се подобряване на условията на отглеждане на животните по отношение на осигуряване на храна и вода, подходящи за вида животни, свобода на движение, инспекции, наранявания, автоматично и механично оборудване и компетентността на персонала.

Данните сочат, че квалификацията на персонала, полагащ грижи за животните, не е на оптимално ниво (няма подробно разработено и унифицирано законодателство във връзка с обучението и квалификацията на собствениците и персонал/гледачи на животни на ниво ЕС). В тази връзка, БАБХ е предприела мерки за допълнително обучение.

Продължава издаването на разрешителни за превоз (лицензи) на водачите на превозни средства, транспортиращи живи животни, с което се гарантира спазване на правилата за хуманно отношение и защита на животните по време на транспорт. За 2020 г. са издадени 108 лицензи за кратки пътувания и 44 за продължителни пътувания.

През годината продължава взаимодействието с подаване на сигнали от БАБХ и до други контактни точки по отношение на констатираните нарушения на изискванията за хуманното отношение към животните по време на транспорт.

През 2020 г. са изпратени 8 нотификации за нарушение на изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005/ЕО към контактните точки на други държави членки, като по-голямата част от тях са констатирани от официалните ветеринарни лекари на Граничен контролен пункт (ГКП) Капитан Андреево.

Основният тип на констатираните нарушения са: превишено време на пътуване, липса на гаранциите по чл. 21, 1 д) на Регламент (ЕО) № 1/2005/ЕО; оскъдна и/или недостатъчна постеля; неодобрен обект на крайна дестинация.

През 2020 г. се наблюдава намаление на констатираните несъответствия при изпълнение изискванията на регламента. Въз основа на получените данни от извършените проверки на ГКП Капитан Андреево се наблюдава повишение на процента на съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005 при транспорт на живи животни за страни от Близкия изток.

През последните години се постигна тясно сътрудничество между отделните държави членки, изразяващо се в добра комуникация, обмяна на информация и опит и своевременно уведомяване за всяко несъответствие.

В резултат на извършени общо 21 248 проверки, през 2020 г. са установени 75 случая на неспазване на изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт. Наложените в тази връзка санкции са 72.

Броят на проверените транспортни средства през 2020 г. е 18 701 - с 1 101 броя по-малко в сравнение с 2019 г., което се обяснява с намаления транспорт като цяло. Процентът на откритите несъответствия спада до 0,40%, при 0,50% през 2019 г.

Официалният контрол, извършван във фермите и по време на транспорт на живи животни се подобрява въз основа на периодичното обучение на официалните ветеринарни лекари, както и в резултат от провеждането на съвместни срещи с всички заинтересовани страни за хуманно отношение към животните.

ЕК предприе различни инициативи за подпомагане на държавите-членки при правилното прилагане на законодателството за хуманно отношение към животните чрез различни инструменти: обучения, конференции, насоки и т. н. Платформата по хуманно отношение и подгрупата за хуманно отношение по време на транспорт дават възможност за обсъждане и намиране на решения на редица проблеми, срещани от държавите членки.

С цел гарантиране благосъстоянието на животните, транспортирани от България за Турция, БАБХ изисква всички транспортни средства, които се използват, да бъдат одобрени и да отговарят на изискванията за превоз на животни с продължителност над 8 часа, независимо че необходимото време за транспорт е под 8 часа.

Във връзка с констатираните нарушения, се извършват периодични проверки с цел гарантиране спазване на изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005, както и ретроспективни оценки на пратки с живи животни, предназначени за Турция. Наблюдава се тенденция към подобряване ефективността на осъществявания контрол.

През 2020 г. продължава извършването на проверки на пътя по време на транспорт, съвместно с органите на Министерство на вътрешните работи, с цел цялостно засилване на контрола и

прекратяване на практиката за транспортиране на живи животни в нелицензирани транспортни средства.

На основание чл. 155, ал. 7 от ЗВД, през 2020 г. са издадени общо 30 разрешителни за използване на животни в опити, при 43 броя през 2019 г. В съответствие с европейското законодателство, на интернет сайта на БАБХ е публикуван регистър на издадените разрешителни за използване на животни в опити.

Българската агенция по безопасност на храните е изготвила годишен доклад за 2020 г. за изпълнение на общинските програми за овладяване популацията на безстопанствените кучета. В БАБХ се поддържат актуални регистри на приютите и на развъдниците в България, достъпни на уеб сайта на Агенцията.

6.2. Контрол на идентификация на животните и ветеринарномедицинската дейност

Интегрирана информационна система на БАБХ за идентификация и регистрация на животните и проследимост на движението им

Дейностите, изпълнявани от БАБХ в тази сфера, са следните:

- Идентификация и регистрация на селскостопанските животни (едри, дребни преживни, свине, еднокопитни животни), пчелни семейства, домашни любимци;
- Регистрация на животновъдните обекти, съгласно националното законодателство;
- Осигуряване на своевременно въвеждане на коректни данни в регистрите на ИИС във връзка с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидирание на болестите по животните и зоонозите в България;
- Провеждане на обучения с насоченост свързана с идентификация на животните, регистрация на животновъдните обекти и ветеринарномедицинската дейност;
- Предоставяне на актуална и коректна информация, поддържана в регистрите на ИИС и въвеждане на информацията в допълнително разработения модул към Интегрираната система за администрация и контрол (ИСАК), поддържана от ДФ „Земеделие“;

От 17.01.2020 г. е в сила изменената и допълнена Наредба № 44 от 20.04.2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти.

От 11.08.2020 г. са в сила промени в Закона за ветеринарномедицинската дейност, в т.ч. и по отношение облекчаване на изискванията за регистрацията на животновъдните обекти по реда чл. 137 от закона.

Продължава активната работа по осигуряване на идентификацията на селскостопанските животни, както и на пчелните семейства.

В рамките на 2020 г. служителите от ОДБХ са извършили общо 39 592 броя проверки в областта на идентификация на животните, регистрация на животновъдните обекти и други ветеринарномедицински дейности. В резултат са издадени общо 5 319 броя предписания и са връчени 1 784 броя АУАН. Издадени са и общо 1 652 броя наказателни постановления.

В сравнение с предходната 2019 г. се наблюдава нарастване на проверките в сферата на регистрация на животновъдните обекти, което се обяснява със законовата промяна, свързана с регистрацията на животновъдни обекти от типа „лично стопанство“ и облекчаване на режима при регистрирането на по-големите обекти. Налице е нарастване на издадените предписания, докато актовете за установяване на административни нарушения са по-малко.

Увеличава се и броят на проверките за идентификацията на животните, контрол на дейността на регистрираните ветеринарни лекари и на ветеринарни лечебни заведения.

Таблица V.5. Брой извършени проверки и издадени предписания и актове за установени административни нарушения през периода 2019 – 2020 г.

Предмет на проверките	2019 г.			2020 г.		
	Проверки	Предписания	АУАН	Проверки	Предписания	АУАН
Регистрация на животновъдни обекти	4 718	762	199	23 828	3 043	180
Идентификация на животни	10 420	1 105	1 040	11 905	1 875	1 439
Контрол на дейността на регистрираните ветеринарни лекари	2 247	121	65	2 709	328	146
Проверки на ветеринарни лечебни заведения	1 257	120	13	1 150	73	19

Източник: БАБХ

През 2021 г. контролът, свързан с идентификацията и регистрацията на животните и на ветеринарномедицинската дейност, продължава да следва основните заложиени оперативни цели:

- Осигуряване на навременната идентификация и регистрация на животните, тяхната проследимост, както и регистрацията на животновъдните обекти съобразно ЗВД, които допринасят в голяма степен за осигуряване на защита на здравето на хората и животните, както и за защита от измами;
- Осигуряване на навременно въвеждане на коректни данни в регистрите на ИИС на БАБХ – ВетИС относно идентификацията и регистрацията на животните, както и на данните свързани с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в България;
- Отчитане на извършените дейности от РВЛ по НПНКЛБЖЗ;
- Дейности по обслужване на животновъди;
- Развитие на Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС.
- Изпълнението на тези цели ще се постигне чрез:
- Извършване на проверки за съответствие с изискванията на законодателството, свързано с идентификацията и регистрацията на животните, тяхната проследимост, дейността на ветеринарномедицинските специалисти, включително във ветеринарномедицинските заведения, на база риск критерии и изготвена извадка, като периодично на ОДБХ ще се предоставят равномерно стопанствата попаднали в извадката;
- Работа и обработка по документация свързана с програмите за подпомагане на земеделските производители;
- Проверки във връзка с изготвяне на справки на земеделски производители (заверки на анкетни карти и др.)
- Обучения на служители на Областни дирекции по безопасност на храните;
- Изготвяне на проекти за изменение на нормативни актове;
- Подобряване на отделни контроли в ИИС на БАБХ – ВетИС.

6.3. Контролни дейности

6.3.1. Безопасност на храните

БАБХ методически ръководи и координира дейността на ОДБХ по осъществяване контрола на безопасността и качеството на суровините, храните, включително тези със защитени географски

наименования, биопродукти, както и материалите и предметите предназначени за контакт с храни, добавки в храните, ензими и ароматизанти; междинните предприятия за съхранение и предприятията за преработка на странични животински продукти; хуманното отношение към животните по време на клане.

Чрез поддържането на уеб базирана система за национални регистри и списъци на обектите под контрол на БАБХ се улеснява достъпът на потребителите, бизнес операторите и институциите до актуална информация за регистрираните обекти на територията на страната. Общият брой на регистрираните обекти и транспортни средства в обхвата на контрол от ОДБХ за 2020 г. е 243 103.

Влезният в сила през 2020 г. Закон за храните (Обн., ДВ, бр. 52 от 09.06.2020 г.) въвежда изисквания към БАБХ за създаване и поддържане на регистри, съдържащи информация за регистрираните и одобрени обекти за храни на територията на България. Задължение на БАБХ е да поддържа на интернет сайта си публичен национален регистър на бизнес операторите, обектите за производство, преработка и/или дистрибуция на храни и на хранителните добавки и храните, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване. Внедряването на тези Национални електронни регистри ще осигури прозрачност в дейността, свързана с регистрацията и одобрението на обектите в БАБХ.

През 2021 г. се подготвя електронен регистър, свързан с изискванията на Закона за храните, като се очаква да бъде въведена в експлоатация информационна система на бизнес операторите с храни.

Официалният контрол на храните в България се извършва адекватно, в пълно съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство. Въз основа на анализ на риска се извършва ефективен официален контрол върху безопасността на храните в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене. Извършват се допълнителни тематични проверки (зимен и летен туристически сезон, официални и религиозни празници и др.) и проверки по сигнали.

Таблица V.6. Осъществен официален контрол през 2020 г.

Проверки	2020 г.
1. Обекти за производство и търговия на едро с храни	33 753
1.1 Одити	1 649
1.2 Проверки	32 104
1.2.1 Инспекции проследимост (Регламент 178/2002)	12 290
1.2.2 Инспекции общи хигиенни изисквания (Регламент 852/2004)	19 471
1.2.3 Инспекции специфични хигиенни изисквания към храни от животински произход (Регламент 853/2004)	7 555
1.2.4 Инспекции СЖП (Регламент 1069/2009)	5 283
2. Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	117 272
Общ брой извършени проверки (планирани, тематични, по сигнал)	185 918
3. Предприети мерки от официалния контрол	
3.1 Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение (брой)	1 103
3.2 Предписания (брой)	9 634
3.3 Възбранени и бракувани храни (кг)	592 307
3.4 Затворени обекти (брой)	60

Източник: БАБХ

През 2020 г. са извършени общо 185 918 проверки официален контрол в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене, тематични проверки, извънпланови проверки и проверки по сигнали и жалби.

Констатираните несъответствия касаят:

- Структурни несъответствия, касаещи сграден фонд и оборудване в обектите;
- Оперативни несъответствия по отношение осъществяване на дейностите, свързани с обезпечаване безопасността на продукта;
- Несъответствия, свързани със системите за самоконтрол на бизнес - операторите;
- Етикетиране;
- Проследимост;
- Храни, които не отговарят на законови изисквания за безопасност;
- Неспазване на протиепидемичните мерки въведени с цел ограничаване разпространението на COVID - 19.

Анализът за средните стойности на ефективността на извършения официален контрол през 2020 г. сочи, че: средно всяка 19-та проверка приключва с издаване на Предписание (при 17-та през 2019 г.); средно всяка 168-а проверка приключва със съставяне на акт за установяване на административно нарушение (при всяка 85-та за 2019 г.).

Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска за планирането и изпълнението на официалните проверки, е подходящ и ефективен по отношение откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните.

През 2020 г. в ЦУ на БАБХ са постъпили 4 уведомления за съмнение за хранителен взрив от ОДБХ на територията на цялата страна. След епидемиологично проучване и вземане на проби в нито един от случаите не е установено, че източникът на заболяванията е от хранителен произход. Като причина е установено носителство на патогенна микрофлора от персонала.

Агенцията ръководи и координира изпълнението на национални и мониторингови програми за лабораторен контрол, както следва:

- Национална програма за контрол на качествените характеристики на храни (НПККХХ);
- Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в или върху храни от растителен и животински произход (НПККОП);
- Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ);
- Национална програма за контрол на храни и материали и предмети за контакт с храни за добавки, химични и микробиологични замърсители и контрол на храни, обработени с йонизиращи лъчения;
- Програма за мониторинг и докладване на антимикубиалната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Р България;
- Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО).

Изпълнение на програмите за официален лабораторен контрол.

- **Национална програма за контрол на качествените характеристики на храни (НПККХХ) 2020 г.**

Контролът на храни, произведени по стандарти (национални, утвърдени или браншови) се извършва чрез проверки на производствените обекти и чрез вземане на проби храни от търговската мрежа.

През 2020 г. броят на предприятията, произвеждащи храни по стандарти, е както следва:

- Утвърден стандарт „Стара планина“ (за месни заготовки и месни продукти) - 80 броя;
- Утвърден стандарт „България“ (за брашно бяло, добруджа и типове и хляб бял, добруджа и типов) – 96 броя;
- Браншови стандарт „Лютеница“ - 12 броя;
- Браншови стандарт за „Рафинирано слънчогледово масло“ - 6 броя;
- Български държавен стандарт за млечни продукти - 61 броя.

През 2020 г. са планирани и изследвани 304 броя проби на храни, произведени по национални, утвърдени и браншови стандарти, в т. ч.: Утвърден стандарт „Стара планина“ - 80 проби; Утвърден стандарт „България“ - 90 проби; Браншови стандарт „Лютеница“ - 13 проби; Браншови стандарт „Рафинирано слънчогледово масло“ - 7 проби; БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ - 46 проби; БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“ - 34 проби и БДС 14:2010 „Български кашкавал“ - 34 проби. От тях, несъответстващи са 50 броя, като във връзка с установените нарушения са предприети административни мерки - издаване на преписания и съставяне на актове с определени срокове на изпълнение.

В рамките на 2020 г. са взети за изпитване и 558 броя проби (при планирани 791 броя) от готварска сол, пчелен мед, маслинови масла, храни с хранителни претенции, проби за изпитване на енергийна стойност на храни, за наличие на немлечни мазнини, вложени в млечни продукти, за абсорбирана вода в цели птичи трупове и разфасовки. При направения анализ на резултатите от лабораторните изпитвания са установени несъответствия по отношение на нормативните изисквания при общо 107 броя проби.

Във връзка с установените нарушения са предприети административни мерки, в съответствие със законодателството. Като цяло, констатираните несъответствия при определени стандарти, като Утвърден стандарт „Стара планина“ и Утвърден стандарт „България“ намаляват. При млечните продукти, произведени по БДС 15:2010 се наблюдава значително увеличение на несъответстващите проби, като по-голяма част от тях са по показател „степен на зрялост“.

Контролът и пробовземането продължава и през 2021 г.

- **Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни (НПКОП) 2020**

През 2020 г. по НПКОП са взети общо 354 проби от храни, от които 154 броя (в т. ч. 10 от биопроизводство) по Регламент (ЕО) 2018/555, като 320 броя са храни от неживотински произход, 24 броя от животински произход, 10 храни за кърмачета. От задължителните матрици по Регламент 2018/555 са взети по една проба от био храни – 12 проби общо, като от тях са изпълнени само 6 проби, а останалите 6 броя не са взети поради липса на пазара на такива продукти. Същите са взети като конвенционални.

Установени са несъответстващи резултати при 7 проби. За всяко несъответствие е извършено разследващо проучване за произхода на храната и причината за несъответствието и са предприети необходимите корективни действия.

- **Национална програма за контрол на храни и материали и предмети за контакт с храни за добавки, химични и микробиологични замърсители и контрол на храни, обработени с йонизиращи лъчения 2020 г.**

Програмата обхваща плановото вземане на проби от храни от растителен и животински произход. През 2020 г. по нея са взети общо 511 броя проби, при които е установено 1 несъответствие.

Изпълнението на планираните проби е:

- Съдържание на химични замърсители - 372 проби;
- Съдържание на добавки в храни - 261 проби;

- Материали и предмети предназначени за контакт с храни - 27 проби;
- Храни обработени с йонизиращи лъчения - 3 проби.

За целите на официалния контрол за анализ по микробиологични показатели и трихинела през 2020 г. са взети общо 1 025 106 проби, които са анализирани за 967 644 показатели. Пробите са разпределени както следва: 978 611 броя - изследвани за Трихинела спиралис (за официален контрол) и 46 495 броя - изследвани по критерии за безопасност на храните и хигиена на производствената среда. По 333 показатели от всички взети проби са констатирани несъответстващи резултати.

През годината продължава да е висок броят на несъответстващи резултати при проби сурово мляко и млечни продукти. Установени са 158 несъответстващи проби сурово мляко, от които 120 по показател ОБМ и 5 с наличие на инхибитори. В млечни продукти са установени 16 проби положителни за Ешерихия коли, 14 проби за ентеробактериацие и 3 проби позитивни за коагулаза стафилококи.

За установените несъответстващи резултати са предприети съответните корективни действия.

- **Програма за мониторинг и докладване на антимикробната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Република България (AMP) 2020 г.**

Контролът на антимикробната резистентност е един от дефинираните приоритети на Европейската комисия в областта на безопасността на храните, здравеопазването на животните и употребата на ветеринарномедицински продукти. Оценявайки значимостта на проблема, ЕК прие специално Решение № 2013/652/ЕС от 12 ноември 2013 г. за изпълнение на мониторинга и докладване на антимикробната резистентност на зоонозните и коменсалните бактерии за периода 2014-2020 г. и с решение се определят вида и броя на пробите, които България има за изпълнение.

За целите на мониторинга по AMP през 2020 г. са взети 408 проби от цекумно съдържание от птици и 150 проби от търговската мрежа от предварително опаковано, охладено птиче месо.

- **Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ) 2020 г.**

През 2020 г. са планирани 78 броя проби от различни храни за наличие на ГМО, за лабораторно изпитване. В изпълнение на програмата са взети 77 проби, които са изпитвани в акредитирана лаборатория. Не е взета една проба от адаптирано мляко на соева основа за кърмачета, поради усложнената епизоотична обстановка и невъзможност да бъде намерена в търговска мрежа.

При лабораторно изследване няма установени несъответстващи проби храни.

В рамките на програмата са взети 8 броя проби от храни от биологично производство. Съгласно Решение 2013/287/ЕС за изпълнение на Комисията от 13 юни 2013 г. за изменение на Решение за изпълнение 2011/884/ЕС относно спешни мерки във връзка с неразрешен генетично модифициран ориз в оризови продукти с произход от Китай, от всяка пратка се взема проба при вноса. През 2020 г. са анализирани 26 броя проби олющен кафяв ориз с произход Китай.

Така, общият брой взети и анализирани проби по програмата за 2020 г. възлиза на 111. Няма установени несъответстващи проби храни.

- **Национална мониторингова програма за контрол на остатъци (НМПКО) 2020 г.**

Официалният контрол по отношение на остатъци от ВМП и замърсители в живи животни и храни от животински произход се осъществява чрез изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци (НМПКО) за 2020 г., одобрена от Европейската Комисия (ЕК) и се изпълнява в периода от април 2020 г. до март 2021 г. По програмата са изследвани 4 072 броя проби, при което са установени три несъответствия. Във връзка с констатираните несъответствия са предприети мерки съгласно законодателството.

Одит на официалния контрол през 2020 г.

През 2020 г. са проведени следните дистанционни одити от DG SANTE на Европейската

КОМИСИЯ:

- Одит от DG(SANTE)/2020-6986 за оценка на официалния контрол на остатъчните вещества и замърсителите при живи животни и животински продукти включително контрол върху употребата на ветеринарно-медицински продукти, което включва основно работата по НМПКО. На закриващата среща на одита е изказана положителна оценка за постигнатата увереност на официалния контрол в спазване на нормативните изисквания при извършването на анализи, както и положителна информация за наличието на съответни планове за контрол на други остатъци;
- Одит от DG(SANTE)/ 2020-7118 с цел оценка на прилагането на ветеринарно-санитарния контрол във връзка с африканската чума по свинете.

6.3.2. Мрежа за предупреждение и сътрудничество (ACN (RASFF + AAC))

RASFF е информационна система за бързо уведомяване при пряк или косвен риск за здравето на потребителите, произтичащ от храни, материали, които влизат в контакт с храни, или фуражи. Уведомленията в нея се изготвят без забавяне от страна на официалния контрол. Функционирането на системата се осъществява в съответствие с Регламент (ЕС) № 2019/1715 за определяне на правила за функционирането на системата за управление на информацията относно официалния контрол и нейните компоненти („Регламент за IMSOC“), който подпомага държавите членки в действията им, позволявайки бърз обмен на информация за рисковете, произтичащи от храни или фуражи и за мерките, които са взети или предстои да бъдат взети, за овладяване на тези рискове. С цел информиране на широката общественост относно предупреждения, свързани с общественото здраве в държавите членки, Европейската комисия поддържа допълнителен панел към системата RASFF - RASFF-Consumers' Portal (от 2021 г. същият е част от RASFF NT (RASFF Window)).

За ефективна работа на системата RASFF в България са създадени звена за контакт, както следва:

- Национално звено за контакт на Република България, ситуирано в специализираната администрация на Министерство на земеделието, храните и горите;
- Звено за контакт в Министерството на здравеопазването;
- Звено за контакт в Българската агенция по безопасност на храните.

Във връзка с функционирането на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, за периода от 01.01.2020г. до 31.12.2020 г. общият брой уведомления, разпространени от звеното за контакт на Европейската комисия към звената за контакт на държавите членки е 3 794, по които са предприети необходимите действия.

Разпределението на уведомленията общо за Европейския съюз (ЕС) е както следва: за сектор „Храни“ са получени общо 3 439 уведомления, за сектор „Фуражи“ – 233 уведомления и за сектор „Материали в контакт с храни“ - 122 уведомления.

По видове, разпространените чрез системата RASFF уведомления за ЕС за 2020 г. са както следва:

- Уведомления за предупреждение – 1 402 броя;
- Уведомления за пратки, отхвърлени на границата - 1 046 броя;
- Уведомления за насочване на вниманието – 778 броя;
- Уведомления за проследяване – 555 броя;
- Уведомления за информация – няма;
- Уведомления „Новини“ - 13 броя.

През 2020 г. най-докладваният пестицид за ЕС в RASFF е етиленовият оксид в сусамови

семена, следван от остатъци от други пестициди в плодове и зеленчуци с произход Турция. Броят на генерираните за ЕС първоначални уведомления за етиленов оксид през 2020 г. е 425, а уведомленията за проследяване са 1 907. За сравнение, инцидентът с фипронил е генерирал общо 113 първоначални уведомления и 854 уведомления за проследяване.

Докладването на замърсяване на сусамови семена с етиленов оксид продължава и през 2021 г.

Салмонелата в пилешко месо е най-докладваният патоген за ЕС през 2020 г в RASFF.

През 2020 г. активността на държавите членки в мрежата RASFF е небалансирана поради пандемията от Covid-19 и предприетите мерки.

Общият брой уведомления в системата RASFF, по които Република България е предприела действия като нотифицирана и нотифицираща държава за периода от 01.01.2020 г. до 31.12.2020 г. е 395. Разпределението на уведомленията е както следва:

- Входящи:
 - сектор „Храни“ - 96 уведомления (29 за несъответствие; 3 за информация за насочване на вниманието; 9 за информация, по отношение на която е необходимо проследяване; 55 за предупреждение; 1 за отхвърляне на границата);
 - сектор „Фуражи“ - 6 уведомления;
- Изходящи:
 - сектор „Храни“ - 40 уведомления;
 - сектор „Фуражи“ - 5 уведомления;
 - сектор „Граничен контрол“ - 248 уведомления.

България е първа в ЕС по брой създадени уведомления за отхвърляне на границата в RASFF през 2020 г., поради остатъци от пестициди над максимално допустимите граници на остатъчни вещества, в плодове и зеленчуци от Турция.

Системата за административна помощ и сътрудничество (AAC) служи за обмен на информация между компетентните органи на държавите членки и между Комисията при извършване на официален контрол и/или за предприемане на ефективни последващи действия, в съответствие с дял IV на Регламент (ЕС) № 2017/625 относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита. Административната помощ може да включва предоставяне на информация и документи, извършване на разследвания и съвместни проверки на място и е важен инструмент за максимална ефективност на наличните ресурси в държавите членки.

През 2020 г., за първа година, уведомленията за несъответствие са изцяло интегрирани в RASFF. През периода от 01.01.2020 г. до 31.12.2020 г. общият брой на уведомленията в система AAC за целия Европейски съюз е 2 188. Наблюдава се нарастване с 33% на броя на уведомленията за несъответствие спрямо предходната година.

В Годишния доклад за 2020 г. относно дейността в Мрежата за предупреждение и сътрудничество в ЕС, Европейската комисия отбелязва, че България е сред държавите, регистрирали значително увеличение на създадените уведомления за несъответствие. По отношение на уведомленията за проследяване, се посочва, че България има 100% изготвени отговори и „затворени“ случаи, което е изключително важно, особено когато се отнася до произхода на нотифицирания продукт. България няма регистрирани закъснения при предоставянето на отговори.

6.3.3. Система за административна помощ и сътрудничество – Мрежа за измами с храни (FFN)

Мрежата FFN предоставя на държавите членки възможност за обмен на информация и сътрудничество на доброволен принцип по въпроси, свързани с нарушения на европейското законодателство в областта на агрохранителната верига, в съответствие с правилата, установени в Регламент (ЕС) № 2017/625, с цел противодействие на измамите с храни. Нарастването на случаите на измами с храни на ниво „ЕС“ изисква адекватни и навременни мерки за оптимизиране на системата за контрол и своевременно укрепване на способността ѝ да оценява на ранен етап потенциалната уязвимост от измами в различни части от веригата на доставка на храни и способността на националните органи да откриват и предотвратяват потенциални измами.

През м. май 2020 г. бе публикувана Стратегията на Европейската комисия „От фермата до трапезата“. Сред основните цели, заложи в Стратегията, е активизиране на борбата с измамите с храни, за постигане на равноправни условия за операторите и за укрепване на правомощията на контролните и правоприлагащите органи. ЕК ще работи съвместно с държавите членки, Европол и други органи и ще използва данните на Европейския съюз относно сигналите, с цел по-добро координиране на борбата с измамите с храни. Тя също така ще предложи по-строги възпиращи мерки и по-стриктен контрол на вноса и ще се проучат възможността за укрепване на капацитета за разследване и координация на Европейската служба за борба с измамите (OLAF).

През 2020 г. общият брой случаи за целия Европейски съюз, генерирани по системата FFN, са 349. От тях, 67 случая са „затворени“, а 282 остават „отворени“. Към България са изпратени 56 случая, от които 26 са само за информация. България е изготвила отговори по 27 случая и е създала 2 нови случая.

България е страна, участваща в съвместната операция OPSON IX срещу трафика на фалшиви стоки – медицински продукти и нискокачествени храни и напитки. През 2020 г. операцията е довела до разбиването на 19 организирани престъпни групи, разпространяващи фалшиви стоки и участващи в измами с храни и са извършени над 26 000 проверки. В резултат на това са иззети около 12 000 тона нелегални и потенциално вредни продукти, включително 320 тона контрабандни или нискокачествени млечни продукти в България, Италия, Франция, Гърция, Португалия и Швейцария.

От създаването на системата се наблюдава увеличение на броя на създадените и разпространени случаи. Това се дължи на факта, че ЕК води широка кампания за намаляване на измамите с храни и осигуряване на прозрачност и качество при производството на храните, както и за защита доверието на потребителите към произведените храни в ЕС.

В средата на 2021 г. Мрежата за измами с храни е интегрирана в RASFF. Предстои изграждане на нова Food Fraud структура в Системата за администриране на достъпи до системите на Европейската комисия SAAS.

6.3.4. Система IMSOC

Системата IMSOC е инструмент за управление на информацията относно официалния контрол, за да се гарантира съответствие с правилата за агрохранителната верига. Работата на системата се извършва в съответствие с Регламент (ЕС) № 2019/1715 (т. нар. „Регламент за IMSOC“), обхващащ официалния контрол за проверка на съответствието със законодателството в областта на храните и фуражите, правилата за здравето на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и страничните животински продукти. Компоненти на IMSOC са действащите в Европейския съюз системи EUROPHYT, TRACES, ADIS и RASFF. Те функционират в IMSOC чрез мрежа, в която участват представители на компетентните органи на държавите членки и Комисията, и има определено поне едно звено за контакт.

През 2020 г. в МЗХГ са изготвени и утвърдени Правила за работа със системата за управление на информацията, относно официалния контрол и нейните компоненти, с цел повишаване на

ефективността при работа с интегрираните в IMSOC системи и подобряване на управлението, обработването и автоматичния обмен на данни и документи във връзка с официалния контрол.

В рамките на годината са проведени редица срещи със звеното за контакт на ЕК във връзка с предстоящите актуализации по системите, както и с представители на компетентните звена от ЦУ на БАБХ, относно актуални теми, свързани с новостите, ефективността на работа по получени и/или създадени уведомления, разпространяването на информация в звеното и подобряване на практиките за борба с измамите по агрохранителната верига.

На интернет сайта на МЗХГ се публикува ежемесечна информация от RASFF Portal относно уведомленията в RASFF, касаещи България.

6.3.5. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи, граничен контрол

6.3.5.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност

Проверките за ефективност (верификация) на официалния контрол, осъществени от ОДБХ, се извършват съгласно утвърдена „Програма на Главна дирекция „Верификация на официалния контрол“ при ЦУ на БАБХ за проверки за ефективността на официалния контрол, извършван от ОДБХ в съответствие с чл. 12, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета“. Плановите/Програмите за извършване верификация на официалния контрол на ОДБХ се изготвят основно на ротационен принцип, но и съобразно броя и естеството на констатираните несъответствия по време на предходните проверки на съответната ОДБХ. Всяка проверка за ефективност (верификация) на официалния контрол на ОДБХ включва 2 етапа - документална проверка и физическа проверка (проверка на терен, на място). За целите на одитния процес е изготвена „Тригодишна програма за одитите на официалния контрол в БАБХ за периода 2018 г. – 2020 г.“ За 2020 г. са проведени 6 броя проверки от планираните 10 одити на ефективността на официалния контрол на ОДБХ: Велико Търново, Враца, Добрич, Плевен, Бургас и Смолян. Останалите 4 проверки на ефективността на официалния контрол, осъществяван от ОДБХ, са включени в изготвената програма за 2021 г., като общият им брой за годината е 12.

В програмата за 2020 г. първоначално е предвидено провеждането на 15 одита на официалния контрол. Поради усложнената епидемичната обстановка в страната във връзка с разпространението на COVID – 19 и затрудненията при провеждането на планираните одити на официалния контрол, програмата е актуализирана. За 2020 г. са проведени 6 от планираните одити на официалния контрол в БАБХ. Останалите планирани одити са отложени за следващата календарна година, като са включени в следващия тригодишен програмен период.

Одитите на официалния контрол са планирани на база на оценката на риска, след извършен преглед на изпълнението за предходната година, преглед на законодателството и на наличния административния капацитет на одитното тяло. Процесът на одит на официалния контрол спазва правилата на одобрената процедура за одити на официалния контрол в БАБХ. При констатиране на несъответствия на системата на официалния контрол от страна на одитния екип се дават препоръки, а одитираната организация посочва корективните и превантивни мерки за изпълнение на препоръките.

При проведените през 2020 г. одити най-често са несъответствията, свързани с документирането на контрола и прилаганите от страна на официалния контрол мерки, несъответствията, свързани с последователността, качеството и ефективността на провеждания официален контрол.

Продължава да се отчита като положителна тенденция разработването и прилагането на документираните процедури, инструкции, указания на централно ниво, които разписват правила за извършване на официален контрол на инспекторите в областните структури, провеждане на специализирани обучения в рамките на одитираните организации, което води до подобряване на качеството на извършвания официален контрол.

През 2021 г. предстои изготвянето на нова три годишна програма за одитите на официалния контрол в БАБХ за периода 2021-2023 г. Програмата ще бъде изготвена след извършване на нова оценка на риска на дейностите в различните сектори съгласно одобрената процедура за извършване на одити на официалния контрол.

6.3.5.2. Контрол на ветеринарномедицински продукти и инвитро диагностични ветеринарномедицински средства

Контролът на ветеринарномедицинските продукти (ВМП) се осъществява съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност. Той е свързан с лицензиране за употреба на имунологични и лекарствени ВМП, подновяване на лицензи за употреба, издаване на допълнения, във връзка с промени в обстоятелства, при което продуктите са били лицензирани, работа по процедури по взаимно признаване на ВМП, децентрализирана процедура, прехвърляне на права върху лицензи за употреба на ВМП и др.

От 2020 г. в дейността на БАБХ са включени отговорности по отношение на инвитро диагностичните ветеринарномедицински средства.

През 2020 г е извършена оценка на досиета на ВМП, които заявителите са приложили към заявления по съответните лицензионни процедури. Извършвана е оценка на постъпилите периодични доклади за безопасност в рамките на т. нар. „фармакологична бдителност“ - система, която има отношение не само към качеството и безопасността на ВМП, но чрез която се следят неблагоприятни реакции при животни, както и реакции при хора, които прилагат ВМП на животни. През годината са извършени проверки на място на две дружества - претижатели на лицензи за употреба на ВМП, за спазване на нормативноустановените изисквания по отношение на дейностите, свързани с фармакологичната бдителност.

Регистърът на лицензираните за употреба ВМП се актуализира периодично, с цел подпомагане на контрола на пазара на ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители.

През 2020 г. са извършени проверки на приложена документация и на условията в обектите по процедури за издаване на лиценз за търговия на едро с ВМП, търговия на дребно с ВМП, производство/вносяне на ВМП, както и при промени във вписаните обстоятелства.

Извършени са проверки на приложена документация и на условията в обектите по процедури за издаване/подновяване на лицензии за търговия на едро и търговия на дребно с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели от Списъците по чл. 3, ал. 2, т. 2 и 3 от Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите и промени на вписаните обстоятелства.

Публичните регистри на издадените лицензи за търговия на едро с ВМП, търговия на дребно с ВМП, производство на ВМП и на издадените лицензии за дейности с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели се актуализират периодично, като целта е да бъдат подпомогнати предимно официалните ветеринарни лекари от ОДБХ, които отговарят за контрола върху дейностите с ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация за обществено ползване.

Във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, ежегодно от притежателите на лицензи за употреба на ВМП се събират и обобщават данни за продадени количества ВМП с антимикробно действие. Данните се предоставят на Европейската агенция по лекарствата (ЕМА) и Международното бюро по епизоотии (ОІЕ), съгласно утвърдените от ESVAC (Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства) и ОІЕ формати. Предоставените през 2021 г. данни от страна на БАБХ за обемите продажби антимикробни средства за употреба при животни ще бъдат включени в Годишните доклади на ESVAC и ОІЕ за употребата на антимикробни средства за животни в Европейското икономическо пространство ЕИП.

Официалният контрол на ВМП се осъществява от служители на БАБХ на централно и регионално ниво.

Дейностите по отношение на инвитро диагностични ветеринарномедицински средства са следните:

- разглеждане заявленията за регистрация на инвитро диагностичните ветеринарномедицински средства;
- извършване на документална проверка и при необходимост лабораторни изпитвания за съответствието с условията за регистрация на инвитро диагностичните ветеринарномедицински средства;
- изготвяне на становища до изпълнителния директор на БАБХ за съответствие с изискванията на заявените за регистрация инвитро диагностични ветеринарномедицински средства;
- изготвяне на сертификати за регистрация на инвитро диагностични ветеринарномедицински средства;
- водене на регистър на инвитро диагностичните ветеринарномедицински средства.

БАБХ контролира употребата, производството/вноса, търговията, съхранението, рекламата на ВМП. Контролът върху търговията с ВМП, както и употребата на ВМП в животновъдните обекти, се извършва съгласно Годишна инспекционна програма на БАБХ за официален контрол върху ВМП, която определя честотата и реда за извършване на проверките на базата на оценка на риска. Съгласно Програмата, инспекторите от ОДБХ извършват най-малко по една проверка в годината за контрол върху употребата на ВМП на обекти за търговия на едро и дребно с ВМП, на ветеринарномедицинските заведения и проверки на животновъдните обекти на база оценка на риска.

Със заповед на изпълнителния директор на БАБХ от м. април 2017 г. е утвърдена и се изпълнява Програма за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ВМП. Целта на програмата е да се гарантира, че предлаганите в търговската мрежа ВМП след издаване на лиценза за употреба са с необходимото качество, съгласно спецификациите в регистрационната документация и изискванията на лиценза за употреба на ВМП. Тя осигурява:

- проверка на качеството на ВМП на всеки етап от дистрибуторската верига през срока на годност на продукта;
- гарантиране, че методите за контрол са задоволителни;
- проучване на предполагаеми отклонения в качеството на ВМП;
- проверки за установяване на фалшификации на ВМП.

Програмата се отнася за ВМП, лицензирани за употреба по национална процедура, по процедура за взаимно признаване и децентрализирана процедура. Надзорът върху качеството на ВМП по централизирана процедура (взимане на проби и лабораторни анализи) се осъществява по програма на Европейската агенция по лекарствата. Програмата не се отнася до лабораторните изпитвания на качеството на ВМП в хода на процедурата по издаване на лиценз за употреба на ВМП.

БАБХ ежегодно изготвя и изпълнява Годишен план за инспекции по Добра производствена практика (ДПП) на производители/вносители на ВМП. Всяка инспекция се извършва на основание заповед на изпълнителния директор на БАБХ и е съобразена с критериите за оценка на риска за всеки производител, като се взима предвид въведената Система за управление на качеството в обекта, естеството на производствения процес и характеристиките на продуктите, които се произвеждат.

При осъществяване на официалния контрол върху търговията и употребата на ВМП, инспекторите от ОДБХ проверяват и пчеларски магазини, зоомагазини, обекти за търговия с фуражи и селскостопански аптеки, като рискови търговски обекти за нерегламентирана търговия/предлагане на ВМП.

Проверки по кръстосано съответствие се провеждат за контрол върху спазването на законоустановени изисквания за управление (ЗИУ), съгласно правото на ЕС и спазване на стандарти

за добро земеделско и екологично състояние, относно здравеопазване и хуманно отношение към животните.

Обекти на контрол по отношение на ветеринарномедицинските продукти са: производители и вносители на ВМП, търговци на едро с ВМП и/или активни субстанции, търговци на дребно с ВМП (ветеринарномедицински аптеки), животновъдни обекти и ветеринарномедицински практики.

Честотата на извършване на инспекции се определя на базата на оценка на риска.

През 2020 г. са постъпили четири сигнала за несъответствие на данните върху опаковката и в листовката за употреба на ВМП с лиценза за употреба и Наредба № 62 за изискванията за данните върху опаковката и листовката и нерегламентирана търговия с ВМП. В тази връзка са взети необходимите мерки, разпоредени и извършени са съответните проверки.

Най-често несъответствия с изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове по отношение на търговията и употребата на ВМП се установяват при проверки на животновъдни обекти и ветеринарномедицински амбулатории.

Констатираните несъответствия пряко повишават риска от:

- Прилагане върху животни на нелицензирани за употреба ВМП;
- Невъзможност за пълно проследяване на произхода на закупуваните/прилаганите ВМП и идентифициране на третираните животни;
- Нерегламентирано прилагане на ВМП при животни, от които се получават продукти предназначени за човешка консумация от лица без необходимата квалификация;
- Неспазване на карентни срокове след употреба на ВМП, за които се изискват такива;
- Употреба на ВМП в нарушение на условията, при които е издаден лиценз за употреба, както и в нарушение на изискванията на Наредба № 62/09.05.2006 г. за изискванията към данните върху опаковката и в листовката за употреба на ВМП.
- Съхранение на ВМП в нарушение на изискванията, предписани от производителя.

В резултат на констатирани несъответствия при извършените проверки на обектите за търговия и употреба на ВМП през 2020 г. са издадени 279 предписания и са съставени 4 акта за установяване на административно нарушение.

Извършените проверки в обектите, подлежащи на контрол от ОДБХ включват минимално заложените, съгласно Инспекционната програма на БАБХ за 2020 г., както и допълнителни проверки във връзка с подадени сигнали и жалби, на база оценката на риска и поради извършени съвместни проверки със служители от ЦУ на БАБХ във връзка с верификация на ефективността на официалния контрол и прилагането на методика за извършване на проверки по кръстосано съответствие. Проверките, при които са констатирани несъответствия и за които са дадени предписания са около 9% от общия брой проверки. Актове за установяване на административно нарушение са съставени при около 1% от проверките, което се доближава до съставените през 2019 г.

Броят, честотата и последователността на извършваните проверки в обектите не винаги се основава на предварителна оценка на риска за всеки обект, което намалява ефективността от проверките.

По отношение на контролната дейност върху търговията и употребата на ВМП през 2020 г. е извършено следното: издадена е един лиценз за производство/вносяне на ВМП; одобрени са промени на 10 броя лицензи за производство на ВМП; издадени са 11 сертификата за Добра производствена практика (ДПП); извършени са 13 планови проверки и 6 проверки по заявление на обекти за производство на ВМП за съответствие с изискванията за ДПП; издадени са 58 сертификата за произход и свободна продажба и 293 сертификата за фармацевтичен продукт. Констатирано е 1 несъответствие в съдържанието на активната субстанция на ВМП с данните в кратката характеристика

на продукта. Фирмата производител е уведомила БАБХ, че всички налични количества от това ВМП са блокирани и изтеглени от пазара.

През 2020 г. извършените проверки от ОДБХ във връзка с официалния контрол върху търговията, съхранението и употребата на ВМП са общо 3 266 броя, от които: 107 проверки на обекти за търговия на едро; 239 проверки на обекти за търговия на дребно; 948 проверки на ветеринарномедицински заведения; 1 821 проверки на животновъдни обекти и 151 проверки на зоомагазини, пчеларски магазини и др. Издадени са общо 279 броя предписания и са съставени 44 акта за установяване на административно нарушение.

6.3.5.3. Граничен контрол

Официалният граничен контрол включва извършването на граничен ветеринарномедицински контрол, граничен фитосанитарен контрол и граничен контрол при въвеждане на храни и фуражи от неживотински произход, осъществявани в съответствие с приложимото европейско и национално законодателство.

Официалният граничен контрол при въвеждането на пратки живи животни и стоки с произход трети страни, попадащи в обхвата на чл. 47, параграф 1 точки а) – е) от Регламент (ЕС) 2017/625, се осъществява на осемте гранични контролни пункта (ГКП) на територията на България - Пристанище Варна - Запад; Пристанище - Бургас; Капитан Андреево; Златарево - шосе; Гюешево - осе; Калотина - шосе; Летище София; Брегово - шосе.

Освен на осемте одобрени гранични контролни пункта, контрол на влизащите в страната домашни любимци с нетърговска цел по смисъла на Регламент 576/2013 и стоки, които са част от личния багаж на пътниците по смисъла на Регламент 2019/2122, се осъществява и на следните места за въвеждане: Малко Търново, Лесово, Логодаж, Стрезимировци, Летище Варна, Летище Бургас.

Официалният контрол на граничните контролни пунктове при въвеждане на пратки животни и стоки се извършва от официални ветеринарни лекари, официални фитосанитарни инспектори и официални инспектори. Той включва извършването на документални, идентификационни и физически проверки, включително вземане на проби за лабораторен анализ и предприемане на корективни действия при установяване на несъответствие с изискванията на законодателството.

С цел информиране на широката общественост относно предупреждения, свързани с общественото здраве в държавите членки, всяко установено несъответствие при извършвания официален контрол на ГКП, което крие пряк риск за здравето на потребителите, се докладва в система RASFF, чрез платформата iRASFF. През 2020 г. са установени 248 броя несъответстващи пратки, от които 181 броя са нотифицирани в Система RASFF като „пратки отхвърлени на граница“ (border rejection notification) като причините за задържането им са установени несъответствия с нормите за безопасност на храните след извършен лабораторен контрол. Останалите 68 бр. несъответстващи пратки (non-compliant notifications) са докладвани през Системата за административна помощ и сътрудничество – „AAC“, която е част от компонентите на IMSOC. Несъответстващите на изискванията пратки животни и стоки не се допускат за въвеждане на територията на Съюза и за тях се предприемат действия в съответствие с член 66 и 67 от Регламент (ЕС) 2017/625 - унищожаване, реекспедиране в третата държава, специална обработка.

Общият обем на стоките, недопуснати за внос и разпространение на територията на Съюза през 2020 г., е 2 100 тона.

6.3.5.4. Контрол на фуражите

През 2020 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложи в Единния многогодишен национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (януари 2018 г. - декември 2020 г.) (ЕМНКП) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите“.

С цел постигане висока степен на защита на здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита на потребителите от заблуди, през годината е извършван регулярен, основан на оценка на риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване на фуражите.

Контролът на фуражите през 2020 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда;
- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Ефективно функциониране на системата за контрол на фуражи;
- Извършване на редовен и основан на оценка на риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор – на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;
- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетването на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО. Целта е да се гарантира информиран избор на потребителите;
- Контрол на производството, отпускането, транспортирането и употребата на медикаментозни фуражи, с цел да се ограничи до възможния минимум рискът от предлагане на пазара на суровини и/или храни от животински произход за консумация от хора, които съдържат над максимално допустимите концентрации фармакологично активни лекарствени субстанции, фиксирани в приложимото законодателство;
- Контрол по спазване на фуражните забрани определени в чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 и в чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и във връзка с Регламент (ЕО) № 183/2005 за хигиена на фуражите, извършваните дейности в сектор „Фуражи” се осъществяват в обекти и от оператори, които са одобрени или регистрирани от Българската агенция по безопасност на храните.

Към 31 декември 2020 г. общият брой на регистрираните и одобрени обекти/оператори на територията на страната е 12 298 (с 2% повече на годишна база), които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица V.7. Брой регистрирани и одобрени обекти/оператори във фуражния сектор в съответствие с изискванията на чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 (към 31.12.2020 г.)

Заявена дейност	Брой обекти
I. Регистрирани обекти по чл. 9 на Регламент (ЕО) № 183/2005, упражняващи дейности съгласно чл. 5, параграф 2 на Регламента	3 884
1. Производители на добавки	4
2. Производители на премикси от добавки	2
3. Производители на комбинирани фуражи	274
4. Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	57
5. Опаковане, етикетване, съхранение и търговия на фуражи	10

Заявена дейност	Брой обекти
6. Смилане, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	6
7. Производители на фуражни суровини	367
8. Търговци на фуражи	2 343
9. Оператори, транспортиращи фуражи	745
10. Оператори, отдаващи складове под наем	76
II. Регистрирани обекти на ниво първично производство на земеделски култури, предназначени за фуражи по чл. 9, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) 183/2005[1]	8 269
1. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи по местонахождение на имота	5 880
2. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи силажи, като използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	485
3. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1 892
4. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма	12
III. Одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005	135
1. Производители на фуражни добавки	7
2. Производители на премикси, изготвени на основата на фуражни добавки	3
3. Производители на комбинирани фуражи	40
4. Търговци на фуражни добавки и премикси	78
5. Оператори, извършващи дейност деконтаминация на фуражи	1
6. Оператори, извършващи дейност смесване на мазнини[2]	0
7. Оператор, извършващ дейност производство продукти, получавани при производство на биодизел	0
8. Оператори, извършващи дейност обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните, производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини[3]	6
IV. Одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите	10
1. Производители на медикаментозни фуражи	10
Общо регистрирани и одобрени обекти/оператори, в които се упражняват дейности по чл. 9 и чл. 10, чл. на Регламент (ЕО) 183/2005	12 298

Източник: БАБХ и МЗХГ

¹ Информацията се предоставя от дирекция „Идентификация на земеделските парцели“, МЗХГ

² Одобрен обект по чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 с извършване дейности по т. 6, т. 7 и т. 8, е вписан по т. 8.

³ Данните по т. II се предоставят на БАБХ от дирекция „Идентификация на земеделските парцели“, МЗХГ

БАБХ поддържа 7 национални Регистъра на одобрените и на регистрираните обекти/оператори във фуражния сектор за дейностите, определени в чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005. Същите са публични и са достъпни за потребителите на интернет сайта на БАБХ.

Съгласно подписани двустранни споразумения между Китайската народна република (КНР) и Република България, БАБХ поддържа и 6 списъка:

- Списък на одобрените представители за износ на царевица за КНР;

- Списък на одобрените представители за износ на люцерна за КНР;
- Списък на производителите на комбинирани фуражи на растителна основа, одобрени за износ за КНР;
- Списък на производителите на фуражни добавки, одобрени за износ за КНР;
- Списък на производителите на слънчогледов шрот одобрени за износ за КНР;
- Списък на производителите на сух зърнен спиртоварен остатък с извлеци (DDGS) одобрени за износ за КНР.

Операторите в сектор „Фуражи” се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност. Регистрацията и одобрението на обектите в сектор „Фуражи” е динамичен процес.

Таблица V.8. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор през 2019 - 2020 г.

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2019 г.	Брой обекти към 31.12.2020 г.	Изменение в %
1.	Регистрирани оператори съгласно чл. 15, ал. 1 от Закона за фуражите	3 692	3 884	+5,2%
1.1.	Производители на комбинирани фуражи	279	274	-1,8%
1.2.	Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетирание, препакетиране, етикетирание и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	64	57	-10,9%
1.3.	Опаковане, етикетирание, съхранение и търговия на фуражи	7	10	+42,9%
1.4.	Смилане, опаковане, етикетирание, съхранение и търговия на фуражи	9	6	-33,3%
1.5.	Производители на добавки	3	4	+33,3%
1.6.	Производители на премикси от добавки	2	2	-
1.7.	Производители на фуражни суровини	374	367	+1,9%
1.8.	Търговци на фуражи	2 269	2 343	+3,3%
1.9.	Оператори, транспортиращи фуражи	619	745	+20,4%
1.10.	Оператори, отдаващи складове под наем	66	76	+15,2%
2.	Одобрени оператори съгласно чл. 15, ал. 3 и ал. 4 от Закона за фуражите	142	135	-4,9%
2.1.	Производители на комбинирани фуражи	43	40	-7,0%
2.2.	Производители на фуражни добавки	7	7	-
2.3.	Производители на премикси от добавки	4	3	-25,0%
2.4.	Търговци на фуражни добавки и премикси	80	78	-2,5%
2.5.	Оператори, извършващи: - обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните и/или-производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини	4	6	+50,0%
2.6.	Оператори, извършващи дейност детоксикация на фуражи	1	1	0

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2019 г.	Брой обекти към 31.12.2020 г.	Изменение в %
2.7.	Оператори, извършващи дейност смесване на мазнини	2	0	-
2.8.	Оператори, произвеждащ биодизел	1	0	-
3.	Одобрени производители на медикаментозни фуражи съгласно чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите	10	10	-
4.	Регистрирани земеделски стопани, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005	8 210	8 269	+0,7%
4.1.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи	5 637	5 880	+4,3%
4.2.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи силажи, които използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	514	485	-5,6%
4.3.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	2045	1892	-7,5%
4.4.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, само за нуждите на собствената им ферма	14	12	-14,3%
	Общо	12 054	12 298	+2,0%

Източник: БАБХ и МЗХГ

Производство на комбинирани фуражи

По данни от производителите на комбинирани фуражи, предоставяни в изпълнение на чл. 14б от Закона за фуражите, през 2020 г. в страната са произведени общо 1 181 465,6 тона комбинирани фуражи, което представлява увеличение с 5,8% спрямо 2019 г.

Таблица V.9. Производство на комбинирани фуражи през 2020 г. по видове животни, тона

Вид животни	За пазара	За собствени ферми	Общо
Преживни	147 298,4	43 113,4	190 411,7
Свине	179 511,9	137 308,8	316 820,7
Птици	476 050,3	127 150,5	603 200,8
Други животни	66 799,3	4 233,1	71 032,4
Общо	869 659,8	311 805,8	1 181 465,6

Източник: БАБХ

Производство на медикаментозни фуражи

Подобно на предходни години, през 2020 г. в страната са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине. Произведеното количество е 19 760,2 тона, с 44,9% по-малко в сравнение с 2019 г. (когато също са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине). Делът на производството на медикаментозни фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 60,2%, а този на произведените за пазара – 39,8% (при съответно 57,2% и 42,8% през 2019 г.).

Таблица V.10. Производство на медикаментозни фуражи през 2020 г. по области

Област	За пазара	За собствени ферми	Общо
Варна	0	65 390	6 539
Велико Търново	0	66,5	66,5
Разград	0	1 783	1 783
Русе	2 680	1 124	1 392
Стара Загора	0	356,2	356,2
Шумен	68 630	2 027,5	8 890,5
Ямбол	7 330	0	7 330
Общо	78 640	11 896,2	19 760,2

Източник: БАБХ

Официален контрол на фуражите

През годината са изпълнявани оперативните цели, заложи в Рамковия план за контрол на фуражите за 2020 г. Контролът обхваща както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, в т.ч. и обекти, които произвеждат фуражи или само изхранват животни, които се отглеждат за производство на храни и продукцията им е предназначена за консумация от хора.

През 2020 г. контролът на фуражите следва определените основни специфични оперативни цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в ЕМНКП на Р България за 2018 - 2020 г., а именно: да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност; проверка на съответствието с изискванията на законодателството за пускането на пазара и употребата на фуражите (етикетиране).

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002 и съображение (6) от Регламент (ЕО) № 183/2005, операторите от фуражния сектор са отговорни за безопасността на произведените от тях фуражи, за опазване на здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Плановият контрол се основава на критерии за оценка на риска, еднакви за цялата държава. През 2020 г. е изпълняван „Рамков план за контрол на фуражите за 2020 г.“ и са прилагани указания за работа по неговото изпълнение. Той обхваща контрола на фуражите на всички нива, включително и храненето на животните във фермите.

Текущият контрол включва последващи проверки, проверки при съмнение и проучване (сигнали, жалби, уведомления по системата RASFF и др.), проверки във връзка с подадени заявления за износ на фуражи за трети държави, проверки по TRACES и други.

Рамковият план за контрол на фуражите обхваща три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“ и „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“. Извършените през 2020 г. проверки и взетите проби от фуражи за анализ са равномерно разпределени в периода и обхващат всички групи оператори.

Резултати от контролна дейност по контролна система „Фуражи и хранене на животните“

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели по контролна система „Фуражи и хранене на животните“ се оценява като положителен. През 2020 г. са извършени общо 4 497 одити и проверки, в т.ч. 3 917 – планови проверки, 405 - последващи, 153 - разследващи и 22 - по сигнал. Извършените планови проверки са с 205 броя или с 2,7% по-малко в сравнение с 2019 г. Всяка една проверка/одит е документирана с констативен протокол/доклад от одит.

При извършените проверки са констатирани несъответствия с изискванията на приложимото в сектора законодателство, във връзка с което са дадени 1 316 броя предписания за отстраняването им - с 648 броя или с 33,0% по-малко в сравнение с 2019 г.

По отношение на проверените фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните или общественото здраве. Типът на установените несъответствия не представлява потенциален риск за животните.

Според вида на обекта, в който са констатирани несъответствията, най-много са предписанията, дадени при проверки в животновъдни обекти - 758 броя. Установените несъответствия имат отношение основно към спазване на изискванията за хигиена, самоконтрола на операторите и проследяемостта на фуражите. Несъответствията по отношение на хигиенните изисквания касаят предимно непълноти в процедурите за почистване и тяхното изпълнение. Несъответствията при самоконтрола се отнасят най-вече за не вземането на проби от фуражи за самоконтрол. Непълното/нередовно водене на записи е основната част от несъответствията, установени по отношение на спазване изискванията за проследяемост.

Най-честите причини за констатираните несъответствия са: неосъзната отговорност на операторите в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002; недостатъчни познания за изискванията на законодателството; недостатъчни финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор.

През 2020 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности за безопасност, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официален контрол през 2020 г. е 2 445, от които:

- 649 проби за хранителен състав (получени са 4 несъответстващи резултати – 1,03% от извършените анализи, което е намаление с 15 броя спрямо 2019 г.);
- 254 проби за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в т. ч. разрешени кокцидиостатици (несъответствия са установени при 16 анализа – 6,3% от извършените анализи, което е понижение с 5 броя спрямо 2019 г.);
- 1 291 проби за нежелани вещества, включително микотоксини (получени са 4 несъответстващи резултати – 0,3% от анализите, което е с 2 броя по-малко спрямо 2019 г.). Три броя от установените несъответствия са при анализи на проби от фуражи за съдържание на остатъци от активни вещества на пестициди и един брой от извършен анализ за съдържание на микотоксин Афлатоксин В1.

През 2020 г., в изпълнение на Рамковия план за контрол на фуражите, за съдържание на микотоксини са анализирани общо 139 броя проби от фуражи. Взети и анализирани са 92,5% от планираните проби от фуражи, предназначени за анализ за съдържание на микотоксини, което се отчита като напълно задоволителен резултат.

През 2020 г. са взети и:

- 25 проби от фуражи за съдържание на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили, в изпълнение на рамковия план за контрол. При извършените анализи за всички проби е установено, че са съответстващи на законодателството. Макар да не се надвишени максимално допустимите стойности, както и праговете нива, определени в Директива № 2002/32/ЕО, в анализирани проби се установява наличие на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили в относително постоянни стойности в диапазон от 0,20 до 1,24 ng/kg;
- 46 броя анализи за забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и за неизбежен пренос на кокцидиостатици в нецелеви фуражи;
- 181 броя проби за микробиологично замърсяване – наличие на салмонела. Установен е 1 брой несъответстващ анализ или 0,6% от анализирани проби (при 9 броя през 2019 г.);

- 24 броя проби от фуражи за наличие на ГМО, при които не са установени наличия на неразрешени за влягане генетично модифицирани фуражи.

Случаите, при които е установено несъответствие на фуражите с изискванията на приложимото законодателство през 2020 г., спадат до 25 броя, при 56 броя през 2019 г. Това е показателно за ефективността на осъществявания официален контрол на фуражите.

Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“

Контролира се спазването от страна на операторите от фуражния сектор на фуражните забрани, определени в чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001 и в чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009.

При извършените документални и физически проверки през 2020 г. не са констатирани нарушения на изискванията на чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 относно вътрешновидовата фуражна забрана.

При извършен лабораторен контрол през 2020 г. е установено несъответствие с изискванията на чл. 7 и Приложение IV на Регламент (ЕО) № 999/2001, за което са предприети необходимите административно наказателни мерки и действия.

Взетите през 2020 г. проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход в изпълнението на рамковия план за контрол на фуражите са 334 броя, в т. ч. 312 проби в изпълнение на рамковия план за контрол на фуражите и 22 броя проби от фуражи, предназначени за износ.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми (салмонела и други бактерии от сем. Enterobacteriaceae), поради което се вземат проби от фуражи за наличие на микробиологично замърсяване. През 2020 г. са анализирани 107 проби от фуражи за наличие на Salmonella spp., в т.ч. 42 проби в изпълнение на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система ТСЕ и СЖП, 58 проби от фуражи, предназначени за износ и 6 проби, взети при извършено проучване.

През 2020 г. са анализирани 95 проби от фуражи за наличие на ентеробактерии, в т.ч. 23 проби в изпълнение на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система ТСЕ и СЖП, 57 проби от фуражи, предназначени за износ и 13 проби, взети при извършени проучвания. При осъществения лабораторен контрол са установени положителни резултати от лабораторен анализ за наличие на ентеробактерии във фуражи при двама оператори, производители на комбинирани фуражи за нуждите на собствени животновъдни стопанства. Във връзка с установените несъответствия са извършени проучвания.

Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“

Към 31.12.2020 г. са одобрени 10 обекта за производство с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55 в, ал. 1 от Закона за фуражите.

През 2020 г. са извършени общо 29 проверки на одобрени оператори, извършващи дейност „Производство на медикаментозни фуражи“ (с 12 повече спрямо 2019 г.), от които 10 планови проверки, 10 последващи проверки и 6 разследващи проверки. В резултат са дадени 16 предписания на 6 оператори (при дадени 4 предписания на двама оператори през 2019 г.).

През 2020 г. са взети и анализирани общо 16 проби от фуражи по контролната система. Съгласно резултатите от анализ в 3 от пробите от нецелеви фуражи, анализирани за неизбежен пренос на активна лекарствена субстанция, е установено наличие на кръстосано замърсяване със същата и в 1 проба е установено вложено нелицензирано ВМП. Във връзка с получените несъответстващи резултати от анализи са предприети всички необходими мерки и действия съобразно законодателството.

Одити на оператори от фуражния сектор

Съгласно изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005 и във връзка с чл. 26, ал. 2 от Закона за фуражите, операторите във фуражния сектор, които извършват дейности, различни от тези на ниво първично производство на фуражи, са задължени да имат разработени и въведени процедури, основани на принципите на HACCP (Процедура за анализ на опасностите и контрол на критичните точки).

През 2020 г. са извършени 263 одита на оператори от фуражния сектор и 24 последващи проверки за изпълнение на препоръки от одити. В сравнение с 2019 г. е налице намаление на извършените одити с 14 броя и увеличение на направените препоръки с 3 броя.

Може да се направи заключение, че операторите са разработили, въвели и прилагат съответните процедури, с което са изпълнени изискванията на Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че процедурите, основани на принципите на HACCP не са актуални към момента на извършвания одит. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

През годината са съставени 29 акта за установено административно нарушение (с 11 броя по-малко спрямо 2019 г.), най-често свързани с неспазване на изискванията на чл. 7, ал. 1 или ал. 2 и чл. 15, ал. 1 от Закона за фуражите. Анализът на прилагането на административнонаказателните разпоредби на Закона за фуражите показва, че налаганите наказания имат ефект по отношение спазването на изискванията на законодателството за фуражите от страна на операторите във фуражния сектор.

6.4. Анализ на рисковете по хранителната верига

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) е компетентен орган по смисъла на чл. 22, параграф 7 от Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2002 г. за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните.

Една от основните функции на ЦОРХВ е да защитава и засилва доверието на потребителите по отношение на сигурността и безопасността по цялата хранителна верига чрез изготвяне на независими научни оценки на риска, научни становища и информации, свързани с хранителната верига, по проблеми, които пряко или косвено засягат безопасността на храните, здравето на животните и растенията, растителните продукти, растителния и животински продуктивен материал. Научните оценки имат препоръчителен характер и се изготвят съгласно устройствения правилник и Закона за ЦОРХВ чрез пряко възлагане от Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) чрез неговия фокален център за България, който е част от структурата на ЦОРХВ, държавните компетентни органи и институции: Министерство на земеделието, храните и горите, Министерство на здравето, Министерство на околната среда и водите, Министерство на икономиката, Българска агенция по безопасност на храните, други физически или юридически лица в областта на производство и търговия с храни и хранителни продукти или производители и търговци на храни, фуражи или техни производни по цялостната хранителна верига.

Друг основен приоритет е извършване на оценка на продукти за растителна защита, в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1107/2009, Регламент (ЕО) № 396/2005, както и събиране, обработване и предоставяне на информация на ЕОБХ относно одобрените Добри земеделски практики на разрешените продукти за растителна защита в България във връзка с прегледа на максимално допустими граници на остатъчни вещества.

Със своите независими, научно обосновани оценки ЦОРХВ помага от една страна на потребителите да направят своя информиран избор, а от друга - на компетентните контролни органи да оценят ефекта от предприетите мерки за управление на риска по хранителната верига. Освен това,

оценките на риска, изготвени от ЦОРХВ, създават база за последващи анализи и за преценка на съотношението полза / риск в бъдеще.

През 2020 г. Центърът продължава да изпълнява основната си цел - изготвяне на научни становища и публикуване на научни обзори/анализи и информации в областта на здравеопазване и хуманно отношение към животните, биологични и химични опасности по хранителната верига, зоозози, генетично модифицирани организми, материали за контакт с храни, здраве на растенията, пестицидни остатъци в храни, добавки в храни, диетични продукти, хранене и алергени.

Акцент в дейността на Центъра през годината е прегледът и мониторингът на ситуацията с африканската чума по свинете и птичия грип. Центърът е изготвил своевременно осъвременена информация за актуалното разпространение на заболяванията и участва, съвместно с БАБХ, в проведените епизоотични проучвания в някои от големите свинекомплекси и птицевъдни обекти в страната, засегнати от тези заболявания.

Във връзка с епидемиологичната обстановка, причинена от вируса COVID-19, ЦОРХВ е изготвил три становища относно:

- риска за общественото здраве поради разпространение на вируса COVID-19 от животновъдните обекти за отглеждане на норки за ценни кожи в България;
- риска за разпространяване на новия тип коронавирус, причиняващ заболяването COVID-19 чрез автомати за продажба на пакетирани храни и напитки;
- консумацията на пресни продукти, млечни продукти, здравословни продукти и на продукти, местно производство, в условията на епидемия от инфекция COVID-19.

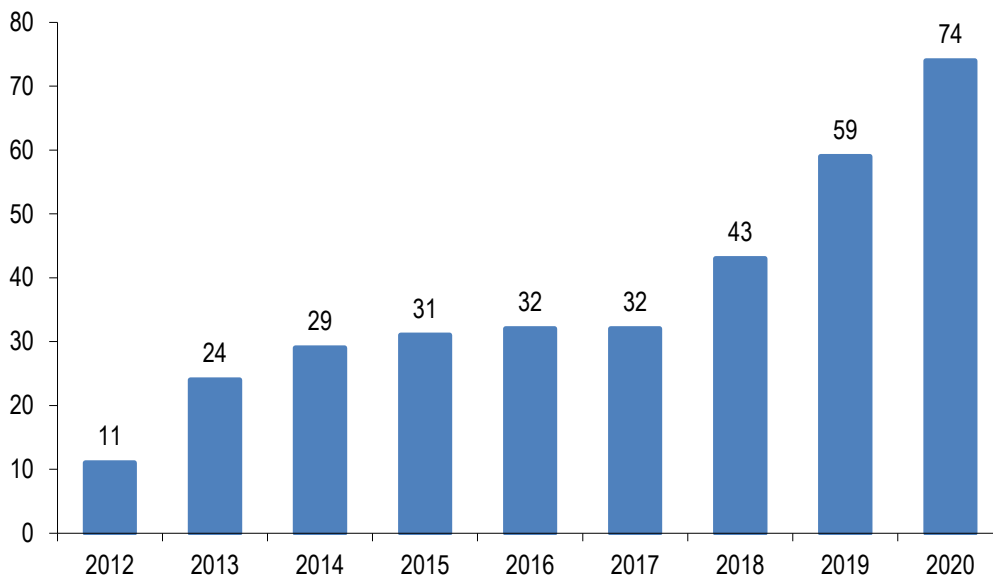
Публикувани са 24 научни информации относно: първичния произход и научните познания за новия коронавирус SARS-CoV-2; месечни оценки на риска на Европейски център за профилактика и контрол върху заболяванията (ECDC) за опасностите от заразяване на гражданите на ЕС с вируса SARS-CoV-2; актуална информация за хода на епидемията; предпазването от коронавируса SARS-CoV-2; възможността за заразяване от домашни любимци; прогноза за пазара на пилешко месо в света през 2020 г. в контекста на COVID-19; съобщение на ЕК относно COVID-19 и селскостопанските и домашните животни; вероятността за предаването на новия вид коронавирус чрез консумация на храни или контакт с потребителски стоки; информация относно развитието на ситуацията с COVID-19 в животновъдните обекти за отглеждане на норки; устойчивост на коронавируса върху контактни повърхности и тяхното унищожаване чрез биоцидни препарати; храните не са източник или път за предаване на инфекцията; препоръки на Агенцията по храните, околната среда и здравето и безопасността на работното място на Франция (ANSES) за храните, пазаруването и почистването; вероятността за заразяване с коронавирус SARS-CoV-2 чрез консумация на свинско месо; молекулярни методи за диагностика на SARS-CoV-2.

Като цяло, за периода 2012 – 2020 г. се наблюдава постепенно увеличение на броя на изготвените оценки от ЦОРХВ - от 11 броя през 2012 г., до 74 броя през 2020 г. (в т.ч. 11 научни обзора и анализи и 8 оценки на досиета по мярка 16 от Програма за развитие на селските райони).

За 2020 г. в ЦОРХВ са изготвени общо: 55 научни становища; 11 научни обзора и анализи; 142 научни информации; 8 оценки на досиета по Мярка 16 от Програмата за развитие на селските райони.

В резултат на дейността на ЦОРХВ, свързана с продукти за растителна защита, активни вещества, антидоти и синергисти, през 2000 г. са приключени и предадени на БАБХ 153 броя доклади за оценка на ПРЗ за разрешаване.

Фигура V.1. Брой изготвени оценки от ЦОРХВ за периода 2012 – 2020 г.

Източник: ЦОРХВ

През 2020 г. продължава дейността на ЦОРХВ по изготвяне и актуализиране на оценките на риска в следните направления:

- Африканска чума по свинете в България, Европа и света;
- Инфлуенца по птиците;
- Допълнително изготвени материали за актуални заболявания по животните или с повишен риск от навлизане на територията на Р България;
- Хуманно отношение към животните;
- Остатъци от ПРЗ, ВМП и замърсители от околната среда;
- Опаковки и материали влизащи в контакт с храни;
- Алергени, диетични храни, нови храни и храни със здравни претенции, алергени, хранителни добавки, нови храни, оценка безопасността на традиционни храни.

Предвид динамиката на процеси като климатичните промени (природни бедствия), съчетани с кризи от политико-социален характер и глобализацията се очаква промяна в приоритетите за оценка и управление на рисковете, появата на нововъзникващи рискове, свързани с храните, фуражите, което изисква тяхното подробно планиране. Това е включено и в публикувания през 2020 г. Европейски зелен пакт, определящ нова, устойчива и приобщаваща стратегия за растеж, чрез която да се стимулира икономиката, да се подобрят здравето и качеството на живот на хората, да се полагат грижи за природата и да се вземат предвид интересите на всички.

Изхождайки от целите на Европейски зелен пакт, и по-специално на стратегията „От фермата до трапезата“, която е сърцевината на Зеления пакт, както и предизвикателствата, свързани с нарастване на населението, изменението на климата, търсенето на нови хранителни източници за хората и животните, разхищаването на хранителни продукти, новите биотехнологии, клонирането на животни, а напоследък и на човешки ембриони, нанотехнологиите е необходимо при оценката на риска по агрохранителната верига да се включи и влиянието на икономиката и климата, за да се подобрят здравето и качеството на живот на хората и животните, да се полагат грижи за природата и да се вземат предвид интересите на всички, като се отчитат повишените обществени очаквания за по-широки, устойчиви нива на защита здравето на хората, животните, растенията и околната среда.

Това налага непрекъснато усъвършенстване и отвореност от страна на експертите на ЦОРХВ за адекватно реагиране на непрекъснато изменящата се среда на действие при появата на нови заплахи и предизвикателства. Тези приоритети се подчертават и в научното проучване на ЕОБХ, поръчано от Европейската комисия за бъдещето за безопасността на храните и храненето, новите рискове и опасности при производството на храни ще продължат да се появяват в следващите години, увеличавайки необходимостта от данни, методологии, експертни познания и научни съвети по нови и сложни въпроси на безопасността на храните.

За да отговори на тези големи предизвикателства, ЦОРХВ планира да разработи стандартни оперативни процедури за оценка на рисковете свързани с агрохранителната верига и климатичните промени, като ползва добрия опит и практики в международен мащаб в тясно сътрудничество с ЕОБХ и сродните институции по оценка на риска на Германия - BfR, Франция - ANSES, Австрия - AEGES и др.

Демографските промени - застаряване на населението, увеличаването на миграционните потоци и промените в нагласите на потребителите в поведението им към храненето също ще доведат до допълнителна необходимост от експертни оценки.

Тези приоритети се анализират на годишна база и намират отражение в работния план на ЦОРХВ за съответната година.

През 2021 г. ЦОРХВ продължава да извършва задълбочен научен анализ на проблеми, свързани с рисковете по агрохранителната верига и предоставяне на тази информация на заинтересованите лица (производители, преработватели, търговци, консуматори, научни организации по чл. 36 от Регламент (ЕС) № 178/2002, компетентните органи за управление на риска, министерства, парламент и комисии към парламента).

Във връзка с посочените по-горе основни цели, през 2021 г. Центърът ще продължи да сформира, съвместно с научните организации по чл. 36 от Регламент (ЕО) № 178/2002, научни групи от високо квалифицирани експерти по отделните направления на дейности (панели) за изготвяне и/или актуализиране на научните оценки на риска и експертизи, като се поставя ударение на следните приоритети:

- защита на общественото здраве и засилване на доверието на потребителите по отношение на сигурността и безопасността на цялата хранителна верига чрез изготвяне на независима научна оценка на риска, становища и информации, свързани с хранителната верига, чрез пряко възлагане от Европейски орган по безопасност на храните, МЗХГ, БАБХ или други държавни органи, физически и юридически лица за изготвянето на научна оценка на риска чрез независим, прозрачен и безпристрастен начин по проблеми, които пряко или косвено засягат здравето на животните и растенията, растителните продукти, растителния и животински репродуктивен материал и безопасността на храните и фуражите по цялата хранителна верига. Тези оценки, становища и информации служат за вземане на решения за управление на рисковете по хранителната верига;
- събиране на данни, включително и от външни за МЗХГ структури, необходими за оценка на риска по хранителната верига; при необходимост за целите на оценката на риска извършва проучвания и събира информация на терен;
- осъществяване на комуникация на риска и обмен на информация с всички институции и лица, имащи отношение към безопасността по хранителната верига и да проучва информационните потребности, необходими за извършване на обективна оценка на риска;
- осъществяване на комуникация и обмен на научна информация с ЕОБХ и с други международни и национални организации по оценка на риска по хранителната верига, поддържане на национална база данни за експерти в различните области на хранителната верига и осъществяване на научно сътрудничество чрез координация на дейностите,

разработване и изпълнение на съвместни проекти, обмяна на опит и най-добрите практики в областите от компетентност на ЕОБХ съгласно чл. 36 от Регламент (ЕО) № 178/2002;

- одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти в качеството си на компетентен и координиращ орган по смисъла на чл. 75, параграфи 1 и 2 по Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 79/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета;
- извършване на оценка с доклад за оценка при разрешаване, подновяване, изменение и отнемане на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукти за растителна защита, като компетентен орган по смисъла на чл. 75, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1107/2009.

6.5. Законодателни промени в областта на безопасността по хранителната верига

През 2020 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността и качеството на храните, здравеопазването на животните и здравето на растенията. В рамките на годината е работено по проекти на следните нормативни актове и стратегически документи, част от които са приети през 2021 г.:

- Нов Закон за храните (обн., ДВ, бр. 52 от 09.06.2020 г.);
- Нов Закон за управление на агрохранителната верига (обн., ДВ, бр. 51 от 05.06.2020 г.);
- Наредба № 5 за здравните изисквания към животните, от които се добиват храни (обн., ДВ, бр. 87 от 2020 г.);
- Наредба № 7 за условията и реда за вземане на проби от храни (обн., ДВ, бр. 89 от 2020 г.);
- Наредба № 2 за специфичните изисквания към безопасността и качеството на храните, предлагани в детските заведения, училищните столове и обектите за търговия на дребно на територията на училищата и на детските заведения, както и към храни, предлагани при организирани мероприятия за деца и ученици (обн., ДВ, бр. 8 от 2021 г.);
- Наредба за специфичните изисквания за извършване на хранително банкиране и контрола върху тази дейност (обн., ДВ, бр. 10 от 2021 г.);
- Наредба № 7 от 18 февруари 2021 г. за условията и реда за издаване на стикер за удостоверяване регистрацията на превозните средства за транспортиране на храни (обн., ДВ, бр. 17 от 26.02.2021 г.);
- Наредба за предоставянето на информация на потребителите за храните (обн., ДВ, бр. 25 от 26 март 2021 г.);
- Наредба за изискванията към бързо замразените храни (обн., ДВ, бр. 26 от 30 март 2021 г.);
- Наредба за мерките за контрол върху определени субстанции и остатъци от тях в живи животни, суровини и храни от животински произход, предназначени за консумация от хора (обн., ДВ, бр. 61 от 23 юли 2021 г.);
- Наредба за специфичните изисквания към млечните продукти – (обн., ДВ, бр. 64 от 3 август 2021 г.);
- Наредба № 10 от 2021 г. за специфичните изисквания към производството на храни от животински произход в кланични пунктове (обн., ДВ, бр. 36 от 1 май 2021 г.);
- Наредба за специфичните изисквания към казеини и казеинати, предназначени за консумация от човека - (обн., ДВ, бр. 63 от 30 юли 2021 г.);
- Наредба за изискванията към някои частично или напълно дехидратирани млека, предназначени за консумация от човека (обн., ДВ, бр. 35 от 27 април 2021 г.);
- Проект на Наредба за хигиената на храните;

- Проект на Наредба за хранителните добавки;
- Проект на Наредба за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества първични продукти и храни от животински произход;
- Проект на Наредба за специфичните изисквания към търговията с храни от разстояние;
- Проект на Наредба за изискванията към екстрактите от кафе и цикория;
- Проект на Наредба за изискванията към плодовите конфитюри, желета, мармалади, желе-мармалади и подсладено пюре от кестени;
- Проект на Национална програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни (2021-2026 г.);
- Закон за изменение и допълнение на Закона за ветеринарномедицинската дейност (обн., ДВ, бр. 13 от 14.02.2020 г.);
- Наредба за условията и реда за разходване на средствата за обезщетяване на собствениците на животни в случаите по чл. 47, ал. 1 от ЗВД (обн., ДВ, бр. 40 от 05.05.2020 г.);
- Наредба № 4 от 23.09.2020 г. за надзор и мониторинг на зоонозите при профилактиката, ограничаването и ликвидирането им, издадена от министъра на земеделието, храните и горите и министъра на здравеопазването (обн., ДВ, бр. 86 от 06.10.2020 г.);
- Наредба № 6 от 05.10.2020 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта антракс по животните и за условията и реда за прилагането им (обн., ДВ, бр. 88 от 13.10.2020 г.);
- Наредба № 8 от 05.11.2020 г. за условията и реда за извършване на дезинфекция, дезинсекция, дератизация и девастация при ограничаване и ликвидиране на болестите по животните (обн., ДВ, бр. 97 от 13.11.2020 г.);
- Наредба № 1 от 13.01.2021 г. за ветеринарномедицинските изисквания и мерките за биосигурност към животновъдните обекти за риба и други водни организми животните (обн., ДВ, бр. 6 от 22.01.2021 г.);
- Наредба за условията и реда за провеждане на следдипломно обучение в областта на ветеринарната медицина (обн., ДВ, бр. 15 от 19.02.2021 г.);
- Наредба за изменение на Наредба № 61 от 2006 г. за условията и реда за идентификация на животните, за които не са предвидени изисквания в регламент на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 16 от 23.02.2021 г.);
- План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България за периода 2021 – 2023 г.;
- Закон за изменение и допълнение на Закона за защита на растенията (обн., ДВ, бр. 65 от 21.07.2020 г.)
- Наредба № 5 от 09.02.2021 г. за разрешаване пускането на пазара и употребата на продукти за растителна защита (обн., ДВ, бр. 16 от 23.02.2021 г.);
- Наредба № 9 от 26.02.2021 за интегрирано производство на растения и растителни продукти и контрола върху интегрираното производство (обн., ДВ, бр. 21 от 12.03.2021 г.);
- Наредба № 8 от 23.02.2021 г. за условията и реда за контрол върху продуктите за растителна защита, търговията, препаковането, съхранението и употребата им (обн., ДВ, бр. 18 от 18.03.2021 г.);
- Проект на Наредба за условията и реда за употреба на продукти за растителна защита.

Приоритетни дейности през 2021 г.

През 2021 г. е планирано преиздаване, изменение и допълнение и/или издаване на нови подзаконовни нормативни актове, свързани с приложението на новия Закон за храните и Закона за управление на агрохранителната верига.

Продължава работата на създадения към Министерство на земеделието, храните и горите Координационен съвет, координиращ изпълнението на мерките за превенция и контрол на разпространението на възникнали заразни болести на територията на Република България.

Един от основните приоритети през първата половина на 2021 г. са дейностите, свързани с изготвянето на проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност, изцяло съобразен с рамката и разпоредбите на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните и делегираните актове към него (прилага се от 21 април 2021 г.)

7. Селекция и репродукция в животновъдството

7.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) подпомага министъра на земеделието, храните и горите при провеждане на държавната политика в областта на развъдната дейност и управление и съхранение на генетичните ресурси. Агенцията осъществява мониторинг на състоянието на националните генетични ресурси, както и координация на дейностите, свързани с управлението им.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез ръководство, организиране и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. През 2020 г. са проведени 14 заседания на Съвета по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени предложения за подобряване на развъдната дейност.

ИАСРЖ координира създаването на нови породи и хибриди животни чрез администриране на дейността на Държавната комисия по породи животни (ДКПР) и извършва необходимите експертизи по същество на всички нива. През 2020 г. в ДКПР е постъпила заявка от Патентно ведомство на България за признаване на нова порода кон „Български спортен кон“. До края на годината е проведено едно заседание на комисията.

Агенцията ежегодно извършва мониторинг на породите във връзка с поддържане и периодично актуализиране на Регистър на развъдните стада от Националния генофонд по чл.18, ал. 6 от Закона за животновъдството. Съветът по генетични ресурси периодично обсъжда състоянието на национални породи животни и предприема необходимите мерки за недопускане на тяхното изчезване.

Експерти на ИАСРЖ определят породна принадлежност по изготвени подробни породни характеристики на отглежданите в страната животни от видовете говеда, биволи, овце и кози. През 2020 г. е определена породна принадлежност на: 110 говеда и 126 кози. Всички животни са регистрирани като селекционни в интегрираната информационна система ВетИС на БАБХ. През годината са въведени в родословни книги 914 говеда, 658 овце и 2 440 кози, с вписани данни за произход, вписване на приплоди и регистриране на отпадане и причините за това.

През 2020 г. Агенцията е определила развъдния статус на стадата, рисковия статус на породите и тренда на изменение. През годината развъдните организации в страната и ИАСРЖ контролират 28 автохтонни породи, които са и обект на подпомагане по мярка 214 „Агроекологични плащания“ в направление „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ от ПРСР за периода 2007 - 2013 г. и мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР за периода 2014 - 2020 г.

Поради заболяването Африканска чума по свинете, от края на 2019 г. до 31.12.2020 г. са унищожени 881 свине от автохтонната порода Източнобалканска свиня, вследствие на което статусът и вече може да бъде понижен от застрашена от изчезване на изчезваща порода. Като изчезваща

порода могат да бъдат определени и породите „Плевенски кон“ и „Българско червено говедо“. От автохтонните породи тревожно е състоянието на Местната старозагорска овца, Бялата маришка, Местната карнобатска овца и Сакарската овца, а от комерсиалните породи на Карнобатската и Тракийската тънкорунна, на Източнoбългарския кон, Дунавския кон и на Дунавската бяла свиня. През 2020 г. продължават да се прилагат мерки за възстановяване на две национални породи - Българското кафяво говедо и Българското червено говедо. За Българското кафяво е разработена развъдна програма и от 2018 г. Асоциацията за развъждане на Българско кафяво говедо е поела развъдната дейност с породата. За развитието на Българското червено говедо е разработен развъден план, който се изпълнява и през 2020 г.

ИАСРЖ поддържа информационна база данни за състоянието на генетичните ресурси по образец на базата EFABIS на Европейската регионална фокусна точка. Националната система е свързана с EFABIS, а последната - с информационната система DAD-IS на Световната организация по прехраната (FAO). Тази интеграция дава възможност за трансфер на данни от националната към европейската и световната информационни системи. През 2020 г. е актуализирана информацията в базата данни за над 551 551 броя животни и птици.

ИАСРЖ управлява и поддържа Национална генетична банка с две хранилища (София и Сливен), в които се съхранява криоконсервирана семенна течност от различни видове и породи животни.

Към края на 2020 г. в Национална генетична банка се съхраняват общо 1 554 349 дози дълбоко замразена семенна течност от 333 разплодника, както следва: от 285 говежди разплодника, 24 биволски разплодника, 15 коча, 6 пръча и 3 жребци от 22 породи говеда, 4 породи биволи, 7 породи овце, 4 породи кози и 3 породи коне, с което се увеличава разнообразието от предлагания за реализация генетичен материал.

Агенцията поддържа и Национален генетичен резерв като отделна част от Националната генетична банка. Резервът гарантира националния суверенитет на страната по отношение на генетичните ресурси, опазването, възстановяването и устойчивото управление на биологичното разнообразие, както и ограничаване на загубата му.

Към 31.12.2020 г. в Националния генетичен резерв на страната се съхраняват 402 619 дози замразен семенен материал от: 454 говежди и 30 биволски разплодника, от 57 коча, 9 пръча и 26 жребца. Дозите са от 27 породи говеда, 4 породи биволи, 21 породи овце, 5 породи кози и 10 породи коне. През 2020 г. Националният генетичен резерв е обогатен с 12 179 нови дози замразен семенен материал от 41 разплодника.

За гарантиране на по-висока биосигурност замразеният семенен материал от Националния генетичен резерв се съхранява в две криохранилища - София и Сливен.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване (ДСИО) в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност и съхранението на генетичните ресурси в страната. В станциите се получава и съхранява дълготрайно разплоден материал от ценни високо продуктивни породи и от застрашени от изчезване и изчезващи местни автохтонни породи животни.

Към края на 2020 г. в ДСИО Сливен се отглеждат 12 разплодника от породите: Българско червено говедо, Холнщайн черношарен и червеношарен, Джерсей, Симентал, Абердин ангус и Българска мурра.

В рамките на 2020 г. от наличните говежди и биволски разплодници в ДСИО Сливен са произведени 42 985 дози замразена сперма под формата на пайети.

В ДСИО София се поддържа коневъдно депо, в което се отглеждат собствени коне на ИАСРЖ и предоставени по договори. През 2020 г. от отглежданите жребци в станцията са получени 122 еякулата и са произведени 6 986 дози. В сравнение с предходната година, добитите еякулати са с 19 броя повече, а криоконсервираните дози - с 3 263 броя.

В областта на овцевъдството и козевъдството в изпълнение на Консервационната програма за „ex situ” управление на генетичните ресурси в България 2015 - 2024, от средата на 2018 г. в ДСИО София се отглеждат кочове и пръчове. Подборът на мъжките разплодници се осъществява съвместно с Развъдните организации. През 2020 г. в СИО София са получени 30 еякулата и са замразени 800 дози сперма от наличните кочове и пръчове, което е съответно с 99 и 2 395 броя по-малко в сравнение с 2019 г.

Агенцията е предприела превантивни мерки за опазване и съхранение на породата Източнобалканска свиня във връзка със заболяването Африканска чума по свинете. С цел превенция на риска от загуба на ценен генетичен ресурс е създадена система за реагиране в случаи на природни бедствия, епидемии, промишлени аварии или други непредвидими причини, с тежки последствия за животинските популации. Извършено е клинично обследване на свиневъдно стопанство, което е под селекционен контрол от страна на Асоциация за развъждане и съхранение на Източнобалканската свиня. В резултат от това, в двете бази на Агенцията (Станция за изкуствено осеменяване в гр. Сливен и животновъден обект, собственост на ИАСРЖ в гр. Кюстендил) са налични три развъдни групи от по 5 свине майки и по един нерез, участващи в две генеалогични схеми.

ИАСРЖ подпомага дейността на развъдните организации при реализиране на развъдните им програми, гарантиране на правилна оценка на селекционните признаци и оценка на развъдната стойност чрез: предоставяне на възможност за изследване на качествените показатели на контролираните признаци в нейните лаборатории; отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; доказване на произхода на разплодни животни в нейната лаборатория.

За целта, Агенцията управлява и поддържа лаборатория за контрол на млечната продуктивност и лаборатория за контрол на вълнодайната продуктивност.

През 2020 г. в държавната лаборатория за определяне на физико-химичния състав на млякото в гр. Сливен са анализирани общо 13 283 проби от краве мляко, което е с 6 281 броя по-малко от предходната година. От тях, 12 644 проби са предоставени от АБРГД – Смолян, 548 от НАРГПМС – Плевен и 91 са от животни, контролирани от ИАСРЖ.

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. През 2020 г. в нея са изследвани 676 проби от вълна, с 322 броя по-малко спрямо предходната година.

ИАСРЖ предоставя на развъдните организации различни варианти за съвместна дейност, сътрудничество и партньорство по отглеждане на мъжки разплодни животни, производство и криоконсервация на сперма от тях. През 2020 г. с договори за съвместна репродуктивна дейност в базите на ИАСРЖ са отглеждани 7 говежди разплодника, 7 коча, 8 пръча и 30 жребци, кобили и подрастващи кончета.

През 2020 г. продължава дейността на Национална генетична лаборатория, която служи за достоверно, научно обосновано определяне на породна принадлежност на животните на съвременен ниво, признато от международната общност и позволява извършване на референтни ДНК – анализи. С това се дава възможност за осъществяване на контрол както върху дейността на Развъдните организации, така и по отношение на прилагането на схемите за обвързано с производството подпомагане в областта на животновъдството. Извършените ДНК анализи разкриват и нови закономерности, необходими при разработване на развъдни стратегии и програми за съхранение на националните генетичните ресурси в животновъдството. През 2020 г. в Националната генетична лаборатория са приети и регистрирани 4 765 проби, от които 3 788 от говеда, 903 от овце и кози и 100 от кучета.

Чрез ИАСРЖ, България е пълноправен член на Международния Комитет по Регистрация в Животновъдството (ICAR - International Committee for Animal Recording). С помощта на ИАСРЖ,

българските развъдни организации в областта на млечното и месодайното говедовъдство, млечното и месодайното овцевъдство, козевъдството и биволовъдството стават членове на ICAR и така получават достъп до значителна техническа информация, възможност за използване на съществуващи контакти с други международни организации, експертна помощ при акредитиране на лаборатории и много други. С въвеждането в експлоатация на съвременното оборудване в млечната лаборатория и в националната генетична лаборатория, България гарантира изпълнението на световно утвърдени методи и стандарти в областта на развъдната дейност. Това създава възможности за достъп до международните пазари за племенни животни, произведени от българските фермери.

Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 9 лицензирани центъра за съхранение на сперма, като в шест от тях е създадена организация за функциониране на 10 подвижни линии, чрез които се доставя спермата в непосредствена близост до фермите и се осъществява пряк контакт на експерти от ИАСРЖ с фермерите и техник осеменителите на място, като се създава възможност за обсъждане на проблеми и оказване на помощ при избора на породи и бици при изготвянето на случни планове.

През 2020 г. са реализирани общо 33 519 дози сперма (73,4% от млечни породи, 24,5% месодайни породи и едва 2,1% биволи), което е с 2 534 броя по-малко в сравнение с предходната година. От продадените 24 619 дози сперма от млечни породи говеда, най-голям дял заемат тези от Българско черно шарено говедо – 23,6%, следвани от тези от Холщайн – 21,7% и от Българско родопско говедо – 17,1%. От месодайните породи с най-голям дял от реализираните дози са породите Абердин ангус - 55,5% и Лимузин – 39,1%.

В Станцията за преценка на млади бичета по собствена продуктивност в гр. Сливен се отглеждат млади животни за разплод, като към края на 2020 г. са налични 9 подрастващи телета и малачета от породите Родопско късорого говедо, Холщайн черношарен, Абердин ангус, Лимузин, Искърско говедо и Монбелиард.

През последните години силно нараства интересът за запазване на генетичното разнообразие на животните, използвани за селскостопански цели. С одобрението на Глобалния план на ФАО за действие за опазване на генетичните ресурси в животновъдството, ИАСРЖ е предприела конкретни стъпки за ефективно управление и дългосрочно опазване на генетичното разнообразие в животновъдството. С тази цел е разработена десетгодишна Консервационна програма за *ex situ* управление на генетичните ресурси в Р България. В нея е предвидено в Държавните станции за изкуствено осеменяване да постъпват разплодници от комерсиални и автохтонни породи говеда, биволи, овце, кози и коне, от които се консервира генетичен материал. С изпълнение на криоконсервационната програма, Националният генетичен резерв и Националната генетична банка ще се обогатят с потенциално полезни гени от 11 породи говеда, 1 порода биволи, 26 породи овце, 4 породи кози и 13 породи коне.

В изпълнение на програмата, през последните 3 години ИАСРЖ е предприела дейности за възстановяване на породата Българско червено говедо. В тази връзка са издирени 13 типични животни, отговарящи на породните описания на породата и е осигурен семенен материал от високо класни бици. Към края на 2020 г. животните от породата Българско червено говедо са 24. Основната цел на развъдната работа с Българското червено говедо е запазване и увеличаване на наличния генофонд и затвърждаване на биологичните качества, осигуряващи типичност, продуктивност и преживяемост на породата. Поради стесненото генетично разнообразие и невъзможност за по-нататъшно развъждане на породата в чисто състояние се пристъпи към облагородително кръстосване с бици от породите Англер и Датско червено говедо, тъй като двете породи са участвали в продообразователния процес.

В изпълнение на програмите за спасяване от изчезване и възстановяване на породите Дунавски, Плевенски кон и Български тежковозен кон, и през 2020 г. действат сключените договори на ИАСРЖ с Асоциация за възстановяване и развитие на породите Плевенски кон и Гидран и Асоциация на коневъдите в България. Целта е получаване и стокиране на сперма от жребци от трите породи,

извършване на ембриотрансфер, както и естествено покриване на кобили от породата Дунавски и Плевенски кон.

С оглед предотвратяване изчезването на породите Дунавски и Плевенски кон продължава да действа екип за разработване, изпитване и внедряване на технология за получаване, качествяване, обработка и криоконсервация на семенна течност от жребци. Към края на 2020 г. в НГБ и НГР са стокирани 8 102 дози семенна течност от коне, с 2 899 броя повече спрямо 2019 г.

За популяризиране на националните генетични ресурси и развъдната дейност, ИАСРЖ организира и провежда изложения, финансирани от ДФ „Земеделие“ по схемите на държавни помощи. Поради пандемията от Ковид 19, обществените мероприятия са силно ограничени и през 2020 г. са проведени само две мероприятия в гр. Сливен: годишно отчетно събрание на Асоциацията за развъждане на породата Ил дьо Франс в България и Национално изложение на Рисистите коне, организирано от Асоциацията на коневъдите в България.

През годината са проведени множество срещи и са предоставени консултантски услуги и професионални съвети на развъдни организации, неправителствени организации и фермери по въпроси, свързани с развъдната дейност, технологиите на отглеждане, хранене и възпроизводство на разплодни животни.

През 2020 г. ИАСРЖ продължава да представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството и да участва в работни групи, срещи и различни проекти.

7.2. Контрол и координация на развъдната дейност

През 2020 г. ИАСРЖ е осъществила контрол чрез провеждане на проверка на дейността на развъдните организации, получили подпомагане по схемата на държавна помощ „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните“, за животните, кандидатствали за 2019 г. В съответствие с изискванията на схемата, извършените проверки обхващат развъдната дейност с животни, както следва: 1 662 ферми с 118 367 говеда, 269 ферми с 12 540 броя биволи, 2 175 ферми с 332 966 броя овце, 347 ферми с 28 795 броя кози, 50 ферми с 46 573 броя свине, 6 ферми с 882 781 броя птици, 465 собственика с 10 144 броя коне, 92 пчелина с 19 503 пчелни семейства, 11 собственика с 297 кучета и 9 ферми с 1 497 зайци.

В рамките на 2020 г. от ИАСРЖ са извършени проверки на декларирани обстоятелства в съответствие с условията и ред за признаване на развъдни организации и за одобрение на развъдни програми на 7 развъдни организации.

През годината са проведени пролетен и есенен зоотехнически прегледи на коневъдното стадо в ДП „Кабюк“ и 1 есенен преглед в Института по животновъдни науки, Костинброд.

Агенцията е извършила извънпланова проверка на място в една ферма, включена в списъка на Организация за развъждане на цигайски и месни породи овце в Република България и Асоциация за развъждане на Котленска порода овце.

През 2020 г. ИАСРЖ е извършила проверки на 14 изложения за кучета от породата Българско овчарско куче, организирани от „Български киноложки клуб за Българско овчарско куче“, гр. Монтана. Проверени са и 3 изложения на коне, организирани от „Асоциация на коневъдите в България“ и Асоциация „Български спортен кон“.

Поради липса на одобрени развъдни организации в страната за определени породи, през 2020 г. ИАСРЖ продължава да извършва селекционна дейност по видове и породи, както следва:

- Говедовъдство - с 914 говеда от следните породи: Галоуей – 781 животни, Шароле – 119 животни, и Българско червено говедо - 14 животни;
- Овцевъдство - с 658 овце, разпределени по породи както следва: Хиос - 328 животни, Мутон Вендеен – 216 животни и Романовска - 114 животни;

- Козевъдството – с 2 456 кози от породите: Алпийска – 2 006 животни и Боер - 450 животни.

Агенцията има сключени договори с фермерите, отглеждащи животни от гореизброените породи за развъдна дейност, като е извършен преглед на стадата и са актуализирани данните за текущото състояние на контролираните животни. В регистъра на издадените родословни сертификати от ИАСРЖ през 2020 г. са въведени 631 нови зоотехнически сертификата за кози и 44 преиздадени, 197 сертификата за овце, 189 нови сертификата за говеда и 131 преиздадени.

С тази дейност на ИАСРЖ се дава възможност на фермерите, отглеждащи посочените породи, за които няма създадени развъдни организации, да кандидатстват по схемите за обвързано подпомагане за животни под селекционен контрол.

Във връзка с прилагането на схемите за обвързано с производството подпомагане в сектор „Животновъдство“ за животни под селекционен контрол са извършени проверки за определяне на животните под селекционен контрол, както и отразяване на одобрените животни в системата Ветис на БАБХ. През 2020 г. от ИАСРЖ в системата Ветис са отразени: 125 165 говеда от 18 породи; 341 209 овце от 33 породи; 30 863 кози от 9 породи.

Качеството на разплодният материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд.

Към 31.12.2020 г. в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени: 1 930 говежди бика, 325 биволски бика, 8 693 коча, 850 пръча, 557 жребци, 306 нерези, 122 кучета и 77 зайци.

В Регистъра на развъдните стада е вписана информация, както следва: говедовъдство – 1 625 стада със 123 455 животни, биволовство – 257 стада с 14 288 животни, овцевъдство – 2 068 стада с 355 846 животни, козевъдство – 328 стада с 36 321 животни, свиневъдство – 30 стада с 35 197 животни, коневъдство – 1 038 собственици с 12 510 животни, птицевъдство – 19 стада с 1 345 400 птици. В регистъра са включени и 158 пчелина с 21 807 пчелни семейства, 14 собственици на кучета от породи със стопанско значение с 494 кучета, както и 3 собственици на зайци със 755 животни.

През 2020 г. в регистъра на вносителите на биологични продукти е регистриран 1 вносител, с подадени 8 уведомления за вътреобщностна търговия. Внесени са 22 937 дози дълбоко замразена сперма от 78 говежди разплодника. Регистрираните дози са от породите говеда, Холщайн, Кафяво говедо, Монбелиард, Симентал, Джерсей, Херефорд, Лимузин, Абердин Ангус, Белгийско синьо, Шароле, Галоуей, Гаскон, Вагу, INRA 95 и Нормандско говедо.

8. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

8.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

Научноизследователската дейност на Селскостопанска академия (ССА) е свързана с разработването на проекти от национално и общоевропейско значение в областта на селското стопанство и хранителната промишленост, основаващи се на научнообосновани изследвания, съобразени с агро-екологичните условия на страната, потребностите на населението и опазването на околната среда.

През 2020 г. в структурните звена към ССА са разработвани общо 232 научноизследователски проекти. От тях, 110 проекта са финансирани от бюджетната субсидия на Академията; 55 проекта - от Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ) и 68 проекта - от национални и международни организации и ведомства.

Водещи са изследванията, насочени към запазване, възстановяване и устойчиво управление на почвените ресурси и агроекосистемите, оценка и смекчаване на въздействието на климатичните промени, технологии и иновации в конвенционално и биологично земеделие.

В областта на генетичните и селекционни изследвания са провеждани експерименти за създаване на нови сортове с повишена продуктивност и качество, адаптирани към пазара и

климатичните промени, както и за възпроизводството на генетичното разнообразие от местни сортове като ценно национално богатство.

Разработвани се научноизследователски проекти за проучване, поддържане и увеличаване на видовото разнообразие от животински видове и аквакултури; стратегии за управление на националните генетични ресурси в животновъдството; качество на фуражите и иновации в храненето на животните.

Научноизследователските проекти в направленията: традиционни и нови храни и напитки и дълготрайност и качествено съхранение на хранителните продукти се разработват и с участието на международни партньорски организации. Въз основа на анализи са разработени стратегии за жизнени селски райони, осъществява се мониторинг и оценка на изпълнението на различни програми и схеми на МЗХГ, обхващащи селските райони.

Учените в ССА продължават да работят по приоритетите, залегнали в Зелената сделка, като стратегията „От фермата до трапезата“, Плана за нулево замърсяване на въздух, води и почви, кръгова икономика, възстановяване на екосистемите, както и за дигитализацията на земеделието в съответствие с европейската дигитална декада (2020 - 2030 г.).

Ключов аспект от дейността на Академията през 2020 г. е участието ѝ в 3 проекта за модернизиране на научната инфраструктура, което ще повиши качеството на научните изследвания и престижа на ССА като научна организация.

Проект „Национална инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните“ (RINA) към Националната пътна карта за научна инфраструктура за периода 2017-2023 г., с координатор ССА е финансиран за първа година с 50 000 лева.

ССА участва с над 250 учени и в 4 национални научни програми (ННП), финансирани от МОН (ННП „Здравословни храни за силна биоикономика и качество на живот“, ННП „Репродуктивните биотехнологии в животновъдството в България“, ННП „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“ и ННП „Млади учени и постдокторанти“).

През 2020 г. се отчита нарастване на проектите, финансирани от национални (ФНИ) и международни програми (Хоризонт 2020, Европейския регионален фонд за развитие, Програма Еразъм+, програма COST, Световната здравна организация, Световната организация по прехрана и земеделие, Международния център по генетично инженерство и биотехнологии, Международната агенция за атомна енергия, Европейската космическа агенция, Фондация „Америка за България“, Международния център за подобряване на пшеницата и царевицата.

8.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

Академията притежава и поддържа 351 сертификата за закрила на растения и животни, което представлява около 85% от всички издадени сертификати за сортове, хибриди, линии растения и породи животни в България.

В ежегодно издаваната от ИАСАС Официална сортова листа на страната за 2020 г. са вписани 342 сертификата за сортове културни растения, разпределени в списък А и списък Б. Списък А (зърнени, фуражни, маслодайни и технически култури, цвекло, картофи и овощни растения) включва 268 сорта, а списък Б (зеленчукови, декоративни, многогодишни медицински и ароматни култури, и лозя) – 74 сорта.

Поддържаните сертификати за породи животни са 9 (8 за породи копринена пеперуда и 1 за порода шаран).

Научните продукти, получили правна закрила през 2020 г. са 15 на брой, в т. ч. 5 сорта обикновена зимна пшеница; 6 сорта ечемик; 2 сорта памук; 1 сорт твърда пшеница и 1 сорт Байкалска превара.

Запазва се тенденцията за създаване на сортове с добра адаптивност и пластичност към промените в агроклиматичните условия в страната, добра продуктивност и качество, позволяващи

развитие на устойчиво и конкурентноспособно земеделие в България. Добрата сортова структура е условие за преодоляване на негативните последици от промените от климата и запазване устойчивостта на земеделския сектор.

В резултат на тази активна дейност, Селскостопанска академия е изпълнила над 50 броя лицензионни, дистрибуторски и търговски договори с партньори от България, Турция, Русия, Румъния, Украйна и др., а българските сортове се вписват в сортовете листи на Сърбия, Турция, Румъния, Северна Македония, Китай и др.

8.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение

През 2020 г. ССА е поддържала 54 демонстрационни полета и ферми с производствена и образователна цел. В 34 от тях са организирани открити дни за запознаване на земеделските производители с нови сортове растения и породи животни, с иновативни селекционни, растително-защитни, агрохимически и технологични практики.

През годината са проведени 10 научно-практични конференции и кръгли маси, посветени на въпроси, свързани със съвременното земеделие, икономиката и маркетинга, както и с финансирането на селскостопанската наука.

Учените от Академията са предоставили консултации на фермери за сортовата структура на основните отглеждани култури в съответните региони, борбата срещу болестите и неприятелите, конкурентоспособността и рентабилността на отделните видове производства. Предоставена е експертна помощ на национални и международни институции, органи на управление (МЗХГ, МОН, ЕС, МОСВ, СЗО, Български институт по стандартизация).

Проведен е един обучителен курс със седем участници, чрез който курсистите са придобили професионална квалификация по специалност „Земеделец“, професия „Фермер“.

Институтите в ССА са изготвили разнообразни печатни материали, тематични изложби, презентации, демонстрации и работилници в помощ на образованието в средните училища. Отпечатани са брошури, бюлетини и листовки. Учените са участвали в 121 радио- и 62 телевизионни предавания. Подготвени са множество материали, които са публикувани в пресата („АГРО“, „Тракийски вести“, „Стопанин“, „Български фермер“, „Агровести“ и др.).

През 2020 г. поделенията на Академията са участвали в 34 изложения и панаири от национален и местен характер. Организирани са 17 открити дни и чествания (в т. ч. Световен ден на почвата, Международен ден на Черно море, Ден на аграрната наука, Ден на очарованието на растенията, Европейска нощ на учените).

8.1.3. Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти

В ССА през 2020 г. са работили 477 учени.

През годината в структурните звена на Академията са се обучавали 68 докторанта, а успешно са защитили дисертационни си трудове и са получили дипломи за ОНС „Доктор“ 10 докторанти. Новозачислените докторанти са 21, от които 11 в задочна форма на обучение.

Обучението на докторантите се осъществява в 21 научни института на Академията по 30 докторски програми (общо 58 акредитации), от 9 професионални направления в 4 научни области, одобрени от Националната агенция по обучение и акредитация (НАОА).

8.1.4. Специализирана научна периодика

През 2020 г. се наблюдава увеличение на научните публикации и цитиранията в списания с импакт фактор и импакт ранг, което е свидетелство за повишено качество на научната продукция на ССА и голямото ѝ признание от световната научна общност. Публикувани са 648 научни труда, от които 204 публикации в списания с импакт фактор и импакт ранг и 239 статии в Web of Science All databases. Статиите в реферирани чуждестранни и български списания с научно рецензиране са 198,

а публикуваните монографии и глави от книги - 7. Броят на цитиранията е 2 032 (1 486 са в списания с импакт фактор и импакт ранг, а 546 в чуждестранни и български списания с научно рецензиране).

8.2. Изпълнение на Национални научни програми в областта на селското стопанство и аграрните науки, финансирани от Министерството на образованието и науката (МОН)

Национална научна програма (ННП) „Здравословни храни за силна биоикономика и качество на живот“, одобрена с Решение на Министерския съвет № 577 от 17.08.2018 г. и финансирана от МОН

Предоставените от МОН средства за втората година от изпълнението на програмата - 2020 г., са в размер на 1 352 975 лева, а за третата - 2021 г., финансирането е в размер на 1 500 000 лева. Програмата се изпълнява съвместно от водещия партньор - Аграрен университет, гр. Пловдив, и партньорските организации - Българска академия на науките, Селскостопанска академия, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Университет по хранителни технологии и Тракийски университет. Общата цел на програмата е провеждане на фундаментални и приложни научни изследвания за създаване на адаптирани съвременни модели и технологии за производство на здравословни храни за силна регионална биоикономика и за подобряване качеството на живот на населението на Република България.

Дейностите по програмата са разпределени, както следва:

Компонент 1: Климатични промени, екосистемни услуги и хранителни системи;

Компонент 2: Растително здраве и безопасност в хранителните системи;

Компонент 3: Качество на храните за по-качествен живот;

Компонент 4: Биоикономика, хранителни системи и интегрирано регионално развитие.

Очакваните резултати от изпълнението на програмата са:

Фундаментални резултати:

- Прогнозни модели за влиянието на използваните земеделски практики върху екологичното състояние на агроекосистемите и предлаганите от тях екосистемни услуги.
- Прогнозни модели и сценарии, чрез използване на сателитни данни и карти, за ефекта от климатичните промени върху развитието на приоритетни за страната агроекосистеми за производство на безопасни продукти и храни от растителен и животински произход.
- Разработване на интегриран подход за подобряване на екосистемните услуги, предоставяни от тях, свързани с почви, води, въздух, биоразнообразие и осигуряване на подходящ ландшафт в съответствие с климатичните промени.
- Генериране на нови знания за въздействието на селскостопанските практики върху биоразнообразието, генетичните ресурси и биологичната база на регионалните биоикономики.
- Разработване на нови подходи в растителната защита и прилагането на биологични методи за борба с болестите и вредителите.
- Подходи за внедряване на новата генерация вериги с добавена стойност, основани на регионално-специализираните биоикономики, както и създаване на необходимата база знания и технологичната експертиза за обслужване на секторните биоикономики.
- Нови аналитични методи, процеси и инструменти за доказване автентичността и географския произход на суровините за създаване на традиционни или иновативни хранителни продукти.
- Микробиота на специфични и традиционни български съставки и продукти с потенциал за приложение в производството на безопасни и безвредни хранителни суровини.
- Нови методи за контрол на качеството на биопродукти и храни.

- Разработване на иновативни технологии за производство на хранителни продукти с висока добавена стойност.

Приложни резултати:

- Нови модели и технологични решения за приоритетните за страната агроекосистеми, адаптирани към климатичните промени и съхраняващи биоразнообразието.
- Създаване на база данни за растителните и животинските генетични ресурси.
- Нови технологични решения за устойчиво съхранение и използване на ресурсната база, включваща местни генетични ресурси и суровини.
- Адаптирана система за управление на растителното здраве на база дигитални методи и системи за управление (Decision support system) на биологичните стопански единици за увеличаване конкурентоспособността.
- Методология за изследване на биологично активни вещества или техните екстракти и определяне на тяхното качество и приложимост като нови растителни полимери или нови ароматични/фармацевтични продукти за приложение в козметиката и хранително-вкусовата промишленост или за подобряване качеството на живот.
- Технологии за използване на биоресурси (лекарствени и медицински растения, бобови култури и енергийни култури и др.) и тяхното преобразуване в продукти с добавена стойност (храни, фуражи), биоенергия или във фармакологичната и в хранително-вкусовата индустрия.
- Разработване на система за оценка на качеството и функционалността на биологичните и биологично базираните продукти, храни и опаковки и тяхното въздействие върху човешкото здраве.
- Разработване на План за действие за стимулиране на „Регионални екосистеми за биоикономика“, изградени около регионално действащи иновационни системи и клъстери (индустриални и такива в селските райони).
- Създаване на българска технологична платформа за трансфер на знания и интелектуална собственост в областта на аграрните науки.
- Разработване на иновативна аналитична методика за оценка на произхода, идентичността и качеството на храните.
- Разработване на иновативни технологии за получаване на хранителни продукти на базата на изцяло натурални съставки с подходящи вкусови качества и висока стабилност.
- Повишаване участието на български научни колективи в консорциуми в Рамковата програма за научни изследвания и други европейски инструменти като BBI, EIT и т.н.

През отчетния период са получени, обработени или са в процес на обработка големи масиви от нови данни по голям брой научни направления. Осъществена е значителна публикационна и популяризаторска дейност. Активна е работата с млади учени, докторанти и студенти. Ръст бележи привличането на бизнес партньори, земеделски производители и преработватели, браншови организации, както и създаването на международни научни мрежи. Новопридобитата информация започва да изпълва със съдържание, планираното по отделните компоненти на програмата, която добива реален облик и подчертава нейната роля и значение за икономиката и подобряване качеството на живот на населението в страната.

Обществено въздействие от резултатите по програмата:

- Екологични и продуктивни селскостопански системи
 - Работещи модели за приоритетни местообитания и растениевъдни култури, сортове и хибриди с най-голяма екологична пластичност и адаптация към промените в климата.

- Гъвкавост към климатичните промени и по-добри екосистемни услуги
 - Модели за управление на производствени агросистеми, включващи местни генетични ресурси и суровини, предлагащи ключови екосистемни услуги.
 - Екологична растителна защита чрез внедрени високотехнологични (дигитални) подходи за управление на агроекосистеми (Decision support system) за безопасна продукция и повишена конкурентоспособност.
- Предлагане на по-качествени и безопасни храни и иновативни продукти
 - Нови растителни полимери или нови ароматични/фармацевтични продукти от изследваните биологично активни вещества или техните екстракти.
 - Внедряване на иновативни аналитични методики за оценка на произхода, идентичността и качеството на храните и технологии за производство.
- Повишаване на доходите и социалния статус на населението в селските райони
 - Предложени модели за регионални екосистеми за биоикономика, повишаващи доходите и социалния статус на населението в селските райони.

Информация за програмата може да се открие на разработения уебсайт: <http://www.nnp-food.au-plovdiv.bg>.

Национална научна програма „Репродуктивните биотехнологии в животновъдството в България“ (ННП РЕПРОБИОТЕХ), одобрена с РМС № 577/17.08.2018 г. и финансирана от МОН

Предоставените от МОН средства за втората година от изпълнението на програмата - 2020 г., са в размер на 644 975 лева. Общата цел на програмата е оптимизирането на репродуктивния процес в животновъдството чрез внедряване на иновативни биотехнологии и трансфер на знания. РЕПРОБИОТЕХ е насочена към постигане на три специфични цели, свързани с репродуктивните биотехнологии в животновъдството:

- Използване свеж и криоконсервиран генетичен материал.
- Подобряване на репродуктивния потенциал чрез използване на нехормонални биоактивни добавки през значимите за репродукцията периоди.
- Трансфер на знания и репродуктивни биотехнологии.

Програмата се изпълнява съвместно в сътрудничество между водещата организация - Тракийски университет и партньорските организации - Институт по биология и имунология на размножаването „Акад. К. Братанов“ при Българската академия на науките, Селскостопанска академия, Аграрен университет и Университет по хранителни технологии. ННП РЕПРОБИОТЕХ е разработена в три работай пакета.

През отчетния период по ННП РЕПРОБИОТЕХ са изпълнени дейности за втория етап, които отговарят на поставените в програмата цели. Извършена е достатъчна по обем изследователска дейност в направлението репродукция на едри и дребни преживни и еднокопитни животни. Извършени са дейности по селекция, подготовка и получаване на генетичен материал; селектиране на мъжки разплодници; изпитване на протоколи за синхронизация на еструса с фиксирано време за изкуствено осеменяване; оптимизиране на ранна репродукция чрез интензивно хранене и прилагане на биодобавки. Изследвано е влиянието на топлинния стрес върху някои репродуктивни показатели при млечни крави в умереноконтинентален климат.

Разработено е технологично решение ресинхронизиране на еструса и овулацията с ранна диагностика на бременност при млечни крави; разработена е репродуктивна биотехнология „Ембриотрансфер при говеда“; разработена е методика за приложение на репродуктивна биотехнология за „In vitro получаване на ембриони от високопродуктивни крави, заклани по необходимост“; разработена е репродуктивна биотехнология „Ембриотрансфер при коне“. Отчита се

разширяване на създадената от ИЖН-Костинброд, ССА, „Европейска мрежа за репродуктивни биотехнологии в животновъдството“ и др.

По-интересните резултати, които са постигнати по време на отчетния период, са свързани с използването на композирана хранителна добавка, съдържаща натурални и биологично активни компоненти от растителен произход, витамини и минерали. Изследването е проведено с цел получаване на нови данни за бъдещо практическо приложение на биологично активни добавки на основание подобряване на репродуктивния потенциал на мъжките животни. В заключение може да се твърди, че включването на биологично активни добавки към дажбите на мъжките разплодници по определена схема може да повиши заплодяемостта при овцете и раждането на повече живи агнета по ефективен и лесноизпълним за фермерите начин.

Интересен резултат е получен при изследването на влиянието на топлинния стрес върху някои репродуктивни показатели при млечни крави в умерено континенталния климат. Направено е заключение, че охлаждането на кравите през месеците от май до септември има положителен ефект върху репродуктивните показатели на кравите за мляко, а при по-високи стойности на топлинния стрес процентът на заплодяемост намалява. Животните, които са били обект на изследването, са от ферма, която е внедрила уреди за охлаждане на кравите.

В средата на 2021 г. приключи изпълнението на програмата, като повечето индикатори са дори преизпълнени. Окончателният ѝ отчет е публикуван на електронната страница на МОН: <http://www.mon.bg/bg/101040>, а всичко за програмата може се открие на разработения уебсайт: <http://reprobiotech.eu/>.

8.3. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българските производители на единния европейски пазар се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ).

Дейностите на НССЗ са разнообразни и се допълват, за да се предоставят различни услуги според нуждите на земеделските стопани и информацията да достигне до по-широк кръг от хора. През 2020 г. експертите от Териториалните областни офиси (ТОО) на НССЗ са предоставили безплатно на кандидати по подмярка 6.3. „Стартова помощ за развитие на малки стопанства“ и по подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г. консултантска и техническа помощ при подаването на проектните им предложения в ИСУН 2020. Във връзка с COVID-19 епидемията, експертите от Службата са предоставили безплатни консултации на земеделските стопани по мярка 21 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и малки и средни предприятия, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19“ от ПРСР 2014 – 2020 г.

Службата подпомага трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин оказва съдействие за усъвършенстване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“. През 2020 г. са увеличени дейностите, свързани с организиране на демонстрационни събития, с цел подобряване на взаимното обучение и обмен на знания между земеделските стопани и засилване на връзката между тях. Като обичайна практика навлиза провеждането на онлайн обучения/семинари.

Провеждат се изнесени приемни (консултантски дни) в различни населени места, които са отдалечени от областните центрове, с цел улесняване достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги. Предлагат се и все повече електронни услуги и разнообразни дигитални инструменти (онлайн информационни срещи, семинари, демонстрации и обучения) за комуникация със земеделските стопани, които се оказват особено ефективни.

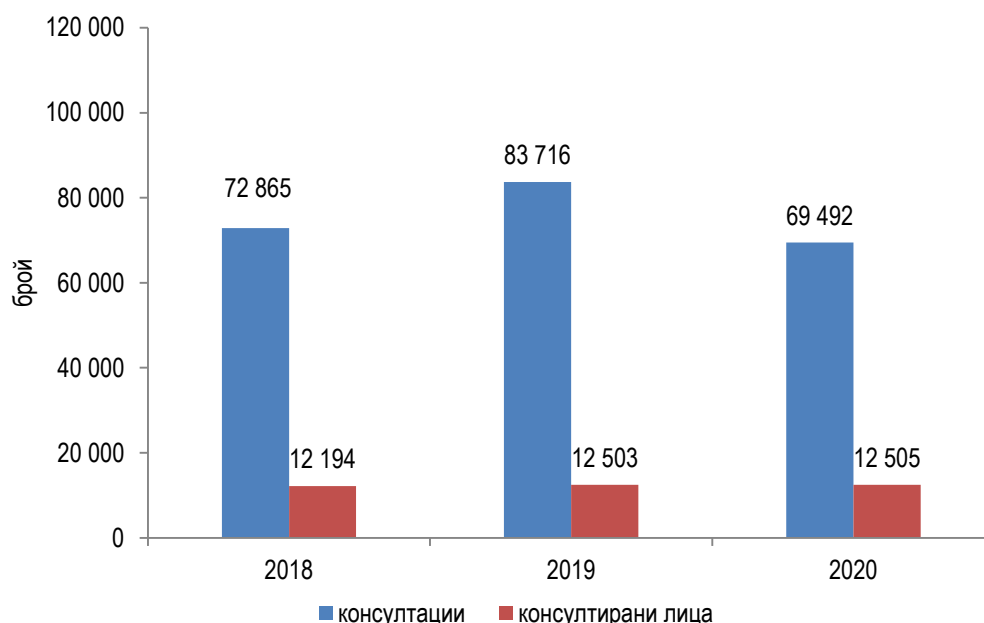
НССЗ разпространява сред земеделските стопани полезна информация и популяризира добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР.

Всички консултации, които НССЗ предоставя, са безплатни за земеделските стопани.

През 2020 г. общо 12 505 лица са получили 69 492 консултации от експертите на НССЗ. Броят на консултираните лица се запазва без съществена промяна спрямо 2019 г. Това се дължи от една страна на извънредната ситуация с COVID-19 пандемията, а от друга на увеличаване времетраенето на всяка консултация, поради липса на опит от страна на земеделските стопани за окомплектоване на документите и подаването им в ИСУН 2020. Наблюдава се намаление на предоставените консултации от НССЗ в офиса и на място в земеделските стопанства с 22% спрямо 2019 г. По-голяма част от лицата, получили консултации, се възползват от предлагания от НССЗ цялостен пакет от съветнически услуги.

Целевите групи, към които основно са насочени дейностите на НССЗ са: земеделски стопани, които вече са започнали своята земеделска дейност (в тази група преобладават малките земеделски стопанства); лица, които искат да започнат земеделска дейност; лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

Фигура V. 2. Общ брой предоставени консултации и консултирани лица в офиса и на място за периода 2018 - 2020 г.

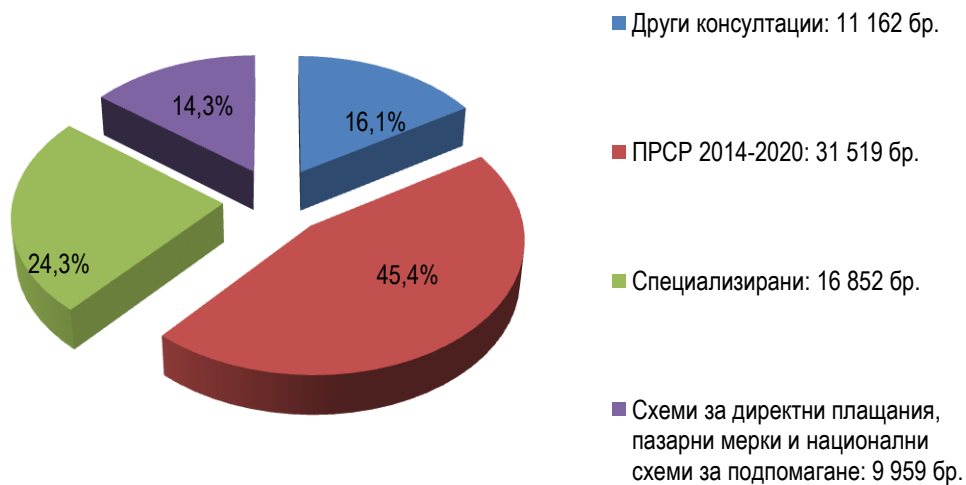

Източник: НССЗ

През 2020 г. експертите от Службата са направили 2 142 посещения на място в земеделските стопанства, което е с 39% по-малко спрямо 2019 г. (обяснимо с разпространението на COVID-19 от месец март 2020 г. и въведените мерки за социална дистанция за предпазване от заразяване). При посещение на място в стопанствата им фермерите получават конкретни съвети и оценка на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни. Това съдейства за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция при спазване на европейските норми и стандарти.

През 2020 г. експертите на НССЗ са предоставили 6 110 консултации по теми, касаещи Третия национален план за действие по изменение на климата (НПКИД) за периода 2013-2020 г. Консултирани са 3 757 лица - с 18,9% по-малко спрямо 2019 г., по теми касаещи различни видове дейности с пряк или косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове.

Фигура V.3. Предоставени консултации по вид за 2020 г.

Източник: НССЗ

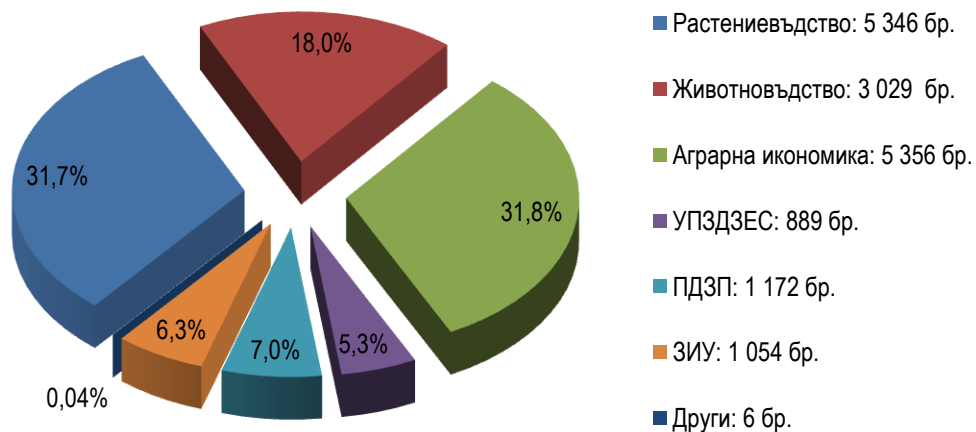
Водещо място през годината заемат консултациите по ПРСР 2014 - 2020 г. - 31 519 броя (45,4%) или с 14% по-малко спрямо 2019 г. Те са свързани главно с възможностите за подпомагане по подмерки 6.3 „Стартова помощ за развитие на малки стопанства“ и 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г.

На второ място се нареждат специализираните консултации с 16 852 броя (24,3%), като в сравнение с 2019 г. те са намалели с 24%. Тематиката на специализираните консултации, предоставени през 2020 г., може да се обобщи в следните основни направления: растениевъдство (в т.ч. биологично растениевъдство) – 5 346; животновъдство (вкл. биологично животновъдство) – 3 029; аграрна икономика – 5 356; законоустановени изисквания за управление (ЗИУ) – 1 054; правила за добра земеделска практика (ПДЗП) – 1 172; условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС) - 889; други – 6.

Консултациите от група „Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане“ през 2020 г. наброяват 9 959, с 4% повече в сравнение с предходната година. От различните насочености на консултациите по директните плащания най-голям интерес е проявен към консултациите по Схемите за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци; Схемата за единно плащане на площ; други национални схеми за подпомагане, в т.ч. държавни помощи, и Националната програма по пчеларство.

При консултациите от група „Други“ се наблюдава намаление с 27% спрямо 2019 г., до 11 162 броя. Най-много консултации са предоставени относно: регистрацията и пререгистрацията на земеделските стопани по „Наредба 3 за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани от 1999 г.“ (4 443 броя). Най-често от тези консултации се интересуват лица, за които земеделието е била спомагателна дейност в последните години или нямат необходимия опит и искат да превърнат селскостопанското производство в основна дейност. В тази група се включват и консултации относно други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими, свързани със земеделието, регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини и такива, отнасящи се до безопасни условия на труд и сключване на договори за ползване на земеделски земи.

Фигура V.4. Разпределение на предоставените специализирани консултации през 2020 г. по вид

Източник: НССЗ

8.4. Професионални обучения

Центърът за професионално обучение (ЦПО) към НССЗ е лицензиран от Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО). В него се извършва висококачествено обучение с основна цел земеделските стопани да придобият теоретични и практически знания, свързани с основните проблеми в областта на опазване на околната среда, почвите, водите, климатичните промени, биоразнообразието. Чрез териториалните областни офиси на НССЗ във всеки областен град, ЦПО организира обученията за фермерите в удобно за тях време и място, без да се налага да отсъстват от своите стопанства.

През 2020 г. в ЦПО към НССЗ са обучени общо 117 лица, от които 5 в редовна форма на обучение по част от професия и получили удостоверения за професионално обучение по образец на МОН, а останалите чрез дистанционна форма (онлайн) по програми, свързани с повишаване квалификацията като експерти и преподаватели, в т.ч. дейности в изпълнение на мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014-2020 г.

В процеса на обучение, курсистите са усвоили принципите и изискванията на агроекологията и биологичното земеделие, свързани с успешното прилагане на дейности по мярка 10 „Агроекология и климат“ и мярка 11 „Биологично земеделие“ от ПРСР 2014-2020 г.

8.5. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието - земеделски бизнес”

През 2020 г. са проведени 108 съвместни информационно-обучителни семинари относно възможностите за подпомагане на стопаните по ПРСР 2014-2020 г. и по схемите за директни плащания - кампания 2020 г. Лектори на събитията са били експерти от НССЗ, учени и специалисти от ССА, Аграрен университет – гр. Пловдив, Тракийски университет – гр. Стара Загора, Русенски университет „Ангел Кънчев“, Икономически университет – гр. Варна, Областните дирекции към БАБХ.

Съвместните информационни събития през годината са общо 79, като в тях са взели участие над 3 хиляди земеделски стопани. Семинарите с демонстрации в стопанствата на клиенти на НССЗ са 20 на брой. Тези съвместни дейности и мероприятия по своя характер представляват специализирано обучение, изцяло ориентирано към нуждите на земеделците. През периода са проведени 42 присъствени и 37 онлайн семинари.

8.6. Информационно осигуряване

През 2020 г. експертите на НССЗ са организирали 652 информационни събития (в т. ч. и изнесени приемни) по специализирани теми и по теми, свързани с дейността на Службата по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. и с възможностите за подпомагане на земеделските стопани по ПРСР.

Поради усложнената епидемиологична обстановка в страната, свързана с COVID-19, наполовина по-малко спрямо 2019 г. са проведените изнесени приемни - 482, както и консултираните по този начин лица - 1 468.

Експертите на НССЗ са участвали в 170 информационни мероприятия през годината (без да се включват изнесените приемни) – 59 информационни срещи, 52 семинари, 19 демонстрации и семинари с демонстрация, 7 информационни щандове и 33 други мероприятия.

Изготвени и разпространени са множество информационни материали (информационни листовки, брошури, бюлетини, календар на земеделския стопанин) по актуални теми и проблеми, които да подпомогнат работата им със земеделските стопани.

Полезна информация за земеделските стопани се предоставя и чрез интернет сайта на НССЗ и социалните медии.

8.7. Агροхимични анализи

Направленията на лабораторната дейност на Центъра за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите (ЦИОПКП) са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата.

ЦИОПКП е в помощ на малките земеделски стопанства при получаване на консултантски пакети от експертите на Службата.

В Центъра се извършват агрохимични анализи на почвени проби за киселинност, усвоими фосфор и калий, минерален азот (амонячен и нитратен), общ азот в почви, определяне на активен калций, определяне на хумус и определяне на норма за варуване на кисели почви.

През 2020 г. в лабораторията са постъпили 790 почвени проби от 470 лица, на базата на които са изработени 1 226 броя проби за 6 032 определения (анализи). Въз основа на извършените анализи са изготвени 913 препоръки за торене. Постъпилите почвени проби са основно във връзка с предоставянето на консултантските пакети по подмярка 2.1.2 от мярка 2 ПРСР 2014 - 2020 г.

8.8. Дейност на НССЗ по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”

През 2016 г. стартира прилагането на подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства” по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР за периода 2014-2020 г., като НССЗ е единствената определена на този етап съветническа организация и одобрена от ЕК да предоставя консултантските услуги на малките земеделски стопанства.

По подмярка 2.1.2 НССЗ предоставя напълно безплатно шест основни консултантски пакета, допринасящи както за икономическо развитие и укрепване на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологичното обновление, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени.

Общият брой на подадените заявления за получаване на консултантски пакет по подмярка 2.1.2 през 2020 г. е 1 134, въз основа на които са изготвени 1 103 писмени доклада. Над 98% от подадените заявления са приключили с предоставяне на земеделските стопани на заявените консултантски пакети.

8.9. Дейност на НССЗ по мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

През 2020 г. НССЗ стартира процедура за прием на заявления за получаване на консултантски пакет, включващ изготвяне на бизнес план и основна информация за проектното предложение за кандидатстване по подмярка 6.3. „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ от мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

В периода на прием на заявления по подмярка 6.3. са подадени 174 заявления, въз основа на които експертите на НССЗ са изготвили 173 проектни предложения. Оказано е и съдействие на кандидатите за подаване на проектите им предложения в ИСУН 2020, където са регистрирани 214 проекта. От проектите предложения 53% са на земеделски стопани, отглеждащи овце и кози, 21% от стопанства, свързани с птицевъдството, 5% от свиневъдството и 20% от стопанства със смесено направление.

8.10. Дейност на НССЗ по мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

В средата на 2020 г. стартира процедура за прием на заявления по подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР 2014-2020 г.

През периода по подмярка 4.1.2. са подадени 211 заявления, като експерти на НССЗ са изготвили и подали в ИСУН 2020 общо 208 проектни предложени. Над 90% от подадените проектни предложения са на растениевъди стопанства, 5% на стопанства с животновъдно направление и 5% със смесено направление.

8.11. Обща селскостопанска политика 2021 - 2027 г.

Един от основните начини за постигане на целите на Общата селскостопанска политика през новия програмен период 2021 – 2027 г. ще бъде чрез широкоразпространена употреба на знания и иновации. Тези дейности ще бъдат подкрепяни в държавите-членки чрез Системите за знания и иновации в селското стопанство (AKIS), с цел взаимодействие между хората и организациите, насърчаване на взаимното обучение, генериране, споделяне и използване на знания и информация, свързани със селското стопанство. Системите следва да включват голямо разнообразие от участници - земеделски производители, съветници, изследователи, образователни и обучителни институции, доставчици на суровини, търговци на дребно, представители на медии, министерства, като част от национални или регионални системи AKIS. Връзката между тези лица може да се осъществява от съветническите служби във всяка държава-членка.

9. Борба с градушките

Географското положение и орографията на страната предопределят България като една от страните в Европа с високи честота и мощност на градовите процеси.

През последните години се наблюдава увеличение на честотата и силата на опасните явления като градушки, наводнения, торнада и мълнии. Прогнозите, направени въз основа на числени модели при различни сценарии за климатичните изменения, потвърждават това увеличение и в бъдеще. Един от географските райони, в които се прогнозира значително нарастване на екстремните случаи, е Югоизточна Европа.

България е една от страните в Европа, където тенденцията за нарастване на честотата и силата на градовите процеси като цяло се запазва, независимо от наблюдаваните колебания през годините в степента на градова активност.

Защитаваната от Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ (ИАБГ) територия през 2020 г. е 2 180 000 ха, от които 1 402 687 ха са обработваема земя, трайни насаждения и площи със смесено предназначение в силно градобитни райони в областите Видин, Монтана, Враца, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Хасково и Сливен.

ИАБГ е изградила метеорологична радарна мрежа, с помощта на която се извършва наблюдение и откриване и свръхкраткосрочно прогнозиране за силни щормове, мълнии, порои, градушки и други неблагоприятни атмосферни явления над територията на страната.

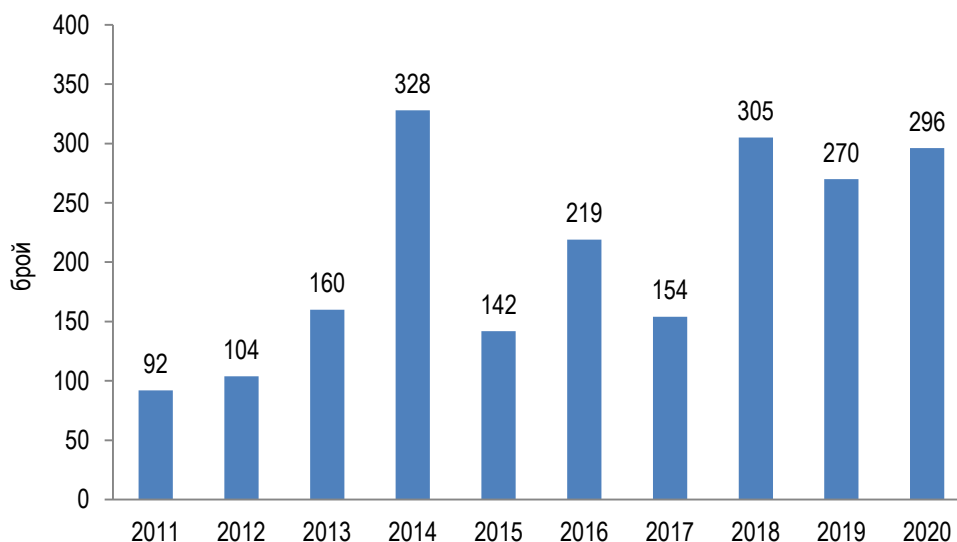
Метеорологичната радарна информация се предава денонощно на определени структури към Министерството на вътрешните работи, Военновъздушните сили, Държавното предприятие „Ръководство въздушно движение“, Националният институт по метеорология и хидрология и Столичната община. Чрез интернет сайта на Агенцията постоянно се предоставя метеорологична информация.

Съвместни екипи на ИАБГ и Областните дирекции “Земеделие” провеждат обследвания за поражения в защитаваните територии след всяко въздействие. Агенцията получава информация за засетите площи, състоянието и фазата на развитие на културите, реколтирани площи, среден добив и др.

Подготовката за активен сезон е свързана с дейности по привеждане в готовност на радарната, свързочната и противоградова техника и с провеждане на опреснителни курсове за специализирана администрация и курсове за обучение на кандидати за ракетострелци.

Въз основа на синоптични прогнози и фазата на развитие на селскостопанските култури в защитаваните територии, през 2020 г. активният сезон за работа на противоградовата защита на територията на страната е открит на 26 април и е закрит на 30 септември.

Фигура V.5. Проведени въздействия в системата за противоградова защита през периода 2011 – 2020 г.

Източник: ИАБГ

Сезон 2020 г. се определя с „висока степен на градова активност“ за Южна и Северна България. През годината са проведени 296 въздействия в 62 дни, като са обработени 1 289 градоопасни клетки. Общото време на градоопасност е над 207 часа.

Последното десетдневие на месец април 2020 г. се характеризира с нетипично за пролетта развитие на мощна градоопасна облачност в Северна и Южна България. Проведени са 10 въздействия в 2 дни и са обработени 44 клетки, със сумарно време на градоопасен стадий над 7 часа.

Месец май се характеризира с нетипична ниска честота на образуване на градоопасна купесто-дъждовна облачност. Проведени са 52 въздействия в 11 дни. Обработени са 191 градоопасни клетки със сумарно време на обработка 1 919 минути.

През месец юни честотата на образуване на градоопасна купесто-дъждовна облачност е била висока над цялата страна. Проведени са 113 въздействия в 20 дни. Обработени са 559 градоопасни клетки със сумарно време на обработка 5 446 минути.

През юли се наблюдава намаление на дните с градоопасни процеси спрямо предходния месец и увеличение на дните с типично летен характер и слънчево време. Проведени са 55 въздействия в 12

дни. Броят на обработените градоопасни облачни клетки е 235. Времето за активно въздействие върху клетките в градоопасен стадий е над 40 часа (2 475 минути).

Месец август се характеризира с нетипична голяма честота на конвективните процеси. Проведени са 52 въздействия върху 226 градоопасни клетки на 12 дати.

През септември преваляванията нямат интензитета на летните валежи, но въпреки това месецът се откроява с повече дни с развитие на градоопасни облачни клетки в сравнение с предходните 2 години, като са проведени 14 активни въздействия върху 34 градоопасни клетки на общо 5 дати.

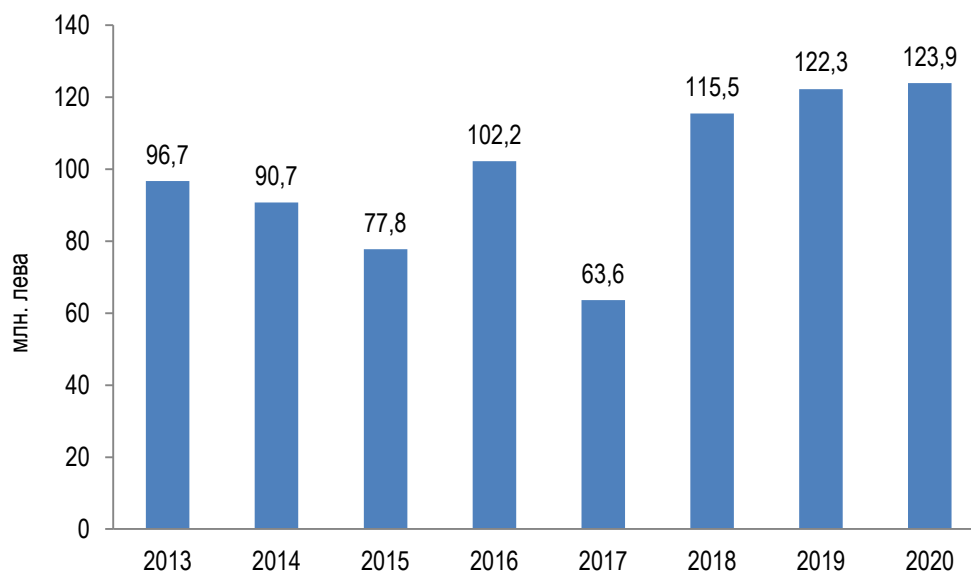
През целия сезон на активни въздействия, град с поражения върху селскостопански култури има само от 16 клетки. От всичките 62 дни, в които са проведени въздействия, поражения върху селскостопанските култури в защитаваната от ИАБГ територия са регистрирани само на 6 дати през месеците май, юни и юли. Поражения от градушки на селскостопанската продукция има върху 1 322 ха със среден процент на поражение 34,35%.

Основните причини за пораженията в защитаваната територия са :

- навлизане на облачни клетки с високи градоопасни параметри и формирани градови зърна, поради което е невъзможно осъществяване на конкуренция;
- ураганни ветрове със скорост, достигаща до 40 м/сек, водещи до намаляване концентрацията на реагента в зоната на засев;
- намалена концентрация на изкуствените конкурентноспособни ледообразуващи ядра при бързо развиващи се клетки поради недостатъчно израстване на ледообразуващите ядра на реагента до конкурентни размери;
- намалена концентрация на изкуствените конкурентноспособни ледообразуващи ядра, поради ограничаване стрелбата над населени места (забранени азимути (посоки) за стрелба);
- недостатъчен засев и прекъсване на обработката поради привършване на противоградовите ракети на ракетни площадки.

Съгласно възприетата Методика за определяне икономическата ефективност на противоградовата защита, през 2020 г. стойността на спасената продукция в резултат на проведени от ИАБГ активни въздействия се оценява на 123,9 млн. лева.

Фигура V.6. Стойност на спасена от градушки продукция през периода 2013 – 2020 г., млн. лева

Източник: ИАБГ

През 2021 г. е монтирана метеорологична доплерова радарна станция в радарен център в гр. Шумен, с което е осигурен детайлен радарен мониторинг на атмосферата над България, необходим за реализацията на двата способа за въздействие върху градоопасни облаци – ракетен и самолетен.

Във връзка със стратегията за развитие на противогодровата защита, предвиждаща разширяване на обхвата ѝ, през 2021 г. стартира осъществяване на пилотен проект за борба с градушките чрез самолетен способ, обхващащ незащитената с ракети територия на Северна България.

10. Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса

В контекста на инициативата на Европейската комисия и на Правителството на Република България за намаляване на административната и регулаторна тежест за бизнеса и гражданите, в началото на 2021 г. Министерството на земеделието, храните и горите направи годишен преглед на регулаторните режими, прилагани в системата през 2020 г. Целта на прегледа е идентифициране на възможностите за намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса и гражданите, създаване на по-добри условия за развитие на бизнеса чрез подобряване достъпа и повишаване качеството на публичните услуги, както и постигане на по-висока ефективност на публичните разходи.

Основният механизъм за постигането на тази цел е премахване на ненужните регулаторни режими и оптимизиране на процедурите за прилагането им, внедряване на електронно предоставяне на административни услуги и увеличаване обема на публично достъпната информация за бизнес операторите и за гражданите.

Очакваните резултати от намаляването на регулаторната тежест за бизнеса са:

- повишаване конкурентоспособността на българското земеделие;
- осигуряване на възможност за бизнеса да планира въздействието от регулирането;
- стимулиране развитието на икономическата активност;
- гарантиране на равни условия за осъществяване на стопанска дейност и създаване на условия за лоялна конкуренция.

10.1. Преглед на прилаганите регулаторни режими в системата на МЗХГ

След извършения преглед на регулаторните режими в системата на МЗХГ, към 1 януари 2021 г. са идентифицирани 171 броя регулаторни режими, свързани с регулиране на стопанската дейност в областта на селското стопанство, рибарството и горите, в това число:

- лицензионни - 10 броя;
- регистрационни – 69 броя;
- разрешителни – 82 броя;
- удостоверителни – 2 броя;
- уведомителни - 2 броя;
- съгласувателни - 6 броя.

От общия брой регулаторни режими, 44 се администратират от МЗХГ – Централно управление, а останалите 127 – от различни структури от системата на министерството.

10.2. Предприети през 2020 г. мерки за намаляване на регулаторната и административната тежест за бизнеса

През 2020 г. в системата на МЗХГ са предприети редица действия, насочени към облекчаване на действащи регулаторни режими, с цел създаване на оптимална бизнес среда. Приети са изменения и допълнения на нормативни актове, регулиращи стопанските отношения в секторите земеделие, рибарство и горско стопанство, с които са облекчени 3 регулаторни режима чрез отпадане на изискването за представяне на документи, които могат да се набавят по служебен път. Облекчаването

на регулаторните режими е извършено чрез промяна на Наредба № 9 за условията и реда за издаване на разрешения за засаждане на лозя.

11. Управление на рисковете и кризите в земеделието

Управлението на рисковете и кризите в отрасъла „Земеделие“ през 2020 г. се характеризира с изпълнение на мерки в две основни направления – мерките, заложи в Програма за управление на рисковете и кризите в отрасъл „Земеделие“ и мерките за справяне с кризата, предизвикана от COVID-19.

Световната пандемия от COVID-19 поставя нови предизвикателства пред правителствата на всички държави, а управлението на рисковете и кризите се проявява в различни от досегашните аспекти и измерения.

Европейската комисия координира общи европейски мерки в отговор на пандемията от коронавирус, които са насочени към укрепване на секторите на общественото здравеопазване и за смекчаване на социално-икономическите последици в Европейския съюз.

В контекста на принципите за създаване на ЕС и общата европейска политика, ЕК прие редица мерки за справяне с кризата в областта на земеделието, предизвикана от COVID-19. Те имат за цел главно осигуряване на непрекъснатост на производството и доставките на храни, финансово подпомагане на земеделските стопани и създаване на „зелени коридори“ в рамките на ЕС за доставки на стоки. Очертаните от ЕС направления и финансирането на мерките за постигането на поставените цели за преодоляване на световната криза, предизвикана от COVID-19, се обобщават в следните решения:

- По-голяма подкрепа за земеделските стопани в ЕС, засегнати от кризата с COVID-19, която се изразява в предоставяне на възможности на държавите членки като извънредна мярка да изплатят до 7 000 евро на земеделски стопани и до 50 000 евро на малки и средни предприятия (МСП), занимаващи се с преработка, предлагане на пазара или разработване на селскостопански продукти или на памук, с изключение на рибни продукти. Целта е да се използват наличните средства по съществуващите програми за развитие на селските райони, за да се подпомогнат земеделските стопани и МСП, които са особено засегнати от кризата с COVID-19, и да се решат проблемите с ликвидността и паричните потоци, произтичащи от затварянето на магазини, пазари и ресторанти.
- Подкрепа на хранително-вкусовата промишленост чрез увеличаване на паричния поток на земеделските стопани и намаляване на административната тежест за тях;
- Извънредни мерки в подкрепа на хранително-вкусовата промишленост, които включват допълнителна подкрепа за пазарите на земеделски и хранителни продукти – помощ за частно складиране в сектора на млечните продукти и сектора на месото, разрешаването на пазарни мерки за самостоятелна организация от страна на операторите в тежко засегнатите сектори и гъвкавост за програмите за подпомагане на пазара в секторите на плодовете и зеленчуците, виното и други.

След обявяването на световната пандемия от COVID-19 ЕС прие мерки за незабавно освобождаване на средства от кохезионните фондове, като:

- Прие законодателство за бързо отпускане на средства от бюджета на ЕС за справяне с кризата, предизвикана от COVID-19, с което се изменят правилата на структурните и инвестиционните фондове, така че да се даде възможност за по-голяма гъвкавост и освобождаване на 37 милиарда евро за инвестиционната инициатива в отговор на пандемията;
- Измени обхвата на фонд „Солидарност“ на ЕС, за да включи и извънредните ситуации за общественото здраве в допълнение към природните бедствия.

В изпълнение на заложените в Програмата за управление на рисковете и кризите в отрасъл „Земеделие“ мерки за ограничаване на негативното влияние на идентифицираните рискове върху

секторите в земеделието, горите и рибарството, през 2020 г. са предприети действия по следните основни направления:

- Ограничаване влиянието на последиците от нестабилността на земеделски продукти на националния пазар, пазара на Европейския съюз и международните пазари;
- Стабилизиране и повишаване на доходите на земеделските стопани и създаване на условия за развитие на ефективно земеделско производство;
- Ограничаване на потенциалните опасности и управление на факторите за възникване на огнища със заразни заболявания при животни и растения;
- Ограничаване на потенциалните рискове за възникване на наводнения и горски пожари;
- Преодоляване на вредното влияние и материалните щети от възникналите санитарни кризи в животновъдството и растениевъдството;
- Ограничаване на последиците и преодоляване на вредното въздействие и загуби за земеделските стопани от възникналите природо-климатични бедствия, полски и горски пожари;
- Запазване и възстановяване на биологичното разнообразие на речните и морски басейни и горите.

През 2020 г. изразходваните финансови средства за изпълнение на мерки и дейности за управление на рисковете са насочени към превенция срещу заразни болести по животните и растенията, ограничаване на вредното влияние на природо-климатичните явления, подкрепа на доходите на земеделските стопани, повишаване конкурентоспособността на селскостопанското производство и ограничаване на вредителите и пожарите в горите. Тяхното изпълнение се финансира чрез средства от Европейските фондове и от държавния бюджет, чрез използването на различни способности и схеми – директни плащания, държавни помощи, мерки по Програмата за развитие на селските райони, целеви средства от държавния бюджет и собствени средства в рамките на финансирането на основни дейности на структурите, отговорни за управлението на съответните рискове.

Финансовите средства, изразходени за превенция на вредното въздействие на природо-климатичните фактори през 2020 г., са над 45,9 млн. лева - най-големият размер за последните три години, като в сравнение с 2018 г. е налице увеличение с 41%.

През 2020 г. са обявени локални санитарни кризи и кризисни ситуации, причинени от природни бедствия в секторите „Животновъдство“ и „Растениевъдство“.

За сектор „Животновъдство“ са обявени локални санитарни кризи в няколко области на страната, свързани с болестите Инфлуенца по птиците и Африканска чума по свинете, а също и настъпили кризисни ситуации, причинени от природни бедствия – неблагоприятни метеорологични събития.

За сектор „Растениевъдство“ на почти цялата територия на страната са обявени кризисни ситуации, причинени от неблагоприятни климатични условия и природни бедствия – измръзване/ослабяване, наводнение/преовлажняване на земеделски площи, градушка и суша.

С цел преодоляване на негативното и неблагоприятно въздействие на възникналите кризисни ситуации, както и намаляване на материалните щети за земеделските производители, през 2020 г. на земеделските стопани са предоставени финансови средства като държавно подпомагане чрез допълнително осигурени средства от държавния бюджет на Република България, държавна помощ за компенсиране на материалните щети по загинали животни и унищожени кошери в резултат на природни бедствия, държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени към природни бедствия и помощ de minimis, съгласно Регламент (ЕС) № 1408/2013 г.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Общата площ на горите и горските територии в България към 31.12.2020 г. възлиза на 4 270 995 ха, от които 3 919 888 ха са залесена площ (вкл. и клек).

Площта на горските територии е 3 952 575 ха, от които 2 885 194 ха (73%) горски територии - държавна собственост, управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 172 368 ха (4,3%) държавни гори, стопанисвани от МОСВ (в т. ч. резервати и поддържани резервати - 33 393 ха; Национален парк „Рила” - 53 479 ха; Национален парк „Пирин” - 40 332 ха и Национален парк „Централен Балкан” - 45 164 ха), 11 271 ха (0,3%) държавните горски територии, предоставени за управление на Учебно-опитни горски стопанства, 441 824 ха (11,2%) горски територии - собственост на общини, 382 252 ха (9,7%) горски територии - собственост на физически лица и 59 666 ха (1,5%) горски територии - собственост на юридически лица (в т. ч. 17 792 ха горски територии - собственост на религиозни общности).

Площта на земеделски територии, притежаващи характеристиката на гора по смисъла на чл. 2 от Закона за горите (гори върху земеделски територии) е 318 420 ха в тях влизат: 39 685 ха (12,4%) гори върху земеделски територии - държавна собственост, 182 393 ха (57,3%) гори върху земеделски територии - общинска собственост, 74 194 ха (23,3%) гори върху земеделски територии - собственост на физически лица, 11 089 ха (3,5%) гори върху земеделски територии - собственост на юридически лица (в т. ч. 2 195 ха гори върху земеделски територии - собственост на религиозни общности) и 11 059 ха (3,5%) гори, временно стопанисвани от общината.

При изготвянето на отчета на горите и горските територии за 2020 г. е възприет нов подход. Главната промяна е, че горите върху земеделски територии („Селскостопански фонд“) са отчетени по видове собственост, отделно от горските територии. Новият подход дава яснота за разпределението на площите, заети с гори, както по вид на собствеността, така и по вид на територията. Тъй като начинът на отчитане на площите през 2019 г. и 2020 г. е различен, за сравнимост на данните анализът е направен на база общата площ (горска и земеделска територия).

В сравнение с 2019 г., общата площ (горска и земеделска територия) се увеличава с 6 665 ха, което се дължи основно на устройството на неустроени досега територии, заети от гори, при извършените инвентаризации за годината. Площта на горските територии намалява със 196 776 ха, а площта на горите върху земеделски територии нараства с 203 441 ха.

Намалението на площта на горските територии е за сметка на увеличената площ на горите върху земеделски територии. Преливането на площите е главно вследствие на диференцирано отчитане на площите по видове територии и собственост. Част от земеделските територии и горите, временно стопанисвани от общината в предишните отчети са били отчитани и причислявани като „горски територии“ и „горски територии държавна собственост“.

Площта на държавните горски територии намалява с 27 177 ха, което е свързано основно с новия начин на отчитане, т. е. голяма част от горите в земеделски територии в предишните отчети са отчитани като държавни горски територии, дублиране на площи, изключване на горски територии с административни актове.

Площта на Учебно-опитните стопанства се увеличава с 3 ха, в резултат на ново картиране на УОГС „Петрохан“ Бързия.

Площта на общинските горски територии се свива със 119 771 ха, за сметка на увеличение на горите върху земеделски територии – общинска собственост.

Общият размер на залесената площ (горска и земеделска територия) нараства с 16 068 ха, в резултат на неустроени досега гори, залесяване на голи площи (пожарища, сечища и голини), преоценка на нелесопригодни площи при инвентаризация на горските територии, а също така и на

самозалесили се земеделски територии, притежаващи характеристиката на гора през последните инвентаризации.

Залесената площ в горските територии намалява със 187 769 ха - от 3 789 195 ха на 3 603 426 ха, вследствие на преливане на площи между горски и земеделски територии при новото отчитане.

Недървопроизводителната площ се увеличава с 673 ха, достигайки 306 330 ха. Ръст има при ливади, поляни, пътища и просеки, дължащ се на нова инвентаризация, а намаление - при площите на пожарища, голини, сечища, скали, реки, сипеи и други недървопроизводителни горски площи.

Въпреки появилите се самозалесени площи, залесената площ на иглолистните гори е с 2 892 ха по-малко спрямо предходната година. Това се дължи на водените сечи във връзка с биотични нападения от корояд и масово съхнене на боровите култури извън ареала, които в следствие се възобновяват с местни широколистни видове, на продължаващото увеличение на смесените иглолистно-широколистни насаждения, получени след създаването и последващо стопанисване на иглолистни култури, както и на провежданата през последните години политика за трансформация на иглолистните насаждения и култури, създадени извън естествения им ареал на разпространение. Тази тенденция ще продължава и за в бъдеще.

Широколистните високостъблени гори са с 10 040 ха повече, поради превръщане на издънкови насаждения във високостъблени, залесяване на пожарища, ветровали и др., самозалесяване на незалесени горски територии, преценка на иглолистни култури и насаждения с ниска производителност и трансформиране на част от иглолистните гори в широколистни. Увеличават се и издънковите гори за превръщане - с 19 393 ха, поради приобщаване към горските територии на насаждения, отнасяни досега към категорията на т. н. „неустроени гори” и на преценка на иглолистни култури, смесени с широколистни издънкови видове.

Нискостъблените гори намаляват с 10 467 ха, вследствие на преценка на част от акациевите и келявгабъррови насаждения, в които преобладават други издънкови и/или високостъблени дървесни видове.

Общото ползване от възобновителни и отгледни сечи за горските територии, осъществено през 2020 г., е в размер на 6 885 592 куб. м стояща маса, което се равнява на 84,9% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 8 108 695 куб. м стояща маса.

От тях, 3 468 774 куб. м са от възобновителни сечи. Изпълнението на възобновителните сечи спрямо предвидените такива по горскостопански план (4 544 136 куб. м) е 76,3%.

От отгледни сечи са добити 3 416 818 куб. м, което представлява 95,9% изпълнение спрямо предвидените такива по горскостопански план (3 564 559 куб. м).

Годишното ползване в горските територии - държавна собственост е в размер на 5 321 404 куб. м стояща маса, което се равнява на 82,5% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 6 447 534 куб. м стояща маса.

Осъщественото годишно ползване от горите, предоставени на учебни опитни горски стопанства, е в размер на 44 862 куб. м стояща маса (97,9% от предвиденото); от общинските горски територии - в размер на 664 545 куб. м стояща маса (65,1% от предвиденото); а това от гори - собственост на физически и юридически лица - в размер на 847 858 куб. м стояща маса (142,7% от предвиденото).

2. Промени в горските територии

През 2020 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- Издадени са 9 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.), с обща площ 6,31 ха, с цена за промяната 738 342 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 71 035,02 лева. Издадени са 2 административни акта, с които се погасяват правата на заявителите по издадени заповеди за промяна на предназначението в предишни отчетни

периоди;

- Издадени са 30 административни акта за предварително съгласуване за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии, с обща площ 56,84 ха, по реда на чл. 75, ал. 3 от ЗГ;
- Издадени са 36 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 77 от ЗГ, с обща площ 75,25 ха, с цена за промяната 2 151 526,80 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 861 388,76 лева. Безвъзмездно е променено предназначението по реда на чл. 73, ал. 5 от ЗГ, на 146,12 ха горски територии за изграждането на 16 национални обекта и 9 общински обекта от първостепенно значение, като са издадени 25 административни акта, с които се констатира вече възникнали права и задължения;
- Издадени са 13 административни акта за придобиване право на собственост върху 1,67 ха горски територии - частна държавна собственост, представляващи застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на ЗГ (отм.), с обща цена за продажба на поземлените имоти 173 063,90 лева и режимни разноски в размер на 3 459,66 лева. Издадени са 2 административни акта за отказ за придобиване право на собственост върху застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на ЗГ (отм.) и 1 административен акт за прекратяване на административното производство;
- Издадени са 168 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти от земеделска в горска територия по реда на чл. 81 от ЗГ. Промяната е безвъзмездна;
- Издадени са 4 административни акта за връщане на поземлени имоти с променено предназначение в горските територии - държавна собственост, във връзка с погасени права за закупуване на имотите;
- Издадени са 14 административни акта за предварително съгласуване за учредяване право на строеж върху горски територии - държавна собственост, с обща площ 0,68 ха, по реда на чл. 55 от ЗГ;
- Издадени са 19 административни акта за учредяване право на строеж, по реда на чл. 56 от ЗГ, върху горски територии - държавна собственост, с площ 0,74 ха, с обща цена за вещното право 69 543,70 лева и 1 403,32 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 3 333,17 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 5 565,42 лева;
- Издадени са 36 административни акта за предварително съгласуване за учредяване на сервитут по реда на чл. 62 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост, с обща площ 5,49 ха;
- Издадени са 27 административни акта за учредяване на сервитут по реда на чл. 63 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост, с площ 6,32 ха, с обща цена за вещното право 270 709,00 лева и 5 414,18 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 33 246,59 лева. Определените средства за компенсационно залесяване са 53 951,94 лева;
- Издадени са 6 административни акта за учредяване на сервитут на енергиен обект по реда на чл. 64 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост, с площ 2,25 ха, с цена за вещното право 145 018,56 лева и 2 547,42 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 5 524,01 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 24 504,48 лева;
- Издадени са 8 административни акта за учредяване право на ползване по реда на чл. 70 от ЗГ

върху горски територии - държавна собственост, с площ 3,11 ха, с обща цена за вещното право 2 032,20 лева и 40,64 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 7 756,15 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 26 366,76 лев;

- Издадени са 4 административни акта за прекратяване, по реда на Административнопроцесуалния кодекс, на административните производства за учредяване ограничени вещни права върху горски територии - държавна собственост.

3. Стопанисване на горските територии

Стопанисването, ползването и защитата на горите е насочено към формиране и поддържане на жизнени и многофункционални горски екосистеми, създаване на условия за естественото им възобновяване и подобряване на тяхната устойчивост.

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия и порои

През 2020 г. дейността на ИАГ в тази област е насочена основно в следните направления:

- Изпълнение на целите и показателите, заложи в програмата и бюджета на ИАГ;
- Изпълнение на задълженията на България, произтичащи от членството в Европейския съюз в областта на горските репродуктивни материали (ГРМ);
- Одобряване и регистрация на базови източници за ГРМ, регистрация на доставчици на ГРМ, изпитване и окачествяване на семена и подобряване на състоянието на горската семепроизводствена база;
- Поддържане на база данни от извършените инвентаризации на създадените горски култури; на наличните пожарища, невъзобновените сечища и горите, унищожени от други природни въздействия; на възобновяването във всички освободени площи в държавните и общински горски територии; на наличните едроразмерни укрепителни съоръжения; на извършените дейности по компенсационно залесяване, на регистрираните горски разсадници в страната;
- Извършване на контролна дейност;
- Съгласуване на проекти за биологична рекултивация в горски територии, изготвяне на отговори и становища;
- Изготвяне на проекти на нормативни документи.

Таблица VI.1. Изпълнени дейности по създаване на гори през 2020г.

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2020 г.
1.	Събрани и добити семена от ТП ДГС/ДЛС	кг	34 097
2.	Произведени фиданки в държавните горски разсадници	хил. бр.	8 247,2
3.	Залесени площи, в т. ч. от	ха	1 897,6
	- държавни предприятия	ха	1 760,1
	- общини	ха	137,5
4.	Попълване на култури в държавни горски територии	ха	482,9
5.	Отглеждане на култури в държавни горски територии	ха	10 094,4
6.	Среден процент на прихващане на културите		
	а) държавна собственост		
	- едногодишни	%	66,70

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2020 г.
	- двегодишни	%	71,68
	- тригодишни	%	81,76
	б) общинска собственост		
	- едногодишни	%	82,31
	- двегодишни	%	40,02
	- тригодишни	%	82,66

Източник: ИАГ

През 2020 г. са извършени следните дейности:

- Изготвени са отчети с база данни за проведените инвентаризации на създадените горски култури; на наличните пожарища, невъзобновените сечища и горите, унищожени от други природни въздействия; на наличните едроразмерни укрепителни съоръжения и са дадени препоръки за отстраняване на допуснатите пропуски и грешки;
- Определена е цената на компенсационното залесяване и са издадени заповеди от министъра на земеделието, храните и горите и изпълнителния директор на ИАГ;
- Съгласувани са 9 проекта за рекултивация на нарушени терени в горски територии;
- Актуализиран е публичният регистър на горските разсадници в страната;
- Актуализиран е Националният списък на одобрените и регистрирани източници за производство на ГРМ;
- Одобрени и регистрирани са 10 нови базови източници от категория „селекциониран“ за производство на ГРМ, отговарящи на минималните изисквания на директива 1999/105/ЕС и са отменени 22 базови източници;
- От специалисти на ГСС са извършени 512 контролни проверки на състоянието и провежданите дейности в регистрираните базови източници за ГРМ;
- Издадени са 168 сертификата за идентифициране произхода на ГРМ от РДГ и ГСС;
- В семеконтролните лаборатории на ГСС София и Пловдив са издадени 250 семеконтролни свидетелства на партиди семена от широколистни и иглолистни видове и са изпратени 58 уведомителни писма за годност на реколтата;
- В семехранилището за дългосрочно съхранение в ГСС Пловдив са съхранени 863 кг семена от 214 партиди от иглолистни и 10 партиди от широколистни видове;
- За генна банка като семенна колекция в ГСС София през 2020 г. са съхранени 79 кг семена с различни произходи от 23 дървесни и храстови вида. В ГСС Пловдив са съхранени 17,5 кг от 8 дървесни вида;
- Специалисти от ГСС Пловдив са извършили почвени проучвания на 6 горски разсадници на територията на цялата страна, като са изготвени досиета с предписания за подобряване на почвеното плодородие в обследваните разсадници;
- В изпълнение е съвместен проект на ГСС София и ЮЗДП Благоевград Life 16 NAT/BG/000817 „Възстановяване и подобряване на природозащитния статус на приоритетни горски хабитати от мрежата НАТУРА 2000 в България“.

За защита на горските територии от ерозия и порои са извършени 531,2 ха противоерозионни залесявания.

Средствата, изразходвани от държавните горски предприятия за осъществяването на дейностите по залесяване и защита срещу ерозия и порои възлизат на приблизително 16,3 млн. лева.

3.2. Провеждане на сечи в горите

През 2020 г. в държавните гори за регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия са проведени отгледни сечи на площ от 39 270,9 ха, което представлява 62,1% от предвижданията на ГСП/ЛУП. От тях, 53,8% са в иглолистни гори, 28,8% в широколистни високостъблени гори и 17,6% в издънкови гори за превръщане в семенни. В горите на възраст до 40 години са проведени отгледни сечи върху общо 16 823,3 ха. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 2 160,9 ха е 41,3% от предвижданията на ГСП/ЛУП. По видове отгледни сечи изпълнението на ГСП/ЛУП е 39,2% за осветленията, 37,8% за прочистките, 53,8% за прорежданията и 74,7% за пробирките.

През годината са проведени селекционни сечи на площ от 941,7 ха, с което предвижданията на ГСП/ЛУП са изпълнени на 85,6%.

От специалисти на ГСС са извършени двукратни контролни проверки на маркирането и на проведените селекционни сечи в семепроизводствени насаждения върху обща площ от 1 703 ха;

В рамките на 2020 г. в недържавните гори са проведени отгледни сечи на площ от 7 836,4 ха, от които 5 013,8 ха в общински гори, 2 302,3 ха в гори - собственост на физически лица, 355,5 ха в гори - собственост на юридически лица и 164,8 ха в гори - собственост на религиозни организации.

В държавните гори е извършено кастрене на стоящи дървета за подобряване на качеството на произвежданата дървесина и подпомагане процеса на естественото самоокастрияне на дървостойките върху 1 636,2 ха, с 1 381,9 ха повече от предвижданията на ГСП/ЛУП. Подпомогнато е естественото възобновяване върху площ от 4 463,1 ха (44,3% от предвижданията на горскостопанските планове), с 1 250,5 ха по-малко от изпълнението през предходната година. Маркиран е лесосечен фонд в размер на 5 222 501 куб. м стояща дървесина или с 822 525 куб. м по-малко спрямо 2019 г.

За изпълнение на дейностите, свързани със стопанисване на горските територии - държавна собственост, през 2020 г. държавните предприятия са изразходили общо 3,3 млн. лева.

4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

4.1. Ползване на дървесина

През 2020 г. ИАГ и Регионалните дирекции по горите са извършили постоянен контрол на издаваните разрешителни за сеч и съставяните протоколи за освидетелстване на сечищата чрез информационната система на ИАГ. През годината са издадени разрешителни за сеч за 8 012 845 куб. метра лежаща дървесина, като към 25.01.2021 г. са съставени протоколи за освидетелстване на сечищата за добити 5 679 297 куб. метра лежаща дървесина.

В рамките на 2020 г. държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ са реализирали общо 4 401 488 куб. м дървесина от горските територии - държавна собственост или 91% спрямо планираното количество. Продадената дървесина е с 512 хил. куб. м (10%) по-малко от 2019 г.

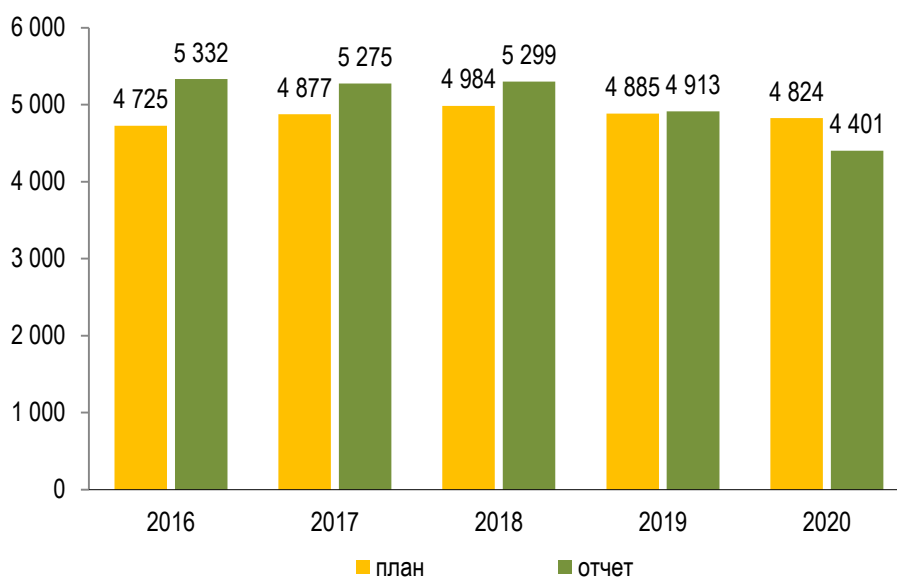
Реализираната дървесина, пострадала от абиотични и биотични фактори, е в размер на 463 хил. куб. м, или 11% от всички продажби, като се запазва отчетеният през предходната година дял.

Общите приходи от продажба на дървесина през 2020 г. възлизат на 251 815 хил. лева, с 16% по-малко на годишна база. Общите разходи при ползването на дървесина са на стойност 81 681 хил. лева, с 4% под отчетените през 2019 г., като в тях са включени и отчисленията от продажната цена на дървесината към фонд „Инвестиции в горите” в размер на 27 351 хил. лева.

През 2020 г. чрез продажба на добита дървесина от склад са реализирани 48,7% от общите количества дървесина. Останалите 51,3% са реализирани чрез продажба на стояща дървесина на физически лица за лична употреба и на юридически лица след провеждане на търгове. За

задоволяване на нуждите на физически лица са продадени по ценоразпис общо 537 632 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е с 95 хил. куб. м или с 15% по-малко от 2019 г.

Фигура VI.1. План и отчет на реализираната дървесина от горските територии – държавна собственост за периода 2016 – 2020 г., хил. куб. м

Източник: МЗХГ

Обемът на предоставената през 2020 г. дървесина по сключени дългосрочни договори от държавните предприятия е 234 хил. куб. м стояща дървесина и 177 хил. куб. м добита дървесина, а общото количество представлява 9% от реализираната дървесина, като спрямо предходната година се отчита спад от 20%.

След проведени електронни търгове през годината са реализирани продажби за общо 751 хил. куб. м дървесина от държавните гори, с 61 хил. куб. м по-малко в сравнение с 2019 г.

Среднопретеглените отчетени продажни цени на дървесината от горските територии - държавна собственост, от склад и на корен, са съответно 74,74 лева/куб. м и 42,03 лева/куб. м, като намаляват с 1-3% или респективно с 0,53 лв./куб. м и 1,26 лв./куб. м спрямо 2019 г. Средните разходи за добив на дървесина нарастват незначително - с 0,33 лв./куб. м.

Съгласно финансовите планове на ДП за 2021 г. се предвижда общото ползване на дървесина да бъде 4 781 158 куб. м.

Таблица VI.2. Ползване на дървесина от горски територии, предоставени за управление на ДП, и приходи от продажба през 2020 г.

Начин на ползване и на продажба	2019 г.		2020 г.			
	Количество (куб. м)	Стойност (хил. лева)	Количество		Стойност	
			куб. м	Изм. спрямо 2019 г. (%)	хил. лева	Изм. спрямо 2019 г. (%)
I. Приходи от продажба на дървесина (1+2+3+4):	4 912 802	300 217	4 401 488	90%	251 815	84%
1. Продажба на стояща дървесина на корен	2 089 668	90 461	2 259 804	108%	94 984	105%

Начин на ползване и на продажба	2019 г.		2020 г.			
	Количество (куб. м)	Стойност (хил. лева)	Количество		Стойност	
			куб. м	Изм. спрямо 2019 г. (%)	хил. лева	Изм. спрямо 2019 г. (%)
1.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	248 443	3 814	208 870	84%	3 250	85%
2. Продажба на добита дървесина	2 744 877	206 612	2 066 359	75%	154 440	75%
2.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	384 178	27 876	328 193	85%	23 511	84%
3. Ползване на дървесина по чл. 116б от ЗГ	6 063	х	5 398	89%	463	х
4. Ползване на дървесина по чл. 193 от ЗГ	72 193	1 957	69 927	97%	1 941	99%
II.Общо разходи, количество (I.1.+ II.1.), стойност II.(1+2+3):	4 957 474	105 166	4 389 013	89%	81 670	78%
1. Разходи за добив на дървесина - общо:	2 867 806	71 160	2 129 209	74%	53 514	75%
2.Разходи за направа на извозни пътища и текущ ремонт на горски автомобилни пътища	х	6 655	х	х	6 420	96%
3.Отчисление за фонд "Инвестиции в горите"	х	27 351	х	х	21 736	79%

Източник: МЗХГ

4.2. Странични дейности и ползване на недървесни горски продукти

За 2020 г. държавните предприятия отчитат общо 14 732 хил. лева приходи от странична дейност и недървесни горски продукти и съответстващи разходи от 10 366 хил. лева, като спрямо 2019 г. се наблюдава намаление с 1 215 хил. лева на приходите и с 347 хил. лева на разходите.

5. Защита на горските територии

5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди

В прогнозата за 2020 г. са предвидени мероприятия върху 33% от установените през 2019 г. горски територии със здравословни проблеми. Изпълнението на прогнозата е 68%. Също така, предвидено е извършване на въздушно пръскане на обща площ от 4 065,6 ха, в т. ч. 1 193,4 ха срещу борова процесия, 1 946 ха срещу ръждива борова листна оса и 926,2 ха срещу гъботворка. След дискусия на Националната комисия по лесозащита (НКЛЗ) през 2020 г. е направена организация за извършване на биологична борба чрез интродукция на *Entomophaga maimaiga* върху предвидените площи за третиране срещу гъботворка. От тези предвидени лесозащитни мероприятия е извършено само въздушно пръскане през есента на 2020 г. срещу борова процесия на обща площ от 980 ха. Използван е биологичен инсектицид на базата на Бацилус турингиензис (*Bacillus thuringiensis* var. *Kurstaki*). Ефектът от мероприятието е 82% - 95% смъртност на гъсениците.

През годината е извършена наземна химична борба на обща площ 460,5 ха в горски разсадници и тополови култури, което е с 34% повече от планираното. Мероприятието е извършено при възникване на здравословни проблеми, причинени от различни биотични и абиотични фактори в горски разсадници (40%) и в горски култури (60%).

Санитарните сечи са изпълнени на 81% спрямо прогнозата за 2020 г. От тях, 85% са проведени в иглолистни гори и 15% в широколистни гори. Изведените сечи са обхванали увредени горски територии от различни фактори - абиотични (55%), фитопатогенни гъби (32%), стъблени насекоми (10%) и пожари (3%).

Разходите за реализиране на дейностите по защита от болести, вредители и други повреди в горските територии, стопанисвани от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, са в размер на 120 хил. лева.

Таблица VI.3. Проведени лесозащитни мероприятия през 2020 г.

Мероприятие	Прогноза 2020 г. (ха)	Отчет 2020 г. (ха)	Изпълнение (%)
Въздушно пръскане общо, в т. ч. :	4 065,6	980	24%
Авиохимична борба	2 682,7	630	23%
Авиобиологична борба	1 382,9	350	25%
Наземна химична борба	343,5	460,5	134%
Механична борба	133,3	184,6	138%
Интегрирана борба	1,5	0	0%
Санитарни сечи	11 882,4	9 604,0	81%
Общо:	16 426,3	11 229,1	68%

Източник: ИАГ

5.2. Защита на горите от пожари

През 2020 г. в горските територии на страната са възникнали общо 499 пожара, като са засегнати 5 257,9 ха. От тях, 336,5 ха са опожарени от върхови пожари, което е под средното за последните десет години в страната.

В над 63% от опожарените горски територии е засегната широколистна растителност, 13% е засегната иглолистна растителност, 2% от засегнатите площи са със смесена растителност и 22% - треви, незалесени площи и мъртва горска постилка.

От общо опожарените площи, 58% са горски територии - държавна собственост, 30% - общинска собственост и 12% - горски територии - собственост на физически и юридически лица.

Преките щети, нанесени от пожари в горските територии през 2020 г., са оценени на 596 220 лева, при над 2 млн. лева през 2019 г.

Най-висок е броят на възникналите пожари в горските територии, попадащи в района на дейност на РДГ Кърджали - 85, където са опожарени и най-много горски територии – 1 907,6 ха. В РДГ Сливен и РДГ София са възникнали по 39 горски пожара, като в РДГ Сливен са засегнати горски територии на площ от 790,7 ха, а в РДГ София - 179,1 ха.

Основен фактор за възникване на пожари в горските територии на страната през 2020 г. е човешката небрежност, която е причина за 67% от пожарите. За 27% от пожарите причините са неизвестни, за 3% причините са умишлени, а 3% от възникналите пожари са по естествени причини (мълнии).

През 2020 г. от страна на РДГ Берковица, РДГ Благоевград, РДГ Бургас и РДГ Сливен са сключени договори с Държавен фонд „Земеделие“ - Разплащателна агенция, за финансиране по подмярка 8.3 от Програмата за развитие на селските райони за изграждане на 13 съоръжения (кули) за ранно откриване и оповестяване за възникнали пожари в горските територии. Изграждането на съоръженията е съобразно одобрената през 2019 г. от ИАГ схема за разполагане на средства за наблюдение и откриване на пожари в горските територии на страната.

Подписано е споразумение за сътрудничество между ИАГ и дирекция „Комуникационни и информационни системи“ към МВР, съгласно което чрез сектор „Център за аерокосмическо

наблюдение“ ще се предоставя информация на ИАГ за възникнали пожари в горските територии на страната, както и на местата в непосредствена близост и/или в близост до горските територии.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през 2020 г. ДП са изразходвали средства в размер на 1,519 млн. лева. Основната част от отчетените разходи са за изпълнението на превантивни дейности, включително за направата и поддръжката на 2 098 247 л. м минерализовани ивици и 522 690 л. м лесокултурни прегради. Едва 1,5% (22 хил. лева) от общите разходи са за гасене на горски пожари.

6. Защитени територии

Съгласно Закона за защитените територии, в страната съществуват 6 категории защитени територии, като отговорността за 3 от тях (природен парк, природна забележителност и защитена местност) управлението е споделено между МЗХГ – ИАГ, МОСВ и общините, а за останалите 3 (резерват, поддържан резерват и национален парк) – управлението е на МОСВ.

МОСВ осъществява контрол върху управлението на всички защитени територии и пряко управление на националните паркове и резерватите.

Министерството на земеделието, храните и горите, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са обект на изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана.

ИАГ е отговорна за управлението на природните паркове. За управление на природните паркове са създадени 11 дирекции – специализирани териториални звена към ИАГ: ПП „Беласица“, ПП „Българка“, ПП „Витоша“, ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“, ПП „Персина“, ПП „Сините Камъни“, ПП „Странджа“, ПП „Русенски Лом“, ПП „Рилски манастир“ и ПП „Шуменско плато“.

Дейностите по управлението на защитените местности и природните забележителности в горски територии се осъществява от държавните горски и ловни стопанства, в зависимост от това в чии териториален обхват попада територията. Независимо от статута на защитената територия и собствеността, всички горски ресурси в защитените територии се управляват от МЗХГ чрез държавните предприятия и съответните държавни горски и ловни стопанства.

През 2020 г. дирекциите на природните паркове и държавните предприятия изпълняват съвместни дейности, на базата на сключени споразумения за сътрудничество и планове за съвместни дейности. Такива споразумения са сключени между ЮЗДП Благоевград и ДПП „Беласица“, ДПП „Витоша“ и ДПП „Рилски манастир“. Цел на споразуменията за съвместна дейност е решаване на проблеми от взаимен интерес в следните области: устойчиво управление и опазване на природните ресурси, опазване на екосистемите и биоразнообразието, екологосъобразно управление на земите в защитените територии и защитени зони по ЗБР, квалификация на персонала, подготовка, кандидатстване и изпълнение на проекти, свързани с горите и защитените територии.

Извършени са ремонтни и възстановителни дейности по съществуващата туристическа инфраструктура - мостове, интерпретативни маршрути, заслони, беседки, кътове за отдих, чешми и др. Обновени и възстановени са информационни табла, маркировка на туристическите маршрути и др. Продължена е и дейността в областта на реинтродукцията на застрашени и редки видове и поддържане на техните популации. На изградените площадки за подхранване на птици регулярно е изнасяна храна.

На територията на ПП „Витоша“ през годината са извършени редица дейности, свързани с почистване и обновяване на туристическата инфраструктура, ограничаване достъпа на моторни превозни средства, монтиране на информационни табла и табели, маси „Витошки тип“ и др. Подновени са 21 табелки на брайлово писмо в Ботаническа алея за незрящи в м. Дендрариума. Възстановени са и изградени над 30 дървени мостчета. Почистени са над 2 000 л. м канавки/водостоци по алеи и пътеки в парка. По-голяма част от тези дейности е извършена с помощта на доброволци. Проведени са 12 доброволчески акции, като общият брой на участниците в тях

възлиза на над 300 човека. В рамките на проект СВ007.2.32.151 "Екологичното образование - мост за устойчиво развитие на трансграничния регион", финансиран по Програмата за трансгранично сътрудничество Интеррег - ИПП България - Сърбия 2014-2020 г., е изградена класна стая на открито в района на с. Боснек. През годината ДПП „Витоша“ е отличена с грамоти за „Изключителен принос“ за ежегодно успешно организиране на почистващи акции в природен парк „Витоша“.

ДПП „Врачански Балкан“ е продължила своята дейност по възстановяване на популацията на планински кеклик. От 2020 г. има затворен цикъл на производство на птици от вида. Към средата на 2021 г. в парка зимуват 90 птици. Паркът продължава своята дейност по подхранване на египетския и реинтродукция на белоглав лешояд. Извършен е и мониторинг по проект за реинтродукция на европейски лалугер за 2020 г. в местността „Локвата“. На територията на ПП „Врачански Балкан“ през 2020 г. са ремонтирани 10 интерпретативни маршрута, обновена е маркировка по 6 туристически маршрута, ремонтирани са 2 заслони, 4 информационни пункта и 6 къта за отдих.

ДПП „Българка“ е продължила дейностите по възстановяване и отглеждане на редки и застрашени от изчезване видове от флората и фауната в базата при с. Поток. В адаптацията преди пускането им в природната среда. С помощта на СЦДП гр. Габрово е закупен зарибителен материал от балканска пъстърва, като съвместно са освободени 8 000 броя по поречията на 4 реки, намиращи се на територията на парка.

ДПП „Странджа“ участва при огледа и определянето на нови вековни дървета от характерните дървесни видове за планина Странджа. Дирекцията на парка е провела и регулярното проучване на най-чувствителните и увредени крайморски дюнни местобитания и крайречни влажни зони.

На територията на ДПП „Русенски Лом“ е проведен ежеседмичен мониторинг и подхранване на двойка египетски лешояди. През 2020 г. на територията на защитена зона „Ломовете“ са установени 9 заети територии и е намерено едно гнездо от вида малък креслив орел. Проведен е мониторинг на заетите гнезда на черен щъркел и търсене на нови гнезда. Дирекцията на парка отговаря и за поддържане на оптималното водно ниво в ЗМ „Калимок - Бръшлен“.

Дейността на ДПП „Русенски Лом“ включва и организация на традиционни чествания, събития, отбелязване на дати от природозащитния календар и годишнини, свързани с историята на парковете.

Във връзка с възникналата епидемична обстановка в страната и света, част от традиционните събития и чествания са отменени или проведени без широка достъпност за населението. Поради тази причина и честването на седмицата на гората 2020 г. е отменено и е проведена инициативата „Моят разказ за гората“.

По повод 40 години от създаването на ПП „Шуменско плато“ е иницирано онлайн провеждане на Първа годишна среща на експертите по „Връзки с обществеността“ в Природните паркове. Дирекцията на Парка е подкрепила организирането и провеждането на Национално състезание по биатлон „Шуменско плато 2020“, организирано от велолюб „Илчов баир“. В рамките на надпреварата експертите са провели туристически поход с беседа до Скалните манастири в парка.

ДПП „Златни пясъци“ е организирала и провела екологични игри, водачество по детски образователни маршрути „Песента на гората“ и „Домът на сойката“ и беседи за билките при учебната „Билкова градина“.

ДПП „Персина“ е представила интерактивната изложба „Пътят на червеногушата гъска“, предоставена от Българското дружество за защита на птиците.

През 2020 г в Младежки еко лагер - с. Очин дол, ДПП Врачански Балкан са реализирани близо 500 нощувки. Организиран са 4 зелени училища с продължителност между 2 и 3 дни.

Традиционният поход на патиланци, организиран със съдействието на ДПП „Българка“ по повод „1 юни - Денят на децата“, е проведен на 25 юли 2020 г., на поляната до Соколски манастир, като участниците са преминали по екопътека на парк „Българка“ - от с. Чарково до Соколски манастир.

ДПП „Беласица“ е провела практически упражнения от курс по разпознаване на лечебни растения на територията на парка, а по случай празника на билките – Еньовден, е организиран семинар на тема „Силата на растенията“.

Всички ДПП са продължили и изпълнението на задълженията си, свързани с провеждането на мониторинг на консервационно значими видове растения и животни, включени в Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие.

През 2020 г. ДПП „Витоша“, „Врачански Балкан“, „Златни пясъци“ и „Рилски манастир“ са продължили изпълнението на дейности по проектите по ОП „Околна среда 2014-2020“, свързани с подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на природните паркове.

За популяризиране на природния туризъм в парка, ДПП „Беласица“ е изработила интерактивна онлайн карта с 27 пешеходни и 17 маршрута за планинско колоездене в парка.

ДПП „Персина“ е продължила изпълнението на проект „Обвързване на защитените територии по р. Дунав в Зелен Коридор от хабитати „Дунав“, по програмата за трансгранично сътрудничество „Дунав 2014-2020“. През 2020 г. стартира и проект „Изпълнение на приоритетни мерки в Рамсарско място „Комплекс Беленски острови“, Природен парк „Персина“, финансиран по ОП „Околна среда 2014-2020 г.“. Дирекцията на парка е изпълнявала и регулярни мониторингови дейности. Периодично, съобразно сезона, са извършвани регулярни мониторингови дейности във влажните зони на територията на парка и в р. Дунав. Извършен е регулярен мониторинг на новосформираната колония от къдроглави пеликани на остров Персин.

ДПП „Русенски Лом“ е приключила успешно работата по проект „Система за наблюдение на горите за ранно откриване и оценка на пожари в региона Балкани - Средиземно море“ и проект „Зелено управление“, финансиран по програма Интеррег VA „Румъния - България 2014-2020“.

7. Горска сертификация

Сертифицираните горски територии в България са със сертификат FSC (Съвет за стопанисване на горите). Съгласно официалните данни на FSC, площта на сертифицираните горски територии към 01.02.2021 г. е 2 374 088 ха, което представлява 57% от общата горска територия в страната, а сертифицираните единици са 33. Сертификат за проследяване на дървесината FSC - Chain of custody, притежават 443 сертифицирани единици.

Площта на сертифицираните държавни горски територии, стопанисвани от ДП, е 2 352 899 ха, равняващи се на 76% от общата стопанисвана от тях територия в страната, а сертифицираните единици са 30.

Съгласно електронния информационен портал на PEFC (Програма за утвърждаване на горската сертификация), сертификат за проследяване на дървесината PEFC - Chain of custody притежават 17 сертифицирани единици.

8. Инвентаризация и планиране в горските територии

През 2020 г. са извършени следните по-важни дейности в тази насока:

- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 34, ал. 1 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии във връзка с извършване на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за дейностите по опазване на горските територии от пожари, през 2020/2021 г. за териториални поделения ДГС „Елхово“, „Твърдица“, „Добринище“, „Благоевград“, „Рилски манастир“, „Смолян“, „Средец“, „Силистра“, „Смядово“, „Върбица“, „Ихтиман“, а само инвентаризация за „Акад. Николай Хайтов“, с. Хвойна за частта на влятото ТП ДГС „Чепеларе“, и за териториални поделения ДПС „Мазалат“, „Шерба“, „Тракия“ и „Черни Лом“;

- Изготвена е документация за провеждане на открити процедури за обществена поръчка по извършване на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове на дейностите за опазване на горските територии от пожари, през периода 2021/2022 г. за териториални поделения ДГС „Монтана“, „Сливен“, „Елешница“, „Клисура“ за частта на бившето ТП ДГС „Розино“, „Панагюрище“, „Михалково“, „Трън“, „Тетевен“ заедно с „Черни Вит“, „Елин Пелин“, „Разград“, „Буйновци“, „Шумен“, „Преслав“, „Нови Пазар“, „Чипровци“ и „Казанлък“ и за териториални поделения ДПЛС „Ропотамо“, „Дунав“ и „Паламара“. Процедурите ще се провеждат от отделните ДП по чл. 163 от ЗГ и РДГ през 2021 г.;
- Проведени са експертни съвети за приемане на стопанските класове и размера на годишното ползване за 2019/2020 г. за ТП ДГС „Борино“, „Доспат“, „Триград“, „Асеновград“, „Първомай“ (област Пловдив), „Земен“, „Гурково“, „Мъглиж“, „Айтос“, „Струмяни“, „Първомай“ (област Благоевград), „Катунци“, „Гърмен“, „Пирдоп“ и „Ракитово“;
- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 37, ал. 3 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии за приемане на извършената инвентаризация на горските територии и изработените горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари, през 2019/2020 г. за ТП ДГС „Борино“, „Доспат“, „Триград“, „Асеновград“, „Първомай“ (област Пловдив), „Земен“, „Гурково“, „Мъглиж“, „Айтос“, „Струмяни“, „Първомай“ (област Благоевград), „Катунци“, „Гърмен“, „Пирдоп“ и „Ракитово“;
- Проведени са експертни съвети за приемане на протоколите на комисиите по чл. 37, ал. 3 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, за приемане на извършената инвентаризация на горските територии и изработените горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за дейностите по опазване на горските територии от пожари през 2019/2020 г. за ТП ДГС „Борино“, „Доспат“, „Триград“, „Асеновград“, „Първомай“ (област Пловдив), „Земен“, „Гурково“, „Мъглиж“, „Айтос“, „Струмяни“, „Първомай“ (област Благоевград), „Катунци“, „Гърмен“, „Пирдоп“ и „Ракитово“;
- Проведени са експертни съвети за приемане на задания във връзка с предстоящата инвентаризация на горските територии през 2021/2022 г. и съвместното с нея изработване на горскостопански карти, горскостопански планове, планове за ловностопански дейности и за дейностите по опазване от пожари, за ТП ДГС „Монтана“, „Сливен“, „Елешница“, „Клисура“ за частта на бившето ТП „ДГС Розино“, „Панагюрище“, „Михалково“, „Трън“, „Тетевен“ заедно с „Черни Вит“, „Елин Пелин“, „Разград“, „Буйновци“, „Шумен“, „Преслав“, „Нови Пазар“, „Чипровци“ и „Казанлък“, и за ТП ДЛС „Ропотамо“, „Дунав“ и „Паламара“;
- Изготвен е доклад относно обектите за инвентаризация през 2022/2023 г. и изработване на горскостопански карти, горскостопански планове, планове за ловностопански дейности и за дейностите по опазване на горите от пожари, за ТП ДГС „Търговище“, „Омуртаг“, „Стара река“, „Черни Осъм“, „Ивайловград“, „Карнобат“, без влятото „Сунгурларе“, „Невестино“, „Разлог“, „Пазарджик“, „Батак“, „Видин“, „Бяла“, „Болярка“, и за ТП ДЛС „Женда“ без влятото „Кърджали“, „Извора“ без влятото „Девин“, „Чепино“, „Тополовград“, „Арамлиец“, „Витиня“, „Росица“ без влятото „Севлиево“, „Сеслав“ и „Воден“;
- Предоставена е цифрова ортофотокарта на дружествата, извършващи инвентаризацията на горските територии и изработващи горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове на дейностите за опазване на горските територии от пожари за периода 2020/2021 г.;
- Осигурен е цифров модел на картата на възстановената собственост и на кадастралната карта за териториалния обхват на дейност на Държавните горски и ловни стопанства, подлежащи на инвентаризация и горскостопанско планиране през 2020/2021 г.;

- Направен е отчет на баланса на горите и горските територии на Република България към 31.12.2019 г., който е предаден на НСИ;
- Съгласно издадени заповеди на БАБХ са изготвени графично всички райони с територии с африканска чума по свинете;

9. Ловно стопанство

През 2020 г. са извършени следните по-важни дейности с участието на ИАГ, свързани със стопанисването и ползването на дивеча в страната:

- Разработен е проект на ЗИД на ЗЛОД;
- Проведени са заседания на експертен съвет за разглеждане и приемане на „Методика за мониторинг на запаса на дивата свиня и едрия дивеч в Република България“;
- Разработено е изменение и допълнение на Наредба № 2/2009 г. за условията за отглеждане на космат и пернат дивеч в животновъдни обекти, съобразени с неговите физиологически и поведенчески особености;
- Взето е участие в ловни изложения в гр. Дортмунд, Германия и гр. Залцбург, Австрия, на които са постигнати редица договорености за ловен туризъм през ловен сезон 2020/2021 г.;
- Проведени са срещи съвместно с МОСВ, организирани от ЕК, във връзка с изготвянето на адаптивен механизъм за устойчиво ползване на гургулицата;
- Проведени са срещи на експерти от ИАГ, БАБХ и Центъра за Оценка на риска по хранителната верига за обсъждане на въпроси за превенция на разпространението на африканската чума по свинете, както и спазването на мерките за биосигурност;
- Проведени са съвместни обучения на ловците, от РДГ и БАБХ, относно ограничаване разпространението на африканската чума по свинете и спазване на мерките за биосигурност;
- Извършени са претърсвания за трупове на умрели диви свине;
- Организирани са 3 заседания на Ловния съвет;
- Извършени са проверки по изпълнението на договорите, с които се предоставя стопанисването и ползването на дивеча на ловните сдружения;
- Изготвени са анализи и доклади до министъра на земеделието, храните и горите за резултатите от проверките по изпълнение на договорите за съвместна ловностопанска дейност в 19 ДЛС и за стопанисване и ползване на дивеча в 10 дивечовъдни участъка към ДГС;
- Издадени са 4 разрешителни за научно-изследователска дейност;
- Проведени са изпити за придобиване право на лов в 62 ловни сдружения;
- Проведени са курсове и изпити за придобиване право на подборно ловуване в 16 ловни сдружения;
- Категоризирани са 24 ловни бази в ДЛС и ДГС;
- Издадени са 28 разрешения за ползване на глухар; 6 разрешителни за отстрел на кафява мечка; 3 разрешителни за улавяне и преместване на кафява мечка; 1 разрешително за улавяне и маркиране с нашийник, съоръжен с радио предавател и устройство за глобално географско позициониране на кафява мечка; 1 разрешително за прогонване на кафява мечка;
- Проведени са тематични и специализирани проверки по изпълнението на ловностопанските мероприятия и изпълнението на договорите в ловните сдружения;
- Извършени са теренни проверки и експертни съвети за приемане на Ловоустройствени проекти.

През 2020 г. в горските територии - държавна собственост е създадена и поддържана фуражна база, подхранван е дивеч, построени са и поддържани биотехнически съоръжения - чакала, хранилки, капани, калища, строителство и ремонт на бази за интензивно стопанисване на дивеч.

Общите приходи от ловностопанската дейност в горските територии - държавна собственост, отчетени през годината, са в размер на 7,285 млн. лева, което е с 1,571 млн. лева по-малко в сравнение с 2019 г. Приходите от организиран ловен и друг вид туризъм са в размер на 3,103 млн. лева, с 1,904 млн. лева под нивото от предходната година. Приходите от сключени договори по ЗЛОД под формата на годишни вноски за стопанисване на дивеча в дивечовъдните участъци и на годишни наемни цени на бази за ловен туризъм на ДГС възлизат на 3,399 млн. лева, като е налице увеличение със 120 хил. лева спрямо 2019 г. За изпълнение на предвидените ловностопански и рибностопански мероприятия през годината са изразходени 13,037 млн. лева, с 15,3% по-малко на годишна база.

10. Опазване на горските територии и контрол

През 2020 г. служителите на РДГ и ДП по чл. 163 от ЗГ са извършили общо 521 354 проверки. Извършени са 92 660 проверки на обекти за добив на дървесина, 21 784 проверки на обекти по чл. 206 от ЗГ, на 143 811 превозни средства, 179 273 ловци, 14 075 риболовци и 69 751 други лица.

През годината е извършен анализ на дейността на РДГ по планиране, извършване, отчитане и контрол на дейността на горските инспектори, на база на който са дадени указания, целящи подобряване на планирането на дейността и осигуряване на периодичен вътрешен контрол на дейността на инспекторите.

Осъществен е засилен контрол на дейността на МПС, транспортиращи обла дървесина и дърва за огрев, с цел установяване спазването на изискванията за предоставяне на потребителско име и парола за онлайн достъп до данните за движението им.

ИАГ е взела участие в операция „Thunder 2020“, осъществена по инициатива на Генералния секретариат на МОКП ИНТЕРПОЛ и Световната митническа организация, с фокус към пресичане на нелегална продажба на диви животни и растения.

През 2020 г. е подобро взаимодействие с неправителствените организации, като съвместно с WWF - България е въведено мобилно приложение - платформа за подаване на сигнали, които се обработват от центъра в ИАГ към тел. 112, с оглед извършване на своевременно проверки.

С цел подобряване на организацията по контрола и опазването на горските територии, както и ограничаване на посегателствата върху горите, са организирани проверки от служители на една Регионална дирекция по горите в друга. Общият брой на този вид проверки е 459, от които 216 в РДГ Бургас, 220 в РДГ Велико Търново, 20 в РДГ Ловеч, 2 в РДГ Сливен и 1 в РДГ София. Проверени са 79 обекта по чл. 206 от ЗГ, 46 обекта за добив на дървесина, 277 моторни превозни средства, 14 ловци, 1 риболовец и 39 физически лица. Съставени са 38 АУАН по ЗГ и 43 констативни протокола. Задържани са 40,16 куб. м обла строителна дървесина, 12,11 куб. м фасонирана дървесина, 96,23 пр. куб. м дърва за огрев, 2 моторни превозни средства, 4 каруци и 3 моторни триона.

Констатирани нарушения

През 2020 г. са констатирани общо 16 852 нарушения на горското законодателство, с 10 повече от 2019 г. Съставени са 10 928 акта за установяване на административни нарушения, с 662 по-малко от 2019 г. Не са открити извършителите на 2 364 нарушения.

Най-много установени с актове нарушения са констатирани в РДГ Сливен - 1 082 акта, следвани от тези в РДГ Ловеч - 1 031 акта, РДГ Берковица - 972 акта, РДГ Бургас - 965 акта, РДГ Русе - 953 акта и РДГ Варна - 921 акта. Регионалните дирекции с най-малко актове са РДГ Смолян - 92 акта, РДГ Пазарджик - 235 акта и РДГ Кюстендил - 293.

Според собствеността, в горските територии - държавна собственост са установени 3 656 нарушения, в общинска собственост - 468 нарушения, в собственост на физически и юридически лица

- 1 556 нарушения. Останалите 5 339 нарушения в основната си част са за транспорт и съхранение на незаконна дървесина, при което не е установен нейния произход.

По ЗГ са съставени 10 551 акта, по ЗЛОД - 213 акта, по ЗРА - 145 акта и по ЗЛР и ЗБР - 19 акта.

Служителите на РДГ са съставили 77 акта за нарушения, извършени от служители на ТП ДГС/ДЛС, 221 акта на лесовъди, практикуващи частна лесовъдска практика и 67 акта на лица, имащи отношение към дейностите по стопанисване и опазване на горски територии, общинска собственост.

През 2020 г. са наложени 128 принудителни административни мерки по реда на чл. 253 от Закона за горите.

От директорите на РДГ са издадени 7 850 наказателни постановления, от които 6 099 са влезли в сила.

В Прокуратурата са изпратени 2 233 преписки, от които 489 са без решение, 1 502 са върнати за административно производство, а по 242 са образувани досъдебни производства.

През 2020 г. са влезли в сила общо 6 099 наказателни постановления, с които са наложени парични санкции и глоби в размер на 1 067 700 лева. Събрани са 246 267,50 лева, което представлява 23,1% събираемост.

С актове и констативни протоколи е установена отсечена незаконна дървесина в размер на 16 796 плътни куб. м, с 1 655 куб. м по-малко от 2019 г.

Приходите от продажби на задържани вещи през годината възлизат на 92 931 лева.

Голяма част от задържаната дървесина се предоставя по реда на чл. 273, ал. 2 и ал. 5 от ЗГ.

Дейност на регионалните дирекции по горите

През 2020 г. горските инспектори в РДГ са извършили 250 422 проверки, от които 29 946 в обекти за добив на дървесина, 21 507 в обекти по чл. 206 от ЗГ, 85 925 на МПС, 52 137 на ловци, 13 965 на риболовци и 46 944 на физически лица.

Съставени са 4 790 акта.

Дейност на екипите към ИАГ

В рамките на 2020 г. са извършени общо 3 056 проверки, от които 277 на обекти по чл. 206 от ЗГ, 296 в обекти за добив на дървесина, 1 291 на МПС, 781 на ловци, 1 на риболовец и 410 на физически лица.

Съставени са 188 акта и са направени 248 предписания на РДГ за предприемане на допълнителни действия и съставяне на актове.

Установено е незаконно отсечена дървесина в размер на 601 куб. м.

Прилагане на Регламент 995/2010

През 2020 г. ИАГ е участвала в три срещи на Комитета FLEGT/EUTR по въпроси, свързани с прилагането на Регламент (ЕС) № 995/2010.

Във връзка с осъществяване на ефективен контрол, през годината РДГ са извършили 2 536 проверки на оператори и търговци, с 837 повече в сравнение с 2019 г.

Взаимодействие с други институции

През 2020 г. продължи активното сътрудничество на ИАГ с институциите, ангажирани с предотвратяване и разкриване на незаконните посегателства срещу горите и дивеча.

В резултат на сключените споразумения за сътрудничество и взаимодействие и годишния план на МВР за противодействието на закононарушенията, свързани с горските, дивечовите и рибните ресурси, през 2020 г. са извършени общо 16 932 съвместни проверки, което е с 5 885 повече от 2019 г.

Проверени са 840 обекта по чл. 206 от ЗГ, 229 обекта за добив на дървесина, 2 105 МПС, 11 192 ловци, 20 риболовци и 2 546 физически лица.

Съставени са 623 акта и 78 констативни протокола.

Извършени са 73 проверки със служители на ИАРА, 34 със служители на Изпълнителна агенция „Инспекция по труда“, 49 със служители на НАП, 162 със служители на АПИ, 4 със служители на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“, 46 с представители на неправителствени организации и 216 с други институции.

По инициатива на ИНТЕРПОЛ е проведена операция „ARCADIA“ на територията на страната, съвместно с МВР и други институции. Съставени са общо 64 акта и са задържани 3,1 куб. м фасонирана дървесина, 128 пр. куб. м дърва за огрев, 5 моторни превозни средства, 1 ремарке и 1 моторен трион.

Със служителите на регионалните инспекции по околна среда и води, включително и при операция „THUNDER“, са извършени 70 проверки.

11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности

В рамките на 2020 г. са изготвени следните нормативни актове:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба 8 от 2011 г. за сечите в горите. Наредбата е приета и обнародвана в ДВ, бр. 84 от 29.09.2020 г.;
- Проект на Закон за трюфелите;
- Проект на ЗИД на Закона за горите, който е одобрен от Министерския съвет и е внесен за разглеждане в 44-то Народно събрание;
- Проект на ЗИД на Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД), който е преминал обществено обсъждане;
- Проект на Устройствен правилник на Лесозащитните станции.

През 2020 г. е изготвен Окончателен доклад за оценка на резултатите от прилагането на Националната стратегия за развитието на горския сектор на Република България 2013-2020 г. за периода от 2016 до 2020 г. и за целия период, който е одобрен от министъра на земеделието, храните и горите.

Изпълнение на стратегически дейности и приоритети в горския сектор чрез проекти, финансирани от ЕС и други международни донори

През 2020 г. на заседания на комисията и на постоянната работна група за разглеждане на проектни идеи и проектни предложения в ИАГ са разгледани общо 20 проектни идеи и предложения, подадени от структурите на ИАГ. Изготвени са съответните писма за отказ или подкрепа.

По Оперативна програма „Добро управление“ са одобрени за финансиране 8 проектни предложения и са сключени договори за провеждане на специализирани обучения на служителите на съответните РДГ и ДПП.

Приключил е процесът по оценка на проектните предложения, свързани с изграждане на единна национална система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари със средства от ПРСР 2014-2020 г. Одобрени за финансиране по подмярка 8.3 от ПРСР са шест структури на ИАГ - четири РДГ и две Лесозащитни станции и съответно са сключени договори с Държавен фонд „Земеделие“ - РА.

ИАГ се е включила в проект за Повредите в горите, съвместно с представители на ИКЕ и други държави членки и чрез участието си в Екипа от специалисти /ToS SFM/ по устойчиво управление на горите към ИКЕ на ООН.

През 2020 г. са изпълнявани текущо следните проекти:

- „Мерки за опазване на Малкия креслив орел и неговите местообитания в България“ по програма LIFE на Европейския съюз;
- „Предоставяне на услуги за управление на природните ресурси“, с акроним Re-Source по Програма за транснационално сътрудничество INTERREG V-B „Балкани - Средиземно море“ 2014 - 2020 г.;

Приключило е изпълнението на два проекта:

- „Повишаване капацитета на служителите на ИАГ за изпълнение на контролни функции по управление на горите“ по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския социален фонд;
- „Регионални политики за устойчива биоенергия - BIO4ECO“ по програма INTERREG EUROPE.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

През 2020 г. в Изпълнителна агенция по горите са отчетени приходи на обща стойност 9 185 013 лева.

За реализирането на Бюджетни програми „Специализирани дейности в горските територии“ и „Планиране, опазване от посегателства, пожари и лесозащита“ през 2020 г. по бюджета на ИАГ са одобрени средства в размер на 28 264 300 лева. Извършените разходи към 31.12.2020 г. по уточнен план и по отчет възлизат на 31 959 311 лева.

През отчетния период са извършени инвестиции (капиталови разходи) в размер на 48 478 лева както следва:

- Придобиване на компютри и хардуер – 37 998 лева;
- Придобиване на друго оборудване, машини и съоръжения – 7 480 лева;
- Изграждане на инфраструктурни обекти - 3 000 лева.

12.2. Държавни горски предприятия

Отчетените приходи от цялостната дейност на ДП за 2020 г. са 303 151 хил. лева, а общите разходи - 301 954 хил. лева. В сравнение с 2019 г., приходите на предприятията намаляват с 49 967 хил. лева, а разходите - с 44 232 хил. лева.

Общият финансов резултат на ДП от оперативната им дейност през 2020 г. е положителен в размер на 1 197 хил. лева преди облагане с данъци, като се отчита намаление с 5 734 хил. лева спрямо 2019 г.

Направените инвестиции от шестте ДП през 2020 г. са в размер на 40 918 хил. лева, с 16,6% по-малко от предходната година. От тях, 30 640 хил. лева (75%) са осъществени със средства от фонд „Инвестиции в горите“ - с 3 016 хил. лева по-малко от 2019 г., за изпълнение на следните дейности:

- проектиране на 167,17 км строителство на нови пътища и основен ремонт на съществуващи горски пътища - 538 хил. лева;
- строителство и основен ремонт на 102,71 км горски пътища и транспортна техническа инфраструктура - 12 968 хил. лева;
- проектиране и изграждане на 5 технико-укрепителни съоръжения - 506 хил. лева;
- за дейности по залесяване - 8 383 хил. лева;
- за закупуване на 179,04 ха горски територии - 1 224 хил. лева.

Със средства от стопанската дейност са закупени 97 транспортни средства и 32 броя специализирана техника и е извършен основен ремонт на 29 сгради.

13. Административно обслужване

През 2020 г. са проведени 18 заседания на Комисията за разглеждане на заявления за вписване на физически лица и търговци в публичните регистри на ИАГ по чл. 235 и чл. 241 от ЗГ, в резултат на което са регистрирани и издадени удостоверения на 355 физически лица за упражняване на лесовъдска практика. Регистрирани и издадени са удостоверения на 380 търговци за извършване на дейности в горските територии.

През годината от публичния регистър по чл. 241, ал. 1 от ЗГ са отписани 63 търговци, а от регистъра по чл. 235 от ЗГ са отписани 30 физически лица. На 10 физически лица е постановен отказ за вписване в регистрите по чл. 235 от ЗГ.

Към 31.12.2020 г. общият брой на регистрираните физически лица за упражняване на лесовъдска практика е 11 946, а на регистрираните търговци - 4 315.

Във връзка с извършените промени в изискванията за регистрация на физически лица е организирана дейността за провеждане на изпити по реда на чл. 236а от ЗГ. Проведени са 32 изпита, на които са се явили общо 533 кандидати, от които 283 са го издържали.

Направени са множество консултации на собственици, частни лесовъди и други заинтересовани лица по телефон, електронна поща, в приемната на МЗХГ и по време на извършените теренни проверки.

VII. РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), през 2020 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на 6 297,3 тона, от които 6 228,1 тона в Черно море и 69,2 тона - в река Дунав. Общото количество е с 39% по-малко на годишна база, поради спад на улова в Черно море от 39,4%, докато този в река Дунав нараства с 13,9%.

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2017	2018	2019	2020	Изменение 2020/2019
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	8 467,1	8 546,7	10 269,7	6 228,1	-39,4%
- морски видове риби	4 007,1	4 403,9	5 513,3	3 418,7	-38,0%
- проходни риби, карагьоз	10,3	10,8	25,6	15,8	-38,1%
- рапани, миди и скариди	4 449,6	4 132,0	4 222,9	2 794,5	-33,8%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	53,52	55,74	60,75	69,21	13,9%
- сладководна риба	49,1	54,3	57,4	67,2	16,9%
- проходни риби, карагьоз	0,5	1,0	2,6	0,7	-74,4%
- други водни организми	4,0	0,5	0,7	1,4	87,7%
Общ улов на риба и други водни организми	8 520,6	8 602,4	10 330,4	6 297,3	-39,0%

Източник: ИАРА

Наложените ограничителни мерки във връзка с пандемията от COVID-19 доведоха до смущения във веригата на доставки и спад на търсенето на риба и рибни продукти. Това се отрази негативно на сектора и повлия за намаление на улова на риба и други водни организми в Черно море.

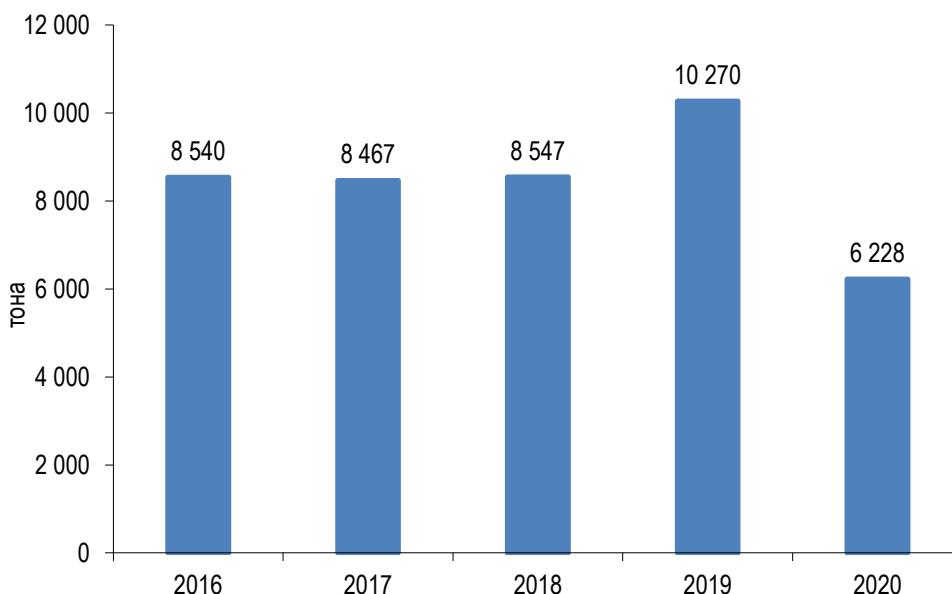
Общото количество уловени морски видове риби в Черно море през 2020 г. е в размер на 3 418,7 тона, с 38% под нивото от 2019 г. Традиционно, най-значителен е уловът на риба от вида цаца (копърка, трициона, шпрот), възлизащ на 1 622,65 тона, което е близо три пъти по-малко в сравнение с предходната година.

Сред черноморските видове риба, съществен улов се отчита за хамсията - 422,24 тона, черноморската барбуня – 319,25 тона, лефера - 253,19 тона и сафрида – 108,75 тона. Уловът на калкан е в размер на 62 тона, което е 83% от определената квота за страната, съгласно Регламент (ЕС) 2019/2236 на Съвета от 16 декември 2019 година за определяне за 2020 година на възможностите за риболов на някои рибни запаси и групи рибни запаси, приложими в Средиземно море и Черно море.

При улова на рапани, представляващ основен дял от улова на водни организми в Черно море, се наблюдава понижение с близо 35% на годишна база. Намалява и уловът на бяла пясъчна мида - с 9,9%, до 462,2 тона, докато този на черна морска мида нараства почти два пъти, достигайки 48,08 тона.

През 2020 г. уловът на проходни видове риба (карагъоз) в Черно море е в размер 15,8 тона, което е с 38,1% по-малко на годишна база.

Фигура VII.1. Улов на риба и други водни организми в Черно море, тона

Източник: ИАРА

Общият улов в река Дунав през 2020 г. е в размер на 69,21 тона, от които 67,22 тона сладководна риба, 0,7 тона – проходни риби - карагъоз и 1,4 тона - други водни организми. Съществено изменение в количествата спрямо уловените през предходната година, не се наблюдава, тъй като реализирането на тези улови не е толкова силно зависимо от туристическия сектор през пролетно-летния период, както е морският риболов.

В сравнение с предходната година е налице нарастване на улова на сладководна риба с 16,9%. Най-големи са уловените количества бяла мряна – 11,90 тона, пъстър толстолоб – 8,38 тона, шаран – 7,72 тона, европейски сом – 7,36 тона и бял толстолоб – 5,10 тона.

През 2020 г. уловът на проходни риби (карагъоз) в река Дунав, подобно на уловите на тези видове в Черно море, е по-малък от предходната година (със 74,4%).

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2020 г.

	Вид риба/воден организъм	Количество (тона)
А. Река Дунав		
1	Брияна /облез, уклея/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /	0,204
2	Бял амур / <i>Stenopharingodon idella</i> /	3,453
3	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /	5,104
4	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /	11,903
5	Бяла риба /сулка/ / <i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i> /	3,358
6	Златиста каракуда / <i>Carassius carassius</i> /	0,076
7	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	0,657
8	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /	4,261
9	Мъздруга / <i>Leuciscus idus</i> /	0,009
10	Косат (чил косат, немски косат)	0,027
11	Платика / <i>Abramis brama</i> /	4,736
12	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /	8,382
13	Распер / <i>Aspius aspius</i> /	1,348
14	Речен кефал / <i>Leuciscus cephalus</i> /	0,026
15	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /	0,086
16	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /	0,882
17	Европейски сом / <i>Sillurus glanis</i> /	7,358
18	Сребриста Каракуда / <i>Carassius sp.</i> /	4,371
19	Уклея / <i>Alburnus alburnus</i> /	1,694
20	Червеноперка / <i>Scardinius erythrophthalmus</i> /	0,011
21	Попчета/ <i>Gobiidae</i> /	0,020
22	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /	7,716
23	Езерен рак	1,400
24	Щука / <i>Esox lucius</i> /	1,237
25	Други	0,893
	Общо за река Дунав	69,212
Б. Черно море		
26	Атерина / <i>Atherina spp.</i> /	3,530
27	Бяла пясъчна мида / <i>Mya arenaria</i> /	462,172
28	Дънен морски червей	0,029
29	Зарган / <i>Belone belone</i> /	6,040
30	Илария / <i>Liza saliens</i> /	3,803
31	Калкан / <i>Psetta maxima</i> /	62,588
32	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	15,839
33	Кефал пелингас (<i>Mugil soiu</i>)	0,351
34	Лаврак / <i>Dicentrachus labrax/Morone labrax</i> /	0,010
35	Лефер / <i>Pomatomus saltatrix</i> /	253,198
36	Морска котка / <i>Dasyatis pastinaca</i> /	1,802
37	Морска лисица / <i>Raja clavata</i> /	17,244
38	Морски език / <i>Solea nasuta</i> /	0,002
39	Морски дявол / <i>Lophius piscatorius</i> /	0,035
40	Морски кефал / <i>Mugil cephalus</i> /	3,902
41	Обикновени скариди / <i>Leander spp.</i> /	0,373

	Вид риба/воден организъм	Количество (тона)
42	Пагур / <i>Eriphia verrucosa</i> /	0,050
43	Паламуд / <i>Sarda sarda</i> /	31,540
44	Писия / <i>Platichthys flesus luscus</i> /	0,111
45	Платерина / <i>Liza aurata</i> /	0,874
46	Сем. Попчета / <i>Gobiidae</i> /	33,679
47	Пясъчна скарида / <i>Crangon sp.</i> /	0,865
48	Рапани / <i>Rana spp.</i> /	2745,600
49	Сафрид / <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i> /	108,751
50	Хамсия / <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i> /	422,242
51	Цаца /копърка, трициона, шпрот/ / <i>Sprattus sprattus sulinus</i> /	1622,650
52	Черна морска мида / <i>Mytilus galloprovincialis</i> /	48,084
53	Черноморска барбуня / <i>Mullus barbatus ponticus</i> /	319,252
54	Черноморска бодлива акула / <i>Squalus acanthias</i> /	47,511
55	Черноморски меджид / <i>Merlangius merlangus euxinus</i> /	16,785
56	Други	0,203
	Общо за Черно море	6 229,112
	Общо за Черно море и река Дунав	6 298,32

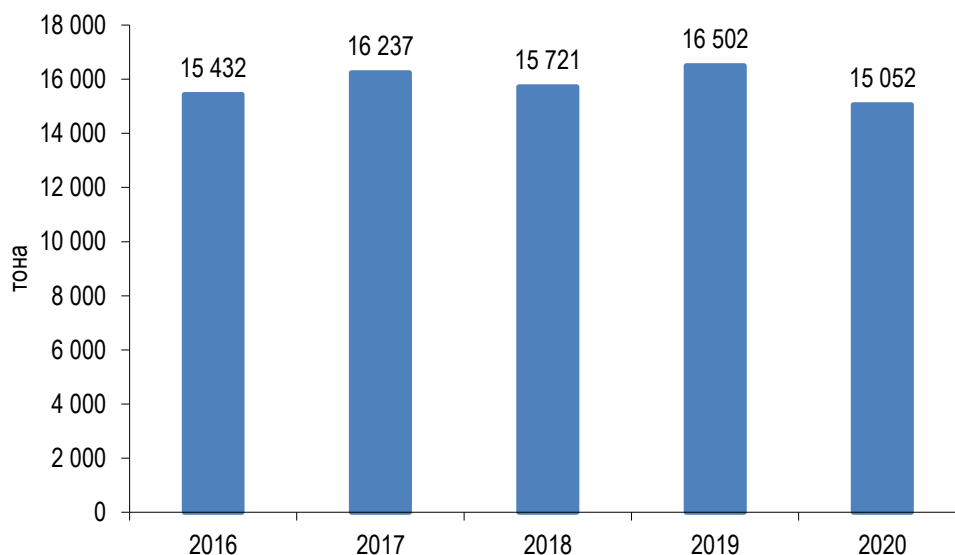
Източник: ИАРА

Отчетеният общ стопански улов на риба и други водни организми за първите пет месеца на 2021 г. възлиза на 3 379,49 тона, отбелязвайки ръст от 79,2% спрямо същия период на 2020 г. Уловът в Черно море нараства с 80,1%, до 3 356,7 тона, а този в река Дунав – с 3,9%, до 22,83 тона.

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, общият брой на активните рибовъдни стопанства към края на 2020 г. е 754 (при 700 година по-рано). От тях, 731 са за сладководни аквакултури, а 23 - за морски аквакултури.

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2016 – 2020 г., тона

Източник: ИАРА

През 2020 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал, риба и други водни организми за консумация) в специализираните рибовъдни стопанства е в размер на 15 051,83 тона – с 8,8% по-малко спрямо предходната година, като се отчита понижение както при зарибителния

материал, така и при рибата за консумация. Основната причина за намаленото производство е пандемията от COVID-19 и последиците от нея, характеризиращи се с липса на пазари, трудности при транспорта и реализирането на готовата продукция, както и намалено търсене на пресни продукти от аквакултури.

Общото производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства през 2020 г. се свива с 16,4% на годишна база, до 2 047,9 тона. Това се дължи главно на намаленото производство на зарибителен материал от основните видове риби, отглеждани в страната - дъгова пъстърва (725,14 тона), пъстър толстолоб (283,3 тона) и шаран (544,4 тона). По-малко е и производството на зарибителен материал от сом, руска есетра, бял толстолоб. Наблюдава се нарастване на производството на зарибителен материал от бял амур, речна (балканска) пъстърва и сивен.

През 2020 г. производството на риба и други водни организми за консумация е в размер на 13 003,9 тона – със 7,5% под нивото от 2019 г., най-вече вследствие на намаление на производството на шаран (с 22,1%), пъстър толстолоб (с 34%), бял амур (с 3,4%) и сом (с 44,1%). От друга страна, налице е годишно увеличение на производство на риба за консумация от видовете дъгова пъстърва (с 52%), бяла риба (с 8,4%) и руска есетра (с 10,9%).

Традиционно най-голямо е производството на риба за консумация от видовете дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб.

Отчетено е производство на видове риби, които са приулов в екстензивните и полуинтензивни топловодни стопанства – платика, уклей, речен костур и червеноперка. Тези видове не са обект на целенасочено развъждане и отглеждане в аквакултурното производство.

Основният вид от морските аквакултури, отглеждани в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида. През 2020 г. нейният добив за консумация се свива с 26,9% спрямо предходната година, до 2 140,8 тона.

Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

№	Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
		2019	2020	2019	2020	2019	2020
1	Речна (балканска) пъстърва	8,53	30,16	22,90	15,99	31,44	46,14
2	Дъгова пъстърва	986,88	725,14	3 170,03	4 811,02	4 156,90	5 536,17
3	Сивен	0,89	103,03	7,21	6,79	8,10	109,81
4	Щука	3,83	3,67	13,02	16,60	16,85	20,27
5	Лин	0,10	0,12	21,52	4,85	21,62	4,96
6	Уклей	0,0	0,0	3,05	5,30	3,05	5,30
7	Платика	0,0	0,0	11,06	6,92	11,06	6,92
8	Скобар	0,0	0,0	0,60	0,75	0,60	0,75
9	Шаран	684,69	544,41	4 163,57	3 230,49	4 848,26	3 774,89
10	Златиста каракуда	0,00	0,00	0,73	1,50	0,73	1,50
11	Сребриста каракуда	7,61	4,83	266,36	221,21	273,96	226,04
12	Бял толстолоб	22,06	3,59	142,63	159,50	164,68	163,09
13	Пъстър толстолоб	497,58	283,31	1 990,21	1 359,31	2 487,79	1 642,63
14	Бял амур	65,45	182,12	355,16	224,02	420,61	406,14
15	Черен амур	0,00	0,00	0,50	5,12	0,50	5,12
16	Сом	81,28	49,07	236,38	128,58	317,66	177,66
17	Канален (американски) сом	2,10	0,00	7,05	12,00	9,15	12,00
18	Бяла риба (сулка)	1,72	7,54	49,98	54,19	51,70	61,73

№	Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
19	Речен костур	0,05	0,08	1,61	4,91	1,66	4,98
20	Чига	0,35	0,45	1,48	1,72	1,83	2,17
21	Моруна	0,00	0,00	11,31	20,91	11,31	20,91
22	Гъструга	0,00	0,00	0,95	0,91	0,95	0,91
23	Руска есетра	59,37	32,66	187,48	207,96	246,86	240,62
24	Черна морска мида	0,00	0,00	2 928,91	2 140,81	2 928,91	2 140,81
25	Дънен морски червей	0,00	0,00	0,00	0,01	6,71	0,01
26	Езерна съомга	10,56	0,36	30,92	30,64	41,48	31,00
27	Веслонос	14,00	41,93	129,14	57,69	143,14	99,61
28	Зелени водорасли	0,00	0,00	0,22	4,65	0,22	4,65
29	Червеноперка	0,15	0,20	5,32	2,83	5,47	3,03
30	Бабушка	0,00	0,00	0,90	2,00	0,90	2,00
31	Африкански сом	0,09	1,70	202,59	171,90	202,68	173,60
32	Сибирска есетра	0,57	32,40	27,28	37,45	27,85	69,86
33	Езерен рак	0,06	1,12	7,39	5,60	7,45	6,71
34	Бестер	0,00	0,00	0,92	4,51	0,92	4,51
35	Други хибриди от сем. Есетрови	0,72	0,03	42,52	37,47	43,24	37,51
36	Тилапия	0,00	0,00	2,93	0,26	3,23	0,26
37	Тихоокеанска стрида	0,00	0,00	3,50	2,57	3,50	2,57
38	Обикновени скариди	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	5,00
	Общо	2 448,63	2 047,90	14 047,31	13 003,92	16 502,95	15 051,83

Източник: ИАРА (данните са актуални към 30.06.2021 г.)

През 2021 г. се очаква нарастване на производството на аквакултури, стабилизиране на пазарната ситуация в страната и възстановяване на търсенето. За дългосрочното развитие на сектора допринасят изграждането на нови стопанства, както и модернизиранието и увеличаването на производствени мощности.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

По данни на НСИ, през 2020 г. в страната са внесени общо 37 644 тона риба и рибни продукти. Това е с 12,7% по-малко на годишна база, като доставките на замразена риба, филета, солени и сушени риби, мекотели, водни безгръбначни намаляват, докато тези на жива, прясна и охладена риба, готови храни и консерви от риби и консервирани ракообразни и мекотели се увеличават.

Над 64% от общия внос на риба и рибни продукти през 2020 г. е от държави-членки на ЕС. Доставките от Съюза се свиват с около 11% спрямо предходната година, до 24 359 тона, като най-големи са количествата от Испания (4,5 хил. тона), Дания (3,5 хил. тона), Гърция (3,4 хил. тона) и Румъния (3,4 хил. тона), следвани от Нидерландия (2,0 хил. тона), Полша (1,7 хил. тона), Германия (899 тона) и др.

Вносът на риба и рибни продукти от трети страни също намалява спрямо 2019 г. - с 15,9%, възлизайки на 13 285 тона. Основни търговски партньори са Канада (2,5 хил. тона), Китай (1,7 хил. тона), Исландия (1,5 хил. тона), Мароко (1,4 хил. тона), Турция (1,2 хил. тона) и Норвегия (1,2 хил. тона).

Подобно на предходни години, най-голям дял от общия внос на риба, водни организми и рибни продукти заема този на замразената риба. През 2020 г. вносът на замразена риба, с изкл. на филета, намалява със 17,6% на годишна база, до 14 690 тона. По видове риба, най-значителен остава вносът

на замразена скумрия - 8 371 тона, макар да намалява с 21% спрямо предходната година. Сравнително големи са и внесените количества замразена риба от следните видове: мерлуза – 993 тона; шпрот, трициона или цаца – 820 тона, херинга – 659 тона; атлантическа треска – 506 тона, сардини – 375 тона; съомга – 129 тона; пъстърва – 151 тона, акула – 90 тона и сафрид – 96 тона.

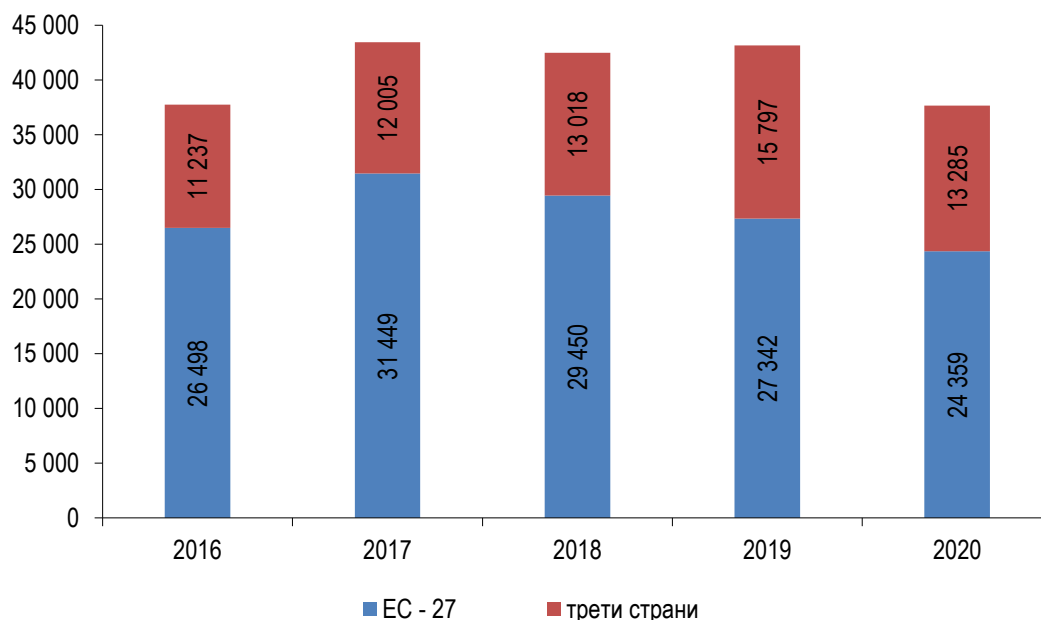
Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2019	2020	Изменение 2020/2019
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	43 140	37 644	-12,7%
Живи риби - сладководни и морски	193	450	132,9%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	5 908	6 204	5,0%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	17 823	14 690	-17,6%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	3 381	2 422	-28,4%
Риби - сушени, осолени, пушени	510	404	-20,8%
Ракообразни	4 919	4 891	-0,6%
Мекотели*	3 245	2 300	-29,1%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	2 600	1 462	-43,7%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	3 763	3 988	6,0%
Ракообразни и мекотели, консервирани	799	834	4,5%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

*Включва и известно количество сухоземни мекотели, което не може да бъде разграничено.

Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

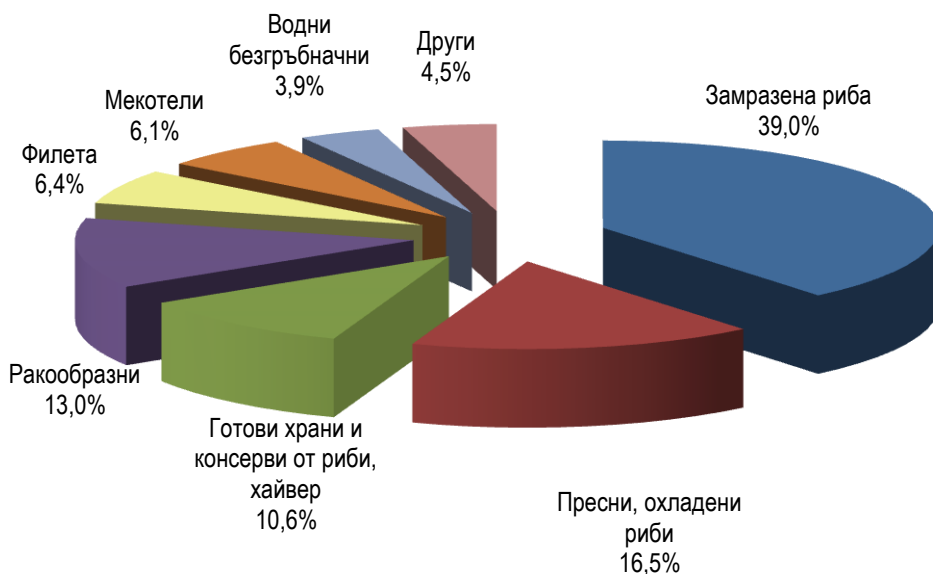
Източник: НСИ

Забележка: ЕС -27 включва 27 държави – членки на Европейския съюз (без Обединеното кралство)

Сред останалите групи продукти, чувствителен спад в сравнение с предходната 2019 г. се наблюдава при вноса на водни безгръбначни, различни от ракообразни и мекотели - с 43,7%, мекотели - с 29,1%, филета от риби – с 28,4% и сушени и осолени риби – с 20,5%. Същевременно, доставките на жива риба нарастват над два пъти, а тези на прясна риба, готови храни и консерви от риби и

консервирани ракообразни и мекотели – в рамките на 4,5% - 6%. Вносът на ракообразни е без съществена промяна (-0,6%).

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2020 г.

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ

По предварителни данни на НСИ, през първите шест месеца на 2021 г. са внесени общо 19 781 тона риба, други водни организми и преработени рибни продукти, което е с 11,4% повече на годишна база. Доставкаите от ЕС нарастват с 16%, до 12 310 тона, а тези от трети страни - с 4,7%, до 7 471 тона.

Износ

По данни на НСИ, през 2020 г. общият износ на риба, други водни организми и рибни продукти е в размер на 15 140 тона - с 4,7% под нивото от 2019 г., най-вече вследствие на свитата реализация на замразена риба.

Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2019	2020	Изменение 2020/2019
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	15 890	15 140	-4,7%
Живи риби - сладководни и морски	1 299	1 236	-4,8%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	2 964	2 742	-7,5%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	2 263	1 236	-45,4%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	555	639	15,2%
Риби - сушени, осолени, пушени	727	667	-8,2%
Ракообразни	84	39	-54,0%
Мекотели*	1 772	2 025	14,3%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	147	91	-38,6%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 927	3 624	23,8%
Ракообразни и мекотели, консервирани	3 153	2 841	-9,9%

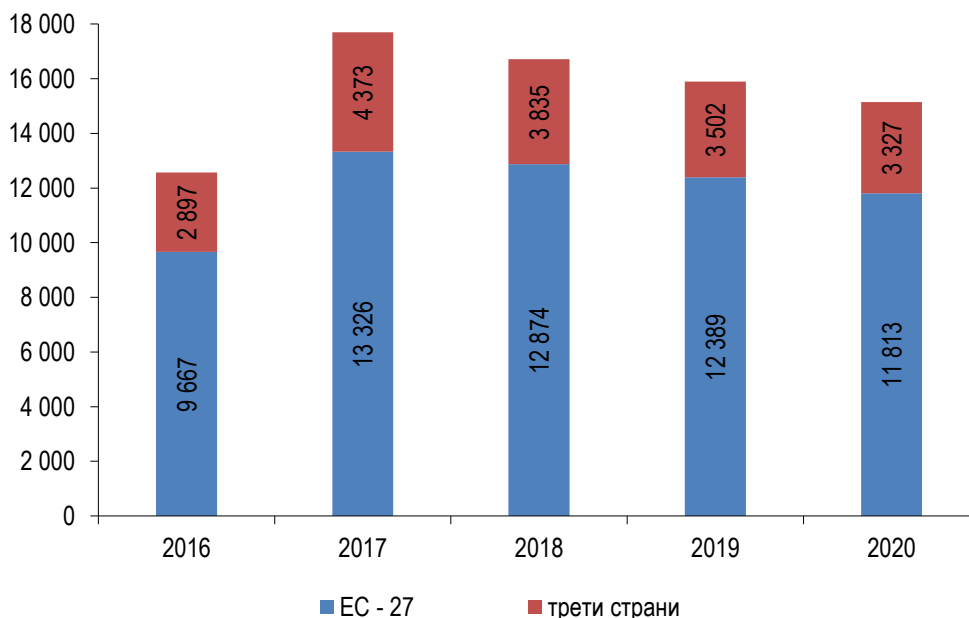
Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ.

**Включва и известно количество сухоземни мекотели, което не може да бъде разграничено.*

Изпращанията на риба и рибни продукти за ЕС са с 4,6% по-малко спрямо предходната година, възлизайки на 11 813 тона (близо 78% от общия износ). Най-значителни количества са насочени за Румъния (6,1 хил. тона) и Швеция (2,9 хил. тона), следвани от тези за Гърция (562 тона), Белгия (503 тона), Литва (364 тона), Полша (341 тона), Испания (332 тона) и Нидерландия (267 тона).

Намалението на износа на риба и рибни продукти за трети страни е с 5%, до 3 327 тона, реализирани в Сърбия (1 171 тона), Южна Корея (579 тона), Северна Македония (518 тона), Япония (377 тона), Босна и Херцеговина (295 тона) и др.

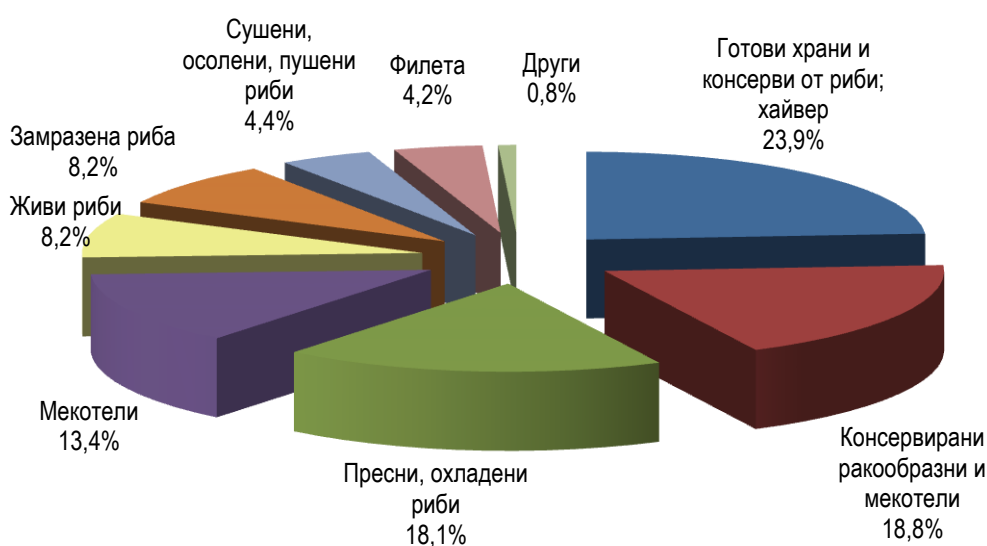
Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

Забележка: ЕС -27 включва 27 държави – членки на Европейския съюз (без Обединеното кралство)

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2020 г.

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХГ

По групи продукти, значителен спад на годишна база се регистрира при износа на ракообразни - с 54%, замразени риби (преобладаващо шпрот, трициона или цаца) - с 45,4% и водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите – с 38,6%, а по-умерен - при този на живи риби, пресни и охладени риби, сушени, осолени или пушени риби и консервирани ракообразни и мекотели - в рамките на 4,8% - 9,9%. От друга страна, експортът на готови храни и консерви от риби и хайвер нараства с 23,8%, а този на рибни филета и мекотели - съответно с 15,2% и 14,3%.

По предварителни данни на НСИ, през първото полугодие на 2021 г. общият износ на риба, водни организми и преработени рибни продукти е в размер на 8 109 тона, което представлява ръст от близо 7% спрямо същия период на 2020 г. Наблюдава се увеличение на изнесените количества както за ЕС – с около 6%, до 6 274 тона, така и за трети страни – с 10,4%, до 1 835 тона.

3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ 2007 - 2013 г.

Стратегическата визия за сектор „Рибарство“ е насочена към превръщането му в конкурентоспособен, модерен и динамичен сектор, базиран на устойчиво развитие на рибарството, както и подобряване качеството на живот в рибарските области.

Финансовият ресурс на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ (ОПРСР) 2007-2013 г. е 163,72 млн. лева, от които 122,79 млн. лева финансиране от Европейския фонд за рибарство (ЕФР) и 40,93 млн. лева национално съфинансиране. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури е Управляващ орган (УО) на ОПРСР 2007 - 2013.

Във връзка с приключването на програмния период 2007-2013 г. и предвид крайния срок за допустимост на разходите - 31.12.2015 г., през 2020 г. не са сключвани договори по ОПРСР и няма изплатени средства по програмата. Сертифицираните средства към 2020 г. са на стойност 156 021 874,31 лева.

В изпълнение на разпоредбите на чл. 56 от Регламент (ЕО) № 1198/2006 и на одитните констатации, залегнали в докладите от извършените проверки от страна на контролни органи по изпълнение на проекти, финансирани по ОПРСР, ИАРА, в качеството ѝ на УО по ОПРСР, извършва ежегодни административни проверки и проверки на място на изпълнение на задълженията на проектите, финансирани по Програмата, със сключени договори до декември 2015 г.

Към настоящия момент УО извършва мониторинг по проектите по ОПРСР като следи изпълнението на задълженията по договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

През 2020 г. от Сертифициращия орган по ОПРСР - ДФ „Земеделие“, са осъществявани дейности, свързани с актуализиране и поддържане на книгата на длъжниците по програмата, както и по подготовка на проект за изменение на Окончателен Сертификат, Отчет за разходите и Заявление за плащане във връзка с нейното приключване.

4. Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.

През 2020 г. значително е ускорено изпълнението на Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г. (ПМДР) и в частност на подхода Водено от общностите местно развитие (ВОМР). За втора поредна година е избегната загубата на средства във връзка с правилото N+3.

Пандемията от COVID-19 затрудни сектора и изпълнението на Програмата. В резултат на предприетите активни действия от Управителния орган (УО), България е първата държава членка с одобрено изменение на ПМДР, включващо мерки за компенсирание на загубата на приходи от операторите в сектора, вследствие на пандемията.

Одобрени са 2 изменения на ПМДР, версии 6.1 от 02.09.2019 г. и 7.1 от 14.12.2020 г.

През 2020 г. стартира процесът по оценка за използването на финансови инструменти през ПМДР. През 2021 г. е подписано споразумение за прилагане на финансовите инструменти между УО, Фонд на Фондовете и Междинно звено - ДФЗ-РА.

Процесът по мониторинг на изпълнението на проектите по програмата е в ход, въпреки

затрудненията, породени от пандемията. Последвалата икономическа криза даде сериозно отражение на изпълнението на сключените договори, като забавянето се отрази и на отчетените индикатори за изпълнение и резултат.

През 2020 г. активно се изпълняват дейностите от Концепцията за управление на Националната рибарска мрежа (НРМ), предприети са стъпки за разработване на новия програмен период. В напреднал процес е изготвянето на Споразумението за партньорство, като са отразени постъпилите коментари от ЕК. Стартира разработването на Програма за морско дело, рибарство и аквакултури“ (ПМДРА) 2021-2027“. Изготвен е Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България (2021-2027 г.) и са изведени потребностите за сектора, като са взети предвид новите политически приоритети на ЕС за програмния период 2021 - 2027. В ПМДРА се поставя акцент върху целите на Европейската зелена сделка, стратегиите за биологичното разнообразие и стратегията „От фермата до трапезата“.

През 2020 г. по ПМДР са сключени 237 договора, които разпределени по приоритети на Съюза са както следва:

Приоритет на Съюза 1 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите”

По ПС 1 на ниво Програма първоначално са заложили 8 мерки. Във връзка с пандемията от COVID-19 и нуждата от оптимизация на бюджета на програмата са направени две изменения и мерките по приоритета стават 7. През 2020 г. по ПС 1 са отворени 6 процедури по 6 мерки.

Основни постижения по ПС 1 - сключени са 73 административни договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (АДПБФП).

Мерки, отворени за прием:

- 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“;
- 1.2 „Здраве и безопасност“;
- 1.4 „Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към опазването на видовете“;
- 1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“;
- 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“(периодът на прием обхваща края на 2019 г. и приключва през 2020 г.);
- 1.9 "Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последствия от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност".

По Мярка 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“ е обявен прием с бюджет 439 435 лева (224 683 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 25.03.2020 г. Няма сключени договори.

УО идентифицира нисък интерес към мярката 1.1, поради невъзможност за осигуряване на средства за самоучастие и трудности при използване на ИСУН. Взети са мерки за подобряване на интереса чрез пряк контакт с представители на бранша, като са проведени 10 информационни събития. С оглед приближаващия край на програмния период са направени промени в бюджета на Програмата, като са прехвърлени средства от мярката към 1.8 и 5.4 през 2020 г. Настоящият бюджет на мярката възлиза на 439 515 лева (224 724 евро).

По Мярка 1.2 „Здраве и безопасност“ е обявен прием с бюджет 74 723 лева (38 206 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 19.03.2020 г. Има сключени 2 договора на обща стойност 15 762 лева (8 059 евро). По мярката е регистриран нисък интерес, въпреки проведените информационни

кампании и разяснения. Потенциалните кандидати потвърждават ниското си ниво на административна готовност за използване на ИСУН, както и ниския максимален праг на финансиране по мярката. От мярката са прехвърлени средства към мярка 5.4 през 2020 г. Настоящият бюджет на мярката възлиза на 31 579 лева (16 146 евро).

По Мярка 1.4 „Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към опазването на видовете“ е обявен прием с бюджет 260 454 лева (133 170 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 18.03.2020 г. Няма сключени договори. Поради крайно ниския интерес към мярката и липсата на подадени проектни предложения при отваряне на прием през 2020 г., мярката е закрыта, като бюджетът ѝ е насочен към мярка 5.4.

По Мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ е обявен прием с бюджет 1 446 811 лева (739 754 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 23.03.2020 г. Няма сключени договори. В резултат на невъзможността да се повиши интереса по мярка 1.6, както и с оглед приближаващия край на програмния период, УО направи промени в бюджета на Програмата като прехвърли средства от мярката към 1.8 през 2020 г. Настоящият бюджет на мярката възлиза на 2 586 272 лева (1 322 360 евро).

По Мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“ е обявен прием с бюджет 2 075 061 лева (1060 978 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 18.10.2019 г. с краен срок 16.01.2020 г. Няма сключени договори. В резултат на невъзможността да се повиши интереса по мярка 1.7, както и с оглед приближаващия край на програмния период, УО направи промени в бюджета на Програмата, като през 2020 г. прехвърли средства от мярката към 5.4. Настоящият бюджет на мярката е 473 837 лева (242 273 евро).

Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“ не е отваряна за прием през 2020 г. Общият напредък е 23 667809 БФП лева (12 101 344 евро) по 6 сключени договора.

По мярка 1.9 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последици от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“, с бюджет 2 039 095 лева (1 042 589 евро), са сключени 71 договора на стойност 1 818 331 лева (929 712 евро) БФП. Създадена се ситуация след избухването на пандемията от COVID-19 постави сектор рибарство в безпрецедентна ситуация. УО на ПМДР дефинира дейностите, които най-адекватно да отговорят на потребностите на сектора, чрез осигуряване на компенсации за временно преустановяване на риболовните дейности. Бюджетът на мярката е увеличаван двукратно през 2020 г.

Общият напредък по ПС 1 по отношение на договорените средства през 2020 г. е в размер на 1 834 093 лева (937 771 евро) БФП или 5,11% от бюджета на приоритета.

Общият напредък по ПС 1 по отношение на изплатените публични разходи от бенефициентите през 2020 г. е в размер на 7 817 495 лева (3 997 083 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2020 г. са в размер на 8 016 809 лева (4 098 992 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 2 „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризирани се с ефективно използване на ресурсите“

По Приоритет на Съюза 2 на ниво Програма са заложили 4 мерки. През 2020 г. по ПС 2 са отворени 5 процедури по 3 мерки.

Основни постижения по ПС 2 - сключени са 93 АДПБФП.

Мерки, отворени за прием:

- 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ (стартирали са три приема през 2020 г., като два от тях са с краен срок през 2021 г.);

- 2.3 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури улов“ (2 приема през 2019 г., като 2-ят прием приключи през 2020 г.);
- 2.6 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“.

По Мярка 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ е отворен прием с бюджет 3 812 999 лева (1 949 585 евро) БФП. Приемите по мярката са отворени на 19.03.2020 г., съответно на 09.10.2020 г. - за сектор „Малки проекти“ и на 06.11.2020 г. - за „Големи проекти“. Сключени са 17 договора на стойност 3 876 019 лева (1 981 808 евро) БФП.

По мярка „Продуктивни инвестиции в аквакултурите - сектор „Малки проекти“ през 2020 г. са сключени 8 договора на стойност 372 504 лева (190 461 евро) БФП.

По мярка „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ – сектор „Големи проекти“ през 2020 г. са сключени 9 договора на стойност 3 503 515 лева (1 791 346 евро) БФП.

По Мярка 2.3 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури улов“ е обявен прием с бюджет 5 487 613 лева (2 805 815 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 04.11.2019 г. и е с краен срок 03.02.2020 г. Сключени са 10 договора на стойност 6 317 587 лева (3 230 181 евро) БФП.

Мярка 2.5 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“ не е отворена за прием през 2020 г., но общият напредък по мярката е 1 591 772,08 БФП лева (813 872,63 евро) по 4 сключени договора.

По Мярка 2.6 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID- 19“ е отворен прием с бюджет 10 503 349 лева (5 370 359 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 03.06.2020 г. Сключени са 66 договора на стойност 2 289 425 лева (1 170 582 евро) БФП. По мярка „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“, чийто прием е проведен през 2018 г., са сключени 16 договора през 2019 г. на стойност 5 311 680 лева (2 715 860,52 евро) БФП.

Общият напредък по ПС 2 по отношение на договорените средства през 2020 г. е в размер на 12 483 032 лева (6 382 571 евро) БФП или 20,69% от бюджета на приоритета.

Общият напредък по ПС 2 по отношение на изплатените публични разходи от бенефициентите през 2020 г. е в размер на 6 060 693 лева (3 098 831 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2020 г. са в размер на 4 115 844 лева (2 104 430 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 3 „Насърчаване на изпълнението на Общата политика в областта на рибарството“

По ПС 3 на ниво Програма са заложили 2 мерки. По ПС 3 са отворени 2 процедури по 2 мерки. Активно продължава развитието по приоритета, като се работи усилено по избора на проектни предложения. Сключените договори се изпълняват успешно от ИАРА към този момент.

Основни постижения по ПС 3 - сключен е 1 АДПБФП.

Мерки, отворени за прием:

- 3.1 „Контрол и изпълнение“ (приемът е започнал през 2017 г. и е с краен срок през 2023 г.);
- 3.2 „Събиране на данни по Национална програма за събиране и управление на данни от сектор „Рибарство“ 2017 – 2019 г.“ (приемът е започнал през 2017 г. и е с краен срок през 2023 г.).

Мярка 3.1 „Контрол и изпълнение“ с бюджет 14 542 924 лева (7 435 793 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 25.07.2017 г. Сключен е 1 договор на стойност 1 893 080 лева (967 931 евро) БФП.

Мярка 3.2 „Събиране на данни“ с бюджет 5 000 000 лева (2 556 499 евро) БФП. Приемът по

мярката е отворен на 02.08.2017 г. Няма сключени договори по мярката през 2020 г.

Общият напредък по ПС 3 по отношение на договорените средства през 2020 г. е в размер на 1 893 080 лева (967 931 евро) БФП или 8,34% от бюджета на приоритета.

Изплатените средства през 2020 г. са 1 367 924 лева (699 419 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2020 г. са в размер на 990 022 лева (506 198 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 4 "Повишаване на заетостта и териториално сближаване"

През 2020 г. е запазена тенденцията при изпълнението на подхода Водено от общностите местно развитие (ВОМР).

Основни постижения по ПС 4 – сключени са 34 АДПБФП на стойност 6 161 196 лева (3 150 218 евро) БФП.

Общият бюджет по обявените процедури от стратегиите за ВОМР за 2020 г. възлиза на 22 491 822 лева (11 500 062 евро).

Подадени са 100 проектни предложения по отворените 50 процедури от стратегиите за ВОМР на МИРГ.

Отворени процедури за прием:

През 2020 г. са отворени 50 приема от одобрените 9 стратегии за ВОМР на местните инициативни рибарски групи (МИРГ).

Общият напредък по ПС 4 на договорените средства през 2020 г. е в размер на 6 161 196 лева (3 150 218 евро) БФП или 17% от бюджета на приоритета. Общият напредък по ПС 4 на изплатените публични разходи на бенефициентите през 2020 г. е в размер на 2 402 172 лева (1 228 230 евро) БФП. Сертифицираните средства през 2020 г. са в размер на 1 812 930 лева (926 951 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработката“

Най-голям интерес по ПС 5 е регистриран към мерки 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ и 5.4 „Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19“. Изпълнението на мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“ е в съответствие със стратегията на УО на ПМДР за постигане на резултатите по мярката. Пълният потенциал ще се реализира през 2021 г. и 2022 г. Ниският интерес по мярка 5.1 „Планове за производство и предлагане на пазара“ се дължи на факта, че съществува само една призната организация на производителите, която може да изпълнява план за производство и предлагане на пазара. Предвиден е нов прием през 2021 г.

Основни постижения по ПС 5 - сключени са 28 АДПБФП.

Мерки, отворени за прием:

- 5.1 „Планове за производство и предлагане на пазара“;
- 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“ (два приема отворени през 2019 г. с краен срок през 2020 г.);
- 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“;
- 5.4 „Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19“.

Мярка 5.1 „Планове за производство и предлагане на пазара“ с бюджет 12 220 112 лева (6 248 140 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 17.03.2020 г. с краен срок 20.07.2020 г. Подписан е 1 договор през 2020 г. по предходен прием, проведен през 2019 г.

Мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“ с бюджет 1 411 157,00 лева (721 524,18 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 04.12.2019 г. с краен срок през 2020 г. и за втори път на 17.12.2019 г.

с краен срок през 2020 г. Сключен е 1 договор на стойност 948 121 лева (484 774 евро) БФП.

Мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури” с бюджет 5 900 000 лева (3 016 668 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 06.11.2020 г. и продължава през 2021 г. Сключени са 6 договора на стойност 3 647 075 лева (1 864 748 евро) БФП от предходен прием през 2019 г.

Мярка 5.4 „Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19” с бюджет 4 785 625 лева (2 446 889 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 03.06.2020 г. Сключени са 20 договора на стойност 1 599 000 лева (817 568 евро) БФП.

Общият напредък по ПС 5 по отношение на договорените средства през 2020 г. е в размер на 6 249 343 лева (3 195 287 евро) БФП или 20% от бюджета на приоритета.

Общият напредък по ПС 5 по отношение на изплатените публични разходи на бенефициентите през 2020 г. е в размер на 6 253 484 лева (3 197 405 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2020 г. са в размер на 5 772 220 лева. (2 951 334 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 6 „Интегрирана морска политика“

По ПС 6 на ниво Програма са заложили 3 мерки, след одобрено от ЕК изменение на ОП от 04.12.2020 г. отпада мярката 6.2. През 2020 г. по ПС 6 са отворени 2 процедури по 2 мерки. Регистриран е умерен интерес към мярката 6.3 „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда”, предвид затрудненията от страна на бенефициентите за осигуряване на финансов ресурс за изпълнение на проектите.

Основни постижения по ПС 6 - сключени са 2 АДПБФП.

Мерки, отворени за прием:

- 6.1 „Интегрирано морско наблюдение“;
- 6.3 „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“ (приемът е стартирал през 2019 г.).

Мярка 6.1 „Интегрирано морско наблюдение” с бюджет 3 031 491 лева (1 550 000 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 07.01.2020 г. до 08.04.2020 г. Сключен е 1 договор на стойност 3 017 091 лева (1542 638 евро) БФП.

Мярка 6.3 „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда” с бюджет 637 921 лева (326 169 евро) БФП. Приемът по мярката е отворен на 26.11.2019 г. с краен срок през 2020 г. Сключен е 1 договор на стойност 375 786 лева (192 139 евро) БФП.

Общият напредък по ПС 6 по отношение на договорените средства през 2020 г. е в размер на 3 392 877 лева (1 734 777 евро) БФП или 56 % от бюджета на приоритета.

Общият напредък по ПС 6 по отношение на изплатените публични разходи на бенефициентите през 2020 г. е в размер на 905 127 лева (462 791 евро) БФП.

Няма сертифицирани средства през 2020 г. по ПС 6.

През 2020 г. е регистриран най-висок интерес към мерките за преодоляване на последиците от пандемията COVID-19 по приоритети на ЕС (ПС) 1, 2 и 5. По ПС 2 интересът е традиционно висок и по мерки 2.2 и 2.3. По ПС 4 са стартирани процедури по одобрените стратегии за WOMP на всички МИРГ. По ПС 5 най-висок е интересът по мярката 5.4.

През 2020 г. в съответствие с член 131, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от Сертифициращият орган (СО) на ПМДР 2014 - 2020 са изпратени четири заявления за междинно плащане до Европейската комисия за възстановяване на разходите направени от бенефициентите и платени за изпълнение на операциите.

Сертифицираните от СО за 2020 г. публични разходи за ПМДР са в размер на общо 22 945 886,63 лева, от които 17 274 250,77 лева е съфинансиране от Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) и 5 671 635,86 лева - средства от Националния бюджет и включват разходи, декларирани от бенефициентите по общо 191 броя подадени искания за плащане.

От началото на програмата до 31.12.2020 г. кумулативно от СО са сертифицирани 66 336 850,65 лева публични средства, от които 51 169 264,23 лева - от ЕФМДР и 15 167 586,42 лева - национално съфинансиране. Отчетено е 32,52% изпълнение на бюджета по ПМДР, което е с 11,24 процентни пункта повече спрямо 2019 г.

Таблица VII.6. Сертифицирани разходи по приоритетни оси по ПМДР 2014 - 2020 към 31.12.2020 г. (лева)

Приоритетна ос	Бюджет общо по ПМДР 2014-2020	Сертифицирани разходи			Процент на изпълнение към бюджета
		Съфинансиране от ЕС	Национално съфинансиране	Общо публични средства	
1	2	3	4	5	6
Приоритетна ос 1 - Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	35 918 704,08	9 784 264,22	3 724 087,88	13 508 352,10	37,61%
Приоритетна ос 2 - Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите	60 339 827,10	13 270 499,51	4 423 500,37	17 693 999,88	29,32%
Приоритетна ос 3 - Насърчаване изпълнението на ОПОР	22 691 856,77	10 182 199,41	1 623 499,02	11 805 698,43	52,03%
Приоритетна ос 4 - Увеличаване на заетостта и териториалното сближаване	36 338 246,23	3 703 463,84	653 553,10	4 357 016,94	11,99%
Приоритетна ос 5 - Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	31 860 785,93	9 624 786,33	3 208 262,24	12 833 048,57	40,28%
Приоритетна ос 6 - Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика	6 062 980,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Приоритетна ос 7 - Техническа помощ	10 756 900,00	4 604 050,92	1 534 683,81	6 138 734,73	57,07%
Общо:	203 969 300,11	51 169 264,23	15 167 586,42	66 336 850,65	32,52%

Източник: ДФЗ

По силата на Споразумение за делегиране на функции по прилагане на ПМДР 2014-2020 ДФ „Земеделие“ – Разплащателна агенция, в качеството на Междинно звено на Управляващия орган, извършва верификация на разходите след подадено искане за плащане.

В рамките на 2020 г. чрез ИСУН 2020 са приети, верифицирани и платени искания за плащане съгласно представената по-долу таблица.

Таблица VII.7. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014 - 2020 през 2020 г. (лева)

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
1.1. Диверсификация и нови форми на доход	0	0,00	0,00	0,00
1.2. Инвестиции за подобрене на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на борда или индивидуално оборудване, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право	2	15 762,40	4 214,87	11 547,53
1.3. Окончателно преустановяване на риболовните дейности	0	0,00	0,00	0,00
1.4. Ограничаване на въздействието на риболова върху морската следа и за адаптиране на риболова към защита на видовете	0	0,00	0,00	0,00
1.5. Разработване или въвеждане на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, вкл.: по-добри риболовни уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници	0	0,00	0,00	0,00
1.6. Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности	2	326 397,94	87 278,83	239 119,11
1.7. Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов	2	117 661,16	31 462,59	86 198,57
1.8. Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване. Изграждане или модернизацията на лодкостоянки Окончателно преустановяване на риболовните дейности	5	5 545 028,06	1 482 740,49	4 062 287,57
1.9. Подкрепа на собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последствия от избухването на COVID-19 поради временно преустановяване на риболовната дейност.	69	1 812 645,08	484 701,29	1 327 943,79
2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура	11	2 056 898,95	514 224,75	1 542 674,20
2.3. Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури	8	1 714 070,83	428 517,73	1 285 553,10
2.5. Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	2	96 683,53	24 170,88	72 512,65
2.6. Подкрепа на производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID19 „Мярка 2.6 “Мерки в областта на общественото здраве”	49	2 193 039,85	548 259,96	1 644 779,89
3.1. Контрол и изпълнение	6	871 402,65	240 482,99	630 919,66

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
3.2. Събиране на данни	1	496 520,95	99 304,19	397 216,76
4.1. Подготвителна помощ за стратегии за ВОМР, в това число създаване на Национална рибарска мрежа		-817,20	-122,58	-694,62
4.2. Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	53	2 402 989,07	360 448,55	2 042 540,52
5.3. Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации. Търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури	1	74 284,00	18 571,00	55 713,00
5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	12	4 580 200,25	1 145 050,12	3 435 150,13
5.4. "Подкрепа за преработвателните предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19", Мярка 5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	20	1 599 000,00	399 750,00	1 199 250,00
6.1. Насърчаване на изпълнението на ИМП	1	905 127,18	226 281,80	678 845,38
7.1. Техническа помощ	15	2 238 061,01	559 515,27	1 678 545,74
Общо:	259	27 044 955,71	6 654 852,73	20 390 102,98

Източник: ДФЗ

В изпълнение на дейностите по прилагане на ПМДР 2014 - 2020 г., на 19.03.2019 г. ЕК прие изпратения Годишен счетоводен отчет за периода 01.07.2019 г. – 30.06.2020 г. съгласно чл. 126 (б) и във връзка с чл. 138 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

Общо възстановените суми от ЕФМДР към 31.12.2020 г. за ПМДР са в размер 47 806 634,74 лева, като за 2020 г. са преведени 22 226 918,55 лева, представляващи годишно уравниване на сметките по Програмата и възстановени междинни плащания.

Общ напредък в изпълнението на Програма за морско дело и рибарство 2014 - 2020 към 26.06.2021 г.

Приоритет 1 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите”

Мярка 1.2. „Инвестиции за подобрене на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на борда или индивидуално оборудване, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право“. Извършени плащания – 2 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 15 762,40 лева.

Мярка 1.3. „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“. Извършени плащания – 8 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 483 173,09 лева.

Мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“. Извършени плащания – 3 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 399 241,88 лева.

Мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“. Извършени плащания – 4 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 359 673,00 лева.

Мярка 1.8. „Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване. Изграждане или модернизацията на лодкостоянки“. Извършени плащания – 14 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 13 282 139,00 лева.

Мярка 1.9 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последици от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“. Извършени плащания – 70 броя, с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 815 376,34 лева.

Приоритет 2. „Насърчаване на устойчивото в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания аквакултури с ефективно използване на ресурсите“

Мярка 2.2. „Продуктивни инвестиции в аквакултура“. Извършени плащания – 80 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 16 012 184,15 лева.

Мярка 2.3. „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“. Извършени плащания – 13 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 2 962 369,75 лева.

Мярка 2.5. „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“. Извършени плащания – 5 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 403 384,13 лева.

Мярка 2.6. „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“. Извършени плащания – 66 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 2 335 933,44 лева.

Приоритет 3. „Насърчаване на изпълнението на ОПОР“

Мярка 3.1. „Контрол и изпълнение“. Извършени плащания – 31 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 9 272 352,39 лева.

Мярка 3.2. „Събиране на данни“. Извършени плащания – 7 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 3 668 479,65 лева.

Приоритет 4. „Увеличаване на заетостта и териториалното сближаване“

Мярка 4.1 „Подготвителна помощ за стратегии за ВOMP , в това число създаване на Национална рибарска мрежа“. Извършени плащания – 13 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 506 393,76 лева.

Мярка 4.2. „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие“. Извършени плащания – 136 броя на обща стойност на субсидията 6 542 059,65 лева.

Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването“

Мярка 5.3. Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации. Търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури. Извършени плащания – 7 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 184 177,13 лева.

Мярка 5.4. „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“. Извършени плащания – 30 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 13 033 937,87 лева.

Мярка 5.4. Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19. Извършени плащания – 20 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 599 000,00 лева.

Приоритет 6. „Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика“

Мярка 6.1 Интегрирано морско наблюдение. Извършени плащания – 1 брой с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 905 127,18 лева.

Мярка 6.3 Повишаване на знанията за състоянието на морската среда. Извършени плащания – 1 брой с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 188 044,29 лева.

Приоритет 7 „Техническа помощ“

Извършени плащания – 48 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 6 606 907,26 лева.

Таблица VII.8. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014 - 2020 за периода 01.01.2021 г. - 22.06.2021 г. (лева)

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
1.1.Диверсификация и нови форми на доход	0	0,00	0,00	0,00
1.2.Инвестиции за подобрене на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на борда или индивидуално оборудване, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право	0	0,00	0,00	0,00
1.3.Окончателно преустановяване на риболовните дейности	0	0,00	0,00	0,00
1.4.Ограничаване на въздействието на риболова върху морската следа и за адаптиране на риболова към защита на видовете	0	0,00	0,00	0,00
1.5.Разработване или въвеждане на нови технически или организационни знания, водещи до намаляване на въздействието от риболовните дейности върху околната среда, вкл.:по-добри риболовни уреди, или постигането на по-устойчиво използване на морските биологични ресурси и съвместно съществуване със защитените хищници	0	0,00	0,00	0,00
1.6. Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности	1	72 843,94	19 478,47	53 365,47
1.7. Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов	0	0,00	0,00	0,00
1.8.Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване.Изграждане или модернизацията на лодкостоянки Окончателно преустановяване на риболовните дейности	0	0,00	0,00	0,00
1.9. Подкрепа на собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последствия от избухването на COVID-19 поради временно преустановяване на риболовната дейност.	1	2 731,26	730,34	2 000,92
2.2.Продуктивни инвестиции в аквакултура	4	833 710,63	208 427,67	625 282,96
2.3 Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури	2	624 746,54	156 186,64	468 559,90
2.5. Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	3	306 700,60	76 675,15	230 025,45
2.6.Подкрепа на производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID19 ,Мярка 2.6 "Мерки в областта на общественото здраве"	16	142 893,59	35 723,40	107 170,19
3.1.Контрол и изпълнение	1	757 232,00	75 723,20	681 508,80
3.2.Събиране на данни	0	0,00	0,00	0,00
4.1. Подготвителна помощ за стратегии за BOMP , в това число създаване на Национална рибарска мрежа		-2 177,78	-326,66	-1 851,12

Мярка	Брой проект	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
4.2.Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	18	1 952 218,42	292 832,77	1 659 385,65
5.3.Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации.Търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури	1	926 311,35	231 577,84	694 733,51
5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	2	1 176 886,22	294 221,56	882 664,66
5.4. "Подкрепа за преработвателните предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията Covid 19", Мярка 5.4.Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	0	0,00	0,00	0,00
6.1.Насърчаване на изпълнението на ИМП	1	188 044,29	47 011,07	141 033,22
7.1.Техническа помощ	6	468 172,53	117 043,15	351 129,38
Общо:	56	7 450 313,59	1 555 304,60	5 895 008,99

Източник: ДФЗ

Мониторинг

Съгласно чл. 2 от Споразумението за делегиране на функции по прилагане на ПМДР 2014 - 2020 са извършени проверки за изпълнение на производствените програми на бенефициентите, за използване на финансираните активи по предназначение, както и проверки за изпълнение на мониторинговите индикатори за резултат. През 2020 г. са извършени административни проверки на 24 проекта, попадащи в период на мониторинг след окончателно изплащане на безвъзмездната финансова помощ, като на 7 от тях на база риск-анализ са извършени и проверки на място от дирекция „Технически инспекторат“. Резултатите от проверките са обобщени и докладвани на УО на ПМДР.

Очаквани данни за 2021 г.

През 2021 г. се очаква да бъдат изпратени за възстановяване от ЕК общо четири заявки за междинни плащания по ПМДР 2014 - 2020. Прогнозните разходи, които се очаква да бъдат сертифицирани по ЕФМДР за годината възлизат на 36 938 395,64 лева, като се очаква да се сертифицират и първите разходи по проекти на бенефициенти по Приоритет на съюза 6 „Интегрирана морска политика“.

Таблица VII.9. Прогноза за плащанията по ПМДР 2014 – 2020 г. за 2021 г.

Приоритети на Съюза	Мерки по приоритета на Съюза	ЕФМДР	Национално съфинансиране	Общо финансови средства
Приоритет 1 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“	Мярка 1.6. Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности-73,26%	53 367,88	19 476,06	72 843,94
	Мярка 1.8.Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване.Изграждане или модернизацията на лодкостоянки-73,26 %	4 050 335,64	1 478 128,06	5 528 463,70

Приоритети на Съюза	Мерки по приоритета на Съюза	ЕФМДР	Национално съфинансиране	Общо финансови средства
	Мярка 1.9 Временно преустановяване на риболовната дейност COVID 19	2 001,01	730,25	2 731,26
Приоритет 2 „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите“	Мярка 2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура-75% сектор "Малки проекти" и сектор "Рециркулационни системи и изграждане на нови, както и разширяване на модернизация на съществуващи аквакултурни стопанства"	1 915 541,95	638 513,98	2 554 055,93
	Мярка 2.3. Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури-75%	2 039 333,83	679 777,94	2 719 111,77
	Мярка 2.5. Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	380 355,12	126 785,04	507 140,16
	Мярка 2.6 Подкрепа за сектора на аквакултурата за временно спиране или намаляване на производството COVID 19	117 288,75	39 096,25	156 385,00
Приоритет 3 „Насърчаване на изпълнението на ОПОР“	Мярка 3.1.Контрол и изпълнение	1 321 848,00	146 872,00	1 468 720,00
	Мярка 3.2. Събиране на данни-80%	0,00	0,00	0,00
Приоритет 4 "Повишаване на заетостта и териториалното сближаване"	Мярка 4.2. Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие-85%	5 394 743,52	952 013,56	6 346 757,08
Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването“	Мярка 5.1.Планове за производство и предлагане на пазара	28 096,88	9 365,63	37 462,50
	Мярка 5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури-75%	2 651 746,75	883 915,58	3 535 662,33
	Мярка 5.3. Предлагане на пазара	788 483,51	262 827,84	1 051 311,35
Приоритет 6 „Интегрирана морска политика“	Насърчаване на изпълнението на ИМП - чл.80, т.1, ал.1 от Рег. 508/2014 - мярка 6.1	0,00	0,00	0,00
	Насърчаване на изпълнението на ИМП - чл.80, т.1, ал.3 от Рег. 508/2014 - мярка 6.3	141 033,22	47 011,07	188 044,29
Техническа помощ	75%	1 362 754,89	454 251,63	1 817 006,52
Финансови инструменти по "Програмата за морско дело и рибарство"		600 286,56	200 095,52	800 382,08
Общо:		20 847 217,50	5 938 860,41	26 786 077,91

Източник: МЗХГ, дирекция „Морско дело и рибарство“

Таблица VII.10. Предстоящи приеми по ПМДР 2014 – 2020 г. до края на 2021 г.

Мярка	Планирано отваряне на приема през 2021 г.	Общ бюджет на мярката (лева)	Краен срок за кандидатстване
Мярка 1.9 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последици от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“	1-во тримесечие	2 268 387,79	30 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 2.6. „Мерки в областта на общественото здраве“ „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“	1-ро тримесечие	5 685 947,15	30 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 5.1. Планове за производство и предлагане на пазара	2-ро тримесечие	123 329,84	90 дни от датата на обявяване на процедурата
Мярка 5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури „Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“, мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“, чл. 69 (3) от Регламент (ЕС) 508/2014	1-ро тримесечие	3 186 625,22	30 дни от датата на обявяване на процедурата

Източник: МЗХГ, дирекция „Морско дело и рибарство“

5. Обща политика в областта на рибарството

Общата политика в областта на рибарството (ОПОР) съдържа правила за управление на европейските риболовни флоти и опазването на рибните запаси, мерки и действия за насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентноспособни и основани на знания риболов и аквакултури.

Общата организация на пазарите (ООП) на продукти от риболов и аквакултури е един от стълбовете на ОПОР и представлява политиката на Европейския съюз за управление на пазара на продукти от риболов и аквакултури. Основен фактор за постигането на целите на ООП са организациите на производителите на продукти на риболов и на продукти от аквакултури, асоциациите на организации на производителите и междубраншовите организации.

С прилагането на Наредба № 7 от 2018 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на продукти от риболов и на продукти от аквакултури, асоциации на организации на производители и междубраншови организации в сектора на рибарството и за одобрение на планове за производство и предлагане на пазара (обн., ДВ, бр. 99 от 2018 г.) са осигурени условия за прилагане на изисквания на Регламент (ЕС) № 1379/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. относно общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури, за изменение на Регламенти (ЕО) № 1184/2006 и (ЕО) № 1224/2009 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕО) № 104/2000 на Съвета.

През 2020 г., във връзка с осъществяване на контрол върху професионалните организации в сектора на рибарството, са извършени редица проверки за установяване съответствието с изискванията на законодателството на признатите по реда на ЗРА организация на производителите в областите крайбрежен риболов, дълбоководен риболов и риболов в морските пространства на ЕС във водите на Черно море, за някои видове продукти от риболов (Сдружение „Черноморски изгрев“) и междубраншова организация в сектора на рибарството в областта на производството (на продукти от риболов или аквакултури), преработката и търговията (Асоциация на производителите на рибни продукти БГ ФИШ). Също така са извършени проверки за степента на изпълнение на първия одобрен

План за производство и предлагане на пазара на признатата организация на производителите и за одобрение на годишния доклад за неговото прилагане.

С цел опазване на популациите от риба и други водни организми, през 2020 г. са въведени временни забрани и ограничения за риболов в естествени и изкуствени водни обекти на територията на цялата страна. По този начин са създадени условия за защита на водните организми в периода на тяхното размножаване, както и опазване на рибните популации в определени водоеми и/или зони от тях.

През 2020 г. е въведена забрана за улов на есетрови видове риби в българската акватория на река Дунав и Черно море за срок от 5 години, с цел опазване и съхраняване на популациите им. Есетровите риби се смятат за едни от най-застрашените видове, включени в Червената книга на световно застрашените видове на Международния съюз за опазване на природата (IUCN), в Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES) и са обект на опазване и управление съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна.

По отношение на риболова в Черно море, във връзка с подготовката на 44-та сесия на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море (GFCM), през 2020 г. са обсъдени мерки за управление риболова на цаца и черноморска бодлива акула, за опазване и смекчаване въздействието на рибарството върху есетровите видове риби и китоподобните, за балансиране на риболовния капацитет с наличните ресурси, за установяване на схема за сертифициране на уловите от калкан и на минимални стандарти за управление на зоните с ограничение за риболов и др.

Във връзка с приемане на новата стратегия на GFCM за периода до 2030 г. е взето участие в среща на високо равнище: „Съвместно изграждане на нова стратегия за риболова и аквакултурите в Средиземно и Черно море“, на която са споделени мнения по отношение на гарантиране устойчивостта на риболова и аквакултурите в региона, включително насърчаване на продължаващото развитие в области, които все още изискват напредък и интегриране на възникващи проблеми, в т. ч. реакцията, необходима за преодоляване последствията от COVID-19 в региона.

През 2020 г., в изпълнение на препоръка от Консултативния съвет за Черно море, е създадена постоянно действаща „Група за бързо реагиране“, която има за задача при нетипични промени в климатичните условия, засягащи развитието на рибните ресурси, да предоставя своевременна и мотивирана информация, налагаща промяна в определения съгласно ЗРА период на забрана за улов по време на размножаване на рибите и други водни организми в Черно море.

Във връзка с изпълнение на Плана за действие за преодоляване на недостатъците в българската система за контрол в рибарството са предприети мерки, включително промяна в действащото законодателство в областта на рибарството, които да гарантират съответствието на националната система за контрол със системата за контрол на ЕС. Тези мерки са свързани със задължението за разтоварване, правилата за проследяемост, етикетиране на продуктите от риболов, първата продажба, системата за електронно докладване и мониторинга на дейностите на риболовния флот.

През 2020 г. е проведено седмото редовно заседание на Консултативния съвет по рибарство (КСР) с участието на представители от браншовите организации в сектора, научните институти и държавните администрации. Обсъдени са важни теми за сектора като мерки за подпомагане на сектор „Рибарство“ във връзка с COVID-19; национални мерки за опазване и устойчиво управление на запаса от черноморска бодлива акула; необходимост от промени в ЗРА, касаещи дребномащабния риболов; използването на уреди за улов на двучерупчести в Черно море; подобряване на ефективността на контрола и законодателната рамка по отношение на аквакултурите; актуалната информация за ситуацията с инфекциозното заболяване „кой херпес вирус“ по шарана.

Отчитайки установените непълноти в регулирането на обществените отношения, свързани с осъществяването на стопански, любителски риболов и аквакултури, е изготвен Закон за изменение и допълнение на Закона за рибарството и аквакултурите (одобрен с Решение № 901 на Министерския

съвет от 7 декември 2020 г.), като са предвидени и промени, целящи консолидиране на националното законодателство в областта на рибарството с относимото европейското законодателство, както и отстраняването на нормативни празноти.

През 2020 г. е приета Наредба за ветеринарномедицинските изисквания и мерките за биосигурност към животновъдните обекти за риба и други водни организми, с която се определят общите и специалните ветеринарномедицински и зоохигиенни изисквания, включително мерките за биосигурност в животновъдните обекти за отглеждане на риба и други водни организми, както и задълженията на собствениците или ползвателите на тези обекти. С прилагането на нормативния акт се цели развитие на рибовъдния сектор, увеличаване на продуктивността на стопанствата и гарантиране на здравния статус на отглежданите в тях риба и други водни организми.

На основание чл. 15а от Закона за рибарството и аквакултурите, през 2020 г. са проведени процедури за възлагане на управлението на рибните ресурси в яз. Копринка и яз. Мандра на риболовни сдружения, с цел устойчивото развитие на рибните ресурси в тези водоеми, тяхното опазване и възстановяване.

С цел по-добро регулиране на условията и задълженията на заинтересованите лица в областта на любителския риболов, през годината са издадени заповеди на министъра на земеделието, храните и горите за определяне на водни обекти за извършване на зарибяване и за разрешаване на любителския риболов през тъмната част на денонощието в определени рибностопански обекти.

Планирани дейности през 2021 г.:

- въвеждане на временна забрана за извършване на риболов в рибностопанските обекти по чл. 3, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗРА през размножителния период на рибите (чрез заповед на министъра на земеделието, храните и горите);
- провеждане на обществени консултации за необходимостта от въвеждане на забрана за извършване на риболов на бели пясъчни миди от видовете *Donax trunculus* и *Chamelea gallina* в българската акватория на Черно море с цел опазване и създаване на оптимални условия за естественото им възпроизводство;
- определяне на рибностопански обекти, разрешени за извършване на любителския риболов през тъмната част на денонощието;
- определяне на водни обекти за извършване на зарибяване;
- одобрение на Годишният доклад за изпълнение на Плана за производство и предлагане на пазара на признатата организация на производителите в сектора на риболова;
- одобрение на нов (втори) План за производство и предлагане на пазара на признатата организация на производителите в сектора на риболова;
- изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за рибарството и аквакултурите;
- изготвен проект на Наредба за условията и реда за осъществяване на първа продажба на продукти от риболов;
- провеждане на информационна кампания чрез изготвяне и разпространение на печатни материали във връзка с удължаване на забраната за улов и експлоатация на есетровите видове риби;
- провеждане на заседание на Консултативен съвет по рибарство към министъра на земеделието, храните и горите;
- участие в среща на високо равнище за подписване на новата стратегия на GFCM „Съвместно изграждане на нова стратегия за риболова и аквакултурите в Средиземно и Черно море“ за периода до 2030 г.;

- Подготовка на 44-та годишна сесия на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море, която ще се проведе през ноември 2021 г. и в рамките на която се очаква да бъдат приети препоръки, пряко засягащи Р България, като установяване на мерки за опазване и управление на черноморската бодлива акула и цацата, смекчаване на въздействието от рибарството върху китоподобните и есетровите риби в Черно море, установяване на схема за сертифициране на уловите от калкан в Черно море, както и за установяване на минимални стандарти за управление на зоните с ограничение за риболов и др.

РАЗДЕЛ Б

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО ПРЕЗ 2022 Г.

Държавната политика в аграрния отрасъл е насочена към повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие, устойчиво развитие на рибарския и горския сектори, подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони, при ефективно използване на средствата от европейските фондове, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност по веригата за производство и доставка на храни. Приоритетите и целите на политиката в аграрния отрасъл и мерките за тяхното постигане през 2022 г., заложен в този раздел, са в съответствие с Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030. Ще продължи изпълнението на мерките за насърчаване развитието на отрасъла, предвидени за преходния период на прилагане на Общата селскостопанска политика до края на 2022 г. Ще стартира прилагането на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, в който се залагат интервенции за повишаване на устойчивостта и конкурентоспособността на отрасъла и готовността му да посрещне предизвикателствата, свързани със зеления и цифровия преход.

ПРИОРИТЕТ 1: „СТРУКТУРНА И СЕКТОРНА БАЛАНСИРАНост НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО“

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 1 - „РАСТЕНИЕВЪДСТВО“:

ЦЕЛ: ПОВИШАВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА УЯЗВИМИТЕ СЕКТОРИ И ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ НА БАЛАНСИРАНО И ДИВЕРСИФИЦИРАНО РАЗВИТИЕ НА РАСТЕНИЕВЪДНИЯ ПОДОТРАСЪЛ

МЕРКИ:

1. Подобряване на конкурентоспособността и устойчивостта на уязвими сектори в растениевъдството чрез схеми за обвързано с производството подпомагане (за плодове, зеленчуци, протеинови култури и специално плащане за памук) по Първи стълб на ОСП 2014-2022 г.
2. Подкрепа на доходите на производителите на тютюн чрез преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
3. Повишаване устойчивостта и конкурентоспособността на лозаро-винарския сектор чрез прилагане на мерките от Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2019-2023 г.
4. Насърчаване на инвестициите в растениевъдството със средства от националния бюджет чрез Схема за държавна помощ "Помощ за инвестиции в материални активи в земеделски стопанства, свързани с първично производство на растениевъдна земеделска продукция"
5. Стимулиране производство на качествена продукция в растениевъдството чрез държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал и държавна помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBALG.A.P.
6. Усъвършенстване на отношенията в областта на собствеността, ползването, управлението и опазването на земеделските земи, чрез подготовка на законодателни промени

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 2 - „ЖИВОТНОВЪДСТВО“:

ЦЕЛ: ПОДОБРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА, ЕФЕКТИВНОСТТА И РЕНТАБИЛНОСТТА НА ЖИВОТНОВЪДНИТЕ СТОПАНСТВА

МЕРКИ:

1. Подобряване на конкурентоспособността и устойчивостта на уязвими сектори в животновъдството чрез схеми за обвързано с производството подпомагане (млечни крави, месодайни крави, овце-майки и кози-майки, биволи) по Първи стълб на ОСП 2014-2022 г.
2. Подкрепа на доходите на земеделски стопани в животновъдството чрез преходна национална помощ (за говеда, биволи, овце-майки и кози-майки)
3. Подобряване на конкурентоспособността на сектор Пчеларство чрез Националната програма по пчеларство за периода 2020-2022 г.
4. Стимулиране на инвестиционната активност в животновъдството чрез прилагане на схеми за държавни помощи (Помощ за закупуване или изграждане на обекти за преработка и/или обработка на сурово мляко, Помощ за инвестиции за закупуване на съоръжения за добив и съхранение на сурово мляко, Помощ за инвестиции за изграждане на кланични пунктове, Помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване , свързано с директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни)
5. Насърчаване на хуманното отношение към животните и опазването на генетичните ресурси в животновъдството чрез Схеми за държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свине и птици и Схема за държавна помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните.

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 3 - „ИКОНОМИЧЕСКИ ПОТЕНЦИАЛ НА МАЛКИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА“:

ЦЕЛ: ПОВИШАВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА МАЛКИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ В РАЗВИТИЕТО НА СТОПАНСКИТЕ СТРУКТУРИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

МЕРКИ:

1. Допълване на доходите и повишаване на конкурентоспособността на дребните земеделски стопани чрез прилагане на Схема за дребни земеделски стопани по Първи стълб на ОСП 2014-2022 г.
2. Повишаване на ефективността на малките и средни стопанства и по-справедливо разпределение на подкрепата за тях чрез прилагане на Схема за преразпределително плащане по Първи стълб на ОСП 2014-2022 г.
3. Подкрепа за устойчивото развитие и жизнеспособността на малките земеделски стопанства по Подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства от ПРСР 2014-2020 г.

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 4 - „ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА ФЕРМЕРИТЕ“:

ЦЕЛ: ПРИВЛИЧАНЕ И ЗАДЪРЖАНЕ НА МЛАДИ ХОРА В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

МЕРКИ:

1. Улесняване обновяването на поколенията в земеделието чрез допълнителна подкрепа на доходите на млади земеделски стопани по Схема за млади земеделски стопани

2. Приоритизиране на подкрепата по ПРСР 2014-2020 г. за насърчаване стартирането и развитието на стопанства на млади земеделски производители

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 5 - „РАЙОНИ С ПРИРОДНИ ИЛИ ДРУГИ ОГРАНИЧЕНИЯ“:

ЦЕЛ: СЪХРАНЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ДЕЙНОСТИ И СТОПАНСТВА В РАЙОНИ С ПРИРОДНИ И ДРУГИ ОГРАНИЧЕНИЯ

МЯРКА:

1. Предоставяне на компенсаторна подкрепа по Мярка 13 Плащания за райони с природни или други специфични ограничения по ПРСР 2014-2020 г. за дейности на стопанствата в райони с природни и други ограничения

ПРИОРИТЕТ 2: ГАРАНТИРАНЕ НА СПРАВЕДЛИВИ И СТАБИЛНИ ДОХОДИ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ“:

ОБЛАСТ НА ВЪДЕЙСТВИЕ 1 - „МЕХАНИЗМИ ЗА ДИРЕКТНА ПОДКРЕПА“

ЦЕЛ: МАКСИМАЛНО ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ДИРЕКТНА ПОДКРЕПА ЗА ГАРАНТИРАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА СИГУРНОСТ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА И УСТОЙЧИВОСТ НА ПРОИЗВОДСТВОТО

МЕРКИ:

1. Предоставяне на базова подкрепа на доходите по Схема за единно плащане на площ по Първи стълб на ОСП 2014-2022 г.
2. Подготовка на интервенция по Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за основно подпомагане на доходите за устойчивост

ОБЛАСТ НА ВЪДЕЙСТВИЕ 2 - „УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО“:

ЦЕЛ: СМЕКЧАВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА РИСКОВЕТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ВЪРХУ ДЕЙНОСТТА И ДОХОДИТЕ НА ЗАЕТИТЕ В ОТРАСЪЛА

МЕРКИ:

1. Подкрепа за управлението на риска в растениевъдните стопанства чрез прилагане на схеми за държавна помощ (Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период, Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи, Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец, Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция, Помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия)
2. Подготовка за осъществяване на диверсификация на методите за превенция от градушки за постигане на пълно покритие върху земеделските земи чрез въвеждане на самолетен способ за градузащита
3. Подкрепа за управлението на риска в животновъдните стопанства чрез прилагане на схеми за държавна помощ (мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните, Помощ за компенсиране на материални щети по

загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери, Помощ за компенсиране на разходи при отстраняване и унищожаване на мъртви животни)

ПРИОРИТЕТ 3: „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО“

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 1 - „МОДЕРНИЗАЦИЯ, ИНОВАЦИИ И ЦИФРОВИ ТЕХНОЛОГИИ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА“

ЦЕЛ: МОДЕРНИЗИРАНИ И ТЕХНОЛОГИЧНО ОБНОВЕНИ СТОПАНСТВА И ПРЕДПРИЯТИЯ. УСКОРЕНО ВЪВЕЖДАНЕ НА ИНОВАЦИИТЕ И ЦИФРОВИЗАЦИЯТА В ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРАКТИКА

МЕРКИ:

1. Насърчаване на инвестиционните процеси в земеделските стопанства чрез прилагане на Подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства" от ПРСР 2014-2020 г.
2. Насърчаване на инвестиционния процес за модернизация и технологично обновяване в преработката и маркетинга на земеделска продукция за създаване на по-висока добавена стойност от отрасъла чрез прилагане на Подмярка 4.2 "Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти" от ПРСР 2014-2020 г.
3. Повишаване иновационния капацитет на сектор Земеделие чрез стимулиране сътрудничеството между бизнеса и науката – прилагане на Подмярка 16.1 "Подкрепа за сформирани и функциониращи оперативни групи в рамките на ЕПИ" от ПРСР 2014-2020 г.
4. Подготовка за стартиране на схеми и обявяване на прием на проекти за инвестиционна подкрепа по Националния план за възстановяване и устойчивост чрез Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство

ЦЕЛ: ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА И ЕЛЕКТРОНИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРИРАНЕТО В ОТРАСЪЛА ЗА ОБЛЕКЧАВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕДУРИ И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЗРАЧНО, ДОСТЪПНО, ОБЕКТИВНО И ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ

МЯРКА:

1. Развитие на електронното управление и подобряване на административното обслужване в системата на Министерството на земеделието, храните и горите чрез:
 - Създаване на условия за електронизиране на обмена на данни между публичната администрация и земеделските стопани за проследяване на напредъка по изпълнение на целите на Зелената сделка – подготовка и стартиране на изпълнението на дейности по проект по НПВУ "Дигитализация на процесите от фермата до трапезата"
 - Разширяване кръга на предоставяните от структурите на МЗХГ административни услуги по електронен път
 - Подобряване на достъпа до информация, събирана и обобщавана в системата на МЗХГ
 - Публикуване на информация и набори данни на Портала на отворените данни

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 2 - „ПАЗАРНА ПОЗИЦИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ“:

ЦЕЛ: УКРЕПВАНЕ НА РОЛЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ПРЕДЛАГАНЕ НА ХРАНИ

МЕРКИ:

1. Подобряване функционирането на веригите за доставки на селскостопански продукти и храни чрез стимулиране на сътрудничеството между стопанските субекти по Подмярка 16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки от ПРСР 2014-2020 г.
2. Подобряване на условията за пазарен достъп на малките земеделски стопанства, произвеждащи плодове и зеленчуци чрез подкрепа по Мярка "Оперативни програми в сектор "Плодове и зеленчуци"
3. Повишаване на пазарната устойчивост и конкурентоспособност на малките и средни земеделски стопанства чрез подготовка на законодателен акт за регламентиране на кооперирането в аграрния сектор
4. Подобряване на взаимодействието на земеделската общност с държавните институции чрез регламентиране на представителността на национални и регионални браншови организации в земеделието

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 3 - „КВАЛИФИКАЦИЯ И ЗНАНИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ“:

ЦЕЛ: ПОВИШАВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА КВАЛИФИКАЦИЯ И ЗНАНИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

МЕРКИ:

1. Организиране и провеждане на специализирани обучения на земеделските стопани чрез дългосрочни и краткосрочни курсове и информационни дейности, в т. ч. и в рамките на Мярка 1 "Трансфер на знания и действия за осведомяване" по ПРСР 2014 - 2020 г.
2. Подпомагане на трансфера на иновативни технологии и практики чрез разпространение на резултатите от научно-изследователските проекти и разработки на нови продукти и техники
3. Разпространение сред земеделските стопани на важна земеделска информация и новостите в областта на земеделието чрез организирането на информационно-образователни събития на Национална служба за съвети в земеделието с научни институти, научно-приложни организации и други институции и експерти
4. Предоставяне на специализирани съвети на земеделските стопани в различни направления - създаване и управление на стопанството, прилагане на национално законодателство и стандарти на ЕС, интегрирана растителна защита, климат и околна среда и др.
5. Повишаване активността и приноса на изградените „фермерските кръгове“ към областните офиси на НССЗ, с участието на активни фермери, в процеса на разпространение на полезна информация в областта на земеделието и за популяризиране на добри практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР
6. Активно функциониране на регионалните консултативни съвети за съвети в земеделието с участието на представители от НССЗ, регионалните структури на МЗХГ, университети, научни институти, неправителствени организации (НПО) и земеделски производители

7. Засилване на използването на електронни услуги и употребата на разнообразни дигитални инструменти за предоставяне на съветнически услуги в т.ч. за провеждане на онлайн информационни срещи, семинари, демонстрации и други обучения на фермери

ПРИОРИТЕТ 4: „РОЛЯ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА“

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 1 - „АГРОЕКОЛОГИЧНИ АНГАЖИМЕНТИ“:

ЦЕЛ: ПРЕДОСТАВЯНЕ ОТ ЗЕМЕДЕЛИЕТО НА АНГАЖИМЕНТИ И УСЛУГИ, СВЪРЗАНИ С ЕКОЛОГИЯТА И КЛИМАТА

МЕРКИ:

1. Стимулиране поемането на многогодишни ангажименти за опазване на околната среда и биоразнообразието по Мярка 10 "Агроекология и климат" от ПРСР 2014 - 2020 г.
2. Подкрепа за прилагане на селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда чрез зелени директни плащания по Първи стълб на ОСП 2014-2022 г.
3. Подготовка на интервенции по Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони с принос към европейските и национални цели в областта на климата, околната среда и биоразнообразието

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 2 - „БИОЛОГИЧНО ПРОИЗВОДСТВО“:

ЦЕЛ: УВЕЛИЧАВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО И ПРЕДЛАГАНЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ, ПРОИЗВЕДЕНИ ПО БИОЛОГИЧЕН НАЧИН

МЕРКИ:

1. Насърчаване производството на биологична продукция чрез Мярка 11 "Биологично земеделие" от ПРСР 2014-2020 г.
2. Стимулиране консумацията на биопродукти в детски градини и училища чрез прилагане на схеми за пазарна подкрепа „Училищен плод“ и „Училищно мляко“
3. Подкрепа за инвестиции в стопанствата за производство на биологична продукция чрез подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства" от ПРСР 2014-2020 г.
4. Подкрепа за инвестиции в преработка на биологична продукция чрез подмярка 4.2 "Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти" от ПРСР 2014-2020 г.

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 3 - „ПОЛИВНО ЗЕМЕДЕЛИЕ“

ЦЕЛ: ПОДОБРЯВАНЕ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

МЕРКИ:

1. Реализиране на инвестиционни проекти за напояване в земеделските стопанства по подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства" от ПРСР 2014-2020 г.
2. Подобряване управлението на водните ресурси чрез инвестиции в националния хидромелиоративен фонд по подмярка 4.3 „Инвестиции в инфраструктура“ към мярка 4 "Инвестиции в материални активи" от ПРСР 2014-2020 г.
3. Подкрепа за инвестиции в земеделските стопанства за ефективно използване на водата в земеделската дейност по проект "Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен

преход на селското стопанство", ПВУ - направление "Инвестиции, свързани с ефективното управление на води в земеделските стопанства"

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 4 - „УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ“

ЦЕЛ: ПОДОБРЯВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ГОРИТЕ, КОНТРОЛ ВЪРХУ ПОЛЗВАНЕТО НА ДЪРВЕСИНА И НЕДЪРВЕСНИ ПРОДУКТИ ОТ ГОРИТЕ

МЕРКИ:

1. Разработване на Национален план за възстановяване на традиционните горски ландшафти и стартиране на дейности по неговото изпълнение с финансова подкрепа по НПВУ
2. Повишаване на капацитета за опазване на горите от вредители и болести чрез:
 - Разработване на нови и актуализиране на съществуващи методики за лесопатологичен мониторинг на познати и нови за България вредители в горите
 - Планиране на лесозащитни мероприятия срещу познати и нови вредители в условията на променящ се климат
3. Стартиране на дейности по НПВУ, насочени към използване на потенциала на горските генетични ресурси за адаптация към климатичните промени
4. Изграждане на Единна система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари за повишаване на капацитета за превенция и борба с горските пожари, чрез:
 - Изпълнение на подписаните договори по подмярка 8.3 от ПРСР 2014 - 2020 г. „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“ за изграждане на 13 автоматични наблюдателни станции.
 - Изграждане на нови автоматични наблюдателни станции по проект по Националния план за възстановяване и устойчивост.
 - Повишаване на техническия капацитет за първоначална атака на горски пожари
5. Разработване на Наредба за екосистемните ползи и услуги от горите с цел остойностяване на екосистемните услуги от горските територии и възмездяване на собствениците
6. Разработване на проект на Национална програма за горска педагогика, целяща повишаване на познанията и промяна на отношението на младото поколение към опазването на биологичното разнообразие, устойчивото управление на горите, климатичните промени и провеждане на обучителни мероприятия с участието МОН, ИАГ, ЛТУ
7. Създаване на Национален център за продължаващо обучение и квалификация на работещи в горския сектор
8. Визуализация на горите в съществуващата информационна среда - създаване на ГИС за горите

ЦЕЛ: АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ДОКУМЕНТИ И ДЕЙСТВАЩАТА НОРМАТИВНА УРЕДБА В ГОРИТЕ

МЕРКИ:

1. Разработване на Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България
2. Разработване на Областни планове за развитие на горските територии за областите Сливен и Ямбол.
3. Разработване, обсъждане и приемане на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България.

4. Изготвяне на промени в Закона за горите
5. Промени в подзаконвата нормативна уредба (Наредба № 8 от 2011 г. за сечите в горите, Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти, други)
6. Подобряване на нормативната уредба за работата, свързана с борбата с африканската чума по свинете (Изготвяне на ЗИД на Закона за лова и опазване на дивеча)

ПРИОРИТЕТ 5: „УПРАВЛЕНИЕ НА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ“

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 1 - „РИБАРСТВО И ВОДНИ БИОЛОГИЧНИ РЕСУРСИ“:

ЦЕЛ: ОПАЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РИБНИТЕ РЕСУРСИ И НА ВОДНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ

МЕРКИ:

1. Осигуряване и управление на надеждни биологични, екологични, технически и социално-икономически данни за сектор "Рибарство" с финансова подкрепа по Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. и Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури за следващия програмен период
2. Прилагане на системата на Съюза за контрол, инспекции и изпълнение, предвидена в член 36 от Регламент (ЕС) №1380/2013 относно общата политика в областта на рибарството чрез мярка 3.1 „Контрол и изпълнение" от ПМДР
3. Подготовка и стартиране на дейности за адаптиране на възможностите на риболовния флот към възможностите за риболов чрез финансова подкрепа по Мярка "Окончателно преустановяване на риболовните дейности" от ПМДРА
4. Подготовка и стартиране на дейности за насърчаване на инвестициите в ново оборудване и иновации, допринасящи за опазване на околната среда и биоразнообразието чрез финансова подкрепа по Мярка "Специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и на биоразнообразието" от ПМДРА

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 2 - „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА ОТРАСЪЛ РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ“:

ЦЕЛ : УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА АКВАКУЛТУРНОТО ПРОИЗВОДСТВО И НА ПРЕРАБОТКАТА НА ПРОДУКТИТЕ ОТ НЕГО

МЕРКИ:

1. Подготовка за прилагане на дейности за насърчаване инвестиционната активност и въвеждането на иновации в подсектор Аквакултури чрез финансова подкрепа по Мерки "Продуктивни инвестиции в аквакултурите" и „Иновации в аквакултурите" по ПМДРА
2. Подготовка за прилагане на дейности за насърчаване инвестиционната активност и въвеждането на иновации при преработка на продуктите от риболов и аквакултури чрез финансова подкрепа по Мярка "Преработка на продукти от риболов и аквакултури" от ПМДРА

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 3 - „СИНЯ ИКОНОМИКА И РИБАРСКИ ОБЩНОСТИ“

ЦЕЛ: УКРЕПВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ОБЩНОСТИТЕ В КРАЙБРЕЖНИТЕ И ВЪТРЕШНИТЕ РАЙОНИ, ЗАНИМАВАЩИ СЕ С РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

МЕРКИ:

1. Подготовка за прилагане на дейности за насърчаване процеса по създаване на местни инициативни рибарски групи с финансова подкрепа по Мярка "Предварителна подготовка на Местните инициативни рибарски групи" от ПМДРА
2. Подготовка за прилагане на дейности за стимулиране на участието на местните общности в устойчивото развитие на крайбрежните и вътрешните рибарски райони с финансова подкрепа по Мярка "Развитие на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, в крайбрежните и вътрешните райони" от ПМДРА

ПРИОРИТЕТ 6: МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 1 - „ВОДЕНО ОТ ОБЩНОСТИТЕ РАЗВИТИЕ“:

ЦЕЛ: РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ВИСОКА ЗАЕТОСТ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ

МЕРКИ:

1. Изпълнение на интегрирани многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени на основата на местните потребности и потенциал
2. Подготовка за прилагане на подготвителна мярка за разработване на стратегии за ВОМР за новия програмен период по Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони

ОБЛАСТ НА ВЪДЕЙСТВИЕ 2 - „ИНФРАСТРУКТУРА И ПУБЛИЧНИ УСЛУГИ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ“:

ЦЕЛ: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МЯРКА:

1. Подготовка на интервенции по Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за подкрепа на инвестиции за изграждане и/или реконструкция на техническа инфраструктура, общинска пътна и улична мрежа, реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа и канализационна система, както и друга публична инфраструктура
2. Стартиране на подготвителни дейности за реализация на проект за инвестиции в ширококолентова инфраструктура на територията на селските райони по подмярка 7.3. „Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрене и разширяване, пасивна ширококолентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез ширококолентова инфраструктура и електронно правителство “ от ПРСР 2014 – 2020 г.

За изпълнение на мерките и постигане на целите на аграрната политика през 2022 г. ще се прилага комплекс от инструменти за финансова подкрепа с европейски и национални средства.

Това включва основно директни плащания и пазарна подкрепа по Първи стълб на Общата селскостопанска политика, финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието, и прилагане на мерките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. (Втори стълб на ОСП), финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Подпомагането на уязвими и приоритетни сектори ще бъде осъществено посредством прилагането на

схеми за обвързано с производството подпомагане. В преходния период на прилагане на ОСП до края на 2022 г. България е нотифицирала максималния допустим размер на обвързано с производството подпомагане – 15% от финансовия таван за директни плащания, в т. ч. 13% за секторите „Животновъдство“ и „Плодове и зеленчуци“ и 2% за протеинови култури. Развитието на устойчиво рибарство и производство на аквакултури ще се подпомага по Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014 - 2020 г. и Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури за периода 2022 – 2029 г. , финансирани от Европейския фонд за морско дело и рибарство.

Въпреки ограниченията на държавния бюджет, устойчивото развитие на земеделието ще се насърчава и с национален ресурс – чрез схеми за преходна национална помощ, допълващи подкрепата с европейски средства по Първи стълб на ОСП, и държавни помощи.

След одобрение на Националния план за възстановяване и устойчивост от ЕК, през 2022 г. аграрният отрасъл ще може да се възползва от допълнителен финансов ресурс за инвестиции в подкрепа на дейности, осигуряващи опазване на компонентите на околната среда и смекчаване на последиците от климатичните промени, въвеждащи иновативни производствени и цифрови технологии, електронизация на процесите в отрасъла и комуникацията между администрацията и бизнеса.

За 2022 г. за подкрепа на аграрния отрасъл ще бъдат необходими средства в размер на 2,8 млрд. лева, в това число:

- За директни плащания по Първи стълб на ОСП – 1 562 млн. лева
- За пазарни мерки по Първи стълб на ОСП – 91 млн. лева
- За преходна национална помощ – 129 млн. лева
- За държавни помощи (в т.ч. по схеми за данъчни облекчения) – 317 млн. лева
- За плащания по мерки по ПРСР 2014-2020 г. – 685 млн. лева
- За прилагане на мерки в подкрепа на рибарството и аквакултурите – 3 млн. лева
- За стартиране на дейности по НПВУ – 13 млн. лева.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
11	Селскостопански животни	910,6		269,5				36,6			707,4		707,4	156,8	279,3	9,9	910,6
11.1	Едър рогат добитък	163,9		169,4				0,1			42,7		42,7	118,0	172,5	3,1	163,9
11.2	Свине	319,4		25,3				22,0			281,2		281,2	9,3	32,2	7,0	319,4
11.3	Коне																
11.4	Овце и кози	148,0		31,4				0,3			110,5		110,5	29,5	39,1	7,7	148,0
11.5	Птици	279,3		43,4				14,2			273,0		273,0		35,5	-7,9	279,3
11.6	Други животни																
12	Продукти от животновъдството	1009,0		98,9		42,7	62,7	10,7	49,6	76,5	774,0		850,5		91,7	-7,2	903,6
12.1	Мляко	702,7				39,3		10,3	20,7	29,7	602,7		632,4				663,4
12.2	Яйца	217,3		5,0		0,1	40,5	0,4	21,0	32,5	124,8		157,3		3,0	-2,0	176,7
12.3	Други продукти от животновъдството	89,0		93,9		3,3	22,2		7,9	14,3	46,5		60,8		88,7	-5,2	63,5
12.3/1	Непрана вълна	1,1									1,1		1,1				1,1
12.3/2	Копринени пашкули																
12.3/3	Други продукти от животновъдството	87,9		93,9		3,3	22,2		7,9	14,3	45,4		59,7		88,7	-5,2	62,4
13	Продукция от животновъдството (11+12)	1919,6		368,4		42,7	62,7	47,3	49,6	76,5	1481,4		1557,9	156,8	371,0	2,7	1814,2
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	7131,9	12,6	1876,8	76,2	242,1	69,4	108,2	78,3	478,3	5882,7	32,1	6393,1	156,8	1872,0	-5,2	6931,0
15	Продукция на селскостопански услуги	462,0									462,0		462,0				462,0
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	7593,9	12,6	1876,8	76,2	242,1	69,4	108,2	78,3	478,3	6344,7	32,1	6855,1	156,8	1872,0	-5,2	7393,0
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	204,1							204,1								204,1
17.1	Преработка на селскостопански продукти	204,1							204,1								204,1
17.1/1	- зърнени	63,3							63,3								63,3
17.1/2	- зеленчуци	26,1							26,1								26,1
17.1/3	- плодове	14,0							14,0								14,0
17.1/4	- вино	34,3							34,3								34,3
17.1/5	- животни	52,8							52,8								52,8
17.1/6	- животински продукти	6,6							6,6								6,6
17.1/6/1	- мляко	6,6							6,6								6,6
17.1/7	- друга	7,0							7,0								7,0
17.2	Други неотделими второстепенни дейности																
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	7798,0	12,6	1876,8	76,2	242,1	69,4	108,2	282,4	478,3	6344,7	32,1	6855,1	156,8	1872,0	-5,2	7597,1

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ) ЗА ПЕРИОДА 2018 - 2020 Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	2 904,6	8,3%	3 145,4	-14,6%	2 685,8
01.1	Пшеница и лимец	1 756,4	4,2%	1 830,4	-15,4%	1 549,0
01.1/1	Мека пшеница	1 738,4	4,5%	1 817,0	-15,3%	1 538,7
01.1/2	Твърда пшеница	18,0	-25,6%	13,4	-23,1%	10,3
01.2	Ръж	3,7	-8,1%	3,4	-5,9%	3,2
01.3	Ечемик	129,9	21,1%	157,3	0,3%	157,8
01.4	Овес и зърнени смеси	6,6	47,0%	9,7	-1,0%	9,6
01.5	Царевица за зърно	952,4	13,6%	1 082,0	-17,1%	896,7
01.6	Ориз	32,5	27,1%	41,3	15,3%	47,6
01.7	Други зърнени	23,1	-7,8%	21,3	2,8%	21,9
02	Технически култури	1 732,7	-4,7%	1 651,6	-0,6%	1 641,2
02.1	Маслодайни семена	1 396,8	1,4%	1 415,9	2,3%	1 448,6
02.1/1	Рапица и репица	310,8	-7,4%	287,8	-32,6%	194,0
02.1/2	Слънчоглед	1 080,0	3,9%	1 122,0	11,3%	1 248,7
02.1/3	Соя	3,0	36,7%	4,1	0,0%	4,1
02.1/4	Други маслодайни	3,0	-33,3%	2,0	-10,0%	1,8
02.2	Протеинодайни култури	101,4	-62,7%	37,8	-47,9%	19,7
02.3	Тютюн	41,2	-21,1%	32,5	-33,5%	21,6
02.4	Захарно цвекло	-		-		-
02.5	Други технически	193,3	-14,4%	165,4	-8,5%	151,3
02.5/1	Влакнодайни култури	1,7	23,5%	2,1	-23,8%	1,6
02.5/2	Хмел	0,6	-16,7%	0,5	0,0%	0,5
02.5/3	Други технически	191,0	-14,8%	162,8	-8,4%	149,2
03	Фуражни култури	178,0	-17,8%	146,4	-9,8%	132,1
03.1	Царевица за силаж	35,7	2,8%	36,7	35,4%	49,7
03.2	Кореноплодни фуражи	0,4		-		-
03.3	Други фуражни	141,9	-22,7%	109,7	-24,9%	82,4
04	Зеленчуци	380,7	2,3%	389,4	-15,0%	331,0
04.1	Пресни зеленчуци	354,9	2,1%	362,3	-16,5%	302,4
04.1/2	Домати	102,1	4,2%	106,4	-12,0%	93,6
04.1/3	Други пресни зеленчуци	252,8	1,2%	255,9	-18,4%	208,8
04.2	Цветя	25,8	5,0%	27,1	5,5%	28,6
04.2/1	Разсадници	9,2	4,3%	9,6	-1,0%	9,5
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	16,6	5,4%	17,5	9,1%	19,1
04.2/3	Създаване и отглеждане	-		-		-
05	Картофи	104,8	-13,0%	91,2	-16,4%	76,2
06	Плодове	299,2	-1,6%	294,4	2,6%	302,1
06.1	Пресни плодове	189,6	5,4%	199,9	0,7%	201,3
06.1/1	Ябълки	27,1	-19,2%	21,9	-4,6%	20,9
06.1/2	Круши	3,2	34,4%	4,3	-48,8%	2,2

Код	Продукти	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
а	б	1	2	3	4	5
06.1/3	Праскови	14,4	20,1%	17,3	-20,2%	13,8
06.1/4	Други пресни плодове	144,9	7,9%	156,4	5,1%	164,4
06.4	Грозде-всичко	109,6	-13,8%	94,5	6,7%	100,8
06.4/1	Десертно грозде	6,6	33,3%	8,8	19,3%	10,5
06.4/2	Друго грозде	103,0	-16,8%	85,7	5,4%	90,3
07	Вино	-		-		-
07.1	Трапезно вино	-		-		-
09	Други растениевъдни култури	42,0	1,2%	42,5	3,3%	43,9
09.2	Семена	39,8	0,5%	40,0	2,8%	41,1
09.3	Други растениевъдни продукти	2,2	13,6%	2,5	12,0%	2,8
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	5 642,0	2,1%	5 760,9	-9,5%	5 212,3
11	Селскостопански животни	822,3	6,1%	872,8	4,3%	910,6
11.1	Едър рогат добитък	137,8	4,9%	144,6	13,3%	163,9
11.2	Свине	275,1	10,5%	304,0	5,1%	319,4
11.3	Коне	-		-		-
11.4	Овце и кози	137,2	4,6%	143,5	3,1%	148,0
11.5	Птици	272,2	3,1%	280,7	-0,5%	279,3
11.6	Други животни	-		-		-
12	Продукти от животновъдството	996,3	-0,2%	994,3	1,5%	1 009,0
12.1	Мляко	702,2	-5,2%	665,7	5,6%	702,7
12.2	Яйца	216,9	4,4%	226,4	-4,0%	217,3
12.3	Други продукти от животновъдството	77,2	32,4%	102,2	-12,9%	89,0
12.3/1	Непрана вълна	2,9	3,4%	3,0	-63,3%	1,1
12.3/2	Копринени пашкули	-		-		-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	74,3	33,5%	99,2	-11,4%	87,9
13	Продукция от животновъдството (11+12)	1 818,6	2,7%	1 867,1	2,8%	1 919,6
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	7 460,6	2,2%	7 628,0	-6,5%	7 131,9
15	Продукция на селскостопански услуги	501,7	-1,9%	492,2	-6,1%	462,0
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	7 962,3	2,0%	8 120,2	-6,5%	7 593,9
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	192,7	3,2%	198,9	2,6%	204,1
17.1	Преработка на селскостопански продукти	192,7	3,2%	198,9	2,6%	204,1
17.1/1	- зърнени	55,9	10,9%	62,0	2,1%	63,3
17.1/2	- зеленчуци	24,2	2,9%	24,9	4,8%	26,1
17.1/3	- плодове	12,9	3,1%	13,3	5,3%	14,0
17.1/4	- вино	31,8	4,1%	33,1	3,6%	34,3
17.1/5	- животни	41,0	7,3%	44,0	20,0%	52,8
17.1/6	- животински продукти	20,3	-26,6%	14,9	-55,7%	6,6
17.1/6/1	- мляко	20,3	-26,6%	14,9	-55,7%	6,6
17.1/7	- друга	6,6	1,5%	6,7	4,5%	7,0
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-		-		-
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	8 155,0	2,0%	8 319,1	-6,3%	7 798,0
19	Междинно потребление	5 024,5	2,0%	5 126,3	-9,3%	4 647,6

Код	Продукти	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
а	б	1	2	3	4	5
	Загуби	18,8	-49,5%	9,5	33,7%	12,7
19.01	Семена и посадъчен материал	266,2	50,9%	401,6	-27,1%	292,8
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	27,8	1,4%	28,2	14,5%	32,3
19.01/2	закупено извън сектора	153,0	15,4%	176,6	4,3%	184,2
	произведено и потребено в самото стопанство	85,4	130,4%	196,8	-61,2%	76,3
19.02	Горива и масла	1 186,2	-10,4%	1 062,8	-14,6%	907,5
19.02/1	- електричество	93,9	-10,4%	84,1	-27,1%	61,3
19.02/2	- газ	29,6	-10,5%	26,5	-3,4%	25,6
19.02/3	- други горива	1 058,7	-10,4%	948,5	-13,9%	817,1
19.02/4	- други	4,0	-7,5%	3,7	-5,4%	3,5
19.03	Торове и почвени подобрители	450,5	4,2%	469,5	-3,1%	455,0
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	7,6	1,3%	7,7	-3,9%	7,4
19.03/2	закупено извън сектора	442,9	4,3%	461,8	-3,1%	447,6
	произведено и потребено в самото стопанство	-		-		-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	338,7	-1,5%	333,6	-4,2%	319,7
19.05	Ветеринарни разходи	249,4	4,4%	260,3	-3,3%	251,7
19.06	Фуражни добавки	994,3	0,9%	1 003,5	-8,5%	918,4
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	287,0	1,7%	291,8	-3,3%	282,1
19.06/2	закупено извън сектора	500,3	-1,2%	494,1	-11,6%	436,6
19.06/3	произведено и потребено в самото стопанство	207,0	5,1%	217,6	-8,2%	199,7
	Фуражни добавки, невключени в ЕАА	51,8	-15,8%	43,6	-1,8%	42,8
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	323,6	1,7%	329,0	2,8%	338,1
19.08	Поддръжка на сгради	158,7	1,6%	161,3	-9,5%	146,0
19.09	Селскостопански услуги	501,7	-1,9%	492,2	-6,1%	462,0
19.10	ФИЗИМ	83,1	-3,4%	80,3	-7,3%	74,4
19.11	Други стоки и услуги	401,5	19,3%	479,1	-11,0%	426,5
	доставено от други селскостопански предприятия	79,1	0,0%	79,1	15,0%	91,0
	закупено извън сектора	248,1	21,3%	301,0	-11,5%	266,3
	произведено и потребено в самото стопанство	74,3	33,2%	99,0	-30,1%	69,2
20	Брутна добавена стойност по цени на производител (р. 18 - 19)	3 130,5	2,0%	3 192,8	-1,3%	3 150,4

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ФАКТОРНИ РАЗХОДИ, ДРУГИ СУБСИДИИ И ДАНЪЦИ ЗА 2020 ГОДИНА

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	За създаване на брутната продукция по цени на производител	За създаване на крайната продукция по базисни цени	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
а	1	2	3	4	5
Загуби	12,7		12,7		
Семена и посадъчен материал	292,8	216,5	76,3	32,3	184,2
Горива и масла	907,5	907,5			907,5
- електричество	61,3	61,3			61,3
- газ	25,6	25,6			25,6
- други горива	817,1	817,1			817,1
- други	3,5	3,5			3,5
Торове и почвени подобрители	455,0	455,0		7,4	447,6
Препарати за растителна защита и пестициди	319,7	319,7			319,7
Ветеринарни разходи	251,7	251,7			251,7
Фуражни добавки	918,4	918,4	199,6	282,1	436,7
Фуражни добавки, невключени в ЕАА	42,8		42,8		
Поддръжка и ремонт	484,1	484,1			484,1
- поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	338,1	338,1			338,1
- поддръжка на сгради	146,0	146,0			146,0
Селскостопански услуги	462,0	462,0			462,0
ФИЗИМ	74,4	74,4			74,4
Други стоки и услуги	426,5	357,3	69,2	91,1	266,2
Междинно потребление	4 647,6	4 446,6	400,6	412,9	3 834,1
Потребление на основен капитал	922,6	922,6			922,6
- оборудване	748,1	748,1			748,1
- сгради	81,4	81,4			81,4
- създаване и отглеждане	20,3	20,3			20,3
- други	72,8	72,8			72,8
Компенсации на наетите	1 111,5	1 111,5			1 111,5
Други данъци върху производството	18,4	18,4			18,4
Други субсидии върху производството	2 294,1	2 294,1			2 294,1
Аренда	1 212,9	1 212,9			1 212,9
Платени лихви	78,7	78,7			78,7
Получени лихви	36,2	36,2			36,2

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ТЕКУЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ) ЗА ПЕРИОДА 2018 – 2020 Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	2 823,6	3,9%	2 933,3	-11,1%	2 608,5
01.1	Пшеница и лимец	1 688,4	-0,5%	1 679,4	-11,6%	1 484,1
01.1/1	Мека пшеница	1 671,3	-0,3%	1 666,3	-11,5%	1 474,6
01.1/2	Твърда пшеница	17,1	-23,4%	13,1	-27,5%	9,5
01.2	Ръж	3,5	-5,7%	3,3	-6,1%	3,1
01.3	Ечемик	124,2	22,0%	151,5	0,3%	152,0
01.4	Овес и зърнени смески	6,1	50,8%	9,2	-6,5%	8,6
01.5	Царевица за зърно	948,5	8,5%	1 029,5	-13,2%	893,7
01.6	Ориз	30,7	28,7%	39,5	17,0%	46,2
01.7	Други зърнени	22,2	-5,9%	20,9	-0,5%	20,8
02	Технически култури	1 742,4	-3,8%	1 675,8	-0,5%	1 667,0
02.1	Маслодайни семена	1 392,4	1,4%	1 411,4	2,3%	1 444,0
02.1/1	Рапица и репица	310,4	-7,4%	287,3	-32,6%	193,5
02.1/2	Слънчоглед	1 076,2	3,9%	1 118,1	11,3%	1 244,7
02.1/3	Соя	2,8	42,9%	4,0		4,0
02.1/4	Други маслодайни	3,0	-33,3%	2,0	-10,0%	1,8
02.2	Протеинодайни култури	122,7	-47,8%	64,1	-26,5%	47,1
02.3	Тютюн	36,5	-11,2%	32,4	-33,3%	21,6
02.4	Захарно цвекло	-		-		-
02.5	Други технически	190,8	-12,0%	167,9	-8,1%	154,3
02.5/1	Влакнодайни култури	6,9	2,9%	7,1	-22,5%	5,5
02.5/2	Хмел	0,6	-16,7%	0,5		0,5
02.5/3	Други технически	183,3	-12,5%	160,3	-7,5%	148,3
03	Фуражни култури	176,8	-18,9%	143,3	-8,4%	131,2
03.1	Царевица за силаж	35,4	2,0%	36,1	37,4%	49,6
03.2	Кореноплодни фуражи	0,4		-		-
03.3	Други фуражни	141,0	-24,0%	107,2	-23,9%	81,6
04	Зеленчуци	420,0	1,5%	426,2	-12,3%	373,8
04.1	Пресни зеленчуци	394,3	1,2%	399,2	-13,5%	345,3
04.1/2	Домати	102,1	4,2%	106,4	-12,0%	93,6
04.1/3	Други пресни зеленчуци	292,2	0,2%	292,8	-14,0%	251,7
04.2	Цветя	25,7	5,1%	27,0	5,6%	28,5
04.2/1	Разсадници	9,1	4,4%	9,5	-1,1%	9,4
04.2/2	Декоративни растения, вкл. коледни дръвчета	16,6	5,4%	17,5	9,1%	19,1
04.2/3	Създаване и отглеждане	-		-		-
05	Картофи	100,1	-14,1%	86,0	-15,0%	73,1
06	Плодове	336,8	-1,0%	333,6	3,0%	343,5
06.1	Пресни плодове	227,2	5,2%	239,1	1,5%	242,7
06.1/1	Ябълки	27,0	-20,4%	21,5	-2,8%	20,9
06.1/2	Круши	3,2	34,4%	4,3	-48,8%	2,2
06.1/3	Праскови	14,4	20,1%	17,3	-20,2%	13,8
06.1/4	Други пресни плодове	182,6	7,3%	196,0	5,0%	205,8
06.4	Грозде-всичко	109,6	-13,8%	94,5	6,7%	100,8
06.4/1	Десертно грозде	6,6	33,3%	8,8	19,3%	10,5
06.4/2	Друго грозде	103,0	-16,8%	85,7	5,4%	90,3
07	Вино	-		-		-
07.1	Трапезно вино	-		-		-
09	Други растениевъдни култури	37,2	-4,8%	35,4	15,5%	40,9

Код	Продукти	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
а	б	1	2	3	4	5
09.2	Семена	35,0	-6,0%	32,9	15,8%	38,1
09.3	Други растениевъдни продукти	2,2	13,6%	2,5	12,0%	2,8
10	Производство от растениевъдството	5 636,9	-0,1%	5 633,6	-7,0%	5 238,0
11	Селскостопански животни	894,1	7,7%	963,2	2,6%	988,2
11.1	Едър рогат добитък	167,1	-0,1%	167,0	13,2%	189,0
11.2	Свине	275,1	10,5%	304,0	5,1%	319,4
11.3	Коне	-	-	-	-	-
11.4	Овце и кози	179,7	17,7%	211,5	-5,2%	200,5
11.5	Птици	272,2	3,1%	280,7	-0,5%	279,3
11.6	Други животни	-	-	-	-	-
12	Продукти от животновъдството	957,4	-1,1%	946,9	2,8%	973,8
12.1	Мляко	726,5	-5,4%	687,0	6,8%	733,6
12.2	Яйца	174,3	4,4%	181,9	-2,9%	176,7
12.3	Други продукти от животновъдството	56,6	37,8%	78,0	-18,6%	63,5
12.3/1	Непрана вълна	2,9	-	2,9	-62,1%	1,1
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	53,7	39,9%	75,1	-16,9%	62,4
13	Производство от животновъдството (р. 11+12)	1 851,5	3,2%	1 910,1	2,7%	1 962,0
14	Производство на селскостопански стоки (р.10 + 13)	7 488,4	0,7%	7 543,7	-4,6%	7 200,0
15	Производство от селскостопански услуги	501,7	-1,9%	492,2	-6,1%	462,0
16	Производство от селското стопанство (р.14 + 15)	7 990,1	0,6%	8 035,9	-4,7%	7 662,0
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	192,7	3,2%	198,9	2,6%	204,1
17.1	Преработка на селскостопански продукти	192,7	3,2%	198,9	2,6%	204,1
17.1/1	- зърнени	55,9	10,9%	62,0	2,1%	63,3
17.1/2	- зеленчуци	24,2	2,9%	24,9	4,8%	26,1
17.1/3	- плодове	12,9	3,1%	13,3	5,3%	14,0
17.1/4	- вино	31,8	4,1%	33,1	3,6%	34,3
17.1/5	- животни	41,0	7,3%	44,0	20,0%	52,8
17.1/6	- животински продукти	20,3	-26,6%	14,9	-55,7%	6,6
17.1/6/1	- мляко	20,3	-26,6%	14,9	-55,7%	6,6
17.1/7	- друга	6,6	1,5%	6,7	4,5%	7,0
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-	-	-	-	-
18	Производство от отрасъл Селско стопанство (р.10 + 13 +15 +17)	8 182,8	0,6%	8 234,8	-4,5%	7 866,1
19	Междинно потребление	4 794,2	-0,4%	4 777,4	-6,9%	4 446,6
19.01	Семена и посадъчен материал	180,8	13,3%	204,8	5,7%	216,5
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	27,8	1,4%	28,2	14,5%	32,3
19.01/2	закупено извън сектора	153,0	15,4%	176,6	4,3%	184,2
19.02	Горива и масла	1 186,2	-10,4%	1 062,8	-14,6%	907,5
19.02/1	- електричество	93,9	-10,4%	84,1	-27,1%	61,3
19.02/2	- газ	29,6	-10,5%	26,5	-3,4%	25,6
19.02/3	- други горива	1 058,7	-10,4%	948,5	-13,9%	817,1
19.02/4	- други	4,0	-7,5%	3,7	-5,4%	3,5
19.03	Торове и почвени подобрители	450,5	4,2%	469,5	-3,1%	455,0
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	7,6	1,3%	7,7	-3,9%	7,4
19.03/2	закупено извън сектора	442,9	4,3%	461,8	-3,1%	447,6
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	338,7	-1,5%	333,6	-4,2%	319,7
19.05	Ветеринарни разходи	249,4	4,4%	260,3	-3,3%	251,7
19.06	Фуражни добавки	994,3	0,9%	1 003,5	-8,5%	918,4
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	287,0	1,7%	291,8	-3,3%	282,1
19.06/2	закупено извън сектора	500,3	-1,2%	494,1	-11,6%	436,6
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	207,0	5,1%	217,6	-8,2%	199,7
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	323,6	1,7%	329,0	2,8%	338,1

Код	Продукти	2018	Изменение 2019/2018 %	2019	Изменение 2020/2019 %	2020
а	б	1	2	3	4	5
19.08	Поддръжка на сгради	158,7	1,6%	161,3	-9,5%	146,0
19.09	Селскостопански услуги	501,7	-1,9%	492,2	-6,1%	462,0
19.10	ФИЗИМ	83,1	-3,4%	80,3	-7,3%	74,4
19.11	Други стоки и услуги	327,2	16,2%	380,1	-6,0%	357,3
	доставено от други селскостопански предприятия	79,1		79,1	15,0%	91,0
	закупено извън сектора	248,1	21,3%	301,0	-11,5%	266,3
20	Брутна добавена стойност по базисни цени (р.18 - 19)	3 388,6	2,0%	3 457,4	-1,1%	3 419,5
21	Потребление на основен капитал	903,7	0,8%	910,5	1,3%	922,6
21.1	- оборудване	741,9	-1,2%	732,8	2,1%	748,1
21.2	- сгради	73,5	10,1%	80,9	0,6%	81,4
21.3	- създаване и отглеждане	17,2	30,8%	22,5	-9,8%	20,3
21.4	- други	71,1	4,5%	74,3	-2,0%	72,8
22	Нетна добавена стойност по базисни цени (р. 20 - 21)	2 484,9	2,5%	2 546,9	-2,0%	2 496,9
23	Компенсации на наетите	966,2	10,3%	1 065,5	4,3%	1 111,5
24	Други данъци върху производството	7,1	371,8%	33,5	-45,1%	18,4
25	Други субсидии върху производството	2 089,0	6,3%	2 220,3	3,3%	2 294,1
26	Доход по фактори (р. 22 - 24 + 25)	4 566,8	3,7%	4 733,7	0,8%	4 772,6
27	Операщ излишък / Смесен доход (р. 22 - 23 + 25)	3 600,6	1,9%	3 668,2	-0,2%	3 661,1
28	Аренда	1 138,6	2,4%	1 166,3	4,0%	1 212,9
29	Платени лихви	77,0	-4,8%	73,3	7,4%	78,7
30	Получени лихви	34,8	-19,5%	28,0	29,3%	36,2
31	Предприемачески доход (р. 27 - 28 - 29 + 30)	2 419,8	1,5%	2 456,6	-2,1%	2 405,7

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ (ПО БАЗИСНИ ЦЕНИ) - 2019 - 2020 Г. - СТОЙНОСТ И ИНДЕКСИ НА ИЗМЕНЕНИЕ - 2020 СПРЯМО 2019 Г.

Код	Продукти	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност за 2020 г. по цени на предходна година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2020 г. - млн. лв.	Индекс на изменение на текущата стойност (2019 = 100)
01	ЗЪРНЕНИ КУЛТУРИ	81,0	2 375,5	109,8	2 608,5	88,9
01.1	Пшеница и лимец	80,0	1 342,7	110,5	1 484,1	88,4
01.1/1	Мека пшеница	80,1	1 334,1	110,5	1 474,6	88,5
01.1/2	Твърда пшеница	65,6	8,6	110,5	9,5	72,5
01.2	Ръж	84,8	2,8	110,7	3,1	93,9
01.3	Ечемик	100,6	152,4	99,7	152,0	100,3
01.4	Овес и зърнени смески	95,7	8,8	97,7	8,6	93,5
01.5	Царевица за зърно	78,9	811,8	110,1	893,7	86,8
01.6	Ориз	101,8	40,2	114,9	46,2	117,0
01.7	Други зърнени	80,4	16,8	123,8	20,8	99,5
02	ТЕХНИЧЕСКИ КУЛТУРИ	87,1	1 460,3	114,2	1 667,0	99,5
02.1	Маслодайни семена	84,9	1 197,7	120,6	1 444,0	102,3
02.1/1	Рапица и репица	63,8	183,3	105,6	193,5	67,4
02.1/2	Слънчоглед	90,2	1 008,4	123,4	1 244,7	111,3
02.1/3	Соя	87,5	3,5	114,3	4,0	100,0
02.1/4	Други маслодайни	125,0	2,5	72,0	1,8	90,0
02.2	Протеинодайни култури	53,4	34,2	137,7	47,1	73,5
02.3	Тютюн	84,9	27,5	78,5	21,6	66,7
02.4	Захарно цвекло					
02.5	Други технически	119,7	200,9	76,8	154,3	91,9
02.5/1	Влакнодайни култури	83,1	5,9	93,2	5,5	77,5
02.5/2	Хмел	100,0	0,5	100,0	0,5	100,0
02.5/3	Други технически	121,3	194,5	76,2	148,3	92,5
03	ФУРАЖНИ КУЛТУРИ	80,3	115,0	114,1	131,2	91,6
03.1	Царевица за силаж	120,5	43,5	114,0	49,6	137,4
03.2	Кореноплодни фуражи					
03.3	Други фуражни	66,7	71,5	114,1	81,6	76,1
04	ЗЕЛЕНЧУЦИ	83,6	356,2	104,9	373,8	87,7
04.1	Пресни зеленчуци	81,0	323,3	106,8	345,3	86,5
04.1/2	Домати	79,2	84,3	111,0	93,6	88,0
04.1/3	Други пресни зеленчуци	81,6	239,0	105,3	251,7	86,0
04.2	Цветя и разсадници	121,9	32,9	86,6	28,5	105,6
04.2/1	Разсадници	97,9	9,3	101,1	9,4	98,9
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	134,9	23,6	80,9	19,1	109,1
04.2/3	Създаване и отглеждане					
05	КАРТОФИ	99,1	85,2	85,8	73,1	85,0
06	ПЛОДОВЕ	90,8	302,8	113,4	343,5	103,0
06.1	Пресни плодове	91,4	218,5	111,1	242,7	101,5
06.1/1	Ябълки	87,9	18,9	110,6	20,9	97,2
06.1/2	Круши	55,8	2,4	91,7	2,2	51,2
06.1/3	Праскови	71,7	12,4	111,3	13,8	79,8
06.1/4	Други пресни плодове	94,3	184,8	111,4	205,8	105,0
06.4	Грозде-всичко	89,2	84,3	119,6	100,8	106,7
06.4/1	Десертно грозде	98,9	8,7	120,7	10,5	119,3
06.4/2	Друго грозде	88,2	75,6	119,4	90,3	105,4

Код	Продукти	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност за 2020 г. по цени на предходна година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2020 г. - млн. лв.	Индекс на изменение на текущата стойност (2019 = 100)
07	ВИНО					
07.1	Трапезно вино					
09	ДРУГИ РАСТЕНИЕВЪДНИ КУЛТУРИ	111,9	39,6	103,3	40,9	115,5
09.2	Семена	112,8	37,1	102,7	38,1	115,8
09.3	Други растениевъдни продукти	100,0	2,5	112,0	2,8	112,0
10	ПРОДУКЦИЯ ОТ РАСТЕНИЕВЪДСТВОТО (ОТ 01 ДО 09)	84,0	4 734,6	110,6	5 238,0	93,0
11	СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЖИВОТНИ	101,0	972,7	101,6	988,2	102,6
11.1	Едър рогат добитък	109,9	183,6	102,9	189,0	113,2
11.2	Свине	98,7	300,0	106,5	319,4	105,1
11.3	Коне					
11.4	Овце и кози	99,7	210,8	95,1	200,5	94,8
11.5	Птици	99,1	278,3	100,4	279,3	99,5
11.6	Други животни					
12	ПРОДУКТИ ОТ ЖИВОТНОВЪДСТВОТО	103,0	975,3	99,8	973,8	102,8
12.1	Мляко	106,5	731,5	100,3	733,6	106,8
12.2	Яйца	100,2	182,2	97,0	176,7	97,1
12.3	Други продукти от животновъдството	79,0	61,6	103,1	63,5	81,4
12.3/1	Непрана вълна	65,5	1,9	57,9	1,1	37,9
12.3/2	Копринени пашкули					
12.3/3	Други продукти от животновъдството	79,5	59,7	104,5	62,4	83,1
13	ПРОДУКЦИЯ ОТ ЖИВОТНОВЪДСТВОТО (11+12)	102,0	1 948,0	100,7	1 962,0	102,7
14	ПРОДУКЦИЯ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ (10+13)	88,6	6 682,6	107,7	7 200,0	95,4
15	ПРОДУКЦИЯ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ УСЛУГИ	91,6	450,8	102,5	462,0	93,9
16	ПРОДУКЦИЯ ОТ СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (14+15)	88,8	7 133,4	107,4	7 662,0	95,3
17	НЕСЕЛСКОСТОПАНСКИ НЕОТДЕЛИМИ ВТОРОСТЕПЕННИ ДЕЙНОСТИ	98,1	195,1	104,6	204,1	102,6
17.1	ПРЕРАБОТКА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ	98,1	195,1	104,6	204,1	102,6
17.1/1	- зърнени	100,0	62,0	102,1	63,3	102,1
17.1/2	- зеленчуци	100,0	24,9	104,8	26,1	104,8
17.1/3	- плодове	100,0	13,3	105,3	14,0	105,3
17.1/4	- вино	100,0	33,1	103,6	34,3	103,6
17.1/5	- животни	110,9	48,8	108,2	52,8	120,0
17.1/6	- животински продукти	41,6	6,2	106,5	6,6	44,3
17.1/6/1	- мляко	41,6	6,2	106,5	6,6	44,3
17.1/7	- друга	101,5	6,8	102,9	7,0	104,5
17.2	ДРУГИ НЕОТДЕЛИМИ ВТОРОСТЕПЕННИ ДЕЙНОСТИ					
18	ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ 'СЕЛСКО СТОПАНСТВО' (16+17)	89,0	7 328,5	107,3	7 866,1	95,5
19	МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ	94,9	4 531,5	98,1	4 446,6	93,1
19.01	СЕМЕНА И ПОСАДЪЧЕН МАТЕРИАЛ	104,0	212,9	101,7	216,5	105,7

Код	Продукти	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност за 2020 г. по цени на предходна година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2020 г. - млн. лв.	Индекс на изменение на текущата стойност (2019 = 100)
19.01/1	- семена и посадъчен материал, доставени от други селскостопански предприятия	112,8	31,8	101,6	32,3	114,5
19.01/2	- семена и посадъчен материал, закупени извън сектора	102,5	181,1	101,7	184,2	104,3
19.02	ГОРИВА И МАСЛА	96,3	1 023,2	88,7	907,5	85,4
19.02/1	- електричество	82,2	69,1	88,7	61,3	72,9
19.02/2	- газ	109,1	28,9	88,6	25,6	96,6
19.02/3	- други горива	97,1	921,2	88,7	817,1	86,1
19.02/4	- други	108,1	4,0	87,5	3,5	94,6
19.03	ТОРОВЕ И ПОЧВЕНИ ПОДОБРИТЕЛИ	103,4	485,5	93,7	455,0	96,9
19.03/1	- торове, доставени от други селскостопански предприятия	102,6	7,9	93,7	7,4	96,1
19.03/2	- торове, закупени извън сектора	103,4	477,6	93,7	447,6	96,9
19.04	ПРЕПАРАТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА И ПЕСТИЦИДИ	97,0	323,6	98,8	319,7	95,8
19.05	ВЕТЕРИНАРНИ РАЗХОДИ	93,5	243,4	103,4	251,7	96,7
19.06	ФУРАЖНИ ДОБАВКИ	89,3	896,0	102,5	918,4	91,5
19.06/1	- фуражни добавки, доставени от други селскостопански предприятия	94,3	275,2	102,5	282,1	96,7
19.06/2	- фуражни добавки, закупени извън сектора	86,2	426,0	102,5	436,6	88,4
19.06/3	- фуражни добавки, произведени и потребени в стопанството	89,5	194,8	102,5	199,7	91,8
19.07	ПОДДРЪЖКА И РЕМОНТ НА МАШИНИ И ДРЕБЕН ИНВЕНТАР	100,6	331,1	102,1	338,1	102,8
19.08	ПОДДРЪЖКА НА СГРАДИ	89,2	143,8	101,5	146,0	90,5
19.09	СЕЛСКОСТОПАНСКИ УСЛУГИ	91,6	450,8	102,5	462,0	93,9
19.10	FISIM	90,4	72,6	102,5	74,4	92,7
19.11	ДРУГИ СТОКИ И УСЛУГИ	91,7	348,6	102,5	357,3	94,0
20	БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПО БАЗИСНИ ЦЕНИ (18-19)	80,9	2 797,0	122,3	3 419,5	98,9

Източник: НСИ